ORHAN KEMAL

Suçlu

Suçlu 1

14. BASKI

ROMAN

ORHAN KEMAL

Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan Orhan Kemal, 15 Eylül 1914'te Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğdu. Babası ilk TBMM'de milletvekilliği ve Adalet Bakanlığı yapmış olan Abdülkadir Kemali Bey'dir. Adana'da *Ahali Cumhuriyet Fırkası*'nın kurucusu olan Abdülkadir Kemali Bey daha sonra partisinin kapatılması üzerine ailesiyle birlikte Beyrut'a yerleşti ve Orhan Kemal bu dönemde orta son sınıftaki eğitimini yarıda bıraktı. 1932'de Türkiye'ye geri döndükten sonra, çırçır fabrikalarında işçilik, dokumacılık ve ambar memurluğu yapan Orhan Kemal 1937 yılında evlendi. 1938 yılında, Niğde'de askerlik görevini yaparken Ceza Yasası'nın 94. maddesine muhalefetten yargılanarak beş yıl hüküm giydi. 1940 yılında Bursa Cezaevi'nde Nâzım Hikmet'le tanışması sanat yaşamının önemli dönüm noktalarından biri oldu. 26 Eylül 1943'te serbest kalan Orhan Kemal 1951 yılında İstanbul'a yerleşti. Bu dönemden itibaren geçimini yazarlıkla sağlayan Orhan Kemal, 1966 yılında bir ihbar nedeniyle yeniden tutuklanarak Sultanahmet Cezaevi'ne gönderildi. Otuz beş gün sonra salıverildi. 1968 yılında bu davadan beraat ettikten iki yıl sonra 2 Haziran 1970'te davetli olarak gittiği Sofya'da öldü. İlk şiirlerini Raşit Kemali adıyla *Yedigün*, *Yeni Mecmua* gibi dergilerde yayımlayan Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'in etkisiyle düzyazıya yöneldi. İlk düzyazısı *Balık* adıyla 1940 yılında *Yeni Edebiyat* gazetesinde yayımlandı. İlk öykülerini ise 1942 ve 1943 yıllarında *İkdam* ile *Yurt ve Dünya* dergilerinde yayımlayan Orhan Kemal daha sonra *Varlık*, *Gün*, *Yığın*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yaprak*, *Yeni Başdan*, *Yeditepe*, *Beraber* gibi dergilerde de yer alırken birçok romanı da *Vatan*, *Dünya*, *Ulus*, *Son Havadis* ve *Cumhuriyet* gazeteleri tarafından tefrika edildi. *Kardeş Payı* ile 1958 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan Orhan Kemal, *Önce Ekmek* ile de 1969 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı ve TDK Öykü Ödülü'nü kazandı. *72. Koğuş*, *Murtaza*, *Eskici Dükkânı*, *Kardeş Payı* ve *İspinozlar (Yalova Kaymakamı)* adlı yapıtlarını oyunlaştırdı. *72. Koğuş* ile 1967 yılında Ankara Sanatseverler Derneği tarafından en iyi oyun yazarı seçildi. Orhan Kemal'in ailesi tarafından 1972 yılından beri yazarın ölüm yıldönümünde verilmek üzere Orhan Kemal Roman Armağanı düzenlenmektedir. Yapıtları: *Murtaza*, *El Kızı*, *Yalancı Dünya*, *Sokakların Çocuğu*, *Müfettişler Müfettişi*, *Üçkâğıtçı*, *Ekmek Kavgası*, *72. Koğuş*, *Eskici ve Oğulları*, *Cemile*, *Nâzım Hikmet'le Üç Buçuk Yıl*, *Bereketli Topraklar Üzerinde*, *Sokaklardan Bir Kız*, *Vukuat Var*, *Hanımın Çiftliği*, *Suçlu*, *Dünya Evi*, *Kötü Yol*, *Yağmur Yüklü Bulutlar*, *Kırmızı Küpeler / Babil Kulesi*, *Oyuncu Kadın / Gavurun Kızı*, *Grev*, *Serseri Milyoner / İki Damla Gözyaşı*, *Gurbet Kuşları*, *Evlerden Biri*, *Kaçak*, *Kanlı Topraklar*, *Arkadaş Islıkları*, *Devlet Kuşu*, *Bir Filiz Vardı*, *Avare Yıllar*, *Sarhoşlar*, *Baba Evi*, *Çamaşırcının Kızı / Küçücük*, *Kardeş Payı*, *Önce Ekmek*, *Tersine Dünya*, *İstanbul'dan Çizgiler*, *Oyunlar 1-2*, *Yazmak Doludizgin* (Günlükler-Şiirler), *Senaryo Tekniği ve Senaryolar*, *Önemli Not!* (Düzyazılar), *Abdülkadir Kemali Bey'in Anıları*.

SUÇLU

(Suçlu 1)

Orhan Kemal

§

Yayın No **569**
Türkçe Edebiyat **169**

Suçlu
(Suçlu 1)
Orhan Kemal

Yayına hazırlayan: Çiğdem Su
Kapak tasarım: Utku Lomlu
Arka kapak fotoğrafi: Ara Güler

© 1957, Orhan Kemal
© 2008; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1-4. Basım: 1957-1974, Remzi Yayınevi
5-12. Basım: 1976-2003, Tekin Yayınevi
13. Basım: Nisan 2008, Everest Yayınları
14. Basım: Nisan 2014, Everest Yayınlari

ISBN: 978 - 975 - 289 - 489 - 1

Sertifika No: 10905

Orhan Kemal Müzesi
Akarsu Caddesi No: 30 Cihangir/İSTANBUL
Tel: (0212) 292 92 45 Fax: (0212) 243 67 82
E-mail: info@orhankemal.org
www.orhankemal.org

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Tel: (0212) 674 97 23 Fax: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Fax: (0212) 512 33 76
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (0212) 511 53 03 Fax: (0212) 519 33 00
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

SUÇLU

(Suçlu 1)

1

1932 yılının bir temmuz sabahı.

Altıya kurulu çalar saat uzun uzun ötmeye başlayınca, Posta Telgraf'tan emekli İhsan Efendi uzandı, düğmeye bastı, saatin sesini kesti. Cırlak sesin öbür odadaki karısını uyandırmasından korkuyordu.

Yatağında doğruldu. Uykusuzluktan yanan gözlerini yumruklarıyla uzun uzun ovdu.

Ne zaman "rahmetli karısını" rüyasında görse hep böyle, geceyi uykusuz geçirir, yataktan kalkmak gelmezdi içinden: Yatmak, sırtüstü yatmak, gözlerini bir noktaya dikip hiçbir şey düşünmeden yatmak, işe güce el sürmemek...

Esnedi.

Geçen yıl bu vakitler ne rahattı! Karısı sağdı. Değil bulaşık yıkatmak, elini soğuktan sıcağa vurdurmazdı. Sabahın çok erken saatlerinde kalkar, mutfağa iner, gazocağını yakar, bulaşık suyunu ısıtır, akşamdan kalma kirli kapları yıkar, çayı kaynatır, sofra-

yı hazırladıktan sonra kocasının sabah kahvesini pişirip yatağı yanında, uyanmasını beklerdi.

Sabahları sıcak sıcak tüten mis gibi kahve kokusuyla gözlerini açtı mı, karısının içerlere çökmüş, fersiz ama ne olursa olsun sevgi, saygı dökülen bakışlarıyla karşılaşırdı.

Evlendiklerinden yirmi yıl sonra ölümlerden kurtularak doğurduğu tek çocuğu Cevdet'in yüzünden bir deri bir kemik kalmış, içine kapandıkça kapanmıştı ama yine de yorucu, yıpratıcı ev işlerini bırakmamış, bir günden bir güne hâlinden yüksünmemişti.

İhsan Efendi -o zamanlar İhsan Bey'di- akşamüzerleri daire dönüşü değil iki kadehçik, körkütük, arada hatta küfeyle geldiği zamanlar bile en küçük bir yüz eğrisi göstermemiş, kocasını gece yarılarından çok sonralara kadar pencere önünde beklemekten geri kalmamıştı.

Bu gece düşünde görmüştü rahmetliyi. Alt kattaki mutfağın alacakaranlığında, çamaşır leğeninin başında boş bir çuval gibi yığılakaldığı anki hâliyle. Fersiz, ama sevgi, saygıyla bakıyordu. "İhsan Bey," demişti. "Ah İhsan Bey... Siz, mutfağa girecek, bulaşık yıkayacak, hele karınızdan dayak yiyecek insan mıydınız? Vara yoğa bağıran, kızınca yemek sahanını suratıma fırlatan size ne oldu? Hani dairede bomba derlerdi size?"

İçini çekti.

Bir zamanların "Bomba PTT'cisi, sarhoş İhsan Bey" böylesine ipekleşecek, sabahtan başladığı rakısına ayda yılda bir, iki kadehçik olsun atmaya hasret kalacak adam mıydı?

Neydi o PTT muhasebeciliğinin şanlı yılları!

İkindiüzerleri, daire dönüşü Balıkpazarı meyhanelerine uğrar, devrimin astığı Cavit'ler, Doktor Nâzım'lar, Kara Kemal'lerle ötekilerin öcünü yüreklerinde korkunç birer kin hâlinde saklayan eski İttihatçı arkadaşlarıyla gece yarılarına kadar kafaları nasıl çeker, nasıl atar tutar, sonra da patlamak üzere birer bomba gibi, evlerine nasıl dönerlerdi!..

Ya evler? Devrimden alınamayan öçlerin pervasızca alındığı, savrulan tokat, tekmelere karşılık verilemeyeceği bilinen evler! Evlerde karılar? Ödevleri, sabahlardan akşamlara dek tahta silmek, bulaşık, çamaşır yıkamak, yemek pişirmek, çorap yamamak sonra da kafesler ardında azgın, sarhoş, dokunulsa patlayacak kocaların dönmesini gece yarılarına kadar bekleyip ilk vuruşta kapıyı açmaktan ibaret olan karıların çektiği ya?

PTT'nin sarhoş muhasebecisi arkadaşları arasında belki de en öfkelisiydi. Sokak kapısını dakikalarca gümbür gümbür çalmak şöyle dursun, eli tokmağa uzanırken kapı açılsa, Sakine Hanım yine de yanmıştı: Bu saate kadar neden oturmuştu da uyumamıştı? Sebebi neydi?

Yuvalarından firlamış kıpkırmızı gözleriyle yüklük, dolap, tavanarası, odunluk, kömürlük, fare deliklerine kadar kontrol eder, "zampara" arardı. Ne gözyaşları, ne yeminler, ne de "kelâm-ı kadîm"e el basmalar. Tekme, tokat, yumruk girişirdi bir deri bir kemik kadına: Söylemeliydi, gece yarılarına kadar tetikte beklemesinin sebebini doğru, dosdoğru söylemeliydi.

Daha geçen yıl bu vakitler, hasta karısına yardım etsin, ev işlerini görsün diye alınan Hizmetçi Şehnaz'ın hareli yeşil gözlerine, entarisini geren diri memelerine baka baka yuvarladığı kadehlerin de etkisiyle, pastırmalı yumurta sahanını hasta karısının yüzüne firlatmamış mıydı?

Şimdi her şey değişmişti artık. Ne daire dönüşleri uğranılan Balıkpazarı meyhaneleri, ne Cavit'leri, Doktor Nâzım'ları, Kara Kemal'leri asan devrime birlikte diş bilediği İttihatçı arkadaşlar, ne gece yarılarından çok sonralara kadar kafes ardında bekleyen boynu bükük, kaderine boyun eğmiş karı, ne de karı suratına firlatılan yemek sahanları. Yemek sahanları firlatmaktan geçtim, arada şöyle eşle, dostla iki kadehçik atabilse, burnuna düşen gözlüğü gerisinde memnun, mahalle kahvesinde ağız tadıyla tavla, domino, pişpirik oynayabilse, yahut da hiç olmazsa emeklilikten sonra yerleştiği fabrikada sabahları, "kulaklarının niçin düş-

tüğü", "genç karısıyla başa çıkıp çıkamadığı" sorulmasa, burnu yoklanmasa!

Ne sabahın erken saatlerinde kalkıp mutfakta bulaşık yıkamak, ne karıdan sırasında terlik, yahut maşayla dayak yemek, ne de ayda yılda bir olsun, iki ahbapla iki kadeh atamamak... Asıl koyan, fabrika muhasebe servisindeki arkadaşlarının genç karısından dolayı matrağa almalarıydı.

Boşalıp sönmüş bir yanardağa benzeyişini hissetmenin garipliğiyle, zaman zaman ağlamak geliyordu içinden. Dünyadan, insanlardan nefret ediyordu. Kaçıp uzak uzak gitmeyi kuruyordu. Bir kenarda birikmiş biraz parası olsa, genç karısıyla oğlunu alır, genç karılarından dolayı ihtiyar kocaların matrağa alınmadıklarını sandığı bir diyar bulur, gider, şehrin dışında, altı kahve, üstü iki oda bir mutfak bir ev yaptırır, başçağızını sokardı.

Yoktu. Ne PTT'den birkaç kuruş koyabilmişti bir kıyıya, ne de şimdi "tahsilat" dahil, "satın alma" ve "tebligat" işlerini de gördüğü "fabrika posta memurluğu"ndan artırabiliyordu. Para artırmak şöyle dursun, hemen her gün fabrika hesabına topladığı binlerce lirayla dolaşırken içi titriyor, ağır siyah çantanın sapına sıkı sıkıya yapışmaktan parmakları acıyordu.

Asıl endişesi, paraları çaldırmaktandı. Önüne birilerinin çıkıp para dolu çantayı almalarından korkuyordu. Niçin alamasınlardı? Gazetelerde her gün neler okunmuyordu? Dalgın dalgın giderken kafasına bir odun vurup bayıltsalar, çantayı alıp kaçsalar... Kim bilir, belki de fabrikayı inandıramazdı. Danışıklı dövüş sanır, işi resmiyete döker, hapse attırırlardı.

Hapse girmek umurunda değildi. Yaşını yaşamış, dişini dişemişti. İhtiyarlar için hapishanenin dışardan çok daha rahat olduğunu para çalmaktan yatıp çıkmış bir eski tahsildar arkadaşından işitmişti. "... Hele, birkaç kuruşun var da yemek pişirip sağa sola sattın mı, senden rahatı yok," demişti.

Belki de doğruydu, doğruydu ama, oğluyla genç, güzel karısı ne olacaktı?

Oğlu pek pek doğuda bir yerlerdeki teyzesinin yanına gider, okur, okumaz, bir sanat sahibi olur, olmaz... Erkekti nihayet. Karısı? Karısı ya?

Gerçi bitmez tükenmez rujları, ojeleri, kalemleri, pudralarıyla zaten kıtı kıtına geçindikleri emeklilik maaşıyla fabrikadan aldığının dibine darı ekiyordu ama...

Hareli yeşil gözlü karısını hatırladı. Her şey siliniverdi gene. Varsın ayda, yılda iki arkadaşıyla içmesine olsun izin vermesin, mutfakta bulaşık yıkatsın, terlikle dövsün, paralarının dibine darı eksin. Her şey feda olsundu ona. Onun için dünyayı bile yakabilirdi. "Ağzın kokuyor, horluyorsun!" diye yanında yatmayışı da umurunda değildi. Nikâhlısıydı ya!

Kırışık yüzüyle tatlı tatlı gülümsedi.

Sonra, yataktan don paça kalktı. Ayaklarının uçlarına basa basa, kedi sessizliğiyle odadan çıktı. Basıldıkça gıcırdayan sofayı geçti, karısının süslü karyolasında tek başına yattığı odasına geldi. Kapı kapalıydı. Kilitli miydi? Kilitli değil de itince açılır, gıcırdarsa... Uyanır mıydı acaba?

Kapının yanındaki pencereye geçti. Tül perde indirilmemişti ama, sabahın loş alacakaranlığında her şey fark ediliyordu: Karısı uyuyordu. Yorganı tombul, beyaz bacakları arasına almıştı: Pembe jarse geceliğinden taşan kuvvetli memeleri birbiri üstüne binerek sıkışmıştı.

Kalbi çarpmaya başladı.

Ne olursa olsun girecekti içeriye. İsterse öfkelensin, kafasını kırsın, gözünü çıkarsın hatta!

Gümüş çerçeveli oval gözlüğünü pencerenin kenarına bırakıp kapıya gitti. Kanadı yavaşça itti. Sürgülü değildi. Açılırken paslı paslı gıcırdadı.

Uykusu çok hafif olan hırçın Şehnaz, gözlerini açıp da "pis moruğu" görünce, tepesi attı. Yalnız ağzı koktuğu, horladığı için değil, kendisinden korkup bulaşık yıkadığı, dayak yediği, gençliğini mahvettiği için nefret ediyordu.

Karyoladan fırladı:

"Ne o? Ne var gene sabah sabah?"

İhsan Efendi gözlüksüz yüzüyle acı acı gülümsedi, yutkundu.

"Sabah sabah niye beni uyandırdın heriiif?!"

Omuzlarından tutmuş sarsıyordu.

"Cevap versene!"

Komşular, "Baban yerindeki adama nasıl karılık ediyorsun kız?" diyorlardı. "Koca mı diyorsun, baba mı?"

Tepesi büsbütün attı. Gözlüksüz de ne nemrut oluyordu Yarabbi!

"Defol," diye itti, "defol sabah sabah!"

Kapıyı arkasından çarpmadan önce homurdandı:

"Elinden iş gelirmiş gibi..."

Dokuz aydır alışmıştı böyle itilip kakılmalara, terlik, maşayla dayak yemelere, küfürlerin en ağırını işitmeye.

İçini çekti. Pencereden gözlüğünü alıp taktı. Mutfağın yolunu tuttu.

2

Alt kattaki mutfağın kapısına gelince, oğlunu gazocağıyla uğraşır buldu. Şaştı. Annesi ölüp hizmetçi Şehnaz üvey anne olalıberi çocuğun huyu hızla değişmiş, değil mutfağa girip gazocağını yakmak, çarşıdan öteberi almak için bile surat eder olmuştu.

Hele üvey annesi bir iş söylerse!

Mosmor bir homurtu hâlinde, söyleneni yarı buçuk dinliyor, söylendiği anda değil, canı istediği zaman yapıyordu. Şehnaz kaç sefer, "Bu oğluna ya söz geçir, yahut da vallahi bir gün sabrım tükenecek!" demişti. Demişti ama, ne yapabilirdi? Karısının sağlığındaki gibi vara yoğa bağırıp çağırmak, sille tokat girişmek mi?

Doğrucası, korkmuyorsa bile, gittikçe içine kapanıp odasından çıkmamayı, mahalledeki arkadaşlarıyla oynamaya değişen

oğlundan çekiniyordu. Henüz ne kendisine, ne de üvey annesine karşılık vermemişti ama, yakındı herhalde. Hissediyordu bunu.

İçeri girdi. Yanına yaklaştığı, arkasında durduğu hâlde, babasını hissetmedi. Hâlâ akşamki rüyayı düşünüyordu. Öldü öleli annesini hemen her gün düşünde görüyordu. Eskiden olduğu gibi, kucağına alıyor, öpüyor, saçlarını okşuyor, üvey annesiyle babasının acı söz söyleyip söylemediklerini, dövüp dövmediklerini soruyordu.

Bu gece gene görmüştü. Boynunu bükmüş, "Babanın meğer bütün kötülüğü banaymış yavrum!" demişti. "Üvey annene karşı ne kadar iyi davranıyor! Benim zamanımda elini sıcaktan soğuğa vurmazdı. Şimdi? Şimdi ya? Bulaşık bile yıkıyor!"

Babasına asıl bunun için kızıyor, bunun için ondan nefret ediyordu. Annesinin suratına yemek sahanlarını fırlatmasa, gece yarılarında eve körkütük sarhoş geldikçe küçük bahanelerle anneciğinin saçlarını desteleyip yerden yere çalmasaydı, annesi genç yaşında ne diye ölsündü? Ölmez, onu annesiz bırakmaz, babası da hizmetçiyi eve hanım yapmazdı. Demek suç babasındaydı. Düşünde, annesi, "Ne de olsa babandır yavrum. Sakın karşı gelme. Yazık. O kadından çektiği yeter. Acı ona. O da ölüverirse ne yaparsın? Erkenden kalk, babacığına yardım et. Hiç olmazsa gazocağını yak, bulaşık suyunu oturt, çayı hazırla olmaz mı evladım?" demese, ne mutfağa girer, ne de bir türlü yanmayan inatçı, lanet gazocağıyla uğraşırdı.

Başını bir el okşamaya başlayınca irkilerek, vahşice döndü: Babasıydı.

"Ne yapıyorsun?"

Ne yapıyorsa yapıyordu. Görmüyor muydu? Lanet gazocağından kara bere içinde kalmıştı. Hem ne sanıyordu? Kendilerinden korktuğu için mi erkenden kalkmış, gazocağıyla uğraşıyordu? Hiç de bile. Anneciğini rüyada görmese, kalkar mıydı?

"Ha?"

Bu adam da sabah sabah çok oluyordu.

"Görüyorsun, gazocağını yakıyoruz!"

"Neden icap etti?"

Gene tepesi attı, boğulacak kadar hırslandı.

"Neden icap ettiymiş. Ne senden, hele ne de o hizmetçi hanımefendiden korkumdan değil!"

Gazocağını yere çarpmak geçti içinden. Yalnız gazocağını mı? Bir kenarda yıkanmayı bekleyen bulaşık tabakları, sahanları, su sürahisini, bardakları, rafta sıra sıra dizili temiz tabakları, her şeyi, her şeyi parçalamak, gürültüye inip, "iğrenç yeşil gözleriyle" gene kim bilir nasıl bağırıp çağırmaya başlayacak karıyı da gırtlaklayıp...

"Ha? Neden icap etti?"

"Eeeeh sen de be yahu! İstemiyorsan al kendin yap!"

Gazocağını bırakıp kara bere içinde, mutfaktan çıktı. Bir kıyıdaki muslukta ellerini sinirli sinirli sabunlamaya başladı. "... Neden icap etti, neden icap etti? Ne seni ne de o pis karıyı sevdiğimden, size acıdığımdan değil!"

Musluğu nefretle kapadı, odasına geçti.

Mutfağın karşısında, annesinin zamanında yiyecek sandığı ve kirlilerin durduğu, şimdi gene bu işi gördüğü hâlde, fazladan kendisinin atıldığı tek pencereli, yarı karanlık oda. Annesinin zamanında yukarıda, şimdi üvey annesinin yatağı odada, anneciğiyle koyun koyuna yatarlardı. O, sağ olsaydı, oğlunu alt katlara kaldırıp atar mıydı hiç?

Duvar dibine serili karmakarışık yatağı üzerinde duran kirli havlusunu aldı, ellerini uzun uzun kuruladı.

Yatak, yorgan, yastık yüzleri kirden leş gibi, parça parçaydı. Bir tarafta, çatlak camı isli büyükçe bir idare lambası duruyordu. Cingöz Recai, Fakabasmaz Zihni, Kartal İhsan, Natpinkerton, Şarlok Holmes, Arsen Lüpen cinsinden hırsız polis kitapçıkları. Teksas kovboylarının büyük boy renkli resimlerini taşıyan kapaklarıyla irili ufaklı dergiler, *İki Çocuğun Devriâlemi* ciltleri yerlere saçılmıştı.

Ellerini kuruladıktan sonra havluyu tortop edip sandıklardan birinin üstüne fırlattı, yatağına sırtüstü uzandı.

Okulu bıraktı bırakalı bu dergilerle kitapları yer, yutar gibi kim bilir kaç sefer okumuştu. Kendini bir parça, bir parça değil adamakıllı onlardan sayıyor, "düşman"larından öç alabilmek için çabucak büyümeyi bekliyordu. Babasına, daha çok da üvey annesine dikilmeyişi, korkusundan değilse bile, haysiyetinin kırılması ihtimalindendi. Etli butlu koskocaman bir kadındı. Dikilince kızıp da üstüne yürür, hele tokatlamaya kalkarsa ne yapardı? Ya onu ya da kendini öldürmeliydi. Kendini öldürmek niyetinde değildi. Büyüyecek, adamakıllı büyüyecek, kuvvetlenecek, düşmanlarını birer yumrukta tepeleyecek hâle gelecekti. O zaman biliyordu yapacağını. Yalnız, okulu bıraktırıp boynuna işportayı taktıran üvey annesini değil, anneciğini genç yaşında öldüren babasını, Kayhan'ı, Erol'u, Şinasi'yi, ille müteahhidin şımarık Aylasını!

Sanki, ilkokula birlikte başlamamış, "Perili Konak"ın önünde yıllarca birlikte oynamamışlar gibi tuhaf tuhaf bakıyor. "Sen artık koca postallı pis bir işportacı oldun. Seninle konuşmaya terbiyem müsaade etmez!" demek istiyordu.

Ya Kayhan? "Ne diye okulu bıraktın sanki?" demişti. İtoğlu it, bilmiyor muydu niçin bıraktığını? Bırakmış mıydı? Kendi arzusuyla, isteyerek mi bırakmıştı? "Hizmetçiden hanım" babasını doldurmuş... Hem ne, onlar okuyup doktor, avukat olacaklarsa o da boş durmayacaktı ya!

Amerika'ya gidecekti! Gidecekti, evet. Hiç kimse engelleyemeyecekti. O zaman en azından on yedi, on sekizinde olurdu. Belki de Jano gibi, külüstür bir motosiklet uydurur, işe yarar hâle getirir, atlar, haydi... Hele yolda Yanik gibi bir de candan arkadaşa rastlarsa.

İçini çekti.

Şu Çingene Cevriye erkek olsaydı!

Gözleri parladı.

Cevriye erkek olsa, şimdi bile yolu tutabilirdi. Tutabilirdi, evet. Kız henüz on bir yaşındaydı ama, mükemmel oyun oynu-

yordu. Birlikte yolu tutsalar, kendi ağız mızıkası çalar, o oynardı. Öyle öyle dünyanın parasını kazanır, Fransa'ya kapağı atar, oradan da üç bacalı kocaman bir vapurla...

Gözleri daldı.

Ne memleketti şu Amerika be! İnsan oraya gitti mi, şıp diye büyüyüverir, her istediği hemencecik oluverirdi!

Demir Maskeli Haydut filmindeki Tom Miks'in muavini Aslan Tomson olmak isterdi. Daha doğrusu, Patron Miks'in fedakâr yardımcısı Aslan Tomson.

Gözleri büsbütün parlamaya başladı.

Patron Miks'in bir işaretiyle X-13 Sokağı'ndaki YEŞİL MAYMUN MEYHANESİ'ne tek başına dalar; çünkü patron Miks, "Tomson," demiştir. "Aslan Tomson'um benim. Bu herifler beni mahvettiler. Şimdi de isyan bayrağını açtılar. Bunlarla başa çıkamıyorum. Bunlarla ancak sen başa çıkabilirsin. Yalvarırım sana, ne olursun şunların terbiyesini ver!"

Gözlerindeki parıltı alev hâlini aldı.

"Yes, yes..." diye boynu mendilli haydutlara yaklaşır. Yüksek bacaklı iskemleler üzerinde şarap içmektedirler. Geçirecek vakti yoktur. Daracık pantolonunun ön ceplerinden uzun namlulu tabancalarını çıkarıp doğrultur:

"Kamen!"

Patron Miks'e kafa tutup çeteden ayrılan haydutlarda şafak atar. Ellerini kaldırıp iskemlelerinden yere inerler. Boru mu bu? Karşılarında Aslan Tomson vardır. Hele gık desinler!

Hepsini önüne katar. Halkın coşkun alkışları arasında haydutları meyhaneden çıkarır, sevgilisi güzel Nelli'nin evi önünden geçirirken, Nelli penceredeydi. Tomson'u görünce çılgın gibi bağırır, öpücük yollar. Bütün kadınlar öpücük yollarlar Tomson'a. Tomson gibi var mı? Hiç kimse onun gibi ata binemez, otomobil kullanamaz. Tomson, Aslan Tomson. Bir yumrukta on beş, yirmi kişiyi yere serer!

Kendi de bir gün Aslan Tomson olacak. Buna şüphesi yoktur. Çünkü mutlaka, mutlaka gidecektir Amerika'ya. Orda herkes

Aslan Tomson olabilir. Kim bilir, belki Cevriye'yi de götürür. O da niçin bir güzel Nelli olmasın? Güzel Nelli olmasa bile, belki de "mahzun bakışlı kardeşim" olabilir...

Yataktan kalktı. Elleri pantolon ceplerinde, odanın içinde köşeden köşeye gidip gelmeye başladı. Kıçı daha koyu bir hakiyle kabaca yamalı pantolonuyla dirsekleri parçalanmış açık mavi gömleğini annesinin sağlığında Mahmutpaşa'dan satın almışlardı. Babası kızmış, "Sinema artistlerini, kopukları mı taklit ediyorsun, onlara mı özeniyorsun itoğlu it!" diye bağırmıştı, ama aldırmamıştı.

Onlara özeniyordu, evet! Onlara özeniyor, onlar gibi olmaya can atıyordu. Atıyordu, çünkü onlar ne ittiler, ne de başkası. Hepsi yiğit, hepsi aslandılar. Haksızlığa uğrayan bütün insanlar onlar gibi birer "yiğit" olmalıydılar. Annesi zavallıydı da ne geçmişti eline? Omuz silkti, sesli sesli cevapladı:

"Hiç!.."

Gene sesli sesli devam etti:

"Madem hiç, o hâlde hiç olmaktan kurtulmak için, fenalarla, zalimlerle tek başıma savaşmalıyım. Nasıl mı? Böyle işte!" Oda kapısını itti, karşısında biri varmış gibi, boks vaziyeti aldı:

"Sen? Bana ha? Al al!!!"

İki kroşeyle iki düşmanını yere serip partiyi kazandı.

"Bana karşı gelenlerin sonu budur. Kalkın, defolun karşımdan! Beni kolayca yutulacak bir lokma sananlara gidin anlatın durumu, marş!"

Bu sefer ellerini arkasına koyarak köşeden köşeye gidip gelmesine devam etti:

On üç yaşındaydı. Pek pek dört, beş yıl sonra... Jano motosikletle dünya turuna çıktığı zaman kaç yaşındaydı?

Cevapladı:

"On altı."

"Yanik?"

"On dört!"

"Yanik kadar olmam için bir yılım var. Bir yıl da ne pöh. Hemen geçer. O zamana kadar Cevriye de on iki, on üç yaşında olur. Tamam!"

Perdeyi kaldırıp pencereye dayandı. Ta karşıda, camsız, çerçevesiz pencereleriyle karanlık karanlık bakan "Perili Konak." Bu konak ona her zaman çocukluğunun ürpertili kış gecelerini hatırlatırdı.

Gene öyle oldu. Aslan Tomson, Jano, yahut Yaniklik silindi.

Karların savrulduğu, fırtınaların gümbürdediği uzun kış gecelerinde annesine sokuldukça sokulur, sarıldıkça sarılırdı. Dışarıdaki pervazlarda parçalanan, kendini yerden yere çalan rüzgârın korkunç uğultusunun "Perili Konak"tan geldiğini sanırdı. Bunu yalnız o değil, mahallenin bütün çocukları, hurafeye inanan bütün kadınları böyle sanırdı. "Perili Konak" boş değildi. En çok da dehşetli kış gecelerinde mezarlarından kalkan ölülerle, cinler, perilerin burada toplandığını, sabahlara, gün ışıyıncaya kadar uluduklarını söylerler, bundan faydalanan anneler ise, uyumayan, yemek seçen, sokaktan eve gelmek istemeyen çocuklarını "Perili Konak"la korkuturlardı.

"Perili Konak," eski devir paşalarından biri için padişah tarafından özenile bezenile yaptırılmış, yıllar geçip devrimler devrimleri kovalayıp yalnız paşa değil, uzak yakın vârislerinin de namı, nişanı silinince, sahipsiz kalmıştı.

Bütün tahta kısımlarını kurtlar delik deşik etmiş, her yanı örümcek ağları yosun gibi kaplamış, yabani güvercinler, puhular, ishak kuşları, kırkayaklar istila etmişti. Bu yüzden dilenciler bile oturmaz, koca yapı harap duvarları, camsız pencereleriyle mahalleye karanlık karanlık bakardı.

3

Pırıl pırıl sabah güneşi, yan yana karanlık iki oyuğa dönmüş pencerelerden içeri iki sütun gibi vurunca, bütün geceyi konağın

rutubetli karanlığında geçiren iri bir baykuş öfkeyle havalandı, gerilere, gün ışığının ulaşamayacağı arka odalara uçarken, yaban güvercinleri silkindi, örümcek ağları sallandı, şaşkın kara böcekler çürümüş döşeme tahtaları üzerinde sağa sola kaçıştılar.

Sonra her şey eski durgun hâlini aldı.

Güneş hızla yükseliyor, serçe solutan bir sıcak mahalleyi kaplıyordu. Çok geçmeden derme çatma evlerin kulakları düştü, sesler pörsüdü, masmavi gök hafiften tozlandı.

Yalnız alt kat duvarların önü... Tebeşirle çeşit çeşit yazılar, kovboy resimleri karalı alt katın kirli pembe duvarları önündeki koyu gölgelik, az sonra burayı cıvıltılara boğacak kısa pantolonlu, entarili, yalınayak veya sandal, lastik pabuçlu çocukları güneşten korumak için bir anne şefkatiyle bekliyordu. Burada sabahlardan akşamlara, hatta çoğu sefer gece yarılarına kadar serüven kitapları okunur, damadan, beştaştan çift kaleye kadar bütün oyunlar oynanır, oyun oynanmadığı zamanlarsa büyük çocukların anlattıkları akla durgunluk verecek, heyecandan tiril tiril titrenen olmayacak hikâyeler, masallar dinlenirdi.

Eskiden, yani sınıfta kalıp işportacılığa başlamadan önce, PTT'cinin oğlu Cevdet de buradan ayrılmazdı. Cevdet, hemen her zaman Teksas fedaisi Bill olurdu. Başında gazete kâğıdından kovboy şapkası, altında değnekten atı, belinde beygir çene kemiğinden tabancasıyla sahici bir kovboy gibi, seri emirler verirdi: "Göldeki meçhul hazineyi bekleyen arkadaşlarımız ihtiyar Coni'yle kahraman Tom Brovn, hain yerlilerin hücumu neticesinde esir düşmüşlerdir. Atlarımıza binip hemen yardımlarına koşmalıyız arkadaşlar!"

Tıpkı Cevdet gibi, başlarında gazete kâğıtlarından kovboy şapkaları, değnekten atları, bellerinde beygir çene kemiklerinden, yahut tahtadan, tenekeden tabancalarıyla kızlı oğlanlı, irili ufaklı, yalınayak ya da lastikli, sandallı bir alay çocuğun sıkılan yumrukları boşluğu öfkeyle döverken, heyecandan kısılmış kalınlı inceli sesler yükselirdi:

"Koşmalıyız!"

"Elbette, elbette koşmalıyız!"

"Kahraman arkadaşlarımızı kurtarıp hain yerlilerden intikam almalıyız!"

"Cezalarını vermeliyiz!"

Kan tere batıla çıkıla mahallenin dar, eğri sokaklarında dakikalarca koşulur, sözde "göldeki meçhul hazineye baskın verip ihtiyar Coni'yle Tom Brovn'u esir alan hain yerlilere saldırılır, kahraman arkadaşlar kurtarılıp Perili Konak'ın kirli pembe duvarlarının önündeki koyu gölgeliğe yorgun argın gelinirdi."

Ne oyun oynandığı, ne de kitap okunduğu zamanlarsa konuşulurdu. Çoğu zaman büyük çocuklar bir şeyler anlatırdı ama, hiç kimse PTT'cinin oğlu Cevdet kadar meraklısını, insanı heyecandan heyecana sürükleyenini anlatamazdı. O anlatmaya başlamaz mı, sesler şıp kesilir, kafalarda uçsuz bucaksız ormanlar, dalgalı denizler, aslan kaplan sürüleri, baş döndürücü uçurumlar, yerlilerle hemen her zaman korkunç, esrarengiz savaşlar yapıp mutlaka düşmanlarını tepeleyen kovboy, öküz yutan boa yılanları canlanırdı.

Bütün bunlar Amerika'daydı. Yüzü damgalı adamların, Aslan Tomson'ların, Koca Teks ve ötekilerin memleketi. Dünyanın hiçbir yerinde rastlanmayan ormanlar, meyve ağaçları, haydutlar oradaydı. Oraya her giden hemencecik her istediğini oluverirdi. Boylar büyüyüverir, yumruklar, bilekler, kollar kuvvetleniverir, istenirse bir yumrukta koskocaman bir insanın canı cehenneme yollanıverirdi.

Çocuklardan her birinin bir yumrukta canını cehenneme yollamayı kurduğu bir düşmanı mutlaka vardı: Eczacının Kayhan için, çikolataları saklayan inatçı ablası, Erol için, boyuna marizleyen ağabeyi, ötekiler için de başka başka.

Cevdet'e gelince...

Günün sarı sıcağı içinde birden bir kovboy sesi:

"Yip yip yip hiyooo!!!"

Bu yıl beşi pekiyiyle bitiren dişçinin oğlu Erol. Elinde teyzesinin Beyoğlu mağazasından satın aldığı kocaman mızıka. Erollarla Kayhanlar mahallenin en güzel, en gösterişli evinde oturuyorlardı. Müteahhidin Aylası da onlardan geri kalmazdı ama onlar bu aşı boyalı evde geçici oturuyorlardı. Beybabası Şişli'de apartman yaptırıyordu. Apartman bitince "bu pis mahalleden" taşınacaklardı.

Erol tekrar bağırdı:

"Yip yip yip hiyooo!!!"

Ses, sarı sıcakta mahalleye yorgun yorgun yayıldı. Sahiplerini buldu. Cevdet, sınıfta kalıp işi işportacılığa vuralı beri, mahallenin elebaşısı Erol olmuştu. Çocukları erken erken o topluyor, çeşit çeşit kitapları, renkli dergileri o okuyordu. Çift kalede Cevdet'ten boşalan santrforluk da ona geçmişti. Kayhan daha iyi penaltı atıyordu ama Erol hem daha kuvvetliydi, hem de sınıfı Kayhan gibi ortayla değil, pekiyiyle geçmişti.

Az sonra Kayhan, Şinasi, Erdal, Mustafa, Rıza, Can, Nazan, Ayla filan geldiler. Daha, daha ufakları hesaba katmıyorlardı. Çok geçmeden ilkokulun birinden beşine kadar mahallenin yalınayaklı, lastik yahut sandallı bütün çocukları Perili Konak'ın gölgesine toplandılar.

Erol, duvarın dibindeki büyükçe bir taşa oturmuştu. Kumral Kayhan yanı başına çömelmiş, Nazan'a tutunmuştu. Ayla tam karşılarında, ayakta duruyordu.

O da ötekiler gibi beşi bitirmişti, iyiyle geçti diye ağlamış, üzülmüştü. Halbuki onun da Erol gibi pekiyiyle geçmesi gerekirdi. Hakkını yemişlerdi. Ama biliyordu Dam dö Siyon'a girince yapacağını. Oradaki öğretmenler, buradakiler gibi anlayışsız değildi ki!

Kayhan, "Demek Dam dö Siyon'a gireceksin?" diye sordu.

Rugan iskarpinlerinin burnuyla küçük bir taşa vurdu:

"Beybabam öyle istiyor!"

Erol, "Ben de Galatasaray'a," dedi.

Herkes bir isim söylüyordu. Sonra lise bitiyor, üniversitede tekrar buluşuluyordu. Gözler parlıyor, yanaklar heyecandan kızarıp bozarıyordu. Hiç kimse, Çingene Cevriye'nin farkında değildi. Ne ilkokul, ne de ilkokulu orta, iyi yahut pekiyiyle bitirenlerin Galatasaray, Dam dö Siyon'a gidecekleri, orta, liseyi bitirdikten sonra üniversitede yeniden buluşacakları. Bütün bunlardan hiçbir şey anladığı yoktu. Hayatında bir gün bile okula gitmeyişinden dolayı üzülmüyor, bunu eksiklik saymıyordu. Onların babaları, anneleri, uzak yakın akrabaları vardı. Süslü elbiseler giyebiliyor, gösterişli evlerde oturabiliyorlardı. Elbette istedikleri yere gidebilirlerdi. Kendisi ya? Ne annesini tanıyordu, ne babasını. Sanki gözlerini, mahallenin kenarındaki harap barakada, kupkuru ninesinin yanında açmıştı. Kendini bildi bileli haminnesi keman çalar, o da kıvır kıvır oynardı. Bazı geceler "Cevdet Ağabey"le deniz kenarındaki dutun altında oturur, konuşurlardı. Daha çok Cevdet Ağabey anlatır, o da tatlı tatlı dinlerdi. Hiç kimse Cevdet Ağabey gibi olamazdı. Cevdet Ağabey bir gün Amerika'ya gidecek, Aslan Tomson olacaktı. Demişti ki: "İnsan orada her istediğini olabilir. Ben de Aslan Tomson olup, babamdan, üvey annemden, Erol'dan, Kayhan'dan, Ayla'dan ve ötekilerden intikamımı alacağım!"

Cevdet Ağabey onu da götüreceğini söylemişti. "Üç yıl, üç yıl daha dişimizi sıkalım Cevriye, ondan sonra..."

Ondan sonra ne olacağını sormuştu. Cevdet Ağabey: "Bir motosiklet bulup atlayacağız seninle, ver elini Amerika!"

Birden Erol'u tepesine dikilmiş buldu:

"Kalk ulan burdan, pis Çingene!" diye bir tekme attı.

Perili Konak'ın duvarı dibine çömelmiş, Cevdet Ağabeyi'nin geçmesini bekliyordu. Kalktı:

"Ne yaptım ben sana?"

"Şimdi bir tane atarsam!"

"Atarsın evet. Ne yaptım ben sana?"

Ayla:

"Burada konuşulanları o Cevdet pisine niye yetiştiriyorsun?"

Gözleri vahşi vahşi parlamaya başladı:

"Pis sensin!"

"Ben mi? Bana mı söylüyorsun?"

Karşılık vermesine vakit kalmadı. İlkin Erol tokatladı, sonra Kayhan, daha sonra da Ayla. Ayla omuzundan itip yere yuvarlamıştı. Dizi yere çarptı, hafifçe kanadı.

Farkında değildi. Kalktı, kir içindeki çıplak ayaklarıyla Perili Konak'ın köşesine kaçtı.

"Pis sensin, pis sizsiniz, hepiniz pissiniz!"

İfrit oldular. Erol yerden taş alıp fırlattı ama değmedi. Ayla, "Bırak Erol," dedi. "Uyma. Şimdi zırlayarak haminnesine gider, bizi şikâyet eder..."

Erol:

"Ederse etsin. Korkum mu var?"

"Yok ama, biliyorsun. İğrenç ağzı açılırsa bir defa..."

Cevriye'yi hemencecik unuttular. Az sonra boynunda işportasıyla Cevdet, evlerinin kapısında görünmeseydi, Kayhan'ın okuyacağı *İki Çocuğun Devriâlemi*'ne dalacaklardı.

Şinasi, "Bakın, bakın," diye haber verdi.

Baktılar. Kıçı yamalı pantolonu, dirseklere kadar sıvalı mavi gömleği, boynunda işportasıyla Cevdet, Perili Konak'tan yana bakmadan dargın gibi geçip giderken, çocuklar tek kelime söylemeden, gözleriyle takip ediyorlardı. Köşeyi dönüp kaybolduktan sonra Erol, "Onun istikbali mahvoldu artık," dedi.

Her kafadan bir ses çıkmaya başladı:

"Haylaz n'olacak..."

"İşportacılıktan zengin olacağını mı sanıyor?"

"Bizimle de konuşmuyor artık!"

Ayla, "Asıl biz onunla konuşmuyoruz," dedi.

"Babası var ya, babası..."

"Biliyorum, evde bulaşık yıkarmış!"

Kahkahalar yükseldi. Deminki çocuk ekledi:

"Hem bulaşık yıkıyor, hem de yeni karısından terlikle dayak yiyor!"

Kahkahalar, tepinmeler çılgınlık derecesini almıştı... Birden gene Cevriye'nin sesi duyuldu:

"Cevdet Ağabey hepinizden kuvvetli, hepinizi dövebilir!"

Kahkahalar, tepinmeler şıp kesildi. Bütün başlar sesin geldiği tarafa döndü: Perili Konak'ın köşesine sinmiş, meydan okurcasına bakıyordu. Erol ile Kayhan yerden taş aranırlarken tekrarladı:

"Hepinizden kuvvetli, hepinizden kuvvetli işte!"

Taşlar fırlatıldı. Kız bir an köşede silinip tekrar belirdi:

"Hepinizi dövebilir!"

Başta Erol ile Kayhan, yeniden kaptıkları taşlarla koştular. O, ince, çıplak ayaklarıyla bayırdan, deniz kıyısındaki tahta barakaya doğru rüzgâr gibi kaçıyordu. Soluk soluğa kapıdan içeri tam girmişti ki, arkasından fırlatılan taşlar tahta barakaya değdi.

Haminnesi, oda kapısının önüne çömelmiş, leğen gibi kullandığı yarım gaz tenekesinde kırk yamalı çamaşırlarını yıkıyordu. Torununu nefes nefese görünce, öfkeyle sordu:

"Ne oluyor gene?"

Yaramaz hâli birdenbire değişip masumlaşıveren Cevriye, "Hiç be haminne," dedi. "Şu dişçinin oğlu..."

"Ne ister senden gene?"

"Güzel güzel oturuyordum yanlarında, kovaladılar beni Çingene diye!"

"Çingene" sözüne içerleyen her Çingene gibi, ihtiyar Pembe'nin gene tepesi attı. Bu sırada yeni bir taş, barakaya değmeseydi, belki de üzerinde durmayacaktı.

Sabunlu elleriyle kapıya fırladı:

"Abe ne istersiniz bu kızdan?" diye bağırdı.

Erol ile ötekiler tepede durmuşlardı.

"Terbiyesini ver torununun!"

"Terbiyesi diyil üstünüze vazife sizin!"

"Bak vallahi döveriz, haberin olsun!"

Kara kuru, kırış kırış ihtiyar kadının çenesi açılmıştı. Gözleri döne döne, soluk soluğa sövüp saymaya başladı. Semti çın çın öttürüyordu. Kemancı Pembe'nin ulumalarına alışkın olan semtse aldırış etmiyordu.

Cevriye, haminnesinden boşalan leğenin başına geçmiş, kirlileri yıkamaya başlamıştı. Bütün bu gürültü, bağırıp çağırma kendi yüzünden değildi sanki.

4

Şehnaz, ikinci sefer uyandığı zaman, gözü yanı başındaki komodinin üzerinde duran zarif bilek saatine gitti: Dokuzu geçiyordu. Kocası çoktan işe gitmiş olmalıydı. Üvey oğlu ise umurunda değildi. Geberse bile vız gelirdi. Annesini kendi öldürmüş gibi, yüzüne bakmıyor, bir iş buyursa, "Yapmam!" demese bile, isteyerek geciktiriyordu.

Yorganı atıp karyolada oturdu.

Ne alıp veremediği vardı? Genç yaşında moruk babasına varmakla hata mı etmişti? Hem ne, babasına "İlla ki beni al!" dememişti ya. Annesinin sağlığında başlamıştı babası. Gözlerinin içine tuhaf tuhaf bakarak içmeler, usullacık göz kırpmalar, gülmeler... Sevmiyordu, hiçbir zaman karı olmak istemezdi ona. İstemezdi ama, gidecek başka yeri de yoktu. Fakirliğinden, sahipsizliğinden faydalanmış, karısının öldüğü günün akşamı da...

İçini çekti.

O zaman daha mı kanlı canlıydı neydi adam? Bayağı direndiği hâlde, başa çıkamamıştı. Başa çıkardı istese ama, mahsustan istememişti. Teyzesinin evinde başından bir kaza geçtiği için, fırsattan faydalanmış, sarhoş adam aybaşı hâlini başka şey sanmıştı.

Ne sanırsa sansın, yutmuş, "Hatamı tamir etmek istiyorum Şehnaz. Beni affet," demişti ya!

Karyoladan atladı. Odanın ortasında gerindi, kollarını ileri geri, yanlara açtı. Yüklü göğsü pembe jarse geceliğinden taşıyordu. Memelerini yerleştirip el yüz yıkamaya çıktı.

Musluk aşağıdaydı. Merdiveni hafif bir şarkıyla indi. İlkin mutfağa baktı. "Moruk" bulaşıkları yıkamış, kurulamış, raflara dizmişti. Ortalık derli tertipliydi. Elbette böyle olacaktı. Yirmi yaşında, çok genç bir kadındı. Ellisine varmış, babası yaşındaki adama bir de hizmetçilik mi yapacaktı?

Musluğa giderken, üvey oğlunun odasına gözü ilişti. Kapıda durdu, içeriyi sıkıntıyla gözden geçirdi: Yerlere kitaplar saçılmıştı. Kir, pas içindeki parça parça yatakta itler bile yatmazdı. Ya lambanın hâli?

İçeri girdi, pencerenin perdesini indirdi.

Ne babasıyla, ne de oğluyla uğraşamazdı doğrucası. Hele oğlu. Ona neydi oğlundan? Aksi, suratsız, öfkeli bir şeydi. Tatlı dili, güler yüzü olsa, hadi neyse. Böyle bir evlada...

Odadan çıktı. "Evlat" diye düşünmekle kendini ihtiyarlamış sanarak, "Ne evladı?" diye söylendi. "Ben doğurmadım ya! Yarın moruk geberirse, dehlerim gitsin. Canı cehenneme. Moruğun bırakacağı emekli maaşına ortak mı edeceğim bir de?"

Musluğa düşünceli düşünceli gitti, elini yüzünü yıkamaya başladı. Soğuk suyu duymuyordu. Bütün mesele, babası ölünce oğlanın kanunen babasının maaşına ortak olup olamayacağıydı.

Musluk sularının biriktiği çinko kabı iki eliyle kavrayıp sokak kapısına götürdü, dışarı serperken, gözü Şoför Adem'e takıldı. Üç kapı aşağıda, ihtiyar annesiyle oturuyordu. Kadın eski meski ama, tatlı dilliydi. Ne zaman gitse acınır, "Nur gibi taze yavrum!" derdi. "Deden yaşındaki adama ne akla hizmet edip de vardın!"

İşi bittiği hâlde içeri çekilip kapıyı kapamadı. Şoför Adem'in geçip gitmesini bekledi.

Adam dalgın dalgın geliyordu. Tam hizada Şehnaz'ın farkına vararak durakladı. Güldü. Şehnaz güya sakındı. Adamın otuzluk

bir bekâr olduğunu biliyordu. Uzun boylu, geniş omuzlu, güçlü kuvvetliydi. Yıllardan beri taksilerde şoförlük yapıyor, evlenmiyordu. Annesinin anlattığına göre, iyi kötü bir taksi alacak parası olan kız, hatta dulla evlenmek istiyordu.

İçini çekti.

Kocası ölse, kocasından kalan emekli maaşıyla... Ama olmazdı, evlenemezdi. Evlense, yeni kocaya varınca eski kocasından alacağı emekli maaşı kesilirdi.

Kapıyı çarparak, çinkoyu musluğun altına götürdü. Ellerini tekrardan sabunladı.

O kadar piyango bileti alıyordu. Şimdiye kadar amorti olsun çıkmamıştı. Ne ters işleri vardı şu Allah'ın. Piyango bile, gider ya zengine ya da yemesini bilmeyene vururdu.

Merdivenleri düşünceli düşünceli çıktı. Sofada durdu. Ellerini beline koydu.

Büyük ikramiye değil, şöyle beş, on bin lira vursa... Bir taksi kaça alınabilirdi acaba? Herhalde on binden aşağı değil. Piyangodan on bin, en iyisi yirmi bin lira vursa... On binini Şoför Adem'e... Vermek isterdi ama, ne diye verecekti? Komşular duyunca kim bilir nasıl dedikodu yaparlardı!

Odasına sinirli sinirli girdi. Aynanın karşısına geçip iskemleye oturdu. Dirseklerini masaya dayadı, yüzünü avuçları içine aldı. Aynada kendine bakıyor, görmüyordu.

Yirmi bin lira vurduktan sonra "moruğun" kahrını mı çekerdi? Boşanmasını ister, ne yapar yapar boşanırdı. Hele boşanmasın!.. Kıyametleri koparır, mahalleye rezil rüsva ederdi onu. "Şehnaz, yavrum. Sensiz yaşayamam. Kafamı kır, gözümü çıkar, elinle öldür beni, ama ayrılma. Sakın ayrılma, ayrılmayı düşünme olmaz mı, Şehnaz?" demesine kulak astığı yoktu. Yirmi binin on biniyle taksiyi mutlaka, mutlaka alırdı. Mahalleli değil, isterse dünya dedikodu yapsın!

Dirseklerini masadan çekti.

Saçları da darmadağındı. Tarağı aldı, taramaya başladı.

Taksi belki de daha ucuzdu? Altı, yahut yedi bin lira. En iyisi, Adem'in annesinden sormaktı. Bir biçimine getirip sorsa, şüphelenir miydi?

Tarayışını farkında olmayarak hızlandırdı.

Şüphelensin. Oğlunu taksi sahibi yapmak istiyordu, fena mı? Oğlu duyarsa kim bilir nasıl sevinirdi! Demin geçerken bakmış, hafifçe gülmüştü. Yoksa annesi bir şeyler mi söylemişti?

Elinde tarak, en son konuştukları günü hatırlamaya çalıştı. Hatırladı da: "Oğlum evlenecek ama, kendisine taksi satın alabilecek bir kız, hatta kadınla!" demişti. Kendisi de, "İnsan öyle erkekten değil taksi parası, canını bile esirgemez!" karşılığını vermişti. Kadın bunları oğluna söylemiş olmasındı?

Aklı yattı. Yatınca da Şoför Adem'in niçin gülümsediğini kavradı, hatta bunun yüzde yüz böyle olabileceği kanısına vardı. Saçlarını çabucak taradı, arkasında topladı, ince, kırmızı bir kurdeleyle bağladı. Sonra pudralandı, dudaklarını boyadı, gözlerine sürme çekti. Geç kalmış gibi bir hâli vardı.

Kadın oğluna, "İnsan öyle erkeğe değil taksi parası, canını bile verir, diyor oğlum," demiştir. Mutlaka demiştir. Demese geçerken duraklar mıydı? Hafifçe kızarıp gülümser miydi? Ah, ne iyi. Demek onu beğendiğimi öğrendi. Annesinden bunu öğrenince ne dedi acaba? Belki de, "İnsan öyle karıyı değil taksi, üste hiçbir şey istemeden alır" mı dedi? Kim bilir? Niçin demesin? "Yirmi yaşındayım daha. O, otuzunda. Benden on yaş büyük. Asıl ona göreyim. O da bana göre..."

Sırtındaki jarse geceliği attı, en son diktirdiği mavi ipeklisini giyecekti, caydı. Komşuya geçerken bu kadarı fazlaydı. En iyisi, pembe çiçekli basmasını giymek.

Giyindi. Beyaz yakası, incecik beli, geniş kalçalarıyla Adem'in annesi kim bilir ne kadar güzel bulacaktı!

Öğle yemeği filan da umurunda değildi. Kim için pişirecekti? "Moruk" için mi? Yoksa, suratsız oğlu için mi? İkisinin de canı cehennemeydi.

Tekrar ayna karşısında kendini uzun uzun gözden geçirdikten sonra, kapıyı çekip odadan, evden çıktı.

Adem'in uzun boylu, zayıf, ama ne olursa olsun cin gibi zeki annesiyle karşılaşınca, kadının her zamandan çok beğendiğini anlayarak rahatladı.

Kuru karı, yeni değil, geçen gün, hatta daha öncelerden bir şeyler sezmiş, oğluna yetiştirmişti: "Diyor ki, insan öyle erkeğe değil taksi parası, canını bile verir!" Şoför Adem pek sevinmiş, "Madem öyle, versin bakalım!" diye gevezelik etmiş, annesini güldürmüştü... Bu sabah evin önünden geçerken bakışı, kızarıp gülmesi ondandı.

Genç kadını her zamandan başka karşıladı:

"Vay vay vay... Bu ne şıklık, bu ne güzellik, bu ne civanlık! Hoş geldin, sefalar getirdin yavrum. Gün günden güzelleşiyorsun kız! Ne mutlu kocana, seni sarana ne mutlu!"

Kulakmemelerine kadar kızarmıştı ama, memnundu. Adem'in annesi tarafından beğenilmek, Adem tarafından beğenilmenin yerini tutuyordu. Geçip sedire otururken, "Ah teyzeciğim," dedi. "Sahi sanıp şımaracağım geliyor!"

"Şımar kız, şımar. Kocana naz üstüne naz yap haspa. Sen şimdi beylerin, beyefendilerin yatağına layıksın. Kocan olacak yatsın kalksın da, dua üstüne dua etsin, zekâtlar, fitreler dağıtsın!"

"Nerdeee..."

"Nerde mi? Kıymetini bilmiyor mu?"

"Amaaan teyze, dertlerimi depreştirme Allahaşkına!"

Geldi yanına oturdu, kolunu genç kadının omuzuna attı:

"Niye yavrum? Bu yaşta ne derdin olabilir?"

Kirpikleri yaş yaş parlıyordu:

"Gençlik, güzellik para etmiyor!"

"Kocanın ihtiyar olduğunu biliyordum ama, kör olduğundan haberim yoktu. Kör mü bu bunak ayol?"

"Ne sayarsan say."

"Vah vah vah..."

"Öl dediğim yerde ölür, bir istediğimi iki etmez ama neye yarar? Genç olsa da keşke her gün üç öğün dövseydi. Akşam olmaz mı, başlar uyuklamaya. Bense..."

"Anlıyorum yavrum, anlıyorum elmasım. Allah insanı zengin yapacağına, dengine düşürsün. Dengine düşmemişsin. Yazık. Bak benim o cihetten şikâyetim olmadı rahmetliden. Allah gani gani rahmet eylesin, yattığı yer nur içinde olsun..."

Şehnaz merakla sordu:

"Oğluna benzer miydi kocan?"

Derin derin iç geçirdi:

"Ah Şehnaz, tıpkı tıpkısına oğlumdu. Boy, pos, endam, geniş omuzlar, sağlam bilek. Beni şöyle bir tutmaz mıydı, erir erir akardım Allah seni inandırsın!"

Genç kadının gözleri yanıyordu. Kendini Şoför Adem'in kolları arasında farz ediyor, kocakarının söylediklerini duymuyordu. Genç adamın kuvvetli bir itişiyle sanki sırtüstü devrildi. Sonra...

Titredi. Kocakarı farkına varmıştı, işi anladı. Her şeyi çok daha açık, çok daha çırılçıplak anlatmaya başladı. Şehnaz şimdiye kadar hiç bu kadar çıplağını dinlememişti. Gözlerinden karartılar uçuşuyordu.

Bir ara dayanamayacak hâle geldi. Kocakarının elini tuttu, sıktı:

"Yetişir Muhsine Hanım teyze, ne olursunuz yetişir!"

Yaşlı kadın işi anlamıştı. Gülerek kısa kesti.

"Sen benim gelinim olsan daha ne isterdim Allah'tan!"

Minnetle baktı. Cevap vermedi ama, kocakarı, genç kadının buna can attığını anladı.

Öğleye doğru bir iş için eve gelen oğluna müjdeyi verdi:

"Kadın bildiğin gibi değil oğlum, sana bayağı abayı yakmış!"

Genç adam aldırmadı:

"Mangırdan ne haber, mangırdan?"

"Soramadım oğlum, sırası düşmedi."

"Kuru kuruya sevdadan hiçbir şey anlamam... Bize bir taksi uyduracak parası varsa ne âlâ, yoksa ben itfaiye değilim, yangınlarla alakam yok!"

Yaşlı kadın, "Yol yoluynan, orman baltaynan," dedi. "Öğreneceğiz. Herif fabrikanın satın alma işlerine bakıyor, avantası olmaması mümkün değil diyorsun. Avantası varsa, bir kenarda paraları da olması lazım. Amma, kocası ölmeden..."

"Ohooo... Kocasının ölmesini mi bekleyeceğiz?"

"Tabii evladım. Kocalı kadın ne yapsın? Eskisi gibi değil ki şimdi. Hükümet nikâhı, ayrılmak zor!"

"Şu benim eski bujilerle akümülatör olacaktı, nerde?"

"Mutfakta, sandığın içinde..."

Şoför Adem, kafasında birtakım hesaplar, mutfağa geçti. Menteşeleri çürümüş eski sandığın içinden bujilerle akümülatörü aldı, dışarı çıktı. Eski patronundan yürütmüştü. Karacabeyli bir taksi sahibine yutturacaktı.

Annesi, "Yemek ye de öyle git," dedi.

Demiri paslanmış bilek saatine baktı:

"Saat daha on bir yok. Bu saatte öğle yemeği mi yenir be?"

Evden çıktı.

İhsan Efendi'nin kapısı önünden geçerken yavaşladı. Mahalleliye çaktırmadan pencerelere baktıysa da, kimseyi göremedi.

Perili Konak'ın koyu gölgesi gene irili ufaklı çocuklarla doluydu. Çocukluğunu hatırladı. O zaman da burası böyle, irili ufaklı çocuklarla dolardı. Alt katın pembe duvarları şimdiki gibi tebeşirle, ama eski harfli yazılarla, fesli, kalpaklı resimlerle karalanırdı.

Köşeyi dönünce Perili Konak'ı da, tebeşirle karalı duvarları da unuttu. Sirkeci'deki kahvede Karacabeyli'ye akümülatörle bujileri dayandı da mangırları uçlandı mı, akşama sağlam, Kumkapı'daki Agop'un meyhanesini boylardı. Tayyare Osman'la Dempsey Necip, Allah Allah diyorlardı. Lakin iyi arkadaştılar. Karacabeyliyi tavlarken az çene çalmamışlardı.

Unkapanı, Balıkpazarı yoluyla Eminönü'ne çıktı. Güneş de tamdı. Öyle terlemişti ki! Terin faydalı olduğunu biliyordu ama, soğuk soğuk, yapış yapış değmesinden de nefret ediyordu.

Yeni Cami'nin böğründeki kemerin altında durdu. Akümülatörle ötekileri ayağının dibine bıraktı. Bayılırdı buraya. Günün en sıcak, en yaprak kımıldamaz sıcağında püfür püfür eserdi. Önünden gelip geçen taksilere aldırış etmiyordu. Annesinin hâlâ işi uzatışını birden hatırladı. Karıda birikmiş mangır olup olmadığını öğrenmesini istemişti. Aşk maşk vız gelirdi. Hem ne demekti aşk? Aşkın daniskasını sinemada seyrediyordu. Ona aşk değil, mangır lazımdı. Eğer karıda mangır var da, yanaşırsa, üst tarafı kolaydı. Tayyare Osman, "Beni yanına muavin al," demişti. "Anam avradım olsun, gündüz sen, gece ben, sıkı bir iş, çok değil, altı ay sonra Ford'un yenisini çekeriz!"

Yeni arabayı çekince, eskiyi Tayyare'yle Dempsey'e verecekti. Satacaktı yani. Her gün bir onluk, bilemedin bir beşlik pasa etseler, yeni arabadan kazanacağı paraları bir kenara zula eder, üçüncü araba için hazırlanırdı. "Allah, bir insana, yürü ya kulum dedi mi... Niye demesin be? Ne kötülüğümüz dokunuyor? Şapka giydikse, suç benim mi? Kanunu çıkaranlarda. Allahuteala bilmiyor mu? Bilmez olur mu? Neye kadir değil? İsterse taksilerimi iki, sonra üç, dört, beş yapar. Ben de girerim adam sırasına. O vakit ne esrar çekerim, ne de kumar. Şimdi yokluğun boku. Allah bilmiyor mu içimi? Hem o zaman ne kumar, ne rakı, ne de esrardan başka, camiden çıkmam be!"

Teri kurumuş, serinlemişti. Akümülatörle bujileri aldı, taptaze bir hamleyle Bahçekapı'ya, oradan tam Sirkeci'ye geçerken, tramvay durağında İhsan Efendi'ye rastladı. Fötr şapkası altında ter içindeydi.

"Merhaba amca!"

İhsan Efendi oval gözlüğünün üstünden baktı, tanıdı:

"Merhaba Adem. Ne o?"

"Hiç, şu akümülatörle bujileri mektebe götürüyorum!"

İhsan Efendi yorgun yorgun güldü, başını salladı:

"Götür yavrum, götür evladım, aman cahil kalmasınlar..."

"Sen nerden geliyorsun?"

"Hocapaşa'dan."

"Vergi dalgası mı?"

"Vergi dalgası ama, bizim fabrikayla alakası yok. Muhasebecinin angaryası..."

"Çanta dolu mu çanta?"

İhsan Efendi'nin aklı gitti. Çantadan dolayı yapılan şakalara tahammülü yoktu. Ağır siyah çantanın sapına az daha kuvvetle yapıştı.

"Dolu bile olsa bana ne, sana ne? El parasıyla oyun olur mu?"

"Olmaz İhsan Efendi Amca."

"Haydi bana eyvallah!"

"Güle güle."

Kurdelesi yağ içinde eski, kırış kırış şapkasıyla ihtiyarın Bahçekapı'ya doğru uzaklaşışını seyre daldı: Bir gün ardından gitse, Cibali'nin eğri büğrü, daracık sokaklarından birinden geçerken kafasına bir odun...

İhsan Efendi de aynı şeyi düşünüyordu. Cibali, yahut Küçükmustafapaşa'nın daracık, karanlık sokaklarının birinden geçerken şu ipsiz Adem, yahut bir başkası, kafasına bir odun...

Ürperdi.

Yere baygın yuvarlanırdı. Para dolu çanta yerini bulur, sonra da fabrikaya derdini anlatsın anlatabilirse!

Durakta durdu. Kalabalık bir Fatih-Harbiye tramvayına zorla bindi. Kalın kışlık ceketi içinde vıcık vıcık terlemişti. Yolculardan birinin ötekine saati soruşuna kulak verdi:

"On ikiye on var!" dedi adam.

On ikiye on vardı demek. Tramvay gecikmezse, on iki vapuruna yetişir, yirmi dakika sonra da evinde olabilirdi.

Evini, evinde yeşil gözlü karısını hatırlayınca, yorgunluğu, teri filan uçup gitti. Canlanmıştı. Eve eli boş mu gidecekti. Hiç

olmazsa bir kilo kiraz, yahut kayısı... Cibali'de iner, Küçükmustafapaşa çarşısından alırdı.

Lakin, iyi kadındı! Onun gibi yirmi yaşında, körpecik, şirin, güzelliğine güzel bir kadının, İstanbul gibi bir yerde ihtiyar kocasından başkasına bakmaması... Evet, sertti, titizdi. Vara yoğa bağırıp çağırıyor, arada terlik, yahut maşayla okşuyordu ama... Bu kadan olurdu artık. Ağzı kokuyor, horluyor diye birlikte yatmaması da önemli değildi. Kocasına sadıktı ya!

Tramvay köprüde durdu. Haliç vapur iskelesine inerken, vapurun hareketinin yaklaştığını bildiren zil çalmaya başlayınca adımlarını açtı. Bir de kalabalıktı ki. Zorla gişeye yanaştı, Cibali'ye ikinci mevki bir bilet aldı, vapura girdi.

Güneş, ikinci mevkiin açık pencerelerinden keskinlemesine vuruyor, içeriyi hamam halvetine çeviriyordu.

Elinde siyah çanta, bir kenarda dikildi.

Kocasına sadık oluşu dünya malına değerdi. Onun gibi genç, güzel kadınların değil ihtiyar kocaya, genç kocalarına bile ne oyunlar oynadıklarını az mı işitmişti?

Vapur yürüyünce, hava oynadı. Eski tekne, Haliç'in kavun karpuz, çürük meyve, domates, patlıcan, martı ölüleriyle kirlenmiş sularında çok ağır gidiyordu. Meyvehoş, oradan kalkmadıkça denizin temizlenmesine imkân olmadığını kim bilir kaçıncı sefer düşündüyse de, üzerinde durmadı. Ona neydi Haliç'in kirli sularından!

Vapur, Kasımpaşa'da yolcusunun hemen hemen yarısını boşaltıp boşalttığının yarısına yakın yenilerini aldıktan sonra, burnunu Cibali'ye çevirdi. Çevirdi ama, Beyoğlu'nun Kasımpaşa önündeki sulara boşalıp duran lağımlarının pis kokusundan da yüzü buruştu. Vapur, Kasımpaşa'dan uzaklaştıkça koku siliniyordu. Cibali'ye gelince, ne koku kaldı ne bir şey.

Cibali'de inen üç beş kişiyle iskeleye çıktı. Tütün fabrikası işçileriyle dolu sokaklarından geçti. İşçiler küçük köfteci dükkânlarını doldurmuş, karınlarını doyuruyorlardı.

Küçükmustafapaşa'da yarım kilo kirazla yarım kilo kayısıyı aynı kesekâğıdına koydurup evinin yolunu tuttu.

Mahalle kahvesinin önünden geçerken durakladı. Sık yapraklı ağaçların koyu gölgesini saldığı kahve avlusu gene yükünü almıştı. Başında torununun laciverdi soluk okul kasketiyle eski şimendiferci Abdülkadir Efendi, şakacı Berber Lâtif, Düyûn-ı Umûmiyye'den müdevver Müfit Efendi, Kabasakal Hasan Tayyar, malul kolağası Hasan Basri Bey, Çerkez Nuri ve ötekiler.

Çeneyi çeneye vermişlerdi. Başta malul kolağası gene gözleri döne döne, Serbest Fırka'yı "lağvedenler"e atıp tutuyor, kısa boylu, şakacı Berber Lâtif'in arada koyduğu kamışlara ifrit oluyordu.

İhsan Efendi'yi görünce, Düyûn-ı Umûmiyye'den müdevver Müfit Efendi'yle oynamakta olduğu tavladan başını kaldırdı, haber verdi:

"İhsan Hanım geliyor!"

Başlar İhsan Efendi'ye çevrildi. Eski karısının zamanında sık sık bu kahvede tavla oynar, Serbest Fırka-Halk Fırkası mücadeleleri sırasında yeni firkayı bütün kalbiyle tutup kahvede savunur, Halk Partili muhtarı küplere bindirirdi. Ama şimdi her şey değişmişti. Değil kahvede tavla, pişpirik, beş dakikacık oturup bir sade kahve içmeye bile hasretti. Gelip geçerken arkadaşlarının laf atmalarına içerlerdi. Kaşları çatıldıysa da, pişkinliğe vurarak durdu:

"Selamünaleyküm!"

Selamını aldılar. Aldılar ama, her zamanki gibi işkillenmişti.

Berber Lâtif, "İhsan Efendi," dedi. "Gel de Müfit Efendi'ye şeş beşin nasıl oynanacağını göster!"

Müfit Efendi mars olmak üzereydi.

"İhsan Efendi'yi karısı bekliyor, tutmayın!" dedi.

Her kafadan bir ses çıkmaya başladı:

"Karısı mı? Ne yapacak İhsan Efendi'yi?"

"Ne mi yapacak? Sabahleyin bulaşıkları yıkamadan çıkmış da..."

İhsan Efendi kulaklarına kadar kızardıysa da cevap vermedi ama, berikiler rahat bırakmadılar.

"Desene ki terlik ziyafeti var?"

"Yok canım, maşa!"

Kahkahalar yükseldi. Berber Lâtif, "Erkek adam ne maşayla dayak yer," dedi, "ne de terlikle!"

"Ya?"

"Süpürge sopasıyla!"

Yeniden patlayan kahkahalar arasında İhsan Efendi yolu öfkeyle tuttu.

Hemen her gün, her rastlayışta buydu. Dairede bu, mahalle kahvesinde bu, sokakta bu. Bulaşık yıkar, yıkamaz, karıdan dayak yer, yemez, kendilerine neydi? Herkes kendi işine karışsa olmaz mıydı? Genç, güzel kadın, kendi gibi elliye merdiven dayamış birinin nikâhı altında olmaya katlandığına göre, elbette gözlerinin içine bakacak, vurup bir tarafını kırsa, hatta gözünü çıkarsa elbette katlanacaktı.

Eve kıpkırmızı geldi. Belindeki kocaman anahtarla kapıyı açıp girdi, kapıyı dışardakilerin suratına çarparak kapattı.

Kimseyi ilgilendirmezdi özel hayatı!

Merdiveni ağır ağır çıktı. Merdiven başında durdu. Karısı görünürlerde yoktu. Seslendi:

"Hanımcığım!"

Sert bir karşılık:

"Ne var?"

Odasında olmalıydı. Gitti, kapıyı itip kapı boşluğunda durdu. Genç kadın pencere önünde, Perili Konak'ı seyrediyordu.

"Bak, sana neler aldım!"

Kadın isteksizce döndü:

"Neler aldın?"

Kesekâğıdını gösterdi:

"Bil bakalım!"

Kadın sinirli sinirli kalktı, yanına geldi:

"Nedir o?"

"Kirazla kayısı..."

Paketi uzattı. Beriki aldı, burun kıvırdı:

"Hıh, maymun. Aldığın da bir şey olsa bari. Sanki bana elmas yüzük, yahut pırlanta küpe almış... Ne yiyeceğiz?"

İhsan Efendi öyle acıkmıştı ki.

"Bir şey pişirmedin mi?"

"Evde ne var da ne pişirecekmişim?"

"Patates vardı, taze fasulye olacaktı..."

"Et?"

"Kasaptan aldırsaydın."

Elinde paket, kapıda duran kocasını göğüsleyip çıkarken, "Saçmalama," dedi. "Kasaptan aldırsaymışım. Kiminle aldıracaktım?"

"Cevdet'le."

"Şimdi açarım ağzımı ha!"

Öyle bir baktı ki, İhsan Efendi yuttu. Ama berikinin çenesi açılmıştı:

"Cevdet'in yüzünü gören mi var? Aksi, suratsızın biri. Bir şey söylesen ters ters bakıyor, cevap vermiyor. Sabah defolmuş gitmiş. Bana bak, ya oğlunun terbiyesini ver ya da..."

İhsan Efendi'nin aklı gitti: "Ya da başımı alır giderim" mi diyecekti?

Şehnaz, meyve paketiyle aşağı indi, genişçe bir tabağa boşalttı, muslukta bol suyla yıkarken, İhsan Efendi ceketini çıkarmış, gömleğinin kollarını dirseklerine kadar sıvamış, geldi:

"Karıcığım, ver bana yıkayayım!"

Uzandı.

Genç kadın dirseğiyle itti:

"O evvel lazımdı. Yüze gülücülük yapacağına, ne yeneceğini düşün!"

Çekildi. Ellerini arkasında bağlayıp sordu:

"Canın ne istiyor?"

"Ne bileyim ben?"

"Kıyma alıp yumurta kırsak?.."

"Şimdi şimdi patlayacağım ha!"

"Niçin elmasım? Ne yaptım?"

"Adam, defol şurdan!"

İhsan Efendi süklüm püklüm evden çıktı. Kasaba gitti, yarım kilo kıyma, manavdan domates, bakkaldan kuru soğan, ekmek, yumurta alıp döndü. Ne derse desin, ne türlü davranırsa davransındı.

Gazocağını yaktı, kıymayı oturttu, sonra domatesle soğan doğramaya başladı.

Genç kadın, Şoför Adem'in sözünü ettiği taksinin, kaça alınabileceğini düşünüyordu. Meyve tabağını sofadaki yemek masasının üstüne düşünceli düşünceli bırakıp odasına girdi. Kendini karyolasına sırtüstü attı.

Adem'in annesini çok seviyordu ama kaynanalığı nasıldı acaba? Bütün kaynanalar gibi, o da herhalde oğlunu gelininden kıskanırdı. Öyle sağlam, tuttuğunu koparan bir kocanın annesi, istediği kadar huysuz, geçimsiz olsundu. Kadının yüzde yüz suyuna gittikten sonra... Hem canım bütün gece yanlarında olmayacaktı ki. Gündüzlerse... Ona geceler lazımdı. Zaten ne ömrü kalmıştı? Altmışı çoktan aşmış, bir deri bir kemik... Bugün her zamandan daha iyi karşılanmış, "Vay vay vay..." demişti. "Bu ne şıklık? Bu ne güzellik? Bu ne civanlık." Ya "Ne mutlu kocana, seni sarana ne mutlu!" deyişi?

Sinirlendi.

"Allah kahretsin kocamı. Benim istediğim koca mı o? Beni sardığı nerde? Sarsa bile... Ben asıl genç koca istiyorum. Sardı mı kemiklerimi çatırdatmalı, turşumu çıkarmalı!"

Adem'in annesi kafasında canlanmıştı:

"Şımar kız, şımar. Kocana naz üstüne naz yap haspa. Sen şimdi beylerin, beyefendilerin yatağına layıksın. Kocan olacak yatsın kalksın da dua üstüne dua etsin, zekâtlar fitreler dağıtsın!"

Öfkeyle doğruldu:

"İstemiyorum, istemiyorum işte! Ne kocam, ne de beyler, beyefendiler. Ben, senin oğlunu istiyorum. Adem'i istiyorum ben. Anladın mı şimdi?"

Kocakarı hayalinde cevapladı:

"Oğlum ama... Oğlum, taksisiz karıya yanaşmaz ki!"

"Bir taksiyi kaça verirler?"

Dışardan çocukların yaygarası geliyordu.

Bir taksiyi kaça verirlerdi gerçekten? İki bin mi? Üç bin mi? Beş bin mi? Yoksa on bin mi? Yeni olmasa da razıydı Şoför Adem. Herhalde birkaç bine alınabilirdi. Küpelerini, yüzüğünü, bileziklerini satsa, taksi parasını denkleştirebilir miydi acaba?

Karyoladan atladı. Ayna karşısına geçti. Kocakarının sesi: "Vay vay vay... Bu ne şıklık, bu ne güzellik, bu ne civanlık!"

Kocakarı için pek de iyi denmediğini hatırladı. Komşular, "Armudu elmayı taşladı, illallaha başladı!" diyorlardı ama, aldırdığı yoktu. Başlamışsa başlamıştı. Ona neydi? Hatta böylesi daha iyiydi. Gençlerin hâlinden anlar, sularına göre giderdi. Hatta hatta pek öyle dişli kaynanalardan da olmazdı.

Pencereye gitti, tül perdeyi aralayıp baktı: Perili Konak'ın önü gene irili ufaklı kız, oğlan bir alay çocukla doluydu. Başlarında gazete kâğıdından kovboy şapkaları, bellerinde at çene kemiklerinden tabancalar, değnekten atlar. Bir zamanlar üvey oğlu Cevdet de bunlara karışır, birlikte oynardı. Şimdi boş vermişti. Ne olacak, pis, geçimsiz serserinin biriydi. İnsan evlatlarıyla değil, gider kendi gibi uğursuzları bulurdu.

Perdeyi kapayıp çekildi.

Üvey oğlundan ona neydi? Bütün mesele, bir taksinin kaça alınabileceği. Kocasının bu hususta fikri var mıydı acaba?

Merdivenleri çıkan ayak sesini duyunca kaşlarını çattı, tekrar pencereye gidip arkasını döndü.

"Haydi Şehnaz, yemek hazır!"

Bakmadı bile.

İhsan Efendi kıymalı yumurtayı masaya koydu. Evin içine iştah açıcı bir koku yayılmıştı. Ekmekleri dilimledi, sürahiyle suyu, ince belli su bardağını getirdi. Sonra kapıya yaklaştı:

"Yemek hazır karıcığım!"

Nefretle döndü:

"Anladık be, of!"

"Kızma elmasım... Acıkmışsındır diye..."

"Fazla konuşma!"

"Peki."

Süklüm püklüm masaya geçip oturdu. Dirseklerini masaya koydu, yüzünü avuçları içine aldı, beklemeye başladı. Bugün gene çok sinirliydi karısı. Sinirliliğinde kendi suçu var mıydı acaba? Sabahtan şimdiye kadar olanları aklından hızla geçirdi: Erkenden kalkmış, bulaşıkları yıkamış, çayı kaynatmış, sofrayı hazırlamış, sonra da fabrikaya, işinin başına gitmişti.

Yoksa, kapıyı açıp uyandırıldığına mı kızmıştı?

Aklına yattı. Herhalde bir daha uyku tutmamış olacaktı. Haklıydı. İnsan uykusuz kaldı mı elbette sinirlenirdi.

Tam kalkıp özür dilemeye hazırlanırken Şehnaz çatık kaşları, asık yüzüyle geldi, sofraya oturdu.

"Yemeği niye tabaklara bölmedin?"

İhsan Efendi davrandı:

"Soğumasın diye elmasım..."

"Elmasım elmasım... Bu lafa da fena tutuluyorum ha!"

"Pırlantam mı diyeyim?"

"Zıkkımın dibi!"

Tabağını, kaşığını aldı, yemeğe uzandı.

"Ver, ben koyayım!"

"İkramınla çok yaşa..."

"Sabahleyin uyandırdım diye bana kızdın biliyorum, haklısın ama..."

"Eee?"

"Dayanamadım, öyle güzeldin ki..."

Karşılık vermedi. Tabağına yemek aldı.

"Bana bir yumurta yeterdi, ötekileri de alsaydın..."

Alayla baktı:

"Sana lazım asıl..."

İhsan Efendi sözdeki manayı anlayarak önüne baktı. Her fırsatta, her zaman ihtiyarlığını yüzüne vuruveriyordu. Değil yumurta, işe yarayacağını bilse zehir bile içerdi.

Gözlerini çekine çekine kaldırdı: Boyalı, ufacık dudakları hafif bir şıpırtıyla oynuyordu. Hareli, iri yeşil gözlerini masanın muşambasındaki pembe çiçeklere dikmiş düşünüyordu. Sarıya yakın, kumral saçlarını ensesinde toplamıştı. Küçük bir kıvrım alnına düşmüş, üst yanı ufacık kulağının arkasına atılmıştı.

İçini çekti.

Bıraksa da doya doya sarsa, öpse, gerdanını dişlese... Bırakmıyordu. Haftalar, bazen aylar geçiyordu. Aralarındaki yaş farkı otuza yakındı, babası sayılabileceği doğruydu ama kocası olduğu da muhakkaktı. Hiç olmazsa haftada bir...

Sertçe baktı:

"Piyasada çalışan taksileri kaça verdiklerini biliyor musun?"

Dikkat kesildi:

"Yenilerini mi?"

"Yenilerini."

Düşündü, ölçtü, biçti.

"Vallahi hiç fikrim yok."

"Eskilerini?"

"Eskilerini de..."

"Bilmiyorsun değil mi? Sen ne bilirsin Allahaşkına?"

Çok şey bilirdi. Daha doğrusu, çok şey bildiğini sanırdı. Bir defa PTT işlerinin hemen hemen bütün girdi çıktısını, elektrik bilgisini, uygulamasından bile çakardı. Sonra, politika. Politikadan çaktığını pek öyle beribenzer kimseler çakamazdı. Daha sonra, iyi rakı içer, kadın işlerinden de anlardı ama fırsat verilmiyordu ki!.. Göz göze geldiler.

"Ha?.."

"Vallahi çok iyi bildiğim şeyler yok değil ama..."

"Ben anlamam değil mi? Ben zaten neden anlarım ki? Senin nazarında ben, basit bir kasaba kızıyım. Cahilim de. Bana bak, bana cahil diyemezsin. Önce, imam kızıyım. Beşi bitirdiğimi biliyorsun. Boyuna da roman okuyorum. Daha ne?"

"Hâşâ karıcığım, aklımdan bile geçirmem böyle şeyleri!"

"Evet geçirmezsin. Beni adam yerine koymadığını biliyorum ben. Madem değilim, boşa beni, kendin gibi bir değerlisini bul kendine!"

Çatalı atıp sofradan kalktı, odasına girdi, kapıyı çarparak kapadı.

Bütün bu numaraları mahsus yapmıştı. Memnundu. Alıştırmalıydı.

İhsan Efendi içeri, mahvolmuşçasına girdi:

"Karıcığım, yavrum..."

Karyolasına kapanmış, ağlama numarası yapıyordu.

"Elmasım. Vallahi billahi, iki gözüm avuçlarıma aksın ki..."

Sertçe itti:

"Haydi haydi, defol!.."

"Şehnaz, Şehnazcığım..."

"Defol diyorum sana be!.."

Karyolada hırsla doğrulmuş, öfkeyle bakıyordu. İhsan Efendi ürkerek geriledi. Peki ama, ne suçu vardı da hiç sebepsiz hakarete uğruyordu?

Genç kadın karyolaya yeniden kapanmıştı. Şimdi ne yapacaktı? Sofraya geçip karnını doyursa... Çok iyi olurdu. Daha fabrikaya gidecek, sabahleyin fabrika işçi gündelikleri karşılığı olarak bankadan çektiği altmış bin lirayı muhasebeye verip kurtulacaktı. Ne zaman banka, yahut tüccardan para alsa, içine bir huzursuzluk çökerdi. Parayı yatırıncaya kadar iğne üzerinde gibi, rahatsız olurdu.

Ama, karısını bu vaziyette bırakıp sofraya dönmek de işine gelmiyordu. O, öyle kapanmış ağlarken, nasıl yiyebilir? Nasıl içine sinerdi?

Yeni bir deneme yapmak için karyolaya tekrar yaklaştı. Ödü kopuyordu. Ya gene terslenirse? Ya terliği alır üstüne yürürse? Ya kafasına bir şey atarsa?

Aklına birden taksileri kaça verdiklerini soruşu geldi. Gerçekten de niye sormuştu? Taksiyle ne ilgisi olabilirdi? Uzandı, saçlarını okşarken, "Taksiyi kaça verdiklerini akşama öğrenirim," dedi.

Genç kadın ses çıkarmadı. Cesaretlendi:

"Hem yenilerini hem de eskilerini kaça verdiklerini öğrenirim. Gel, şimdi yemeğimizi yiyelim. Bak, vakit geçiyor. Fabrikaya gideceğim daha. Para yatıracağım. Kalk, kalk elmasım, kalk. Gel seni kucağımda götüreyim!"

Kadın silkindi:

"Git kendin ziftlen, sonra bak!"

Ayağından ökçeli terliği çıkarıp tehditle kaldırdı.

İhtiyar adam çaresiz, yemek masasına döndü. Ne yapsa, ne türlü davransa para etmiyordu. En iyisi üstüne düşmemek, karnını çabucak doyurup gitmekti.

Öyle de yaptı. Birkaç kirazla iki de kayısı yiyip çantayı kaptı, evden fırladı.

Geç kalmıştı. Sabah bu, akşam buydu.

Kahvenin önünden rüzgâr gibi geçti. Hiç kimsenin farkında değildi.

Berber Lâtif, "Ne o?" dedi. "İhsan Hanım'ı kocası uğratmış gene galiba?"

Gülüşmeler oldu. Kolağası eskisi:

"Yel yepenek, yelken kürek... Herif demin fena içerlemişti. Şimdi selamsız geçti!"

"Genç karısından dolayı bize caka yapıyor!"

"Başlarım şimdi karısının..."

"Sakın haaa!"

Haliç kıyısındaki fabrikaya yarım saat geç yetişebildi. Muhasebe servisi öfke içindeydi. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Halim selim muhasebeci bile.

İhsan Efendi kıpkırmızı yüzüyle kapıda görününce, "Bana bak moruk," dedi. "Sen adamakıllı tadını kaçırdın artık!"

Biliyordu. Hemen hemen her gün duyduğu zılgıtlardandı...

"Sabahları geç kalıyorsun hadi neyse, ya öğlenleri?"

Hesab-ı caride çalışan genç irisi Münir yanına yaklaştı, burnunu yokladı:

"Yok canım, adamakıllı sert."

Tepesi attı:

"Münir, bak ana avrat dümdüz giderim ha!"

Defteri Kebir'deki Suat, "Oynama balık," dedi.

"Atarım!"

"Satarım!"

"Canım durun bakalım, evden mi geliyor?"

Mavi gözlü, sarı saçlı Suat ciddi ciddi sokuldu:

"Evden gelmiyorsun değil mi amca?"

"Evden geliyorum," dedi.

"Evden mi? Öyleyse ateşe devam çocuklar!"

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Aldırmıyordu. İçerlese bile aldırmaması gerekirdi. Vezneye gitti. Bütün gün iç huzursuzluğuna sebep olan altmış bin liranın iki buçuk, beş, on liralık demetlerini teslim edip rahatladı. Şu para işini ondan alsalar dünyalar kadar sevinecekti. Günün birinde bu para yüzünden başının derde gireceğini sanıyordu.

Servisin bir ucundaki masasına geçip oturdu. Masa, kocaman bir okul sırası biçimindeydi. Abdüssamet Efendi'yle yan yana oturuyorlardı. Abdüssamet Efendi de kendi akran, abdestli namazlı, kimsenin etlisine sütlüsüne karışmaz, sabahın erken saatlerinden akşam paydosuna kadar önündeki defterlerde bitmez tükenmez toplamalar yapardı.

İhsan Efendi, yanına gelip oturunca, toplama işini bırakıp kalın çerçeveli gözlüğünün üstünden baktı:

"Hoş geldin!"

İhsan Efendi su gibi terlemişti.

"Hoş bulduk," dedi. "Yahu, senden bir şey soracağım..."

"Buyur, sor."

"Taksiler hakkında bilgin var mı?"

Abdüssamet Efendi anlamadı:

"Ne gibi mirim?"

"Fiyatları hakkında!"

"Fiyatları hakkında mı? Vallahi İhsan Efendi bilmem ki... Niçin sordun? Yoksa niyet taksi almak mı?"

"Yok canım Abdüssamet, nerde bende o kuvvet? Bir ahbabım sordu da... Ne yaptın şu şeyin tertibini getirecektin?"

Birden hatırladı:

"Getirdim mirim getirdim, bak!"

Sıranın çekmecesini çekti, yaprakları lime lime küçük bir cep defteri çıkardı. Güzel bir sülüsle ince ince yazılmış satırları alçak sesle okumaya başladı:

"Basur için, tecrübeli, mükemmel bir tertip. Beş tane kırmızı biberi mangal kenarında yakmadan iyice kurut, içinin çekirdeğini at. Biberi gayet ince döv. Yüz dirhem çiğ bala karıştır. Akşam sabah birer kahve kaşığı ye..."

İhsan Efendi davrandı. İç cebinden çıkardığı bir tomar kâğıt arasından boş bir yere bunları dikkatle, ağır ağır yazdı. Abdüssamet Efendi coşmuştu:

"Bak mirim, nelerim var daha nelerim... Bel ağrısına macun. Yirmi dirhem çörek otu, yirmi dirhem sinameki, elli dirhem üzerlik tohumu, yirmi adet badem içi. Ayrı ayrı döv, ele; yüz yirmi dirhem köpüksüz asel, yani balla macun yap, akşam sabah aç karnına iki dirhem ye, ne bel ağrısı bırakır ne bir şey. Balgama da iyi gelir!"

Kala kafaya verip daldılar. Midenin büyüyüp sarkmasına, mesaneden taş çıkarmaya, mide ve bağırsakların sinirlerini kuvvetlendirmeye, iştahsızlıktan şikâyet edenlere, saç bitirmeye ve bilhassa cima kuvvetini artırmaya yarayan çeşit çeşit tertipler sıralanmıştı. İhsan Efendi, cinsel kuvveti artırmaya mahsus tertibin üzerine parmak bastı:

"Aman mirim, asıl can olacak yere geldin, dur!"

Defteri çekti, aldı, gözlüğünün üstünden heyecanla, mırıl mırıl başladı:

"Cima kuvvetini artırıcı. Pazı, turunç kabuğu, turp tohumu, ceviz-i bevvâ balla macun edilip yense, yahut hindistancevizi, yahut iki dirhem dar-i fülfül,* beş dirhem balla macun yapılsa emsalsizdir!"

Aman mirim, aman üstadım. Ne diyorsun? Hemen, hemen yapalım, ne duruyoruz? Böyle marifetlerin vardı da..."

"Benim değil mirim, geçenlerde de söylemiştim ya, sahaflardan geçerken baktım bir kız çocuğu, yanıma sokuldu, 'Efendi amca,' dedi, 'bu defterleri satmak istiyorum, siz alır mısınız?' Önce aldırış etmedimse de, sonra içime doğdu. Durdum. İsabet etmişim mirim, isabet!"

"Ne söylüyorsun Abdüssamet, ne söylüyorsun? Tecrübe edelim, şayet işe yararsa..."

"Aman kimseye bahsetme İhsan!"

"Yok canım, deli misin? Bahsedilir mi? Servet demek bunlar ayol, servet!"

Bu sırada yanlarına on iki yaşlarında, kısa pantolonlu bir öğrenci sokulunca, kestiler. İhsan Efendi çocuğu tanıyordu. Abdüssamet Efendi'nin torunuydu.

"Dedeciğim," dedi. "Ayhan'la Gedikli'ye girmeye karar verdik. İzin verirseniz yarın muameleye başlayacağız!"

Gözleri pırıl pırıldı. Dedesinin karşı gelmemesini istercesine bakıyordu.

---

* Karabibere benzer uzun taneli baharat.

İhsan Efendi sordu:

"Ne Gedikli'si Abdüssamet?"

Anlattı: Uzun boylu okutmaya ne maddi imkânı uygundu, ne de ömrü vefa ederdi. En iyisi oğlan, kendi göbeğini kendi eliyle kesmeliydi.

İhsan Efendi'nin aklından kendi oğlu geçti: Cevdet, ilki bitirseydi de onu da böyle bir yerlere verseydi, ne iyi olurdu!..

"İlkin dördünden ayrılanları almıyorlar mı oraya?"

Çocuk cin gibi, cevapladı:

"Hayır."

İçini çekti. Ne yapacaktı bu oğlanla bakalım. Yarın gözlerini yumuverirse ortada kalacak, belki de haylaz, yaramazın biri olacaktı. Üvey anası bir gün evinde tutmazdı, biliyordu bunu. Boynunda işporta, bütün gün sarı sıcaklarda gezip dolaşıyordu...

5

Boynunda işporta, Yüksekkaldırım'dan aşağı inerken, sağdaki büyük dükkânın önünde durdu. Vitrini seyreden, kendinden az kabaca bir çocuk dikkatini çekmişti. Ayaklarında beyaz keten lastikler, sırtında kısa kollu sarı bir fanila, bacağında kendininkinin koyu mavisi, bol paçalı, önden cepli bir pantolon. Vitrindeki müzik aletlerine dalmıştı.

Çocuğun daldığı müzik aletleri değil de, pantolonu, fanilası, beyaz lastikleri çok hoşuna gitmişti. Böyle bir çocukla arkadaş olmak isterdi. Kim bilir, belki bu da kendi gibi hırsız polis kitapçıkları, Meksika kovboylarının hayatlarından söz açan dergiler okuyordu. Belki de *İki Çocuğun Devriâlemi*'ni.

Çocuk, işportasını aldı, gözleri vitrinde ağır ağır uzaklaştı.

Cevdet arkasından gitti. Tam yaklaşıp vitrindeki hangi çalgıyı en çok beğendiğini soracaktı ki, sağdaki sinemanın resimleri dikkatine çarptı. Durdu. İki ayrı filmin ilanı. Biri *Harikalar Diyarı*, öteki *Kırmızı Eşarp Çetesi.*

Yaklaştı. Bacaklarına yapışık dar pantolonu, belindeki kemerinde çifte tabancası, boynunda mendili, başında geniş kenarlı şapkasıyla iriyarı bir kovboy. Tıpkı, tıpkı böyle olmak istiyordu. Uzun boylu, geniş omuzlu, ince belli, sağlam yumruklu. Bunun içinse Amerika'ya gitmekten başka çare yoktu.

İçini çekti.

Gidecekti, dünya dünyaya geçse gidecek, düşmanlarını birer yumrukta tepeleyip canlarını cehenneme yollayacak hâle gelecekti. Mırıldandı: Kırmızı Eşarp Çetesi.

Aslan Tomson'u hatırladı. Aslan Tomson da bunun kadar iriyarı, bunun kadar yakışıklıydı herhalde. Kadınlar buna da Aslan Tomson gibi öpücük yollarlardı. Ama bu da, Aslan Tomson gibi aldırış etmez, patronuna kafa tutan çete arkadaşlarıyla hesaplaşmak için, Yeşil Maymun Meyhanesi'ne pervasızca dalardı.

"Yeşil Maymun Meyhanesi..." diye mırıldandı. Ne güzel, ne güzeldi be! Ancak Amerika'da bulunurdu böyle meyhaneler. Başka yerde olamazdı. İnsan istediği kadar zayıf, korkak olsun, Amerika'ya gitti mi, tamamdı.

Gömleğinin kolunu dirseğine kadar çemirledi. Pazısını şişirdi. Eliyle yokladı. Beğenmedi. Dirsek kemiğini fırlak, kolunu ince buldu. Bu memlekette kaldıkça, kolun kalınlaşmayacağını biliyordu. Ama Amerika'ya gidince...

Kırmızı Eşarp Çetesi filminin yakışıklı kovboyuna yeniden baktı.

... Gidince, tıpkı tıpkısına bunun gibi olacak, kadınlar öpücük gönderse bile, boş verecekti. Bir kahraman, kadınlara tenezzül etmezdi. Kadınlar da ne oluyordu?

İşportasını yerden aldı, ipini boynuna geçirdi. Yolu tutacaktı, aklına filmi seyretmek geldi. Bir paradi biletine yetecek kadar parası var mıydı acaba?

İşportayı yeniden çıkarıp yere bıraktı. Cebindeki parayı kontrol etti, yoktu. Allah belasını versin. Sabahtan öğleden sonraya kadar gez gez havaydı. Bu gidişle adam olacağı yoktu.

Babasını hatırladı. Annesini eziyetle öldürmese, ölümüne sebep olmasa...

Kaşları çatıldı.

Ne olurdu? Okuyup da dişçinin oğlu gibi doktor, yoksa öteki hanım evlatları gibi avukat, eczacı, hâkim mi olurdu? İstemiyordu. Amerika'ya gidecek, Aslan Tomson olacak, düşmanlarından intikam alacaktı!

Kırmızı Eşarp Çetesi'nin aslanına baktı:

"Senin gibi," dedi. "Senin gibi olacağım Aslan Tomson!"

Sonra tekrar işportasını aldı, ipi boynuna geçirdi, yolu tuttu.

Aslan Tomson'un yerinde olsaydı şimdi... Cebinde en üst balkon bileti için parası bulunmamasının ne önemi vardı. Gişeye gitmeye bile tenezzül etmezdi herhalde. Giriş kapısına yaklaşır, bir omuz. Kapıdaki enayiler iskambil kâğıtları gibi devrilirlerdi iki yana. Polise mi haber verirlerdi? Vız gelirdi. Tabancalarını sıyırdı mı...

Aslan Tomson, az önce Kırmızı Eşarp Çetesi'nin afişindeki iriyarı kovboy olmuştu. Adı belki de başkaydı ama, ne çıkar? Aslan Tomson'un yerini almıştı. Merdivenleri ağır ağır iniyor, Aslan Tomson'un polislerle savaşını yaşıyordu: Sinemacılar birer iskambil gibi iki yana devrildikten sonra, dağılan çenelerini tuta tuta karakola koşuyorlardı. Komiser, polisleriyle yetişiyordu. Aslan Tomson o sıra localardan en güzeline kurulmuş, bacak bacak üstüne atmış, sigarasını tellendirmektedir. Ne komiser umurunda ne de polisler. Bakmıyor bile. Omuzundan çekilmesine tepesi atarak firlıyor. Tabanca kullanmaya ne lüzum var? Yumrukla, tak tak tak... Komiser, polisler serilmişlerdir. Tomson, onları ayağıyla locadan dışarı atıyor, kapıyı çekiyor, sigara tellendirmesine devam ediyor...

Bir kokoreççinin önünde açlığını, midesinin kazındığını duyuyor. Ama cebindeki parayla alıp yemeyi akıl etmiyordu. Çünkü içindeki Aslan Tomson, daha büyük kuvvetlerle çarpışmak zorunda kalmıştır. Komiserle polisler locadan dışarı atıldıktan

sonra, koşmuş, müdüriyette ne kadar polis varsa yardıma çağırmışlardır.

Aslan Tomson, tabancalarını çekip, belki yüzden çok polisin üstüne atılıyor. Yumruk, tekme... Sonra başlıyor ateşe. Bütün polisleri yere serip bir bisikletçi dükkânının önünde duran motosiklete tak, yıldırım gibi uzaklaşıyor.

Yüksekkaldırım merdiveninin en alt basamağında durdu.

Şimdi ne yapacaktı?

Soldaki şapkacı dükkânının yanındaki bisikletçi camekânından içeri baktı. Duvardaki saat öğleden sonra ikiyi çeyrek geçeyi gösteriyordu.

Aklına midesi geldi, açlığını duydu. Bir şeyler yemeliydi ama ne? Dünkü gibi zeytin ekmek mi? Yoksa çayla simit, yahut salatalık, beyazpeynir, ekmek mi?

Zeytin ekmeğe karar verdi. En yakın bir bakkal dükkânından alıp köprünün dubaları üstünde yedikten sonra, bir tramvaya asılır, Sultanahmet'e giderdi. Top oynuyordu çocuklar. O da oynamak isterdi ama olmuyordu. Şu işporta... İşportacılıktan zengin olunurmuş gibi, babası boynuna takmıştı.

İçini çekti.

Bakkal dükkânının yanındaki lokantanın vitrini gözüne ilişti. Durdu. Kocaman, kıpkırmızı bir balık. Ağzında bir demet maydanoz. Şişlere geçirilmiş kebaplık, taze etler, zeytinyağlı dolmalar, biber, yaprak, patlıcan dolmaları, iri iri domatesler, yeşil biberler, kocaman kâselerde tatlılar...

Aslan Tomson olsa cebinde parası olmasın isterse, girer, istediklerini getirtip yer, para vermeden çıkardı. Kim ondan hesap isteyecekti? Lokantacı mı?

Kulağına bir kadın sesi çalındı:

"Zavallı!"

Döndü. Yan yana iki zarif hanım. Kendisine bakarak ağır ağır geçiyorlardı. Tatlı mavi gözlüsü durdu:

"O yemeklerden hangisini yemek istersen söyle küçük!"

Kaşları çatıldı, yüzü nefretle buruştu, mosmor kesildi. Cadde, kocaman binaları, dükkânları, tramvaylarıyla sallanıyordu. Hangi kadın Aslan Tomson'a böyle söylemeye cesaret edebilirdi? Nefretle, "Hiçbirini!" dedi.

Öteki kadın dudak büktü:

"Ooo... Gururlu da..."

"Çok."

"Deli sen de. Yürü hadi!"

Yan yana uzaklaştılar.

Cevdet arkalarından nefretle bakıyordu. Ne sanmışlardı onu? Dilenci mi? İşportacılıkla dilencilik aynı şey miydi yani?

Bir an tepesi attı. Boynundan işportayı çıkarıp atmak!

Kadınlar kaybolmuşlardı. Kaybolmasalardı da, durup ne yapacağını bekleselerdi, mutlaka parçalardı işportasını. Dilenci değildi, hiç kimsenin hiçbir şeyine ihtiyacı yoktu. Jano da bir motosiklet sahibi olup Amerika'ya gitmeden önce bisikletçinin yanında çalışıyordu. Ne çıkardı? Günün birinde o da bir yolunu bulup Amerika'ya gider, Tomson olurdu. Olurdu ne demek, olacaktı, elbette olacaktı!

Bakkaldan ekmekle kara zeytin alıp köprüye indi.

Vapura yetişmek için koşuşanların kalabalığını bir süre sinirli sinirli seyrettikten sonra, tam yolu tutacakken yaşlı bir kadın, çengelliiğne istedi. Verdi. Aldığı parayı pantolon cebine indirdi.

Soldaki dubada karnını doyururdu her zaman. Serindi, tenhaydı. Gene öyle yapacaktı ki, birden durakladı: Demin Yüksekkaldırım'daki müzik aletleri satan dükkânın vitrini önündeki mavi gözlü işportacıyı gördü. Oturmuş zeytin ekmek yiyordu. İki sıra bembeyaz dişiyle aydınlık aydınlık gülerek, "Buyur!" dedi.

Türk olmadığını hemen anladı. Buyur eden başkası olsa, kabil değil oturmaz, ne kimsenin yiyeceğini yer, ne de kimseye zeytiniyle ekmeğini gösterirdi. Bu sefer öyle olmadı. İşportasını indirip oturdu.

"Ben de senin gibi zeytinle ekmek yiyeceğim."

Çıkardı, zeytin kâğıdını açıp yaydı. Yaydı ama, açlığını unutmuştu.

"Ben seni tanıyorum," dedi.

Mavi gözlü çocuğun gözleri büyük büyük açıldı:

"Nerden?"

"Yüksekkaldırım'daki müzik aletleri dükkânının vitrinini seyrediyordun."

"Sahi!.. Niye seslenmedin?.."

"Tanışmıyorduk ki..."

"Müziğe çok meraklıyım. Dünyanın en büyük tenoru olmak isterdim!.."

"Ne demek o?"

"Şarkıcı yani..."

"Bir şarkıcı, pöh... İnsan olunca Aslan Tomson olmalı! Sen Türk değil misin?"

"Hayır, Rum'um. Sen?"

"Ben Türk'üm."

"Demek Aslan Tomson olmak istiyorsun?"

"İnsan Amerika'ya gidince hemen olur!"

"Yok canım!"

Alay ediyor sanarak, kaşları çatıldı:

"Hemen olur ya, ne sandın? Hem sen ne bakıyorsun benim böyle zayıf olduğuma? Ben, bizim mahallenin en iyi santrforuydum!"

"Şimdi?"

"Şimdi gene en iyi ama, bakma."

"Baban yok mu senin de?"

"Var. Niye sordun?"

"Benim yok da..."

"Annen?"

"Annem var ama, bir anne babanın yerini tutar mı?"

"Niye?"

"Babam sağ olsa ben böyle işportacılık mı yapardım?"

Kaşları gene çatıldı, yüzü asıldı:

"Belli olmaz. Benim boynuma işportayı babam taktı. Taktı ama, asıl sebebin kim olduğunu biliyorum. Adın ne senin?"

"Kosti. Senin?"

"Cevdet."

"Asıl sebep kim?"

"Üvey annem."

Gözleri daldı. Yüzü gene morarmıştı. Rum çocuğu hayretle bakıyor, sebebini öğrenmek istiyordu.

"Üvey annen demek. Babanı mı dolduruyor?"

"Uzundur."

Gözlerini uzaklaşan Haliç vapuruna dikmişti. Bu vapur şimdi, oturdukları semtin iskelesine yanaşacak, palamarını atacaktı. Bu vapurlara da, Haliç'in kirli sularına da, oturdukları semte de kızıyordu. Yalnız Cevriye. O orada olmasa.

"İşportan çok küçük, çeşidin de az."

"Ne dedin?"

"İşportan çok küçük, çeşidin de az diyorum."

"Boş ver."

"Niye karnını doyurmuyorsun?"

Karşılık vermedi. Ekmeğiyle zeytinini gevelemeye başladı. Sonra birden sordu:

"Kaça kadar okudun?"

"Üçe kadar. Sonra bıraktım."

"Niye?.."

"Babam öldü. Annemin gözleri iyi görmüyor. Kız kardeşimse dikiş yurduna gidiyor daha. Gelecek sene bitirecek. Annem diyor ki, 'Öbür sene ablan terzilik yapabilir, bize bakar,' diyor ama, benim hiç ümidim yok."

"Yok ha?"

"Yok. Kız kısmı, güvenilmez ki. Evlenmeyi akıllarına taktılar mı, bırak."

"Senin de fiyakacı arkadaşların var mı?"

"Nasıl?"

"Doktor, avukat olmak isteyen?"

"Ohooo... Arar mısın? Bir Yani var, doktorun oğlu, benimle her gün alay eder. Diyor ki, ben diyor, Atina Üniversitesi'ni bitirip babam gibi doktor olacağım. Sonra da sizin gibi cahilleri tedavi edip paralarını söğüşleyeceğim diyor. Benden kuvvetli olmasa bilirim yapacağımı ama..."

"Benim de öyle arkadaşlarım var, hem de bir tane değil. Enayiler... Okulda notlarım hepsinden iyiydi. Futbolda hepsini dizerdim çalıma. Avukat, doktor, eczacı olacaklarmış. Olurlarsa olsunlar. Bir avukat, doktor, eczacı mı daha şerefli, yoksa Aslan Tomson mu?"

Kosti hiçbir şey anlamadı.

"Nasıl yani?"

"Demin Yüksekkaldırım sinemasında bir kovboy resmi gördüm..."

"Haa... *Kırmızı Eşarp Çetesi*'ndeki Bill!"

"Bill mi ismi?"

"Bill, ama çok acıklı film..."

"Gördün mü?"

"Gördüm."

"Nasıl?"

"Çok acıklı ama, sonunda intikamını fazlasıyla alıyor. Bu Bill, küçücük. Zavallı bir annesi var. Bir de babası var ama, sarhoşun biri. Kafayı çekip geliyor eve akşamları, zavallı kadını hep dövüyor!"

Cevdet içini çekti. Tıpkı onun asıl annesiyle babası gibiydi.

"Sonra?.."

"Kadını hep dövüyor, hep dövüyor. Elinden paralarını alıyor, içkiye veriyor. Günün birinde kadıncağız ölüyor!"

"Çamaşır yıkarken mi?"

"Hayır. Fabrikadan dönerken, yere yıkılıyor, ağzından burnundan kan geliyor. O sıra Bill'in babası gene sarhoş. Kadını kaldırıp eve götüreceği yerde, bir şarkı mırıldanarak basıp gidiyor."

"Nereye? Eve mi?"

"Hayır. Mari diye bir kötü kadın var, onun yanına."

"Mari, hizmetçi mi yoksa?"

"Hırsız şebekesinde, eh hizmetçi gibi bir şey. Çetede önüne gelenle yatıp kalkıyor, işlerini görüyor..."

Cevdet mırıldandı:

"Üvey annem gibi!"

"Sahi mi? Senin üvey annen de kötü kadın mı?"

"Değil ama, bizim evde hizmetçiydi. Annem öldükten sonra, babam..."

"Aldı ha? Tuuu..."

"Sonra?"

"Sonra Mari'nin yüzünden, Bill'in babası hırsız şebekesine girdi. Bill yalnız kaldı. Kaldı ama, öyle kurnaz çocuk ki... Bizim gibi işportacılık yapıyordu önceleri!"

Cevdet coştu:

"Yaşasın!.. Bizim gibi ha?"

"Sonra büyüdü. Haa, Bill müziğe çok meraklı. Benim gibi. Büyük bir tenor olmak istiyor. İstiyordu ama, babası bırakmıyordu ki. İçki içebilmesi için para lazım. Hem Bill'i hem de Bill'in annesini eşek gibi çalıştırıyor, ellerinden son meteliklerine kadar bütün paralarını alıyordu. Annesi ölüp de babası Mari'nin yüzünden hırsızlara karışınca, Bill yalnız kaldı. Gündüzleri çalışıyor, akşamları da bir öğretmenden müzik dersi alıyordu. Günün birinde büyük bir tenor oldu... (Gözleri daldı). Çok para kazanmaya başladı. Otomobiller, güzel kadınlar..."

"Kadınlar öpücük yolluyorlardı da boş veriyordu, değil mi?"

"Tabii."

"Sonra?"

"Sonra, çok zengin oldu işte. Evlendi. Amerika'nın en büyük tiyatrolarında konserler verdi. Beniamino Gigli'yi bilir misin sen?"

"Kim o?"

"Dünyanın en büyük tenoru. Londra'nın Albert Hall Tiyatrosu'nda yedi bin üç yüz kişi onu alkış tufanına tuttu. Konserden sonra Avrupa ve Amerika'nın en büyük gazeteleri büyük manşetlerle ondan bahsettiler!"

"Ne biliyorsun?"

Adeta sinirlendi:

"Ne mi biliyorum? Nah, bak!"

Lacivert pantolonunun cebinden lime lime olmuş bir gazete kupürü çıkarıp heyecanla açtı: Frak giymiş, beyaz yelekli şişmanca bir adam. Altında: Büyük Sanatkâr Gigli.

Sonra bir başka resim. Kosti, resmin altındaki yazıyı hep aynı heyecanla okumaya başladı:

"Beniamino Gigli. Londra'nın en büyük konser salonu Royal Albert Hall'ün kulislerinde dinleniyor. Sağda, meşhur tenor gazetecilerle görüşürken. Arkasında hizmetkârı..."

"Bırak şimdi bunu, sonra?"

"Ne sonra?"

"Kırmızı Eşarp Çetesi'ni anlatıyordun. Evlendi, çok zengin oldu..."

"Haa, Bill mi? Tamam. Çok zengin oldu. Babasının çetesi bir gün askıntı olmaya başladı."

"Tomson'a mı?"

"Ne Tomson'u? Bill..."

"Neyse. Sonra?"

"Sonra, vermedi tabii. Çocuğunu kaçırdılar. Hem de kim, biliyor musun? Babası. Bill'in babası. Götürdü, Mari'ye teslim etti!.."

Cevdet boğulacak gibi heyecanlanmıştı.

"Tıpkı benim babam, üvey annem gibi. Onlar da böyle yapmak isterler. Vay namussuzlar vay. Sonra... Neydi senin adın?"

"Kosti... Polis hiçbir şey yapamadı. Bill'in bir arkadaşı Bill'e yardım etmek istedi. Kovboy!"

"Kovboy ha? Yaşasın!"

"Bill'i de aralarına alıp..."

"Bill de onlar gibi giyindi mi?"

"Yüksekkaldırım'daki sinemanın afişinde gördün ya!"

"Yaşasın, Aslan Tomson olmuş!"

"Bill, Bill kardeşim, Tomson'u da nerden çıkarıyorsun?"

"Boş ver Bill'e, Tomson'a alışmışım ben. Dünyanın bütün kovboyları Aslan Tomson'dur!"

"Öyle olsun. Kovboylar işi ele bir aldılar..."

"Tamam değil mi? Hain moruğun cezasını verdiler mi?"

"Bırakmıyorsun ki anlatayım!"

"Anlat haydi..."

"Çocuğu tam öldüreceklerdi, Bill şatoya girdi. Önüne gelene bastı yumruğu. En sonunda çocuk korktu, ağlamaya başlayınca, Bill yolu değiştirdi. Yoksa başka yana gidecekti."

"Çocuk üvey ananın elinde miydi?"

"Boğacaktı diyorum ya!"

"Vay namussuz vay! Baba ne yaptı, baba?"

"Ne yapacak? Ayaklarına kapandı, köpek gibi yalvardı!.."

"Af mı etti?"

"Etti."

"Ben olsam etmezdim. Sonra? Tekrar şarkıcılığa döndü mü?"

"Hayır. Bundan sonra, dedi, çocuk çalıcılarla, kaçakçılarla, hırsızlarla dövüşeceğim, dedi. Bütün fena insanlar karşılarında beni bulacaklar, dedi."

Cevdet'in biraz sivri, ama son derece biçimli burnunun kanatları titriyordu. Kirpikleri ıslanmıştı. Büyüyüp Amerika'ya gidince o da tıpkı onun gibi, Aslan Tomson gibi olacaktı.

Gölgeler uzamaya başlamıştı. Kalktılar. Kosti, zeytin kâğıdını avucu içinde buruşturup top yaptı, kuvvetli bir sol dış attı. Kâğıttan top, denize kurşun gibi uçtu.

"Solak mısın?"

"Sol, sağ ama, solum daha kuvvetli."

"Takımda ne oynuyorsun?"

"Kaleciden başka her şey. Sen?"

"Ben de öyle ama, asıl yerim santrforluk!"

Köprü merdivenini ağır ağır çıktılar. Kalabalık bir Harbiye-Fatih tramvayına asılıp Sultanahmet'e gittiler. Cevdet, her gün seyrediyordu ama aralarına katılıp oynayamıyordu. Kosti, küçük bir çocuğa işportaları teslim etti, çocukların arasına katılıp güneş batıncaya kadar oynadılar.

Kan tere batmışlardı. İşportalarını boyunlarına takıp uzaklaşırlarken yeni tanıştığı küçük futbolcular, yarın gene gelmelerini söylediler. Oyununu çok beğenmişlerdi. Kadırga'yla yapacakları maçta santrfor oynatacaklardı. Galip gelirlerse ellişer kuruş yolu da vardı.

Kosti'den İran Konsolosluğu'nun önünde ayrılıp Yeşildirek, Mısırçarşısı, Tahtakale, Küçükpazar yoluyla mahalleye geldiği zaman adamakıllı yorulmuştu ama umurunda değildi. Sultanahmet'tekiler oyununu beğenmişlerdi ya!

Tam Perili Konak'ın hizasında Cevriye'ye rastladı. Kız, her zamanki gibi yalınayaktı. Elini tuttu:

"Cevdet Ağabey!"

"Hı?"

"Bu akşam dutun altına gel de bak, sana neler anlatacağım!"

"Şimdi anlatsana!"

"Şimdi olmaz."

"Niye?"

"Olmaz da ondan. Erol dedi ki..."

Cevdet dikkat kesildi:

"Ne dedi?"

"Dutun altına gelirsen öğrenirsin!"

Ne diyebileceğini kestiriyordu ama gene de kurt düşmüştü içine. Erol, Kayhan, Ayla, Şinasi ve ötekiler kafasında kaynaşmaya başladılar.

"Yalnız Erol mu!"

"Erol, Kayhan, Şinasi, Ayla..."

"Ayla da ha?"

"Tabii ya. Senin yüzünden beni kovaladılar. Tutsalar öyle döveceklerdi ki..."

"Peki ama, niye?"

"Gelirsen öğrenirsin!"

Çıplak ayaklarıyla Perili Konak'ın ardındaki koyu karanlığa doğru koşup kayboldu.

Cevdet dikilmiş arkasından bakıyordu. Kız çoktan kaybolmuştu oysa. Dikildi, dikildi. Sonra cebinden tebeşirini çıkarıp Perili Konak'ın alt kat pembe duvarına gitti. Mendiliyle duvardaki karmakarışık yazıları sildi, kalın bir yazıyla "Kırmızı Eşarp Çetesi" yazdı, geniş kenarlı şapkasıyla bir kovboy resmi çizdi.

O Erol çok oluyordu. Gösterecekti ona da ötekilere de! Eve geldi. Kapı kapalıydı. Usul usul çaldı. Babası açtı:

"Gel bakalım işportacı başı!"

Girdi, odasına geçti. İşportasını çıkarıp bir kenara bıraktı.

"Gel bakalım işportacı başı"ymış. Alay mı ediyordu? Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki Bill, yahut daha iyisi Aslan Tomson da kendisi gibi işportacılık yapıyormuş. Sonra? Sonra ya?

Gene babası:

"Nasıl? Alışveriş yaptın mı?"

Dargın dargın cevapladı:

"Yapamadım."

"Niçin?"

Sertçe baktı:

"Niçini var mı? Çeşidim az. Yalnız çengelliğneyle balon sattım."

"Zararı yok. Yavaş yavaş olur, şu ilki bitirseydin, seni de bizim Abdüssamet Efendi'nin torunu gibi Gedikli'ye verirdik!"

Elini yüzünü, ayaklarını yıkamak için musluğa gitti. Gedikli'de filan işi yoktu. Amerika'ya gidecekti o. Aslan Tomson olup Bill gibi haksızlarla çarpışacaktı.

Musluğun soğuk suyu terli, ateş gibi yanan ayaklarına dokunnunca irkildi önce. Sonra alıştı. Ooooh, ne hoştu soğuk su. Demek Kadırga'ya karşı Sultanahmetlilerle oynayacaktı? Lakin çok iyi çocuktu şu Kosti. Şarkıcılık tutkusu suç değildi. Amerika'ya gitmek istiyordu ya!

"Akşamları ipsiz sapsız kitaplar okuyacağına, beşinci sınıfın derslerine çalışsan, seneye imtihana girer, beşin diplomasını alır..."

Sertçe döndü:

"Gedikli'ye mi girerdim?"

"Beğenmiyor musun?"

"Beğenmiyorum!"

"İşportacı kalmak daha mı iyi?"

"Evet, daha iyi."

Ayaklarını çabucak yıkayıp odasına döndü. Kuruladı, yatağına sırtüstü uzandı.

Onlardan beklediği hiçbir şey yoktu. İsterse babası olsun, karışmasındı.

Az sonra gene babası:

"Karnın aç mı?"

Çok oluyordu ama.

"Değil," dedi.

"Üç buçuk kuruş kazanıyorsun, onu da yiyeceğe mi veriyorsun? Eve gelsen de, Allah ne verdiyse yesen..."

"Yiyeceğe fazla bir şey verdiğim yok, korkma!"

"Korkma mı? Terbiyesize bak. Babana karşı mı geliyorsun?"

Az kalsın bütün bağları koparacaktı. Kendini zor tuttu. Yaşlı adam söylendi, söylendi. Sonra yukarı çıktı. Karısının sesi geliyordu. Cevdet gittikçe hırslanarak dinliyor, içi içini yiyordu ...

"... En büyük kötülüğü sen ondan göreceksin. İhtiyar babasına dikilmeye utanmıyor. Bir karışken böyle. Yarın büyüyünce kim bilir ne olacak!"

Bir yandan bir yana döndü.

"Ne olacağını göreceksiniz. Siz de, başkaları da!"

Sonra ses kesildi. Her şey koyu karanlıklarda eridi. Öyle yorgundu ki... Şu Cevriye de ne diye dutun altına çağırmıştı sanki? Her yanı dövülmüş gibi sızlıyordu. Yorgunluk sel gibi akıyordu gövdesinden.

İstemeyerek gözlerini yumdu. Az sonra da uykuya geçti. Rüya görmeye başladı: Kosti şarkıcı olmuş, kendi de Aslan Tomson. Üvey anne, Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki Mari. Kosti'nin çocuğunu kaçırmışlar. Kaçıran da babası. Karısına, yani Mari'ye teslim etmiş. Tıpkı Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki gibi. Polisler çocuğu bulamayınca, işe o el koymuş... Polislerden ayrı. Çetenin izi üzerindedir. Tek başına. Birden bir baykuş uluması karışıyor rüyasına. Perili Konak. Babasıyla üvey ana, Kosti'nin çocuğunu Perili Konak'a kaçırmışlardır. Tabancalarının ikisini birden çekip dalıyor Perili Konak'a. Perili Konak'ta cinler, periler, mezarlarından kefenleriyle hortlamış ölüler. Babasıyla üvey anne onlara karışmış. Hepsi birlik olup üzerine çullanıyorlar. Tabancalarının tetiklerine dokunuyor. Hayret! Patlamıyorlar. Kaldırıp atıyor. Yumrukla girişecektir ama nafile. Kolları omuz başlarından kesilmiş gibi, kalkmıyor. Etrafı sarılıyor. Sımsıkı bağlanıyor iplerle. Bağırmak, kıyametleri koparmak istiyor, olmuyor. Ancak inleyebiliyor...

Kan ter içinde uyandığı zaman, pencere camının vurulduğunu duydu. Kalktı. Gitti. Kanadı açtı. Cevriye:

"Niye gelmedin?"

"Gelecektim."

"Uyuyor muydun yoksa?"

"Yok canım."

"Haydi gel!"

"Şimdi."

Kanadı kapayıp odadan usulcacık çıktı. Yukarda ışık vardı. Mırıl mırıl konuşuyorlardı. Onlara çaktırmadan nasıl tüyecekti? Karanlıkta çevreyi kolladı. Geçen geceki gibi, sokak kapısını açık

bırakmak niyetinde değildi. Geç vakit döndüğü zaman kapıyı ardına kadar açık bulmuştu.

Mutfağa gitti. El yordamıyla bir şeyler aradı: Kapı kanadına sıkıştırıp ardına kadar açılmamasını sağlayacak bir şey. Buldu da. Bir parça kâğıt. Hışırdatmadan usul usul katlayıp sokak kapısına geldi. Demir mandalı yavaşça kaldırdı, katlı kâğıdı usulünce yerleştirip kapıyı çekti. Yokladı. Kapanmıştı. Mandala ilişmeden çekti, açıldı. Olmuştu. Dışarı çıktı, kanadı deminki gibi çekti, bıraktı. Bu suretle işi sigortalamıştı. Kapı hem kapalı hissini verecek, kanat ardına kadar açılmayacak, hem de geç vakit eve dönünce, anahtara ihtiyaç olmadan, itince açılacaktı.

Cevriye sabırsızlık içindeydi:

"Her zaman çabucak gelirdin be Cevdet Ağabey!"

"Bugün çok yoruldum da..."

"Niye?"

"Top oynadık Sultanahmet'te..."

"Kimle?"

"Kosti'yle."

Cevriye durakladı:

"O da kim?"

"Benim gibi bir işportacı. Rum çocuğu."

"Yeni mi tanıştın?"

"Bugün, köprü altında. Tam bize göre. Öyle iyi çocuk ki!"

Eli Cevriye'nin elinde, anlatıyordu. Onu nasıl gördüğünü, sonra ikinci sefer nasıl karşılaştığını, neler konuştuğunu hep anlattı.

Deniz kıyısındaki dutun altında durdular. Karşı sırtların gerisinde kıpkırmızı bir ay doğuyordu. Denizin karşı kıyıları, karşı kıyılardaki evlerin çatıları, ağaçları kan kırmızısına boyanmıştı.

"Niye oturmuyorsun Cevdet Ağabey?"

"Ay doğuyor..."

"Oturalım haydi!"

Kıyıdaki dutun altına yan yana oturdular.

"Çok uykum var be Cevriye!"

"Boş ver be Cevdet Ağabey..."

"Anlatacakların neydi?"

Cevriye içini çekti. Sonra, "Erol beni tokatladı," dedi.

"Niye?"

"Konuştuklarını sana yetiştiriyormuşum!"

Eğildi, Cevdet'in yüzüne baktı. Gözlerini ta karşılara dikmiş, susuyordu.

"Ne düşünüyorsun Cevdet Ağabey?"

"Sonra?"

"Sonra sen çıktın evden, işportanla. Erol dedi ki: Onun istikbali mahvoldu, dedi. Haylaz dediler, babanla alay ettiler. Senin baban evde bulaşık mı yıkıyor sahiden?"

Kulakları vınlamaya başladı.

"Sonra?"

"Yıkıyor mu, yıkamıyor mu?"

"Bırak şimdi bunu. Sonra ne oldu?"

"Ayla dedi ki: Asıl biz onunla konuşmuyoruz, dedi."

"Yaa!"

"Sonra dediler ki: Hem bulaşık yıkıyor, hem de karısından dayak yiyor. Gülmeye başlayınca, dayanamadım. Cevdet Ağabey hepinizden kuvvetli, dedim. Beni gitti biliyorlardı. Hepinizi döver deyince, ifrit oldular. Taşla kovaladılar beni. Kaçtım eve. Haminnem çıktı. Başladı bağırmaya... Hem diyorlar ki, o adam olamayacak, işportacı oldu, biz büyük büyük mekteplerde okuyup büyük adamlar olacağız, diyorlar!.."

Cevdet sinirli sinirli güldü:

"Kimin ne olacağını kimse bilemez. Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki Bill de benim gibi işportacıydı. Ama sonra?"

Cevriye merakla sordu:

"O da kim Cevdet Ağabey?"

Gözleri hep karşılarda, anlattı. Uzun uzun anlattı. Bill'i hep Aslan Tomson diye karıştırıyordu.

"... O da benim gibi işportacılıkla başlamış. Ben de onun gibi, hak için çocuk çalıcılarıyla, kaçakçılarla, hırsızlarla dövüşeceğim!"

Cevriye ellerine sarıldı:

"Ben? Ben ne olacağım Cevdet Ağabey?"

"Sen de... Söylemiştim ya hani?"

"Güzel Nelli mi?"

"Evet."

"Benim saçlarım sarı değil ya?"

"Zarar yok."

Kıpkırmızı doğan ay, sırtların ardından kurtulmuş, lacivert göklerin derinliğinde uzaklaşarak yusyuvarlak, gümüş gibi pırıl pırıl olmuştu. Deniz, karşı sırtlardaki evlerin çatıları, kalabalık ağaçlar sütbeyazdı.

Cevdet içini çekti:

"Alacakları olsun, hepsinin alacağı olsun!"

Sonra Cevriye'ye döndü:

"Haminnen gene dövüyor mu seni?"

"İstediği adamın kucağına oturmadım mı dövüyor!"

"İstediği adamın ha? Onun da alacağı olsun. Bir gün gelecek, onların hepsini ayaklarıma kapandıracağım, Bill gibi affetmeyeceğim!"

"Ne yapacaksın Cevdet Ağabey?"

"Bilmiyorum."

Perili Konak'ta bir baykuş ötüyordu.

6

Ertesi sabah çocuklar, Perili Konak'ın duvarındaki "Kırmızı Eşarp Çetesi" yazısıyla kovboy resmini görünce, şaştılar. Bunu kim yazmıştı? Resmi kim çizmişti?

Hiç kimse bir şey bilmiyordu.

Yoksa mahallelerine karşı bir meydan okuma mıydı?

Körpe beyinler hayal kurmaya başlamışlardı. Şimdiye kadar yığınla okudukları macera kitaplarındaki gibi, belki de gerçekten bir "Kırmızı Eşarp Çetesi" vardı da, hiç beklenmedik bir anda baskına gelecekti!

Erol, "Arkadaşlar," dedi. "Tetikte bulunalım, gafil avlanmayalım! Bu belki de, 'Göldeki meçhul hazine'ye baskın eden yerlilere ait bir çetedir. Bizi gafil avlayıp yurdumuza baskına geleceklerdir. Yurdumuz tehlikededir arkadaşlar. Haydi iş başına!"

Yalınayaklı, sandallı yahut lastikli çocuklar evlere yıldırım gibi dağıldı. Çoktandır birer kenara atılı kâğıttan şapkalar, beygir çene kemiklerinden tabancalar, ahırlarından değnek atlar alındı. Perili Konak'ın pembe duvarı önünde, Reis Erol'un komutu altında toplanıldı. Gerçekten bir çetenin baskınına uğrayacaklarmış, yurtları elden gidecekmişçesine sabırsız, sinirli, hatta korkulu bir bekleyiş başladı.

Konuşulmuyordu. Herkes kendi kafasındakini yaşıyordu. Hiç beklenmedik anda saldırıverecek Kızılderili haydutların korkunç sesleri, havada vınıltılarla uçan zehirli okların dehşeti yaşanıyordu.

O gün öylece geçti.

Ertesi sabah gene aynı şekilde, tam teçhizat toplanıldı.

Üçüncü sabah heyecan adamakıllı azalmıştı. Kim bilir, belki de ne çete vardı, ne yerliler. Başka mahalleden bir çocuk, geç vakit duvar dibine küçük çişini yaparken yazmıştı.

Erol, "Olabilir," dedi. "Olabilir ama... Ya gafil avlanırsak?"

Kayhan dişlerinin arasından bir tükürük attı:

"Zannetmem!"

"Neyi zannetmezsin?"

"Bizi hiç kimse gafil avlayamaz!"

"O hâlde, silelim?"

"Silelim, silelim, silelim!!!" sesleri yükseldi.

Erol, yazı ile resmi mendiliyle sildikten sonra, "Bizim duvarımıza bizden başka hiç kimse yazı yazamaz!" diye bağırdı.

Hiç beklenmedik, cılız bir ses cevapladı:

"Ne yaparsınız?"

Bütün başlar sesin geldiği yana döndü. Cevriye'ydi bu. Bir kenarda, duvarın önüne çömelmiş, bir kemik parçasıyla toprağa birbirine paralel çizgiler çiziyordu.

Erol hınçla yanına gitti:

"Yazsın da görsün!"

Elleri arkasında, sinirli sinirli dikiliyordu. Yoksa gene Cevdet Ağabey'inin mi parmağı vardı?

Cevriye aldırış etmiyordu. Kemikle çizgiler çekmeye devam ediyor, alaycı alaycı gülüyordu.

Erol cevap alamayınca, "Yoksa," dedi, "Cevdet Ağabey'inin işi mi?"

Onun işiydi, biliyordu. Akşam deniz kıyısındaki dutun altında uzun uzun anlatmıştı "Kırmızı Eşarp Çetesi"ni. O da Amerika'ya gidip büyüyünce böyle bir çetenin başına geçecek, başta Erol, mahallenin bütün çocuklarından, dayak ata ata annesini öldüren babasından, boynuna işportayı taktıran üvey annesinden öç alacaktı.

Kemik parçasını atıp kalktı:

"Cevdet Ağabey Aslan Tomson olacak!"

"Ne ne? Ne olacak?"

"Aslan Tomson!"

"Yapma!!"

"Ben de güzel Nelli. Ne bakıyorsunuz benim kara olduğuma? Amerika'da herkes her istediğini olabilir!"

Çevresi merakla alınmış, alaycı gözler üzerine dikilmişti.

"...Cevdet Ağabey'in yeni arkadaşını görseniz..."

"N'olmuş yani?"

"O da bizimle Amerika'ya gelecek, şarkıcı olacak!"

"Sonra?"

"Sonra da hepinizden öç alacağız, hepinizden!"

"Kırmızı Eşarp Çetesi siz misiniz yoksa?"

Canını dişine takarak bağırdı:

"Biziz, evet!"

Aralarından kurşun gibi fırladı, toparlanmalarına vakit bırakmadan, Perili Konak'ın köşesini döndü, bayırdan aşağı yıldırım gibi indi, gitti.

Haminnesi işe hazırlanıyordu.

"Haydi değiş urbalarını," dedi.

Gece gündüz serili duran, yüzleri yılda bir, pek pek iki sökülüp yıkanan partal yataklarının bulunduğu tek gözden ibaret odaya girdi. Tavanın çatlaklarından yer yer gökyüzü görünüyordu.

Etekleri şakıldaklı, pis entarisini çıkarıp haminnesiyle işe çıktıkları zaman giydiği, pembe üzerine yeşil yapraklı mor çiçekler bulunan, beli dar, etekleri kloş entarisini giydi.

Sevmiyordu haminnesini de, işi de. Haminnesini, yalnız para için erkeklerin kucağına oturtuyor, çarşı pazar dolaştırıp göbek attırıyor, toplattığı paraların tümünü elinden alıyor diye değil, Cevdet Ağabey'iyle konuşmasına karışıyor diye sevmiyordu asıl.

Şu üç yıl geçiverse de Cevdet Ağabey'in babası ölse, üvey annesi Cevdet'i bırakıp başka kocaya varsa, yalnız kalsalar, Amerika'ya gitselerdi!

Cevdet Ağabey, "Kosti, sen, ben atlarız üç bacalı bir vapura, basar gideriz Amerika'ya," demişti. "Haminnen bizi nerde bulacak? Hem kim bilir belki o zamana ölür gider!"

Cevriye de inanıyordu Amerika'ya giden herkesin her istediğinin hemencecik oluvereceğine.

Cevdet Ağabey, henüz yüzünü bile görmediği Kosti için, "Şarkıcı olacak!" demişti. "Ben Aslan Tomson, sen de benim sevgilim güzel Nelli!"

Ne iyi, ah ne iyi olurdu. Ama güzel Nelli'nin sarışın olduğunu söylemişti Cevdet Ağabey. Kendi kara kaş kara gözlü, iyice de

esmerdi. Esmerdi ama, ne zararı var? Madem Amerika'ya giden herkes her istediğini oluveriyordu, o da beyaz, bembeyaz oluverirdi pekâlâ!

"Kız, hazırlanmadın mı hâlâ?"

"Geldim be haminne!"

Sarı, lüle lüle saçlı, bembeyaz olmayı ne kadar isterdi! Erol'un annesi gibi. Cevdet Ağabey'inin arkasından atıyor diye Erol'u sevmiyordu ama, kocasının eczanesinde sık sık gördüğü Erol'un annesine hiç diyeceği yoktu. Tam istediği gibi, sarı, lüle lüle saçlar, kar gibi beyaz yüz...

"Şindi kapacam bir odun, bırakmayacam kırılmadık yerini... Abe ne sallanırsın? Oldu vakit üylen!"

Elinde gerçekten de bir odun, kapıya dikildi. Koştu, boynuna sarıldı:

"Geldim be haminneciğim. Kıyarsın düvmeye Cevriyeni?"

Kocakarı kara sarı yüzüyle kırış kırış güldü.

"Geç kaldık be evladım!"

"Yok zarar be haminne... Bilirsin büyüyünce nereye gidecem ben?"

Kapıdan çıkıyorlardı. Kocakarı durakladı:

"Nereye gidecen?"

"Amerika'ya!"

"Amerika? Neresi ora be?"

"Uzak, çok uzak bir yerler. Her kim giderse oraya, olur her istediğini!"

Dışarı çıktılar. Kocakarı paslı kilidi kapının halkalarına taktı.

"Ben ne olacam bilirsin?"

"Ne olacan?"

"Nelli, güzel Nelli!"

"Gâvur yani? Heves etmezsin Müslümanlığa, istersin olmak gâvur?"

"Saçlarım sarı sarı, lüle lüle olacak, yüzüm beyaz, kar gibi. Fena mı?"

"Haydi konuşma gene deli deli!"

Yukardan keskinlemesine vuran güneşin altında ağır ağır bayırı çıktılar. Perili Konak'ın yanından, mahalle kahvesinin önünden çarşıya vuracaklardı. Her günkü kadro gene kahvede toplanmış, çene çalıyor, çene çalmayanlarsa tavla, pişpirik oynuyorlardı.

Berber Lâtif, "Kız Pembe," dedi. "Çal iki havacağız da oynasın Cevriye be!"

Bir zamanlar mahalle muhtarlığı yapan Berber Lâtif'i Çingene Pembe çok severdi. Severdi ama, Ayvansaray'a gidip arkadaşlarını bulacaklar, oradan da Allah bilir, Kumkapı, Yenikapı, Samatya, Yedikule dolaşacaklardı.

"Hatırın başımın üstüne Lâtif Ağa, yalnız, geç kaldık da..."

"Canım iki satır dedik..."

Bir iskemle çekip oturdu. Tahtası yer yer sıyrıntılar içinde, telleri eksik, yayı gevşek kemanını çenesine dayadı, Bahriye çiftetellisine başladı.

Bozuk gıy gıylar...

Cevriye eteğini beline sokmuş işinin ustası, yetişkin bir oyuncu kız gibi güneşin altında dönüyordu. Hava öyle sıcaktı ki! Daha şimdiden alnı, şakakları, saçlarının dipleri ılık ılık terlemişti.

Ne olursa olsun, üç yıl daha çekecekti bunu. Ondan sonra üç arkadaş, atlayacaklardı bir vapura, haydi Amerika!

Aklına bu gelince sıcağı, teri filan unuttu. Hareketleri keskinleşti. Belinden kurtulan geniş eteği yelpaze gibi açılıyor, ince ama düzgün bacakları dizkapaklarının üstüne kadar görünüyordu.

Bir kenarda nargilesini tokurdatan eski kolağası, yanı başında oturmuş eski günleri, eski günlerin Kâğıthane sefa âlemlerini hayalleyen Düyûn-ı Umûmiyyeci'ye fısıldadı:

"Berber Lâtif'in söylediği kız bu değil mi?"

"Bu, Allah kahretsin."

"Ne suçu var? Kocakarıyı ipe çekmeli asıl!"

"Bence bu yaştaki çocuğu kucağına oturtanları!"

"Eee... Böyle böyle bozuluyor dünya ya!"

"Doğru."

"Bugün sadece kucağa oturmayı öğrenir, yarın..."

Dirseğiyle arkadaşını dürttü, Şoför Adem'le yan yana kahvenin önünden geçmekte olan İhsan Efendi'yi işaret etti:

"Bugünlerde ahbaplığı pek ilerlettiler!"

"Sahi, bizimki de öyle söyledi dün akşam. İhsan'ın karısı Ademlerden çıkmıyormuş!"

Berikiler geçip gitmişlerdi. Kocakarı kemanını indirmiş, kalkmıştı. Cevriye terini siliyordu. Berber Lâtif, "Durun," dedi, "gitmeyin Pembe Abla!"

Parsa toplayacağını anlayan kocakarı memnun, "Canım," dedi, "istemezdi. Kendi mahallelimizden de mi?"

"Uzun etme kocakarı..."

Üçer, beşer kuruş toplayıp getirdi kocakarının buruşuk avucuna koydu:

"Haydi şimdi gidin. Allah yolunuzu açık etsin!"

Kocakarı bin dua, bin yaltaklanmayla, ardında torunu, koltuğunda kemanı, Ayvansaray'ın yolunu tuttu.

Arkadaşlarını sabırsızlık içinde buldular. Yeşil, mavi, pembe şalvarlı kızlar, eski siyah yeldirmeleriyle çalgıcı kocakarılar, bembeyaz püskül püskül kaşlarıyla zurnacı ihtiyarlar... Kızlar kaşlarına "kazankulpu" rastık çekmiş, dudaklarını çiğ, acı kırmızıyla taşıra taşıra boyamışlardı. Yerlerinde duramıyor, birbirlerine el şakaları yapıyor, ayıp sözler söyleşiyorlar, basıyorlardı kahkahalarını.

Cevriye de aralarına katıldı ama hiç kimse farkına varmadı. Ablaları gibi hayâsızca boyanmış Cevriye'nin akranı Şerife, "Abe ne bu suratın?" dedi.

Cevriye pek düşünceliydi:

"Ne var suratımda?"

"Yataktan kalkmış gelmişsin. Yok mu boyanmak?"

Omuz silkti.

Kız, ablalarının yanına gitti, durumu anlattı. Cevriye'nin etrafını aldılar:

"Kız ne diye boyamadın dudaklarını?"

Gene omuz silkti:

"Boyamadım işte."

"Niye ama? El âlem irin suratına baksın diye mi?"

Cevap vermedi. Gözlerini önüne indirmişti. Cevdet Ağabey'i madem öyle istiyordu, boyamayacaktı bundan sonra. Hem boyamayacak, hem de hiç kimsenin kucağına oturmayacaktı. Cevdet Ağabey'i, "Haminnen oturtmaya zorlarsa bağır, çağır, ağla, tepin, polise söyle!" demişti. Üstüne düşerlerse elbette söyleyecekti. O, yalnız Cevdet Ağabey'inin sözünü dinleyecek, ondan başka kim olursa olsun dinlemeyecekti.

Çevresini almış, dudaklarını boyaması için zorluyorlardı. Birden dinamit gibi patladı:

"Boyamayacağım işte, boyamayacağım!"

Haminnesi üzerine atıldı, kulağını tutmak istedi.

Kaçtı. Ayaklarında yüksek topuklu tango iskarpinleriyle vahşi vahşi bakıyordu:

"Üstüme düşmeyin, karışmam!"

Kadın, erkek bakıştılar. Haminnesi, "Ne olur?" dedi.

"Ne olacağını görürsünüz!"

"Seni hınzır, kâfir!.."

Üstüne saldırdı ama, cin gibi kız, ayaklarındaki yüksek topukluları çıkarıp sokak aralarına dalmış, gözden kaybolmuştu bile. Arkasından Kemancı Hasan'ı koşturdular. Kemancı Hasan, Şerife'nin ağabeyi, on üç yaşlarında, başında parça parça siyah bir melon şapka, ayakları yalın ama kara kaş kara gözlü, güzel bir çocuk. Cevriye'yi iki sokak aşağıda yakaladı.

"Ne diye kaçarsın?"

"Bırak beni Hasan, karışma sen!"

Kendini yere attı.

"Ne diye kaçarsın be Cevriye? İstemez misin bizimle gelmek?"

"İstemem."

"Niye?"

"İstemem işte, bırak. Bağırırım, vallahi bağırırım, hem de süylerim polise!"

Hasan'ın kara gözleri büyüdü:

"Polise?"

"Polise helbet..."

"Ne için ama?"

"Bilir haminnem..."

Yerden fırlayıp yeniden kaçmaya başladı. Hasan ardından koşmadı. Kahveye döndü. Durumu anlattı. Kocakarı, "Polisee?" dedi. "Beni ha? Ne yapmışım ona?"

Korkmuştu. Ne yaptığını, polise şikâyet edilirse başına gelecekleri biliyordu. Tatlıya bağlamak için, "Allah kör etsin gözünü onun," dedi. "Gelmez artık, gidelim..."

Püskül püskül kaşları bembeyaz zurnacı, "Kim üğretmiş ona pulis lafını?" diye sordu.

Kocakarı kırış kırış yüzüyle homurdandı:

" Var bir Cevdet. İhsan Efendi'nin oğlu... Şüphelenirim ondan!"

***

Cevdet, Kostilerde, Kosti'nin odasında peynir, kurabiye, çayla kahvaltı ediyordu.

Yeni arkadaşı Kosti'den çok memnundu. Sabahları güneş doğmadan evden çıkıyor, boynunda işporta, Unkapanı, Balıkpazarı, Eminönü, Bahçekapı, Sirkeci yoluyla Kostilere gidiyordu.

O saatte Kosti de uyanık, hatta çoğu sefer koyu mavi pantolon, sarı fanila gömleğini giymiş olduğu için, mavi gözleri tatlı tatlı gülerek kapıyı açıyor, arkadaşını içeri alıyordu.

İki arkadaş, sanki uzun zamandır birbirlerini görmemişler gibi sevinç içinde, daracık merdivenden Kosti'nin yattığı küf kokulu küçük odaya çıkıyorlardı.

Bu oda, Cevdet'in alt kattaki odası gibi kitapçıklar, gazetelerden oyulup çıkarılmış ünlü tenorların, müzisyenlerin hayatlarından söz eden yazılarla karmakarışıktı. Ne yatak, ne yorgan, ne de örtüler Cevdet'inkiler gibi pis, parça parçaydı. Yamalı, ama temizdiler. Lambanın camı isli değil, pırıl pırıldı.

Döküntülü Kosti, boynunda işportası, akşamları eve dönünce, tıpkı Cevdet gibi, üstünü başını çıkarıp rasgele fırlatır, çoğu sefer de yemek filan yemeden kendini yatağa atar, hemen uykuya geçerdi. O uykuya geçince, ya annesi, annesi olmazsa beş yaş büyük, gözlüklü ablası odayı toplardı.

Cevdet, Kosti'nin ablasını da seviyordu annesini de. Başka zaman başka yerde olsa böyle pervasız davranmaz, utanır, kulakmemelerine kadar kıpkırmızı kesilirdi ama burada nedense utanmıyor, sıkılmıyordu.

İlk gördükleri günden beri en küçük bir yüz eğrisi yapmamışlardı. Hatta birinde Kosti'nin annesi, Cevdet'in hayat serüvenini, rahmetli annesinin babasından çektiklerini dinlerken ağlamıştı.

Son lokmasını son peyniriyle yiyip son çayını da yudumladıktan sonra, sofradan çekildi.

Kosti'nin annesi, "Bir çay daha iç yavrum," dedi.

"Teşekkür ederim, doydum."

"Sen bilirsin."

En çok bunu seviyordu; fazla üstüne düşmüyor, zorlamıyorlardı.

Kosti de karnını doyurduktan sonra çıktılar. Cevdet, "Ohooo," dedi. "Vakit öğle olmuş!"

"Demek duvara Kırmızı Eşarp Çetesi yazdın, çocuklar..."

"Duman olmuşlar. Başlarında gazete kâğıdından kovboy şapkaları, bellerinde beygir çene kemiklerinden tabancalar..."

"Altlarında değnekten atlar..."

"Baskına gelecek çeteyi bekliyorlarmış! Beklesinler bakalım."

"Şu senin Cevriye'yi çok merak ediyorum."

"Amerika'ya seni de götüreceğim diyorum, öyle seviniyor ki..."

"Demek haminnesi?.."

"Adamların kucağına oturtuyor, para için. Şu kadar çocuk be. Pis karı, dudaklarını boyar, gözlerine sürme çeker, yüksek topuklu ayakkabı giydirir, bütün gün oyun oynatır. Dün akşam dedim ki: Bir daha ne dudağını boyat, ne de yabancıların kucağına otur!"

"Ne dedi?"

"Ne diyecek? Peki, dedi. Haminnesine öyle kızıyor ki!"

"Döverse ya?"

"Polise haber veririm diye korkut dedim..."

"Bakalım seni dinleyecek mi?"

"Dinler."

Sirkeci'de sinemanın önünde durdular. Film "kötü bir aşk macerası"ydı. Cevdet, "Boş ver," dedi.

"Ne yapalım şimdi? Nereye gidelim?"

"Tramvaya atlayıp Kumkapı, Yenikapı, Edirnekapı dolaşalım mı?"

Kosti'nin mavi gözleri şöyle bir düşündü:

"İyi ya..."

Durakta bir Yedikule-Bahçekapı tramvayının gelmesini beklediler. Az sonra geldi, asıldılar. Bir yerden bir yere giderken tramvaya para vermemenin yolunu buluyorlardı. Her gittikleri yere para verecek olsalar, evin yolunu şaşırırlardı.

Yedikule'ye varıncaya kadar birkaç tramvay değiştirmek zorunda kaldılar ama, zarar yoktu. Bir gün nasıl olsa Amerika'ya gidecek, zengin olacaklardı. O zaman hususilerine kurulup bugünlerden tatlı tatlı konuşurlardı.

Sinirli biletçileri matrağa almıyorlar mı, adam deliye dönüyordu. Bazıları arabayı durdurup peşlerine takılıyordu. Enayi,

sanki onlardan daha iyi koşardı. Yüz metre sonra başlıyordu soluk soluğa, baygınlık geçirmeye. Sonra değiştiriyorlardı tramvayı.

Yedikule'de Cevriye'nin haminnesiyle ötekilere rastladılar. Bir kahvede tutturmuşlardı ahengi. Mor, pembe, sarı şalvarlı, maymun gibi boyanmış irili ufaklı kızlar, moruk çalgıcıların çalgılarına uymuş, göbek çalkalıyor, önden cepli bol paça pantolonları, kaşlarına yıkılı kasketleri, omuzlarında ceketleriyle bir sürü külhanbeyi de elleriyle tempo tutuyor, kızlara ayıp sözler söylüyorlardı.

Cevdet, ilkin Cevriye'nin haminnesini görmemişti. Birden dikkatine çarparak Kosti'yi dürttü:

"Şu kocakarı var ya..."

"Hangisi? Keman çalan mı?"

"Keman çalan. Cevriye'nin haminnesi o işte!"

"Aman ne çirkin kadın... Cevriye hangisi?"

"Bilmem, yok içlerinde... Gelmedi mi acaba?"

"Gelmezse nerde kalır?"

"Mahallede. Belki de beni bulmak için... Sahi. Haminnemden kaçarsam gelir seni bulurum dediydi. Haydi geri dönelim istersen!"

"Dönelim."

Kocakarıya görünmeden savuştular. Geldikleri gibi, tramvay değiştirerek Sirkeci'ye döndüler. Cevdet, "Sarı çizmeli Mehmet Ağa," dedi. "Kim bilir nerdedir?"

"Belki de mahallede kalmıştır."

"Kim bilir?"

Edirne-Keşan otobüslerinin bulunduğu durakta Şoför Adem'e rastladılar. Her zamandan çok ilgi gösterdi. Cevdet'in işportasına baktı. Çeşidinin neden az olduğunu sordu.

Cevdet, "Ne yapayım," dedi. "Sermayem az!"

"Babana söyle artırsın."

Cevdet'in yüzü asıldı.

"Niye yüzün değişti?" dedi Adem.

"Boş ver."

"Boş ver ama, sabahleyin beraberdik, seni çok düşünüyor. İlki bitirseydi, Gedikli'ye verirdim, diyor. Çalışsan da imtihana girsen olmaz mı?"

Elinin bir hareketiyle tekrar, "Boş ver," demek istedi.

Arkadaşıyla yan yana uzaklaştılar.

Tayyare Osman'la Dempsey Necip de ordalardı. Dempsey, işportacının kim olduğunu sordu. Adem göz kırptı:

"Bizim yeni dalganın üvey oğlu..."

"Desene ki oğulluğun?"

"Oğulluğum ama, mangır iyi etmezse hava alır!"

Tayyare, "Karı madem güzelmiş, kahrı çekilir be Adem," dedi.

"Güzel olmasına güzel, kitap gibi karı ama güzellik karın doyurur mu? Bu gençlik her zaman ele geçmez. Mangırı var da arabayı aldı mı, o zaman sen seyreyle Adem Ağabey'ini!"

Dempsey, "N'olur?" dedi.

"N'oluru var mı ulan haybeci? Zilliğinizi kırmak için etrafımda pervane kesilirsiniz!

"Anlamadım? Domates mi dedin? Ulan sen değil patron, hâşâ hâşâ Resulullah olsan gene seni eteklemem be!"

"Ya ben? Ben din değiştiririm!"

"Boş lafa vergi kesiyorlar oğlum! O zaman gelsin de görüşürüz."

"Bırak şakayı, nasıl? Karıda mangır var mı?"

"Annem diyor ki, düşünüp duruyormuş. En iyisi dedim, al bir randevu, açılalım baş başa. Hem zarına bakalım, hem de ifadesini kendimiz alalım. Nasıl benim prensip?"

"Kıyak."

"Elini çabuk tut da zillikten kurtulalım!"

"Haybeciler, nasıl?"

Tayyare, "Nasırdı yumuşadı," dedi.

Bir ara yanına Cevriye sokuldu:

"Adem Ağabey!"

Baktı, gördü. Ayakları yalındı.

"Ne o kız? Ne geziyorsun burda?"

"Cevdet Ağabey'i arıyorum."

Tayyare ile Dempsey de ilgilendi.

"Ne yapacaksın Cevdet'i?"

"Lazım."

"Neye lazım? Cevdet olmazsa biz varız. Ha?"

Cevriye şüpheyle baktı: Yoksa onlar da mı kucaklarına oturtmak isteyeceklerdi?

Adem, Dempsey'in kulağına eğildi, bir şeyler fısıldadı. Dempsey'in gözleri büyüdü:

"Allahaşkına? Bu yaşta ha?"

"Ama, sağlamcı değil, yavru işi, malum ya?"

Tayyare ilgilendi:

"N'olmuş, n'olmuş?.."

Cevriye, adamların bakışlarından huylanarak kaçtı, gitti.

Artık hiç kimsenin kucağına oturmayacaktı. Ne kucağa oturacak, ne de dudaklarını boyayacaktı. Haminnesi hele dövsün!

Ayağını taşa çarptı. Canı fena yanmıştı. Kaldırıma oturdu, taşa çarpan ayağını kucağına aldı, ovmaya başladı.

Önünden tramvaylar, kamyonlar, taksiler, yüklü arabalar geçiyordu. Hiçbirinin farkında değildi. Tırnağının dibi kanamıştı. Kalktı, tütün, yahut toprak bulmak üzere Sirkeci'ye, oradan da garın arkasına indi. Yolda bulduğu izmaritlerle bir avuç toprağı avucunda sıkarak gar binasının taş duvarı önüne oturdu, sırtını duvara dayadı. Yaralı ayağını kucağına aldı, izmaritlerin kâğıtlarını yırttı, tütünü avucunda ufalayıp yaraya bastı. Sonra üstüne toprak ekeledi.

Canı yanıyordu ama, aldırmıyordu. Ufak işti bunlar. Eli kesildiği, başı yarıldığı zamanlar bile ağlamamıştı da şimdi mi ağlayacaktı?

Az ileride üçkâğıtçılar av bekliyorlardı.

Yanlarına gitti. Elleri arkasında, bir zaman seyretti. Henüz söğüşleyecek kimseler yoktu. Duvarın dibine çömelmiş, alışkın ellerle iskambil kâğıtlarını boyuna atıp toplayan, tekrar atan iriyarı delikanlı, Cevriye'ye alıcı gözle baktı, sarışın arkadaşına göz kırptı. Cevriye gördü bunu. Ne demek istediğini çaktı. Kaçmadı. Korkusu mu vardı? Hem ne yani? Şerife miydi o? Büyük çocuklarla Kâğıthane'ye giden, derenin kenarındaki ağaçların altına sırtüstü yatırdıkları hâlde aldırış etmeyen Şerife? Böyle üçkâğıtçı bir "Üsüyün Ağabey"i vardı. Şerife'ye fistan almıştı, sinemaya götürmüştü... İstese kendini de götürürlerdi ama, istemezdi. Amerika'ya gidecekti o. Orda herkes hemencecik her istediğini olabilirdi, Cevdet Ağabey bilmiyor muydu? Cevdet Ağabey gibi kitap okuyan mı vardı? Cevdet Ağabey, Aslan Tomson olacaktı, mavi gözlü arkadaşı şarkıcı, kendi de... Güzel Nelli ama mavi gözlü çocuk ne diye şarkıcı olacaktı sanki?

"Kız, sisst!"

Sertçe döndü: Üçkâğıtçı!

"Ne var?"

Ayakta duran sarışın:

"Koynumda yatmış gibi ne surat ediyorsun kız?"

"Hadi be sen de, pis!"

Üçkâğıtçı, "Pis ama, mangır bol!" dedi.

"Bana ne?"

Sarışın yaklaştı, elleri arkasındaydı, dudağında sigara:

"Hadi Gülhane'ye gidelim!"

"Ne işim var Gülhane'de?"

"Ağız yapma ulan, haydi!"

Bileğinden yakaladı:

"Haydi kız!"

Cevriye bileğini çekti, kurtaramadı. Hırçınlaşmaya, bağırıp çağırmaya başladı:

"Bırak elimi be, bırak!"

"İki dakikalık bir şey kız!"

"Pis. Deyilim ben o kızlardan. Süylersem sizi pulise!"

"Elli kuruş var..."

"Bırak bileğimi be!"

Öteki, "Teklik," dedi.

"İstemiyorum, istemiyorum işte, bırak kolumu, bırak be!"

Ağlamaya başlamıştı. Bileğini bıraktı ama, kıçına da bir tekme attı. Cevriye sendeledi. Canı yanmıştı. Ağlayarak uzaklaşırken, aklına şeytanca bir fikir geldi. Gelince, gözyaşları kurudu. Yaralı ayak parmağı acıyordu ama, boş veriyordu.

Rastladığı ilk polise üçkâğıtçıları haber verip Bahçekapı'ya doğru hızlı hızlı uzaklaştı. Delikanlılar peşine düşecekmiş gibi telaş içindeydi.

Tramvay durağının önündeki kaldırıma oturdu. Sivri çeneli tombul yüzünü avuçları arasına aldı, nerede bulacaktı şunları? Vakit öğleye geliyordu. Cevdet Ağabey'i bulamazsa mahalleye mi dönseydi acaba? İyi olurdu, olurdu ama haminnesi evde yoktu. Erol'la ötekiler kıstırırlarsa ya?

"Al yavrum, al!"

İhtiyar bir kadın, beş kuruş uzatıyordu.

"Haa... Şu mesele!" diye, kendi kendine göz kırptı, parayı aldı. Sahi, biraz mangırın yoluna baksaydı. Akşam Cevdet Ağabey'le birlikte Balat'ta paça yer, yahut işkembe çorbası içerlerdi.

Elinde çeyrek, kaldırımdan kalktı. Eminönü'ne doğru caddeyi tuttu.

İlkin Eminönü tramvay durağında bekleşen şık hanımlara yaklaştı. Boynunu büküp sesini hazinleştirerek başladı:

"Allah rızası için hanımefendi, Allah rızası için. Şu kimsesiz fakiri sevindirin! Ne annem var, ne babam. Hiç kimsem yok. Dünden beri ağzıma lokma koymadım. Açlıktan gözlerim kararıyor. Çocuklarınızın, yavrularınızın, sevdiklerinizin başı için, bir sadaka!"

Önceleri aldıran olmadı. Sonra sonra dikkat kesilenler, acıyanlar beş kuruş, yüz para verenler oldu. Hanımların cömertliği karşısında mahcup olan beyler, efendiler işi adeta yarışa bindirdiler. Çok geçmeden avucu yüzlük, çeyreklerle doldu.

Her gelen tramvay sadaka verenlerin hemen hepsini alıp götürüyor, az sonra yenileri geliyordu. Ve başlıyordu:

"Allah rızası için, öksüze bir sadaka. Ne annem var, ne de babam. Dünden beri ağzıma tek lokma girmedi. Çoluk çocuğunuzun, sevdiklerinizin başı için..."

Birkaç saat içinde üç liranın yolunu bulmuştu. Usulcacık uzaklaştı.

Peki ama, bu paraları ne yapacaktı? Akşam eve gidince haminnesi ceplerini yoklar, paraları bulunca alırdı. Paraların ona geçmesini istemiyordu... En iyisi Cevdet Ağabey'e vermekti ama, Cevdet Ağabey de bunları nereden, kimden aldığını soracak, dilendim dese kızacak, dilenmedim dese büyük adamların kucağına oturduğunu, yahut da çaldığını sanacaktı.

Ne sanırsa sansın, doğruyu söylemek en iyisiydi.

Köprünün Üsküdar iskelesine indi. Kalabalığın arasında dolaştı, yoklardı. Adalar, Kadıköy iskelelerini, sonra da Haliç iskelesini dolaştı, yok yoktular.

Gişeden bilet alıp tam vapura binecekti ki, gözü onlara ilişti: Boyunlarında işporta, yan yana geliyorlardı. Vapura binmekten vazgeçti, hatta yaralı parmağını da unutup ıslak döşemede koştu.

Cevdet, yanındaki Kosti'ye, "İşte," dedi, "Cevriye!"

Kosti'nin mavi gözleri tatlı tatlı gülüyordu. Elini uzattı. Cevriye'nin tozdan, topraktan kirlenmiş ince, uzun elini sıktı.

Cevriye onu pek beğenmişti. Tam da Cevdet Ağabey'inin anlattığı gibiydi.

Cevdet'in sorduklarını çabucak cevapladı: Haminnesiyle işe çıkmışlardı. Dudaklarını boyamamıştı. İş arkadaşı öteki kızlar zorla boyamak istemişlerdi. Boyatmamış, kaçmıştı. Kaçınca, ar-

dına Hasan'ı takmışlardı ama, Hasan'ı "mandepsiye bastırıp" tüymüştü.

Sormak sırası ona gelince, "Ooo..." dedi. "Maşallah! İşportayı zenginleştirmişsin!"

Cevdet güldü:

"Kosti'nin sayesinde. Beni tanıdığı tüccara götürdü, veresiye çeşitlerimi çoğalttı. Sattıkça ödeyip yenisini alacağım!"

Cevriye gülerek Kosti'ye baktı. Sonra, "Karınlarınız aç mı?" diye sordu.

Cevdet, "Öğle olmadı ki," dedi.

"On biri geçiyor. Haydin karınlarımızı doyuralım!"

"Nasıl?"

"Size köfteyle piyaz ısmarlayabilirim!"

Cevdet'in yüzü asıldı:

"Parayı nereden buldun?"

Cevriye utanarak başını eğdi.

Cevdet:

"Yoksa gene..."

Başını sertçe kaldırdı:

"Ne?"

"Adamların..."

Ağzını eliyle kapadı:

"Sus sus, değil, hayır!"

"Ya?"

"Amaaan, sorma be Cevdet Ağabey!"

"Doğrusunu söylemezsen darılırım, bir daha konuşmam."

Cevriye düşündü, uzun uzun düşündü. Bunun böyle olacağını biliyordu. Söylese, dosdoğru söylese gene kızacaktı, biliyordu. Suçlu suçlu baktı:

"Kızmayacaksın ama!"

"Demek kızılacak bir şey?"

"Ne yapayım be Cevdet Ağabey? Ben istemeden onlar getirdi avucuma koydular!"

Cevdet işi anlamıştı.

"Kaç kuruş?" dedi.

Fistanının ön cebinden hepsini çıkarıp uzattı:

"Al, say!"

Cevdet dargın, "Dilencilikten toplanan paralara elimi sürmem ben," dedi.

Cevriye öyle bozulmuştu ki, başı dönüyordu. Gözlerini yerden kaldıramıyor, hele Kosti'nin yüzüne bakamıyordu. Birden bir kaynaşma oldu içinde, bir ayaklanma. Demek Cevdet Ağabey bu paralar yüzünden bir daha konuşmayacaktı?

Paraları öfkeyle denize fırlattı:

"Artık darılmayacaksın değil mi?"

Cevdet karşılık vermedi ama hoşuna gitmişti. Kosti'yse hayran olmuştu.

"Öğle yemekleri benden!" dedi.

İkisinin arasına girdi, karınlarını doyuracak bir şeyler almak üzere, Karaköy'e doğru yürüdüler. Karaköy'de bir bakkalın önünde durdular.

"Ne alalım?"

Cevdet, "Ekmek, zeytin..." dedi.

Cevriye karışmadı. Kosti itiraz etti:

"Olmaz. Her gün zeytin ekmek, zeytin ekmek... Bugün de beyazpeynir, salatalık, domates alalım. Nasıl?"

"İyi ya..."

Köprünün altında, her zamanki dubaya geldiler. Cevriye, dışardan ışıklanan denizin çini mavisine hayranlıkla baktı. Denizi hiç böyle renkli görmemişti. Demire yaslandı, sulara daldı gitti.

Kosti, mavi pantolonunun arka cebinden çıkardığı sekize katlanmış bir akşam gazetesini açtı, yere yaydı. Küçük çakısıyla domatesleri, peyniri dilimledi, salatalıkları soydu, doğradı. Sonra da ekmeği parça parça kesip Cevriye'ye seslendi.

Cevriye, denizin çini mavisinden zorla ayrılıp geldi, Cevdet'in dizi dibine oturdu.

Yiyeceklerini aç kurtlar gibi, hiç konuşmadan yiyip bitirdiler. Kosti gazete kâğıdını olduğu gibi toparladı, tortop etti, her zamanki gibi kuvvetli sol bir şutla denize attı.

Cevriye birdenbire mahalleyi, Erol'la ötekileri hatırlamıştı.

"Aaa..." dedi, "asıl söyleyeceğimi unuttum..."

Cevdet merakla sordu:

"Neymiş o?"

"Erol duvardan senin yazıyı sildi!"

Cevdet'in canı sıkıldı. O kadar ki hemen kalkmak, vapura atlayıp mahalleye gitmek, Erol'u bulmak, ağzını burnunu kırmak geçti içinden.

Kosti duru mavi gözleriyle sadece bakıyordu. Kızdığını anlamıştı. Hoşuna gitmeyen, istemediği, yahut düpedüz içerlediği bir şey oldu mu, kuru yüzü büsbütün kurur, rengi kızarır, bozarır, hatta hafifçe morarırdı. Göz göze geldikleri bir an, "Boş ver," dedi.

Aldırmaz göründüyse de, aklına bir şeyler takmıştı. Onlara görünmeden olmayacaktı. Ses çıkarmadıkça tepesine mi bineceklerdi yani?

O gün akşama kadar hep bunun sıkıntısı içinde, çok az konuştu. Akşam İran Konsolosluğu'nun önünde ayrılırlarken, Kosti, "Boş ver," diye tekrarladı. "Kavga filan etme sakın!"

Yolda Cevriye hiçbir şey sormadı. Böyle zamanlarda Cevdet Ağabey'den çekinirdi. Yeşildirek'ten Mısırçarşısı'na indiler. Küçükpazar, Unkapanı, Cibali, Küçükmustafapaşa, Fener'den mahalleye geldikleri zaman ortalık iyice kararmıştı. Perili Konak'ın önünde kimseler yoktu. Cevriye'ye, "Haydi sen git eve," dedi.

Cevriye ilkin şöyle bir durakladı, sonra ağır ağır karanlığa karıştı. Duraklayışı, haminnesinin belki de elinde odun, beklediğini sanmasındandı.

Cevdet de biliyordu bunu. Her fırsatta kıza dayak atan kocakarının, bugünkü hareketini onun yanına koymayacağına şüphesi yoktu. Cebinden tebeşirini çıkarıp bundan önceki gibi kalın kalın yazdı: Kırmızı Eşarp Çetesi. Yaşasın Aslan Tomson!..

Ve bir kovboy başı.

Tebeşiri cebine soktu, Perili Konak'ın yanından Cevriyelerin yolunu tuttu.

Barakadan hafif, ölü bir ışık sızıyordu.

Bayırı indi, kapının önünde durdu. Kanat açıktı, içeriden kocakarının sinirli, hırçın sesi geliyordu:

"Nerdeydin, süyle nerdeydin?"

Cevriye'nin titrek, korkak sesi cevap verdi:

"Çalışmak istemiyorum haminne, dudaklarımı boyayıp oyun oynamak istemiyorum, adamların kucağına oturmak istemiyorum!"

"Şimdiye kadar yoktu büle şey. Kimden aldın bu akılı?"

"Hiç kimseden almadım."

"Aldın kâfir!"

"Almadım diyorum, almadım işte, almadım!"

"Ben bilirim sana sületmesini..."

Bir sessizlik oldu, sonra kocakarının öfkeli hırçın sesine Cevriye'nin feryatları karıştı. Kocakarı dövüyordu kızı. Bir yandan insafsızca sopa çekiyor, bir yandan da, "Bunları Cevdet'ten üğrenirsin, değil mi?" diye bağırıyordu. Eğer işi azıtıp Cevdet'in ölmüş annesine küfretmeseydi, karışmayacaktı. Ama, "O, iyi bir çocuk olsaydı, anası olacak cadı gebermezdi!" deyince, aklı başından gitti. Annesine, zavallı annesine cadı denilmişti ha?

Barakanın açık kanadından içeri daldı, kocakarının üstüne atıldı, elinden sopayı çekti aldı:

"Seni polise haber vereceğim. Cevriye'yi kötü yola sevk ediyorsun, kız istemeyince de dövüyorsun, değil mi?"

Boşanmıştı. Gözleri döne döne öyle şeyler söyledi ki, kocakarı yelkenleri indirmek zorunda kaldı. Hatta başladı yalvarmaya. Çocukları fuhuşa sevk etmenin ne demek olduğunu biliyordu. Bir yandan yalvarıyor, bir yandan da kızı Edirne'ye mi, Tekirdağ'a mı, nereye olursa kaçırmayı kafasından geçiriyordu. Oyuna başlamadan önce uslu uslu dilenen, dilencilikten topla-

dığı paraları bir tamam haminnesine getiren, sonra da oyun oynayan, dudaklarını boyatan, adamların kucağına oturan çocukta bir huysuzluk başlamıştı. Bunda Cevdet'in etkisi olduğunu çoktan anlamıştı ama, hiç dallandırmadan şu belayı atlatmalı, ne yapacağını sonra düşünmeliydi. Güzellikle arkasını sıvamaya başladı:

"Ben senin de haminnen sayılırım yavrum. Bakma kusuruma. Yatsın nur içinde anneciğin. Kaçtı ağzımdan. Bakma kusuruma!"

Cevriye de yanına sokulmuş, elini tutmuştu:

"Bakma haminnemin kusuruna Cevdet Ağabey, kaçtı ağzından!"

Elini okşuyordu. Bir ara hafifçe öptü. Cevdet'in öfkesi geçmişti. Evden ayrılmadan önce, "Cevriye'yi döversen seni vallahi billahi polise haber verir, hapse attırırım!" dedi.

Hinoğlu hin kocakarı, onu kapıya kadar yolcu etti, arkasını okşadı. Cevdet çıktıktan sonra da kapının kanadını nefretle kapadı.

Cevdet, Perili Konak'ın yanına gelince, işportasını duvarın dibine bıraktığını hatırladı. Koştu. Bereket, yerinde duruyordu. Boynuna taktı, eve geldi.

Ta karşılarda, Erolların evi önünde yanan sokak fenerinin ölü ışığı da olmasa, mahalle tam karanlığa gömülecekti ama, bu gece, her geceden başka bir şeyler vardı galiba evlerinde. Eskiden, ta eskiden, annesinin sağlığında, babasının arkadaşlarıyla oturup rakı içtiği akşamlarda olduğu gibi pencerelerde bol ışık vardı. Ne oluyordu? Üvey annesi yoksa babasına içki izni mi vermişti?

Kapıya yaklaşırken, komşu Zehra Teyze'ye dikkat etti: Evinin kapısına çömelmişti. Cevdet'i görünce, "Vay yavrum vay," diye fısıldadı. "Rahmetli anneciğinin gözleri seni şimdi böyle boynunda işportayla görmeliydi!"

Cevdet'in içi kabardı. Gene de, "Ben işimden memnunum teyze!" dedi.

"Memnun olmasan ne gelir elinden yavrum! Elbet memnun olacaksın. Olacaksın ya, sizde bugün pek bir faaliyet var ne hikmetse..."

Cevdet, "Nasıl?" dedi.

"Şu Şoför Adem'le annesi sizde!"

"Ne yapıyorlar?"

"O kadarını bilmem artık."

Zehra Teyzelerden kendi evlerine geçiliyordu, yol vardı. Şimdi uzun uzun kapıyı çalıp rahatlarını bozmaktansa...

"Sizden geçeyim teyze," dedi.

"Geç yavrum, geç..."

Geçti. Odasına geldi, işportasını bırakıp el yüz yıkamaya çıktı. Musluğun yanında dimdik durdu. Üvey annesinin hayâsızca bir kahkahası kulağına çalınmıştı. Tuhafına gitti. Her zaman asık yüzlü, her zaman azarlamaya hazır bu lanet kadın güler miydi? Hele böyle kahkaha atar mıydı?

Yeni bir kahkaha...

El, yüz yıkamaktan vazgeçti. Ne vardı, ne oluyordu da "kadın" böyle gülüyordu?

Merdiveni usul usul çıktı. Durdu. Başını uzatıp yavaşça baktı. Sofaya rakı masası hazırlanmış, Şoför Adem'le annesi, üvey annesi, babası kurulmuşlardı. Üvey annesiyle şoför hemen hemen yan yanaydılar. Ağız ağıza konuşuyorlardı. Ne konuştukları duyulmuyordu ama pek dostça, pek ahbapça, pek de teklifsizceydiler.

Babasına gelince... Sızmak üzereydi. Başı göğsüne düşmüştü. Gözleri yumulmuştu.

Şoförün annesi ise içmiyor, önündeki yemeği kaşıklıyor, oğluyla, üvey annenin konuşmalarıyla ilgilenmiyordu.

Bütün bunlar Cevdet'in pek tuhafına gitti. Bir sinek olup yanlarında bir yere konmayı, ne konuştuklarını dinlemeyi çok isterdi!.. Esnedi.

Öyle yorgundu ki. Boş verip odasına çekilmek geçti içinden ama, ayrılamadı. Şoför Adem'in son zamanlarda babasıyla fazla-

ca ahbaplık ettiğini biliyordu. Halbuki hiç sevmezdi babası. Nefret etmese bile, kaç sefer, "Ne itoğlu it şu Şoför Adem!" dediğini duymuştu. Babasının niçin böyle söylediğini de bilmiyordu ama, bir zamanlar "İtoğlu it!" diye yüz çevirdiği bir insanla bu yakınlık nedendi?

Hele üvey annesi... Bu ne samimilikti? Ne zamandan beri ahbaptılar ki, böyle içli dışlı oluvermişlerdi?

Birden babasının kaykıldığını, masaya abanarak sızdığını gördü. Az kalsın gizlendiği yerden fırlayıp koşacaktı. Hacet kalmamıştı, Şoför Adem'le üvey annesi kalkmış, yaşlı babasını odasına götürüp yatırmışlardı.

Yaşlı adam adamakıllı sızmıştı. Çoktandır içmediği için rakı fena çarpmıştı, sırtüstü yattığı yerde yarı açık gözleriyle donuk donuk bakıyor, kefeki bağlamış dişleri görünüyordu.

Şehnaz eğildi, gözünden gözlüğünü aldı kocasının. Başucundaki çalar saatin yanına koyacaktı ki Adem bileğinden tuttu.

Şehnaz, "Annen!" diye fısıldadı.

"Boş ver."

"Kapıyı kapayalım bari..."

Şoför Adem kapıya gitti, kapamadan önce annesine baktı: Yemeğini kaşıklıyordu. Dünyadan haberi yok gibiydi. Gibiydi ama, kapının kapandığını pekâlâ fark etmişti. Zaten bekliyordu. Hafifçe gülümseyerek yemeğini kaşıklamaya devam etti.

Bu işin bu türlü sonuçlanması için günlerden beri zihin yormuş, planlar kurmuştu. Genç kadının, oğluna abayı iyice yaktığını anlıyordu. Madem öyleydi, iş kuru kuru yanmakla bitmezdi. Kocası koskocaman bir fabrikanın satın alma işlerine bakıyordu madem, oğlunun dediği gibi, avantası yerindeydi. O hâlde bir kenarda birikmiş paraları da vardı. Oğlunu seviyorsa, versindi bir taksi parası!

Doğrusu İhsan Efendi'ye değil, gözünün bebeği olsa, bu zamanda hiç kimseye acımıyordu. Gül gibi tazeyi nikâhlamak marifet değildi. Kadıncağız gezip dolaştığı yerde dert yanıp duru-

yordu. Davul bile "dengi dengine" vururdu. Yeter, bir seneye yakın bir zamandan beri düşüp kalkmıştı. Artık bıraksın, bir parça da oğlu gönlünü eğlendirsindi. Bu işin ne günahı vardı, ne de ayıbı. Herkes nice nice günahlar işliyordu da dört duvar arasında kapanıp gidiyordu!

Aklından, otuz yıl önceki bir gençlik gecesi hızla geçti: Böyle bir yaz akşamıydı. Rahmetli kocası, evet güçlü kuvvetliydi ama, gene de adamın üstüne gül koklamıştı işte. Şeytan işi mi, rahman işi mi, ne işiyse, elde değildi. Kocası da, tıpkı şu İhsan Efendi gibi sızıvermiş, uzaktan akrabaları olan toptancı Müfit Efendi'yle karısını yalnız bırakmıştı.

İçini çekti.

Müfit de Müfit'ti hani... Al al yanaklar, kudretten sürmeli gözler, kaşlar, o eda, o alım, çalım... Yirmi sekizinde var mıydı o zaman?

Derisinden bir titreme geçti.

Kalktı. Elini ağzını yıkamak üzere merdivene doğrulurken, Cevdet çevik bir hareketle karnı üzerine döndü, yüzükoyun merdivenden aşağıya kaydı.

Kocakarı karanlık merdivendeki bu hareketi görmek değil, kuvvetle sezmişti. Durakladı: Yoksa oğlan gelmişti de, gözetliyor muydu?

Korktu.

Şayet böyle bir şey de, üvey annesiyle oğlunu gördüyse, felaketti. Hem de felaketin büyüğü. Babasına söyleyebilirdi! Merdiveni düşünceli düşünceli indi.

Peki ama, üvey annesi, henüz gelmediğini söylemişti. Gelse, sokak kapısının tokmağını çalması gerekmez miydi?

Birden, eve Zehralardan geçildiğini hatırladı, telaşı arttı. "Tamam, Zehralardan geçti, merdivene sinip gözetledi, içeri girdiklerini, kapının kapandığını gördü. Yarın babasına söylerse, bütün işler altüst olur!"

Cevdet'in kapısı önünde durdu.

İçerisi zifiri karanlıktı. Seslendi:

"Cevdet!"

Cevap alamadı. Tekrar, az daha kuvvetle:

"Cevdet, yavrum!"

Gene cevap alamayınca içeri girdi, yatağını el yordamıyla buldu, çömeldi: Oğlan yatağındaydı!

Usul usul sarstıysa da Cevdet ilkin uykuya verdi kendini, sarsma devam edince, "Hıh!" dedi. "Ne var?"

Yaşlı kadın sordu:

"Ne zaman geldin, evladım?"

Cevdet cevapladı:

"Çok oldu geleli."

"Uyuyor muydun?"

"Uyuyordum."

"Ben kimim?"

"Adem Amca'nın annesi!"

Yaşlı kadın sarsıldı: Ne biliyordu? Şimdi uyandıysa, karanlıkta yüzünü göremeyeceğine göre, kim olduğunu da bilememesi gerekirdi.

Üstelememeyi uygun bularak kalktı.

Telaşla odadan çıktı. Aklı yatmıştı. Çocuk, Zehralardan eve girmiş, merdiven başından durumu kollamış, her şeyi görmüştü. O hâlde, yapılacak iş, Şehnaz'la Adem'e durumu anlatmaktı.

Şehnaz, ağzı kulaklarında odadan çıkıp da, kocakarıyı dinleyince, önce sarsıldı. Sonra, kocası üzerindeki baskısını hatırlayınca umursamadı:

"Adam sen de. İnanmaz ki!"

"Bilmem artık. Kocanı idare et."

"Ne o, kalkıyor musunuz?"

Adem, "Gidelim," dedi.

Misafirleri yolcu ettikten sonra üvey oğlunun odasına inip durumu eşelemenin doğru yahut eğriliğini kontrol etmeye lüzum görmedi. Ona değil de, küçücük oğluna inanan kocanın canı cehennemeydi!

Cevdet yatağında sırtüstü yatıyordu. Gözleri karanlık tavana dikilmişti. Üvey annesiyle Şoför Adem'in ağız ağıza verip konuşuşları, sızan babasını yattığı odaya birlikte götürüşleri, oda kapısını kapayıp içerde uzun zaman kalışları...

Aşk filmlerine "kötü" diyor, sevmiyordu. Annesi hariç, bütün kadınlara, hele kızlara ifrit oluyordu. Bir kızı bir delikanlıyla konuşur görmez mi, cinleri tepesine toplanırdı.

Üvey annesine gelince...

7

Yatağında sırtüstü uzanmış, Adem'i düşünüyordu. Gerçekten de çok kuvvetli, çok kanlı canlı, çok ateşliydi! Koca diye böylesine denirdi işte. İnsan böylesine canını verse yeriydi. Şu sıra koyun koyuna olsalar... Etinden bir titreme geçti.

Bütün bu işlerin çok çabuk oluverdiğini biliyordu. Pek pek birkaç gün içinde. O işin çabucak oluvermesinde suç kendinin değildi ki. Dün gece, Adem'le birlikte içme teklifi kocasından gelmişti. "Aptal!" diye geçirdi. "Şu Adem çoktandır asılıp duruyor. İzin verirsen iki kadeh atalım!" Güldü.

Amma da yutmuştu numarayı! Kendisi ya? Yalancıktan bağırıp çağırmıştı. O sıra, yalancıktan bağırıp çağırdığı sıra, Adem'in annesi güya üstlerine gelmiş, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi, sinirlenmesinin sebebini sormuş, öğrenince de Şehnaz'ı ayıplamıştı: "Dışarda, meyhane köşelerinde içip sızacaklarına, evde içsinler kızım. Şurda, dizinin dibinde. Yahut bizde. Ama gene siz bilirsiniz. İşinize karışmak istemem. Oğlum, İhsan Efendi amcasını çok seviyor, dilinden düşürmüyor da..."

Şehnaz bir yandan bir yana döndü.

Ondan sonra işler düzene girmişti. Adem kurt gibi, bin dereden bir su getirip yaşlı kocasına dayıyordu rakıyı... Aptal herif de,

eskiden nasıl içtiği, rakıya nasıl dayanıklı olduğu hakkında fikir vermek için, susuz musuz, gelene git demiyordu.

Her şey yolunda, istendiği gibi olmuştu ama, sonunda üvey oğlu... Nasıl da haberleri olmadan, şeytan gibi girmişti eve!

İnce, kumral kaşları çatıldı.

Mutlak, mutlak komşudan girmiş olacaktı. O karıyı zaten hiç gözü tutmamıştı. Hastalıklı hanımının sağlığında yanından ayrılmaz, diller döker, kocası üzerine...

Bir gün, "Bu bıngıl bıngıl hizmetçiyi evine ne diye soktun? Erkeklere güven olur mu komşum?" dediğini duymuştu. Hatırlayınca, yüzü büsbütün asıldı. "Pis kadın!" diye geçirdi. "Hasta karıyı doldurduğun yetmez gibi, şimdi de oğlana çivi koyuyorsun, değil mi? Koy, istediğin kadar koy. Değil sen, değil oğlu, dünya bir araya gelse inandıramazsınız. İnansın isterse. Kafam kızarsa, evet derim, doğru. Erkek ol da beni yabancılara muhtaç etme derim. Kıyametleri koparırım, mahallede duramaz ederim onu!"

İçini çekti.

Hiç de uykusu yoktu. Ne diye erken gitmişti şu Ademler sanki? Keşke gitmeselerdi. Hatta burada sabahlasalardı da olurdu!

"Peki ama, şu musibet oğlan... Amaan, kıyametleri koparırım, rezil rüsva ederim onu mahalleye ama... Gevezelik etmese daha iyi tabii. Kocamı rezil rüsva etmeyle iş bitmez ki. Kim bilir, belki Adem de gocunur. Kaçar benden. En iyisi..."

Yatağında yüzükoyun döndü. Yorganı bir tekmede karyoladan attı.

Gördüyse bile oğlunun babasına gevezelik etmemesi gerekirdi.

Ertesi sabah, daha kocası bile uyanmadan, kalktı, aşağı indi. Üvey oğlu giyiniyordu. Çocuğu şaşırtan bir yumuşaklıkla sordu:

"Nereye böyle erken erken Cevdet?"

Cevdet'in arkası dönüktü. Sertçe baktı. Karşılık vermeye lüzum görmedi, işine koyuldu.

Üvey anne bozulmuştu. Sonra sinirlendi. Bir karış bacağıyla kafa mı tutuyordu?

İçeri girdi. Elleri belinde:

"Niçin cevap vermiyorsun?"

Yüzüne bile bakmadan, işportasını aldı, odadan, sonra evden nefretle çıktı gitti.

Anlıyordu. Oğlan fena içerlemişti. Üstüne düşecek olursa, kedi gibi pıskırabilir, bütün işini bozabilirdi. Adem'den başka düşündüğü yoktu. Adem'in, "Kocana boş ver, gel bana," diyeceğini bilse, bir an düşünmezdi ama, parasız karı istemiyordu ki o!..

Tam bu sırada, üst katta kocasının çalar saatinin sesi!

Kendine geldi. Kocası uyanmış olmalıydı ki, ses hemen kesilmişti. Az sonra mutfağa, çayı hazırlamaya inecekti.

Kafasında şimşek çaktı: Kocası onu, oğlunun öteberisiyle meşgul bulmalıydı!

Cevdet'in kirden kapkara olmuş örtülerini topladı, yorganının yüzünü sökerken, kocası don paça geldi. Kapıda durdu. Karısını, oğlunun kirlileriyle uğraşır bulunca gözlerine inanamadı. Sabahın dokuzundan önce yatağından kalkmayan, elini soğuktan sıcağa vurmayan kadın mıydı bu?

Sordu:

"Ne yapıyorsun karıcığım?"

Haberi yokmuş gibi döndü, şöyle bir baktı:

"Görüyorsun ya!"

"Çamaşır mı yıkayacaksın yoksa?"

"Ne yapayım? Oğlanın her şeyi kir içinde. Akşam Ademler inip de görecek diye ödüm koptu. Benden çok senin şerefin var. Ayıp değil mi ele güne karşı?"

"Sen mi yıkayacaksın!"

"Komşular değil herhalde. Acıyorum. Gerçi bana karşı çok asi ama, ne yapayım? Yine de evlat. Dik kafalılık etmese de, bir parça yumuşak davransa, vallahi kendi öz evladımdan ayrı tutmam. Değil, dik kafalı. Annesini sanki ben öldürmüşüm..."

İhsan Efendi şüpheyle sordu:

"Ne var? Bir terbiyesizlik mi yaptı?"

"Amaan, hangi birini anlatayım? En biri, az önce odasına indim. Yavrum dedim, kirden harap oluyorsun, çamaşırını soyun da temizlerini giyin dedim, dönüp yüzüme bile bakmadı. Nedir benden alıp veremediği bilmem ki?"

Gözleri yaşarmış gibi elinin tersiyle sildi.

İhsan Efendi memnunluğunu belirtecek söz bulamıyordu.

İçeri girdi, karısının önünde diz çöktü. Gözlerinin içine uzun uzun baktıktan sonra, "Nur ol Şehnaz," dedi. "Nur ol yavrum! Allah seni iki cihanda aziz etsin. Öyle bir değil, beş Cevdet feda olsun sana. Değil mi ki sen, bu genç yaşında benim gibi bir ihtiyarın kahrını çekiyorsun... Nur ol!.."

Kadının elini yakaladı, öptü öptü... El ufacık, tombul ve sımsıcaktı. Küçük bir güvercini okşar gibi, uzun uzun sevdi, okşadı. Sonra ötekini aldı. İkisini üst üste koydu, sıktı, öptü. Her zamanki gibi huysuzlanmıyordu. Ellerini yana açıp kadını kendine çekti. Sımsıkı kucakladı. Sert memelerin göğsünde ezilmesi adamakıllı çileden çıkarmıştı. Gözlerinin önünden karaltılar uçuşmaya başladı. Sonra sırtüstü yıktı.

Şaşıyordu. Hiçbir zaman bu kadar uysal olmamıştı.

Titreyen sesiyle, "Şehnaz," dedi, "Şehnazım benim! Yıkama, yazık sana. Çamaşırcı tutar yıkatırım. Sen benim evimin hanımısın. Ben de, oğlum da, dünya da sana kurban olsun. Yıkama. Çamaşırcı bulur yıkatırız!"

"İyi ama, akşamdan beri yapılan masrafı düşünüyorum da..."

"Düşünme. Değil mi ki bana izin verdin, yaşlı kocanın gönlünü hoş ettin..."

"Ben senin sağlığını düşünüyorum. Evde aklı başında insanlarla uslu uslu içtikten sonra, her gece iç istersen!"

"Sahi mi? Sahi mi söylüyorsun Şehnaz?"

"Sahi söylüyorum ama..."

"Eee?"

"Dedikodudan da korkmuyor değilim."

"Ne dedikodusu?"

"Bu mahalleyi, pis komşuları biliyorsun. Allah göstermesin, insana iftira ediverirler..."

"Ne derler?"

"Ne bileyim ben? İçeriye adam alıyor, genç karısının yanında bekârlarla rakı içiyor derler. Sen benden daha iyi bilirsin ya..."

İhsan Efendi bombalık günlerini hatırlatır şekilde şahlandı:

"Vız gelir! Hiç kimse keyfimin kâhyası değil! Canım karıcığım izin verdikten sonra, el âleme halt etmek düşer. Sen o cihetiyi hiç merak etme. Bu dünyada senden başkasına zerrece metelik vermem ben. Yeter ki sen razı ol, üzülme!"

Genç kadın sırtüstü yattığı yerde bir kısrak gibi kişnedi adeta. Tam zamanında olmuştu bu. Yaşlı adamın kanı tepesine çıktı. Oval gözlüğünü titreyen eliyle çıkarıp yatağın yanına bıraktı.

Kadın öylesine razı, öylesine uysaldı ki. Ellerini başının altında kenetlemişti. Tıraşlı koltukaltları görünüyordu. Gözlerini tavana dikmiş, Adem'i düşünüyor, kocasını duymuyordu bile.

Kullanılmamış bir otomobilin kaça alınabileceğini sormayı unutmuştu. Esasta unutmuş değildi. Sorsa, parayı temin edip edemeyeceğini soramaz mıydı? Henüz verecek karşılığı yoktu. En iyisi, şimdilik böyle idare etmekti.

Az sonra kalksa, Ademlere gitse... Adem evden çıkmış mıydı acaba? Çıkmamışsa belki de gene akşamki gibi...

Gözleri parlamaya başladı.

Güzelce boyanıp gider, tatlı tatlı konuşurlardı. Ne diye şu pis morukla vakit geçiriyordu sanki? Adamı üstünden itip fırladı.

İhsan Efendi işini bitirmişti. Gözlüksüz gözleri birer yana kaymış, soluyordu. Her yanı gazel gibi titriyordu. Lakin aşkolsundu şu Abdüssamet'e!

Bir zaman sırtüstü yattı kaldı. Arkadaşı Abdüssamet'in tertibini düşünürken aklına muhasebeci geldi. Gene geç kalmıştı. Hem de her zamandan geç. Yine başlayacaktı dırlanmaya. O dır-

lanmaya başlayınca, genç memurlar da başlayacaklardı. Burnu yoklanacak, kulaklarının niye düştüğü sorulacaktı.

Çeyrek saat sonra karısı takmış takıştırmış, sürmüş sürüştürmüş indiği zaman, o hâlâ yatıyordu.

"Ben biraz Muhsine Hanım teyzeye kadar gidiyorum," dedi.

"Git elmasım, git yavrum..."

Nefretle evden çıktı. Pis bunağın da şu "elmasım, yavrum"larına öyle içerliyordu ki.

Güneş hayli yükselmişti. Perili Konak'ın önü gene irili ufaklı çocuklarla doluydu.

Bir yoğurtçu, mahalleyi çın çın öttüren sesiyle uzaklardan geçiyordu.

Adem işe gitmemişti. Tek gözden ibaret evlerinin avlusundaki zerdali ağacının gölgesine oturmuş, eski bujileri çakıyla temizliyordu. Şehnaz'ı görünce gözleri parladı. Zaten biliyordu geleceğini. Annesine gerekli şeyleri söylemiş, şayet kadın gelirse, "Bir şey bahane edip voltanı al!" demişti.

Kocakarı gene her zamanki gibi diller dökerek karşıladı, odaya buyur ettiyse de, genç kadın sıcak diye girmedi.

"Bir iskemle verin de şurada, ağacın gölgesinde oturayım!"

Kocakarı iskemleyi getirdi. Şehnaz, Adem'in tam karşısına oturdu ama, genç adam pek de ilgilenmez görünüyordu. Başını, elindeki işe eğmişti. Oysa Şehnaz, ilgilenmesini, sorular sormasını, şakalaşmasını bekliyordu.

"Ne var ne yok akşamdan beri?" dedi kocakarı.

Şehnaz omuz silkti:

"Hiç. Ne olsun?"

"Oğlan bir gevezelik etmedi ya?"

İçini çekti:

"Etmedi ama, domuz gibi piç kurusu. Sabahleyin erkenden yanına indim, tatlılıkla muamele ettim de cevap bile vermedi. Akıl diyor gırtlağını sıkıver!"

Adem başını kaldırdı:

"Beni de hiç sevmiyor."

"Niçin?"

"Bilmem. Sabahleyin kahvenin önünde rastlaştık. 'Merhaba!' dedim. Aldırmadı."

Şehnaz, "Terbiyesiz," dedi. "Annesini ben öldürmüşüm gibi, bana da öyle surat ediyor ki. Doğrusu çekemem o suratı. Babasına söyleyeceğim. Ya o ya da ben!"

"Babası nasıl?"

"Ne gibi?"

"Bir şey sezmiş mi?"

Adem'e baktı, güldü:

"Yok canım."

Kocakarı, oğlunun bir işareti üzerine, "Ben de," dedi, "pazara inip sebze filan alacaktım. Siz oturun. Ben şimdi gelirim. Olmaz mı?"

Şehnaz'ın kalbi çarpmaya başlamıştı. Kulakmemelerine kadar kıpkırmızı kesilerek kadına minnetle baktı. Laf olsun diye, "Geç kalma," dedi.

"Kalmam evladım. Bir solukta gider gelirim..."

Eski siyah mantosunu sırtına geçirdi, fileyi aldı, çıktı gitti. Adem'in gözleri elindeki bujide, sordu:

"Geç kalmasını niçin istemiyorsun?"

Gülüverdi.

"Ha?"

İskemleden kalktı:

"Ne bileyim ben?"

Adem bujiye benzin döküp kibriti çaktı. Hafif, mavi bir alev yükseldi. Dudağının kenarındaki sigarayı yere tükürdü.

"İçeriye geç, geliyorum."

Şehnaz şiddetle arzuladığı hâlde, gene de omuz silkti. Elleri arkasında, Adem'in yaptıklarına bakıyordu. Adem tekrarladı:

"İçeri geçsene kız!"

Göz göze geldiler. Kadın gene gülüverdi:

"Ne olacak içerde?"

"Hiiç, kardeş kardeş oturacağız!"

Benzin şişesinden avucuna döktü, ellerini sert sert ovuşturmaya başladı. Benzin kokulu, simsiyah bir su akıyordu. Sonra tekrar döktü, yeniden ovuşturdu. Nihayet temizlendi. Musluğa gitti uzun uzun sabunlanırken, Şehnaz, oda kapısının iç tarafında asılı havluyu aldı, götürüp tuttu.

Adem gözucuyla gördü, hoşuna gitti.

"Bizim işler böyle pis işte," diye doğruldu.

Havluyu aldı.

Şehnaz, "Olsun," dedi.

"Olmaz. Ömrümün sonuna kadar yağlı karalar içinde yaşamak istemiyorum."

Kurulandı, havluyu uzattı. Genç kadın aldı:

"Ne yapacaksın ya?"

"Ne mi yapacağım! İyi kötü bir taksi uydurup ben de patronluğun rahatına ereceğim!"

"Nasıl?"

"Bakalım. Allah belki de üç, dört bin verebilecek bir karı çıkarır karşıma!"

Şehnaz'ı bir düşüncedir almıştı. Üç, dört binse... Pek öyle bulunmayacak şey değil gibi geldi.

"Üç, dön binle işin görülür mü?"

"Üç, dört bin olmazsa, beş bin olur. O zaman harika!"

Kadının tombul kolunu yakaladı, odaya doğru itti. Kadın direndi:

"Olmaz şimdi!"

"Niye?"

"Annen geliverir."

"Daha iyi ya."

"Ayıp ayol."

Yeniden itti:

"Seni bana akoz eden o asıl be! Akşamki manzaradan haberi yok muydu sanıyorsun?"

Kuvvetli kollarıyla kucakladı, odaya taşıdı.

Arka sokağa bakan, küçücük, yüksek bir pencereyle aydınlanan ufacık bir odaydı. Odanın bir yanında Adem'in kirli yatağı seriliydi. Öbür yanında tahtadan derme çatma sedir, üzeri kırmızı çiçekli sarı bir basma örtüyle kaplıydı. Adem, tatlı yükünü sedire sırtüstü bıraktı, yanına ilişti.

"Geleceğini biliyordum," dedi.

"Ne biliyordun?"

"Bilmeyecek ne var be?"

Kollarından bir tutuşta kucağına çekti. Şehnaz'ın içi kaynıyordu. Gözlerini yummuştu ama, Adem'in niyeti başkaydı. Kaç vakittir kurduğu şeyi en uygun biçimde, tam zamanında söylemek istiyordu. Kuvvetle sıktı.

"Günde yirmi, yirmi beş lira çıkaran bir arabam olsa, sen de karım olsan... Ha? Fena mı?"

Kadın alev alev baktı:

"Olmayacak ne var? Sen istedikten sonra!"

"Moruk! Moruk ne olacak?"

"Amaan sen de."

"Bir beş bin olsa diyorum... Yok mu?"

"Ne?"

"Beş bin!"

"Bende mi?"

"Yok bende. Tabii sende!"

İçini çekti:

"Olsa, bir dakika durur muyum acaba. Sana, değil beş bin, on bin, yüz bin feda olsun!"

Adem de coştu:

"Sahi mi söylüyorsun be?"

Cevap alamadı. Kadın karşılık verecek hâlde değildi. Yüzünü genç adamın kuvvetli göğsüne gömmüş, ter, benzin ama her şeyden çok, güçlü erkek kokusunu duyuyordu.

Adem farkındaydı işin. Kıllı kocaman elini koltukaltından soktu. Sert yuvarlakları usulünce ezmeye başladı. Kadın inliyordu. Kendini sedire sırtüstü attı. Adem tam zamanında, "İstersen bu parayı bulabilirsin," dedi.

Kadın duydu, üzerinde durmadı. Dünya yıkılsa umurunda değildi. Kuvvetli, ağır gövdelerin yüküne dayanamayan derme çatma tahta sedirin çürük bir tahta parçasıyla yamalı ön ayağı kırılınca, yere yuvarlandılar. Kadının aldırdığı yoktu. Adama sımsıkı sarılmıştı. Neden sonra, "Nasıl bulabilirim?" diye sordu.

Adem hemen karşılık vermedi. Kadını bir kenara itmiş, tahta sedirin kırılan bacağını yokluyordu. Bir ara dışarı çıktı, eski keser, paslı çivilerle döndü.

Genç kadın iş görmeye bırakmadı. Arkadan kucakladı. Yüzünü adamın kıllı yüzüne sert sert sürmeye başladı:

"Nasıl bulabilirim?"

"Dur da şunu çakayım!"

"Nasıl bulabilirim, söyle!"

Keserle çivileri yere attı. Kadını yeniden kucağına aldı:

"Nasıl mı? Basbayağı be. Kocanın kara çantası var ya?"

Kadının gözleri büyük büyük açıldı:

"Eee?"

"Sağlığın..."

"O çantadaki paralar kocamın değil."

"Tuhaf. Kocanın olmayan parayla araba alınmaz mı?"

"Alınır ama, fabrikanın parası. Hapise atarlar sonra..."

Kucağından itti.

"Onu bu kadar seviyorsan benim yanımda ne işin var?"

Keserle çivileri aldı, artık kadınla ilgili değildi.

Genç kadın yanüstü uzandığı yerden genç adama bakıyor, ona hak veriyordu. Öyle ya, madem kocasını bu kadar seviyor ona bu kadar acıyordu, ne işi vardı Adem'in yanında?

Adem ise sedirin üstündeki şilteyi, örtüyü atmış, kırılan bacağı onarıyor, yan gözle çaktırmadan bakıyordu kadına. Çok dü-

şünceliydi. Herhalde tam zamanında, söylenmesi gereken zamanda söylemişti. Birdenbire kabullenmeyişini normal karşılamak gerekirdi. Kolay iş değildi. Değildi ama, ona neydi? Bir araba sahibi olmak istiyordu!

"Onu hemen hapsederler değil mi?"

"Taht'a oturtacak değiller ya!"

"Beni?"

"Sen deli misin?"

"Niye?"

"Ne alakası var seninle paranın be? Mesul memuru o. Yaşı altmış, işi bitmiş. Bir altmış sene daha yaşayacak değil ya! Halbuki biz, genciz. Para asıl bize lazım. Yine de zorlamıyorum seni. Düşün, taşın. Eline yüzüne bulaştırmadan iş görürsen ne âlâ, eline yüzüne bulaştırırsan, ben yokum içinde, haberin olsun!"

Son çivileri de mıhlayıp sediri kaldırdı, yerine koydu. Alışkın, becerikli ellerle önce şilteyi serdi, sonra yaygıyı yaydı. Bir sigara yakıp ilişti.

Kadın dalmış gitmişti. Bir süre seyretti. Herhalde yanaşacaktı. Şaka maka derken bir araba sahibi oldu mu, paçayı kurtarırdı. Tayyare Osman'ın dediği gibi, onu yanına muavin aldı da, gece o, gündüz kendi çalıştılar mı, çok değil altı ay sonra Ford'un yenisini çekerlerdi.

Yeni arabayı çekince, eskiyi Tayyare'yle Dempsey'e vermekten vazgeçmeyi kurdu. Ne diye verecekti? Satardı be! Peşin para, binliği, hatta bin beş yüz, iki binliği vardı. Bulurdu taşralı bir kakavan, dayanırdı gitsin!

Genç kadın usullacık kalktı. Hep o düşünceli hâliyle çıktı, gitti.

Az sonra annesi gelince, merakla sordu:

"Ne oldu?"

"Çiviyi koyduk. Bakalım..."

"Araba meselesini açtın mı?"

"Durur muyum be anne? Karıyı tavlamaktan maksat ne? İşim yok da mektepliler gibi aşk dalgasına mı düşecem?"

"Ne dedi?"

"Aklına yattı gibi."

"Olur yahut olmaz gibilerden bir şey söylemedi mi?"

"Söylemedi ama bana kalırsa aklına yattı! Haydi bana uğurlar olsun, tüyüyorum!"

Sirkeci'deki şoförler kahvesinde Dempsey'le Tayyare'yi buldu. Merakla bekliyorlardı. Birer iskemle çekip oturdular.

"Eee... Ne oldu?"

Adem yeni bir sigara yaktı:

"Sorduğun şeye bak be oğlum, ayıp be yavrum... Şoför Adem benim ismim. Şimdiye kadar neyi tuttum da koparamadım?.."

Dempsey, kahveciye seslendi:

"Ulan heey Dazgırlı, yap Adem Çavuş'a benden bir orta şekerli!"

Tayyare de sabırsızlık içindeydi:

"Anlat şunu be!"

Başladı:

"Dün akşam İhsan Baba'yı iyi ettik, başladık çekmeye. Herif eski kulağı kesiklerden, iyi rakı içiyor ama, geçmiş. Dayanırken dayanırken oldu dut! Sızdı. Karıyla taşıdık içeri, yatağına. Biz de... Anam avradım olsun karı gıcır gıcır. Yirmisinde var, yok."

"Annen? Annen dışarda mı kaldı?"

"Deveye bak. Ulan içeri girecek değil ya!"

Dempsey, "Sonra?" dedi.

"Sonrası... Bir hamle ettim. Bileği geçti elime hık mık. Bırakır mıyım? Anladı kurtuluş yok, kapıyı ört dedi. Atladım hemen, tak örttüm. Annem dışarıda erketede tabii. Gece öyle geçti. Sabahleyin gene geleceğini biliyordum. Gece adamakıllı mest oldu. Anneme akoz ettim, gelince sen voltanı al diye."

Dempsey:

"Geldi mi?"

"Hem de nasıl! İki dirhem bir çekirdek anam avradım olsun. Elimde boktan bujiler. Bakmıyorum yüzüne, mahsustan. Üstü-

ne düşmeye gelmez karının. Kendini çekeceksin. Çektin mi, tamam. Anneme hafiften bir göz attım, zeki karı, çaktı manzarayı, fileyi kaptı, dedi: 'Ben pazara gidiyorum!' Gitti. Kaldık mı yalnız?"

"Sen tabii canavar!"

"Yok canım, boş veriyorum. Esasta gevşedi bizim vidalar ama, çaktırmamak lazım enayiye. Velhasıl bir de sabah sabah, tam kertesinde açtım meseleyi. Aşk maşk ama, yürümez böyle dedim. Fasulye piyazına yat, aşk sayıkla. Anlamam. Mektep çocuğu değilim ben. Kerizlikten dikizlerim cavlamıyor. Dedim, mangır bul bana! 'Nasıl?' dedi. Nasılından anlamam, bul!" İhsan Efendi'nin çanta meselesini kurcalamadı.

"Bulacak mı?"

"Bilmem. Bulmazsa, Adem'in pırr gideceğini çaktı. Aldı bir düşünce. Bir, iki demem şerefsizim. İsterse huri melek olsun, orta halli bir Ford mangizi iyi etmezse, nafile!"

"O kadaaaar..." dediler.

"Dümenim kıyak. Verdim fitili, kaçacağım bundan sonra. Koşsun peşimden. Anladı o Şoför Adem'in ne olduğunu. Belki hayatında görmedi bende gördüğünü. Çakıyorsun ya? Mangırları ya iyi eder ya da..."

"Elbet. Kocası eski PTT'ci, dünya kadar emeklilik alıyor. Fabrikada da mutemet. Hem de mubayaa memuru. Avantası olmaz olur mu? (Göz kırptı) Kara çanta papel dolu!"

"Fabrika parası oğlum..."

"Anlamadım? Fabrika parasıyla Ford vermezler mi?"

"Yani?.."

"Yani değil, İlya."

Tayyare, "Çok gaddarsın anam avradım olsun," dedi.

"Pırasa mı dedin?"

Gözüne Cevdet çarpmıştı: Kosti'yle beraberdiler. Boyunlarında işportaları, karşıda tramvay yolunun öbür tarafındaki gazetecinin önünde, renkli çocuk dergilerine bakıyorlardı.

"Yalnız," dedi, "şu veletten çekiniyorum!.."

"Hangi? Şu, senin oğulluk mu? Niye?"

Akşam dikizlediğini anlattı.

"Babasına söylerse işler sarpa sarabilir. Gerçi karının elinde oyuncak ama..."

Tayyare, "Oğlanı tavla," dedi.

Dempsey ekledi:

"Yanına git, konuş. Çocuk dergilerine bakıyorlar, al ver!"

"Tabii oğlum. Madem çekiniyorsun, zarına bak!"

Elindeki sigarayı atıp fırladı.

Yeni yayımlanmış çocuk dergilerine bakıyorlardı. Kovboy dergileri. Arkalarında birisinin durduğunu hissedince, döndüler. Adem'i görünce Cevdet'in yüzü asılıverdi.

Adem, "Hangilerini beğeniyorsan al da parasını vereyim!" dedi.

Cevdet nefretle cevapladı:

"İhtiyacım yok!"

Kosti'yi kolundan çekti, yan yana uzaklaştılar. Kosti hiçbir şey anlamamıştı. Sordu:

"Kim bu?"

Yüzü öfkeden mosmordu Cevdet'in, "Boş ver," dedi.

Bir Edirnekapı tramvayının arkasına asıldılar. Şu birkaç günlük arkadaşlıkları içinde Kosti, Cevdet'in huyunu iyice öğrenmişti. Bir şeyi cevapsız bıraktı mı, istediği kadar zorlasın, boştu. Onun için üstelemedi. Zaten sabahtan beri bir durgunluğu vardı, canının sıkkın olduğunu anlamıştı.

Bir ara usullacık baktı: Dudağını kemirerek bir şey tasarlıyordu. Birden göz göze geldiler.

"İnsan, Aslan Tomson kadar kuvvetli olmasa, hava!" dedi.

"Niçin?"

"Ama gene de çok iş yapabilir."

"Nasıl?"

"Bir tabancası olmalı insanın. Bir de Aslan Tomson'unki gibi atı. Benim atımla tabancam olsa, önce babamın karısını, sonra da..." Şu Adem'i diyecekti, kendini tuttu.

"Sonra da?"

Tam cevap verecekti, biletçinin bilet kutusunu kafasına yiyince eli tutunduğu yerden boşandı, yere atladı. Canı fena yanmıştı. Kosti de atladı. Gülhane Parkı'nın önünden Sultanahmet'e doğru hızlanan tramvayın arkasından baktılar.

Cevdet, "İnekoğlu inek!" diye bağırdı. "Bu adilerin hepsini temizlemeli!"

Tramvay hafif yokuşu hızla çıkıyordu. Kosti üzerinde durmadı:

"Öğleyin sinemaya gidelim mi?"

Cevap vermedi. Hâlâ tramvayın arkasından bakıyor, ne diye taşlamadığını düşünüyordu.

"Ha? Gidelim mi?"

Sinirli sinirli döndü:

"Nereye?"

"Sinemaya."

"Hangisine?"

"Hangisi olursa."

"İyi ama, param yok."

"Bende var."

"Maç? Maç ne olacak?"

"Sinemadan çıkar çıkmaz da maça gideriz?"

"İyi ya..."

Sultanahmet'e kadar yürüdüler. Sonra tıklım tıklım bir Maçka-Beyazıt tramvayının arkasına asılıp Beyazıt'a geldiler. En iyi kovboy filmlerini ya Sirkeci ya da Şehzadebaşı sinemaları getiriyordu.

"İyi ama, sinema vaktine çok var daha."

Kosti:

"Filmlere bakalım. İyi film varsa ne âlâ, yoksa boş veririz."

Şehzadebaşı'na geldiler.

İrili ufaklı çocuklar, berber, aşçı çırakları, işportacılar, kundura boyacıları, nereden, nasıl geçindikleri belirsiz, saçları briyantinli esrarkeşler, üstleri başları harap, çoğu yalınayak serserilerle etekleri havalı hoppala kızların çokluk doldurduğu, renk renk afişlerle süslü vitrinleri önünde film tartışmaları yapılan ucuz sinemaları dolaşmaya başladılar.

Film dediğin, ya vuru kırı bol, insanı heyecandan öldüren kovboy filmi olmalıydı ya da hüngür hüngür ağlatan, acıklı cinsten.

Acıklı filmler Kosti'ye göreydi. Böyle filmleri yalnız başına seyretmeli, hayalini bozan hiç kimse bulunmamalıydı yanında. Ne ikide bir soru soran bir arkadaş, ne de hüngür hüngür ağlanması gerekli yerde atılan bir kahkaha.

Üç, beş, on sefer gitse doymazdı böyle filmlere. Günler, hatta haftalarca kurtulamazdı etkisinden. Boynunda işporta, İstanbul sokaklarında dalgın dalgın dolaşırdı. Arada büyük apartmanlardan birinin gölgesine oturur, sırtını binaya dayar... İnsanlar, otomobiller, tramvaylar silinir, bakar görmez, duyar anlamaz. Hele bu acıklı film bir tenor yahut bir bestecinin hayatı ise!

Yıllar yılı unutamadığı büyük bir kemancının hayatını canlandıran bir filmdeki küçük bir parça kafasından hiçbir zaman silinmedi: Kemancı, o zamanlar kendi kadar bir çocuktur. Kendinin akordeon merakı gibi, onda da keman merakı vardır. O kadar fakirdirler ki, değil keman, doğru dürüst ekmek alacak paraları bile yoktur. Bu, önüne geçilmez merak yüzünden küçük kemancı babasından korkunç dayaklar yer. Yer ama nafile. Ne keman merakı söner, ne de konulduğu işi layıkıyla görebilir. Keman, bir kemana sahip olmak, ille bu.

Günün birinde bir çalgıcı dükkânına girer usulcacık. Bir keman çalar. Şayet bu kemanı çalmasaydı, büyük kemancı olamayacaktı!

Şehzadebaşı sinemalarında o gün böyle bir film yoktu.

Her zaman illa ki kovboy filmi arayan Cevdet'se sinema vitrinlerindeki film afişleriyle ilgilenmiyordu. Hep o düşünceli, sıkıntılı hâliyle arkadaşının ardından gidiyor, sorulanlara tek tük karşılıklar vermekle yetiniyordu.

En son sinemanın önüne gelince, yumruk yemiş gibi, "Hah!" dedi. "Kosti be!"

"Ne var?"

"Şuna bak be!"

Kosti başını kaldırdı, sinema kapısı üzerine yerleştirilmiş büyük boy kovboy afişine baktı: Geniş kenarlı şapkası, paçaları dar pantolonu, tabancalarıyla Kırmızı Eşarp Çetesi'nin Bill'i onlara bakıyordu.

"İyi ama, ben bunu gördüm..."

"Biliyorum. Bir daha gör, benim hatırım için!"

Gözleri alev alevdi. Elini tuttu:

"Ha? Görür müsün? Bir başka sefer de ben senin hatırın için..."

Kosti iki sefer görmüştü ama dayanamadı:

"İyi ya."

Boynuna sarıldı:

"Yaşşa! Sen dünyanın en iyi arkadaşısın. İyi ki rastladım sana! Şimdi, dolaşalım biraz, sonra gideriz. Demek Aslan Tomson'un babası da içkici ha?"

"Bill'in."

"Dalgama taş atma be kardeşim. Bill hoşuma gitmiyor. Aslan Tomson daha iyi."

Sinema vaktine epey vardı. Fatih'e, oradan Karagümrük'e uzandılar. Daracık sokaklardaki eğri büğrü evlerin takunyalı kadınları iplik, iğne, saç tokası, sakız aldılar. Mahalle aralarındaki arsalarda bez toplarla futbol oynayan çocukları seyrettiler. Birinde Cevdet hakemlik yaptı. Dalmışlardı. Bir de kendilerine geldiler ki, sinema vakti geçiyor!

Cevdet düdüğü fırlatıp koştu. Kosti de peşinde. Kan ter içinde, nefes nefese Şehzadebaşı'na geldiler. Kosti biletleri aldı. Gir-

diler. Sinema çoktan başlamıştı. Alacakaranlıkta yerlerini bulup oturdular. Bunaltıcı bir sıcak vardı. Hava acı acı apteshane kokuyordu. Filmin yarısına yetiştikleri için ismini bile bilmiyorlardı. Yanlarındaki bir gölgeye sordular. Adam kalın sesiyle, "Kovboy'un İntikamı!" dedi.

Uzun boylu, ince belli, geniş omuzlu, çifte tabancalı kovboy, incecik dağ yollarından ustaca sürdüğü atıyla rüzgâr gibi gidiyordu. Hendekler atlıyor, kalabalık bir araba kafilesinin önünü kesmeye çalışıyordu. Korkunç bir uçurumun önünde beygirinin gemini kısıp yere atladı. Tabancalarını çekti, az sonra geçecek kafilenin yolunu kesmek üzere bir kayayı siper aldı.

Çifte çifte atları, arabaları, yirmiden çok insanıyla kafile tam geçerken, ayağa firlayıp tabancalarının ikisini birden doğrulttu:

"Kımıldamayın, yakarım!"

Kafile felce uğramış gibi, karıştı ilkin. Sonra ellerini kaldırıp durdular. Cesur kovboy hızla yaklaştı. İki elinde iki tabanca, arabaları çabucak kontrol etmeye başladı. En sondaki arabada aradığını buldu: Nefis bir genç kız!

Cevdet'in aklından sarışın Nelli, sonra da Cevriye geçti. Amerika'ya gittikleri zaman Cevriye de böyle olacaktı!

Kovboy, "Lütfen inin arabadan Mis," dedi. "Patikada bekleyen atıma binin, hayvanım sizi götüreceği yeri bilir. Ben şimdi bunların cezalarını verip..."

Aniden bir tabanca patladı. Kurşun kulağının dibinden vınıltıyla geçti. Mis, korkunç bir çığlıkla patikaya doğru kaçarken, cesur kovboyun tabancaları işlemeye başladı. Her kurşun bir insanı yere seriyordu. Kurşunların tükendiği ansa, yumruk yumruğa bir kavga. Cesur kovboy tek başına dövüşüyordu. Alt alta, üst üste bir boğuşma. Sinema alkıştan, yaşşa'dan, vur kır'dan inliyordu.

Tam heyecandan çılgına dönüldüğü sıra film koptu, lambalar yandı.

"Tuh be," dendi, "tuh be!"

"Ulan amma kuvvetli adam be!"

"Ne yumruk atıyor ya..."

"Şu Amerika gibi yok. Havasından mı, suyundan mı?"

"Film be. Numara hep!"

Bunu söyleyen koca kafalı, Duglas bıyıklı bir esrarkeşti. Cevdet'le Kosti de dahil, kafalardaki Amerika hayaline çarpan buzdağına sinirlendiler. Ne numarasıydı? Orada herkesin boyu büyür, yumruğu kuvvetlenirdi. Her isteyen, istediği oluverirdi hemencecik.

Cevdet sinirli sinirli, "Böyle bir kovboy olup İstanbul'a dönmek isterdim," dedi.

"Erol'la ötekilerden intikam almak için mi?"

"Yalnız onlardan değil."

"Ya?"

Cevap vermedi. Erol, Kayhan, Şinasi, hatta Ayla filan silinmişti. Üvey annesiyle Şoför Adem vardı yalnız. Bir de babası. Annesini öldürdüğü için ona da kızmıyor değildi ama, asıl Adem'le üvey anne...

Geceyi unutamıyordu. Yaşlı babasını içirip içirip sızdırdıktan sonra...

İçini çekti.

Ne olursa olsun, acıyordu babasına. Odada ne yaptıklarını açık açık bilmemekle beraber, gene de bir şeyler sezinliyor, kötüsüne gidiyordu.

Babasına açsa... Açsa ama, dinlemezse ya? İnanmazsa? Yalan söylüyorsun, karıma iftira ediyorsun derse? O zaman babasına da boş verip savuşması gerekirdi. Nereye? Bilmiyordu. Gidecek yeri yoktu. Kostilere yük olamazdı. Belki de Perili Konak'a sığınırdı. Hiç kimseye görünmeden girer, çıkardı. Ne bilecekti mahalleli? Yalnız Cevriye. O bilsindi. O bilsindi ki, geceleri yanına gelsin, konuşsunlar...

Film tekrar başlamıştı. Kafası başka şeyde olduğundan, bakıyor, görmüyor, görse bile anlamıyordu.

Sıra Kırmızı Eşarp Çetesi'ne geldiği zaman dikkat kesildi. Gerçekten de, küçük Bill'in babası, tıpkı kendi babası gibi içkici, ayyaşın biriydi. Anneleri de benziyordu. En çok Bill'in annesinin ölümüne üzüldü. Annesi gibi, mutfakta, çamaşır leğeninin başında ölmemekle beraber, gene de annesinin ölümünü hatırlamıştı. İçi kabardı. Kendini ne kadar tutmak istediyse olmadı. Kosti'den gizleyerek karanlıkta sessiz sessiz ağlamaya başladı.

Lambalar yandığı zaman Kosti, işin farkına vararak sordu:

"Ağladın mı?"

Yüzü hemen asıldı:

"Yok canım."

"Yok mu? Hâlâ ağlıyorsun!"

"Ne ağlaması yahu sen de!"

Kosti ürktü. İlk defa tersleniyordu. "Kızma kardeşim," dedi. "İnsanı sinirlendiriyorsun. Gözüme bir şey kaçtı, ondan. Ağlayacak ne var?"

Sultanahmet'teki maça da az kalsın gecikeceklerdi. Takımlar alana çıkmışlardı ama, bereket versin Kadırgalılar tamam değildi. Onların da iki oyuncusu eksikti. Sonra, hakem de gelmemişti. Oysa, parayı peşin almıştı.

Cevdet'in bütün itirazına rağmen, solhafa koydular. Solhaf değil, santrfor oynardı esasta. Kosti'yi solaçığa. O da soluyla hiç vuramazdı. Bu yüzden maçı kaybederlerse suçun kendilerinde olmadığını söylediler ama dinletemediler. Sultanahmetlilerin umumi kaptanında iş yoktu. Solbek oynatılan çilli oğlan, "Bizim umumi kaptanın her işi ters," dedi. "Beni solbek oynatıyor. Asıl sağbekim ben. Neyse, senin karşında oynayacak sağaçık var ya, Kadırgalıların en golcü elemanıdır. Herif geçen hafta Beşiktaşlılarla antrenman yaptı. Sert oynar, ayının biri!"

Cevdet, Kadırga'nın sağaçığına baktı, gerçekten de sıkı bir oğlandı. Ayağında top ayakkabıları, kırmızı yün çorap, bileklik, tekmelik...

Tutamayacağını anlıyordu. Herifte bir bacaklar vardı, kütük mü kütük! Yılmıştı.

Çeyrek saat sonra hakem koşarak geldi. Kadırgalıların üç oyuncusu da gelmişti. Maç başladı. Pis bir rüzgâr deli deli esiyordu.

İlk golü beşinci dakikada, hem de sağaçığın güzel bir ortasından yediler. Takım kaptanı, Cevdet'e homurdandı. İyi tutsaydı sağaçığı, ortalayamaz, bu golü yemezlerdi.

Umumi kaptan da saha kenarından, "İyi marke et, karışmam!" dedi.

Oyun yeniden başladı. Kadırgalılar da aksi gibi hep sağdan işliyorlardı. Bir ara havadan gelen topa sağaçıkla birlikte koştular. Adamın kuvvetli bir volesi Cevdet'in suratında patladı. Top bir yana, Cevdet bir yana gitti. Burnundan kan boşanmıştı. Ama kimsenin aldırdığı yoktu. İkinci gol olabilecek bir voleyi önlemişti ya!

Sultanahmet'in çini mavi göğü, caminin minareleri, Ayasofya'nın kubbesi, uzaklardaki deniz, futbolcular tepesinde fırıl fırıl dönüyordu. Bir ara saha kenarına alınıp sırtındaki formanın soyulduğunu, başkasına verildiğini gördü. Bir de Kosti'yi. Mavi gözleri yaş yaştı. Kendine gelir gibi oldu.

Kosti oyunu bırakmıştı. Ne takım kaptanı, ne umumi kaptan, ne de iddialı maçın kaybedilmesi. Arkadaşının burnunu sildiği beyaz mendil kandan kıpkırmızı olmuştu.

"Çeşmeye kadar gidebilir misin?"

Halsizce, "Gidemem," dedi.

Kosti eğildi, sırtına aldı. Alman Çeşmesi'ne doğru götürdü.

Köprüden Haliç vapuruna atlayıp semtin yolunu tuttular. Cevdet'in burnu çok fena acıyordu.

"Bu zamana kadar sokakta kaldığına annen ne der?" diye sordu.

"Hiçbir şey demez."

"Yalnız nasıl döneceksin?"

"Dönerim."

"Allah belasını versin, asıl annem olsaydı seni yemeğe alıkordum ama..."

"Aldırma."

"İnsanın öz annesi gibi var mı? Öz annem sağ olsaydı şimdi..."

Mahallenin dar, eğri büğrü sokaklarında yan yana yürüyorlardı. Uzaklardan, ta uzaklardan bir kadın sesi aksediyordu. Kim bilir nerede şarkı okuyan bir kadın. Sonra yakınlarda bir sarhoş narası.

Karanlığa gömülmüş mahallenin evlerinde ışıklar yanmıştı. Mahalle kahvesinin lüks lambasıyla aydınlanan bahçesi önünden geçtiler. Tam Perili Konak'ın hizasında bir baykuş sesi. Cevdet, "İşte," dedi. "Perili Konak. Hani anlatmıştım?"

Kosti konağa dikkatle baktı. Cevdet bundan söz açmıştı birkaç sefer. Geceleri cadılar, iskeletlerle dans ederlermiş.

Eve geldiler. Üst katta bol ışık vardı. Sokak kapısı kapalıydı. Tam komşunun kapısını çalacaktı ki Cevriye, yalınayaklarıyla koşarak geldi:

"Vay Kosti Ağabey, sen de mi geldin?"

"Ben de geldim. Nasılsın?"

"İyiyim. Sen?"

"Sorma."

"Niye? Ne oldu?"

"Top oynuyorduk, ayının biri bir şut attı. Cevdet'in burnu kanadı."

Cevriye, Cevdet'in boynuna sarıldı:

"Sahi mi Cevdet Ağabey? Acıyor mu çok?"

Cevdet itti:

"Yok canım, geçti."

"Çok kan aktı mı?"

"Eh işte. Kim var bizde?"

Cevriye'nin gözleri parladı:

"Şoför Adem!"

"Rakı mı içiyorlar?"

"Bilmem artık, sen daha iyi bilirsin."

Cevdet'in içinden ateş gibi bir öfke geçti. Kapıyı bir tekmede kırıp içeri dalmak, yukarı fırlamak, masalarını altüst edip... İçini çekti.

Aaaah ah, Aslan Tomson, yahut hiç olmazsa bugün sinemada gördüğü *Kovboy'un İntikamı*'ndaki kovboy gibi olabilseydi!

"Ne düşünüyorsun Cevdet Ağabey?"

"Hiç."

"Herkes dedikodu yapıyormuş mahallede. Yazıklar olsun İhsan Efendi'ye diyorlarmış. Genç karısını Adem'in karşısına oturtup rakı içirtiyor, diyorlarmış..."

Kosti birden arkadaşının bugünkü sıkıntı sebebini anlamıştı. Üzerinde durmadı. Hatta daha fazla kalmayı da uygun bulmayarak, "Bana müsaade," dedi.

Cevdet öyle dalmıştı ki, tek karşılık vermedi. Cevriye, "Güle güle Kosti Ağabey," dedi. "Gene gel. Bizim evi de gör. Birlikte yemek yeriz olmaz mı?"

"Olur olur."

Karanlığa karışıp gitti.

Cevdet hâlâ taş gibi dikiliyor, ne yapacağını bilmiyordu. Eve girse mi, girmese mi? Yoksa başını alıp gitse mi? Nereye? Kostilere yük olamayacağına göre...

"Cevdet Ağabey!"

Cevriye elini tutmuş, sarsıyordu. Birden aklına geldi. Kosti'yi arandı. Göremeyince sordu:

"Kosti nereye gitti?"

Cevriye şaştı:

"Aaa... Gitti. Güle güle bile demedin be Cevdet Ağabey!"

Yine daldı. Sonra ani bir kararla, annesinin sağlığındaki en iyi komşusunun kapısını çaldı. Kapı açıldı. İhtiyar kadın, karşısında Cevdet'i görünce, "Ah yavrum," dedi, "üvey annen bugün bana demediğini komadı!"

Cevdet merakla sordu:

"Ne dedi teyze?"

"Dün akşam seni bizim evden geçirdim diye, uhuuu..."

"Gene o Adem burada mı?"

"Akşam erkenden geldiler, babanla. Şarkılar, maniler... Bu gidişle mahallenin diline düdük olacaksınız."

"Beni şimdi buradan bırakmayacak mısınız?"

"Yok evladım, itle çuvala giremem. Karıda ar, namus tertemiz. Edepsizden korkarım ben. Çal kapıyı açsınlar gir!"

"İyi ya."

"Kusura bakma oğlum. Sen bana rahmetli annenin yadigârısın ama, ne yapayım?"

Kapıyı çekip Cevriye'yle birlikte kendi kapılarının önüne geldiler. Sırtını evlerinin duvarına dayadı, gözlerini Perili Konak'ın bulunduğu koyu karanlıklara dikti.

Yukarda ay yoktu ama yıldızlar iri iriydiler. Esintisiz, durgun bir hava. Yaprak oynamıyordu. Tam tahtakurularının sevdiği hava. Böyle durgun, sıcak havalarda sanki avuç avuç serpilmişler gibi, bütün gece uyutmaz, uykusunu haram ederlerdi.

"Canın mı sıkılıyor Cevdet Ağabey?"

"Benim mi?"

"Senin. Sana ne? Ayıpsa babana!"

Parladı:

"Babamın ayıbı benim ayıbım değil mi?"

"Doğru ama..."

"Amerika'ya gideceğim, mutlaka gideceğim. Aslan Tomson olup geldikten sonra onların çekeceği var. Hepsinin, herkesin burnundan getireceğim ama, Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki gibi, affetmeyeceğim!"

"Kırmızı Eşarp çetesi mi?"

"Evet."

Filmi uzun uzun, heyecanlı heyecanlı anlattı. Sonra *Kovboy'un İntikamı*'ndaki uzun boylu sarışın Mis'ten söz açtı. Cevriye de onun kadar heyecanlanmıştı. Ellerini çırptı:

"Yaşasın Cevdet Ağabey! Beni de Amerika'ya götürecek. Ne iyi. Ben de onun gibi olacağım!"

Bu sırada nezleli bir erkek sesinin söylediği bir gazel yükseldi. Herhalde Adem'di. Cevdet'in sinirden sol gözü seyirmeye başladı. Sonra gene ani bir kararla, "Hadi sen eve git," dedi.

Cevriye elini tuttu:

"Niçin Cevdet Ağabey? Benden usandın mı?"

"Yok ama, gitsen iyi olur."

"Niye?"

Esnedi:

"Çok yorgunum, öyle uykum var ki..."

"Peki."

Cevdet kapıyı çaldı. Boynunda işportası, bekledi. Az sonra kapı açıldı. Elinde idare lambasıyla babası. Adamakıllı sarhoştu. Ayakta zor duruyordu:

"Sen niye bu vakitlere kadar dışarda kalıyorsun?" diye sordu.

Cevap vermedi, hırsla içeri girip odasına geçti. Lambasını sinirli sinirli yaktı. Tuhaf, lambanın her zaman isten simsiyah olan camı pırıl pırıldı. Odada da değişik bir hâl vardı: Ortalık toplanıp süpürülmüş, kitapçıklarıyla dergileri bir kenara düzenlenmiş... Birden yatağına dikkat etti: Yorgan, çarşaf, yastık yüzü filan yıkanmış, tertemizdi.

Kapıda dikilen babasına döndü.

Babası, "Anneciğinin kıymetini bilmezsin bir de," dedi.

Tepesi attı gene. Az kalsın dün geceyi, Adem'le birlikte içeri girip uzun uzun kalışlarını anlatacaktı.

"Adem Ağabey'in sana dergi almak istemiş, terslemişsin, niye?"

Nefretle cevapladı:

"Kimsenin bir şeyine ihtiyacım yok!"

"Yaa... Üç gün işportacılık yapmayla kendini tüccar mı sanıyorsun?"

"Hiçbir şey sanmıyorum."

"Bu kafayla gidersen..."

"Ne olur?"

"Hayatta burnun çok sürtülür!"

"Burun benim. Sen kendi burnuna dikkat et!" diyecekti, vazgeçti.

İhsan Efendi de uzatmamak, sinirlenip tokatlamamak için kısa kesti. Elinde idare lambası, merdiveni ağır ağır çıktı.

Masa, rakılar, parça parça buzlar, pirzolalar, ciğer, böbrek ızgaralarıyla doluydu. Adem gene Şehnaz'a yakın oturmuştu. Masanın altında, bacak bacağaydılar. İhtiyarın az önceki neşeli hâlinin uçup gittiğine dikkat etmişlerdi. Zaten birtakım mırıltılar da işitmişlerdi. Herhalde çekişmiş olmalıydı oğluyla.

İdare lambasını bir kıyıdaki tahta sandığın üzerine bırakıp geldi, yerine oturdu. Yüzü asılmıştı, soluyordu. Sorulmasını bekler gibi bir hâli vardı. Sorulmayınca, rakısına uzandı, aldı, iri bir yudum, üstüne buzlu su...

Derin bir iç geçirdikten sonra, "Bu oğlanı hiç gözüm tutmuyor!" dedi.

Şehnaz'la Adem bakıştılar.

Adem mırıldandı:

"Çok dik kafalı. Nerde babası, nerde o."

Şehnaz tamamladı:

"Babasının kesip attığı tırnağa kurban olsun!"

İhsan Efendi asıl şimdi sarhoş olmuştu işte. Şehnaz, kızı yerindeki Şehnaz'dı bu ha? Beğeniyordu demek? Kadehini yeniden kaptı, heyecanla kaldırdı:

"Nur ol karıcığım, nur ol sen. Dünya bir tarafa sen bir tarafasın. Senin kesip attığın tırnağa bir değil, bin Cevdet kurban olsun."

Koca kadehi bir nefeste dikti. Sonra ağlamaya başladı. Sendeleyerek karısının yanına gitti, boynuna sarıldı. Yanaklarını öpmeye çalıştı. Yağlı dudaklarından iğrenen Şehnaz kaçındıysa da olmadı.

"Yeter, yeter artık İhsan Efendi. Haydi odana götüreyim seni. Dur, dur düşeceksin. Böyle yaparsan darılırım ama!"

Yarı örtük gözleriyle bir şeyler mırıldanan kocasını odasına sürüklerken Adem, annesine baktı, hafifçe göz kırptı.

Yaşlı kadın anlayışlı anlayışlı gülümsüyordu.

8

Ertesi sabah gene birçok sabahlar gibi, çalan saatin sesiyle erkenden kalktı. Mutfağa inecek, gazocağını yakacak, önce bulaşık suyunu ısıtacak, sonra da çaydanlığı oturtacaktı.

Başında hafif bir ağrı, ağzında pas, merdivenleri ağır ağır inerken, oğlunun kapı yanında duran işportası gözüne ilişti. Oğlu her gün bu vakitler ya gitmiş ya da gitmek üzere olurdu.

Kapı önünde durdu.

Tertemiz yatağına yüzükoyun uzanmış, derin derin uyuyordu.

Akşamı hatırladı. Eve hayli geç gelmişti. Bu yaşta bir çocuğun geç vakitlere kadar sokakta kalması hiç doğru değildi. Sabahları pek pek yedi, yedi buçukta evden çıkmalı, öğleyi dışarda geçirse bile, akşamları güneş batarken dönmeliydi.

Evet, sertti, haşindi, dik kafalıydı ama gene de evlat, düşünmesi gerekirdi. İstanbul'du burası. O yaşta, hatta ondan çok küçük, yahut büyüklerinin başından neler geçmiyordu!

Üstelik işi icabı her yere, belki de uygunsuz yerlere girip çıkabilir, ahlaklı ahlaksız çeşitli insanlarla dostluk eder, çeşidi huylar kapabilirdi.

Aklından "rahmetli karısı" geçti.

Oğlunun doktor olmasını isterdi. Kendi de isterdi ama, nerde? İlki bile bitirememişti. Bitirseydi de şimdi daire arkadaşı Abdüssamet'in torunu gibi deniz gediklisine girseydi...

Evin içinde diken gibi, tam bir huzursuzluk vesilesi oluyordu. Şayet üvey anne, Şehnaz gibi iyi kalpli biri olmasa da, "Ya o, ya ben!" diye dayatsa... Karısını feda edecek değildi herhalde.

Karısının iri yeşil gözlerini hatırladı. Oval gözlük ardındaki kırışık, esmer yüzü gülümsedi. Onu, değil evlat, hiç kimselere değişemezdi. Hele son günlerdeki uysallığı... İçki içmesine izin verdikten başka, geceleri, yalnız geceleri değil, her istediği zaman eteğinden çekip yatırmasına, dilediğini dilediği gibi yapmasına ses çıkarmıyordu. Oysa kabil miydi böyle şeyler? Az mı terlik, maşa okşamalarına uğramış, "Ağzın kokuyor, pis moruk!" diye az mı kovulmuştu?

Sonra, tuhaf bir düşüncelilik içinde, dalgın bir hâl almıştı. Bir derdi mi vardı? Yoksa akşamları Adem'le içiyorlar diye mahallelinin dedikodu yapması ihtimalinden mi korkuyor, tasalanıyordu?

"Herhalde..." diye geçirdi. "Namusuna düşkün yavrucak. Bir yanda babası yaşındaki kocasının hatırından geçemiyor, öte yandan dedikodu ihtimaliyle üzülüyor... Doğrusu namusuna diyecek yok. Dikkat ediyorum. Adem gibi genç, dinç, yakışıklı, üstelik bekâr biri yanı başında oturuyor da dönüp bakmıyor! Halbuki, hangi kadın babası yaşındaki bir kocaya böylesine sadık kalır? Her gün neler duyuyor, neler işitmiyoruz? Değil benim gibi babası yaşında, genç genç kocalarının üstüne ne haltlar karıştırıyorlar. Doğrusu yerden göğe kadar Allah razı olsun, ben razıyım..."

Gözü yeniden oğluna ilişti. Daha doğrusu deminden beri ona baktığı hâlde, karısını düşündüğü için, görmüyordu. Bu vakte kadar böylesine uyuyup kalmazdı. Neden icap etmişti bugün? Dün çok mu yorulmuştu? Yoksa hasta mıydı?

Hasta olması daha aklına yattı. Olabilirdi. Bütün gün güneşin altında zırıl zırıl terler, üstüne soğuk su, yahut şerbet içer, boğaz olur, ateşi yükselir, bütün gece uyuyamaz...

Ateşini kontrol etmek için odaya girdi. Yatağa tam giderken, aklına başka bir şey geldi: Sigara filan da içiyor muydu acaba?

Durdu. Odanın bu yanındaki tahta sandığın üzerine atılı elbisesine gitti. Haki gömleğiyle kıçı kabaca yamalı eski pantolonunun ceplerini yoklarken bir mendil buldu. Beyaz mendil kan içindeydi!

Aklı gitti: Bıçaklamışlar mıydı yoksa?

Yatağa koştu, yorganı kaldırdı. Görünürde bir şeycikler yoktu. Yoktu ama, karnında, yahut göğsünde varsa?

Ters çevirmeye çalışırken Cevdet inleyerek bir yandan bir yana döndü. Yer yer kan lekeli yüzü, şiş burnu... Demek burnu kanamıştı!

Elindeki mendile tekrar baktı. Kanayan bir burundan bu kadar bol kan akıp akamayacağını düşündü. Sonra, burun şişti de. Yoksa kavga mı etmişti? Kavga etmişti de yumruklanmış mıydı?

Tam bu sırada Cevdet de gözlerini açtı. Karşısında babasını görünce yüzü asıldı. Üvey annesi kadar nefret ediyordu ondan. İnsan kopuk şoförü evine alır da karısının yanında rakı içer miydi?

Kirden rengini yitirmiş, kısacık beyaz donuyla yataktan sıçrayıp kalkmak istedi. Babası bileğinden yakaladı:

"Ne oldu burnuna?"

Bileğini çekti:

"Bir şey olmadı."

"Ne demek bir şey olmadı? Şişmiş. Kavga mı ettin yoksa?"

Sıçrayıp kalktı:

"Ettimse ettim."

Elini yüzünü yıkamak için musluğa gitti.

İhsan Efendi'nin şefkati uçmuş, yerini öfke almıştı. Neydi bu tavır, zavır, çalım? Üvey annesine bir türlü, kendine bir türlü... Ne demek istiyordu? Üç gün işportacılık yapıp birkaç kuruş kazandı diye kendini adam mı sanıyordu? Yoksa hep o eski dava mı? "... Annesinin üstüne evlendi diye... Ne olacaktı ya? Oğlumun hatırı için sittin sene bekâr mı kalacaktım? Yediği naneye bak deyyusun!"

Yatağın tertemiz örtülerine kim bilir kaçıncı sefer dikkat ederek aklından Şehnaz'ı geçirdi: "Kadının yerden göğe kadar hakkı var. Şuna bak, tertemiz yıkamış. Hangi üvey anne yapar? Ya o ya ben, der çıkar. Üstelik surat ediyor kadına. Benim gibi bir moruğun kahrını çektiği yetmezmiş gibi bir de oğlumun suratına ne mecburiyeti var?"

Yıkanmış eli yüzüyle odaya giren oğlunun karşısına dikildi:

"Nedir bu suratın ulan?"

Elleri arkasındaydı. Tokat atacak kadar hırslı, eski zalim günlerini hatırlatıyordu.

Cevdet birden ürktüyse de kendini toparladı. İhsan Efendi tekrarladı:

"Ha?"

Gene cevap alamayınca alnını dürttü:

"Sana söylüyorum!"

Başını sertçe kaldırdı:

"Ne var?"

"Ne mi var? İt. Doğru konuşsana!"

Ağlayacak kadar hırslıydı:

"İt değilim ben!"

"İtsin. Babaya karşı böyle mi davranılır?"

"?.."

"Suratından düşen bin parça oluyor. Bir karış bacağınla ne sanıyorsun kendini?"

Kafasından Kırmızı Eşarp Çetesi'nin Aslan Tomson'u geçtiyse de karıştırmadı:

"Hiçbir şey sanmıyorum."

"Üç gün işportacılık yapıp beş on kuruş kazandın diye adam mı oldun?"

Tepesi attı. Az kalsın üvey annesiyle Adem'e dair bir şeyler kaçıracaktı, kendini tuttu. Hırsından kıpkırmızı kesilmişti, boşandı:

"Hayır, adam olmadım. Olamayacağımı da biliyorum. İlkokulu bile bitiremedim. Ben beş kuruşluk bir işportacıyım, düşün yakamdan, benimle uğraşmayın!"

İhsan Efendi sapsarı kesilmişti.

"Yaa!" dedi.

"Evet."

Gözleri dolu dolu, sandığın üzerindeki elbisesine gitti. Pantolonunu, sonra gömleğini hırslı hırslı giyerken Şehnaz belirdi. Babayla oğulun çekişmesini merdivenden seyretmiş, oğlanın Adem meselesine dair bir şeyler kaçırmasından korkmuştu.

Hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi araya girdi:

"Ne var İhsan Efendi, ne oluyor?"

İhsan Efendi, karısına döndü:

"Hiç. Her zaman erkenden kalkıp giden çocuk bugün hâlâ yatıyor, merak ettim. Baktım burnu kanamış. Güzellikle sordum, vay sen misin soran! Bir çalım, bir tavır, bir zavır... Ne oluyorsun? Karşındaki baba be!"

Yan gözle oğluna baktı: Cevap vermek değil, bakmıyordu bile. Göreceklerdi, Aslan Tomson olduğu zaman hepsi görecekti! "Kendini adam mı sanıyorsun ha? Adam sanıyorum tabii. Elbette adamım. İlki bitiremediğime ne bakıyorsun? Okul başında parçalansın. Ne sanıyordun? Anneciğimin yerine hanım yaptığın hizmetçinin sözünü mü dinleyecektim? Dinlemeyeceğim işte!"

Üvey annesinin babasına söyledikleri kulağına çalındı:

"Karışma kocacığım, sana ne?"

"Bana mı ne? Bana ne olur mu karıcığım? Evladım. Ortada ziyan olsa iyi mi?"

"Değil ama, istemiyor."

Daha fazla işitmemek için gömleğini de çabucak giyip odadan çıktı, kapı yanında duran işportasını hırsla aldı.

İhsan Efendi arkasından ters ters bakıyordu. Sokak kapısını sertçe çekişine de ayrıca içerleyerek, "İt," dedi, "itoğlu it. Evlat değil, yılan."

Şehnaz içini çekti:

"Bütün bunlar sana değil, bana. Anlıyorum, anlıyorum ama..."

İhsan Efendi parladı:

"Sana mı? Ne demek?"

"Ne demek olacak, annesinin yerine geldim ya!"

"Elbette geleceksin. Sen gelmezsen bir başkası gelecekti. Sittin sene yasını tutacak değildim ya hastalıklı anasının!"

"Öyle ama..."

"Aması maması yok. Bir değil beş, beş bin Cevdet feda olsun senin kesip attığın tırnağa. Ne sanıyorsun? Keskin sirkenin zararı küpünedir. İki paralık değeri yok gözümde. Daha ileri giderse, kuyruğundan tuttuğum gibi..."

"Eee?"

"Atarım!"

"Olur mu öyle şey?"

"Niçin olmayacakmış? Evimin içinde, karımla benim aramda rahatsızlık vesilesi olmasını istemiyorum. Evlatsa da şuysa da buysa da illallah!"

"Kolayı var. Teyzesinin yanına yolla gitsin."

"Olmazsa öyle yaparım. (Karısına yaklaştı, başını okşamaya başladı). Karıcığımın rahatı için dünyayı yakarım, dünyayı!"

Şehnaz, "Dünyayı yakmaya lüzum yok," diye geçirdi aklından, "çantadaki paralardan üç beş binini bana versen, yeter. O zaman anlarım beni sevdiğini ama, bunu nasıl söylemeli?"

Dışardan Şoför Adem'in sesi geldi:

"İhsan Babaaaaa!!!"

İhsan Efendi'nin öfkesi siliniverdi. Şehnaz'ın gözleri parladı.

"Ne var oğluuuum???"

Pencereye koştu, beyaz perdeyi kaldırdı. Adem ordaydı. Konuşmaya başladılar:

"Çay içmeye geldik baba, hani? Hazır değil mi yoksa?"

"Çeneye daldık da geç kaldık bugün."

"Ne çenesi?"

"Benim asi oğlan... Suratından düşen bin parça oluyor!"

Şehnaz, yanlarına sokulmuştu:

"İçeri buyursanıza!"

Kibarlaştı:

"Rahatsız etmeyeyim?"

"Aa... Rica ederim. Buyurun!"

Kapıyı açmaya gitti. Adem çabucak, "Doğrusu," dedi, "yengem sahiden de melek!"

İhsan Efendi'nin ağzı kulaklarında:

"Onun gibi karı küre-i arzda yok be!"

"Kıymetini bil İhsan Efendi..."

Koştu, Şehnaz'ın açtığı kapıdan girdi. İhsan Efendi'nin yanına Şehnaz'la birlikte geldiler. Gülerek Şehnaz'a, "Sen bu karına çok yüz veriyorsun," dedi.

Şehnaz güldü.

"Niye?"

"Bu zamana kadar çay kalır mı be?"

"Kalmaz ama, dedim ya. Asi oğlan benim... Suratından düşen bin parça oluyor!"

Bunu zaman zaman konuşmuşlardı. Adem kim bilir kaçıncı sefer tekrarladı:

"Sen onu yolla teyzesinin yanına, bitti gitti!"

"Bakalım..."

"Bakkala bırakma, satar!"

"Oynama oğlum, Adem..."

"Oğlum deme bak!"

"Ne olur?

"Anneme söylersem nafaka ister, karışmam!"

Şehnaz'a göz kırptı. Şehnaz bir kahkaha attı:

"İlahi Adem Efendi. Hiç güleceğim yoktu..."

İhsan Efendi, gözlüğünün üstünden gülümseyerek bakıyordu.

"Sen çok yaşa," dedi. "Siz konuşadurun, ben bir soluk gazocağını yakıp..."

Mutfağa girdi.

Adem, kaşla göz arasında Şehnaz'ı öpüverdikten sonra, "Bizim kocakarıya abayı yaktın galiba?" dedi.

İhsan Efendi'nin sesi geldi:

"Bak sen, bak sen külhaniye..."

Şehnaz, sitemli sitemli, "Yaa," dedi. "Benim pabucum dama atılıyor demek?.."

Telaşla mutfaktan döndü, karısını kolları arasına aldı:

"Yooook benim şeker karıma, yooook benim elmas karıma... (Alnından öptü). Seni dünyalara değişmem, bilmez misin? Haydi, haydi çıkın yukarı da rahatça hazırlayayım ben!"

Şehnaz, "Adem Efendi'nin annesine de haber veriver," dedi.

"Olur elmasım, olur bir tanem..."

Mutfağa girdi.

Adem'le Şehnaz da merdiveni ağır ağır çıktılar. Adem fısıldadı:

"Düşündün mü, nasıl?"

Şehnaz içini çekti. Bütün gece düşünmüştü. Düşünmüştü ama...

"Ha? Düşündün mü?"

"Vallaha bilmem ki, Adem."

Elini tuttu, okşamaya başladı. Adem'in suratı asılmıştı. Elini çekti, gitti akşam rakı içtikleri masanın yanındaki iskemleye oturdu.

Şehnaz uzaktan endişeyle bakıyor, onu elinden kaçırmaktan korkuyordu. Şaşırmış kalmıştı. İhtiyar kocasına acımasa bile, sonunda bu işi kendisinin yaptığı meydana çıkar gibi geliyordu. Öyle ya, hükümetti bu. Sorup soruşturacak, ince eleyip sık dokuyacaktı. Ya bir aksilik olur da mesele anlaşılırsa? Ya anlaşılınca hapislere düşerse?

Adem'e baktı. Kolunu masaya dayamış, yüzünü avucu içine almıştı. Canı sıkkın görünüyordu. Dayanamadı, yanına gitti. Saçlarını okşamaya başladı:

"Bana darıldın mı? Darılma bana. Seni seviyorum Adem, çok seviyorum seni. Seviyorum ama..."

Adem başını sertçe kaldırdı, kadının elini itti:

"Korkuyorsun değil mi?"

"Ne yapayım Adem? Elimde değil!"

"Elinde değilse kızım, seni zorlayan yok. Vazgeç böyle şeylerden, pinpon kocana sadık ol. Allah birbirinize mübarek etsin sizi!"

Şehnaz'ın içi gitti.

"Beni bırakacak mısın? Benden nefret mi ediyorsun?"

Karşılık vermedi. Kalktı. Sofanın, Perili Konak'a bakan penceresine yürüdü.

Tam bu sırada İhsan Efendi sokağa çıkmıştı. Birkaç kapı aşağıdaki Ademlere neşeyle gitti. Kapıyı avucunun içiyle vurdu, seslendi:

"Komşuanım, huuu!"

Adem'in annesi ayaklarında takunya, koştu:

"Efendiiiim?"

Avlu kapısını açtı:

"Buyurun kardeşim, siz miydiniz?"

"Sabah şerifler hayır olsun. Adem bizde. Siz de buyurun da sabah kahvaltısını bizde yapalım."

Oğluyla sabahleyin böyle konuştukları, bu işin böyle olacağını bildiği hâlde, gene de, "Aaa..." dedi. "Olur mu kardeşim? Akşam sizde, sabah sizde..."

"Ne beis var hemşire?"

"Ben de peynir filan getireyim bari..."

"Ne ayıp. Bir başka gün de sizde yaparız o işi, ne olur?"

"İyi ya."

Kadın zaten hazırdı. İhsan Efendi'nin ardına düştü. Yolda, "Düyûn-ı Umûmiyye'den müdevver" Müfit Efendi'ye rastladılar. İhsan Efendi görmemezlikten geldi. Geldi ama, Müfit Efendi durdu. Onlar geçip İhsan Efendilere girinceye kadar arkalarından baktı. Sonra içini çekti. Başını salladı. Bir şeyler mırıldandı. Perili Konak'ın önünden geçip mahalle kahvesine geldi.

Kahve avlusundaki kocaman ağacın altı, yükünü almıştı gene: Şimendiferci Abdülkadir Efendi, Berber Lâtif, Kabasakal Hasan Tayyar, malul Kolağası Hasan Basri Bey, Çerkez Nuri ve ötekiler.

Müfit Efendi'yi kahve kapısında görünce, Berber Lâtif, "Oooo..." dedi. "Maşallah amca, feneri nerde söndürdün?"

Hasan Tayyar kocaman sakalını oynatarak, "Kıstelyevme tâbisin mirim!" dedi.

Her kafadan bir ses çıkmaya başladı:

"Hanım izin vermemiştir!"

"Yok canım, Müfit Amca derler ona..."

"Hem de nasıl..."

"Karı marı dinler mi hiç?"

"İhsan Hanım mı o?"

Müfit Efendi kahve bahçesini sinirli sinirli geçti, sık yapraklı ağaçların koyu gölgesinde nargile içip tavla şakırdatanlara aldırış bile etmeden bir iskemle çekip oturdu. Çok sinirli görünüyordu. Bu anlaşılınca şakalar kesildi. Berber Lâtif merakla yanına sokuldu:

"Ne haber amca? Sinirli görünüyorsun?"

Müfit Efendi ufacık burnuyla soluyordu. Lâtife döndü:

"Nasıl olmazsın? Herif beni gördü de görmemezlikten geldi be yahu!"

Herifin kim olduğu biliniyordu. Sorulmadı. Yalnız iskemleler Müfit Efendi'ye doğru çekildi, çevresi alındı:

"İhsan Efendi mi?"

"Vay deyyus vay!"

"Ne yaptı?"

Müfit Efendi hırslı hırslı, "Ne yapabilir?" dedi. "Hiçbir şey yapamaz ama bana boş verdi be!"

Kısaca anlattı.

Berber Lâtif, "Boynuzlu!" dedi. "İnsan, Adem gibi anasının gözünü genç karısının yanına sokar mı be?"

"Sokar mı?"

"Aklı olan sokmaz!"
"Aklı olsa, kızı yaşındaki karıyı almazdı!"
"Ben en çok o yavrucağa acıyorum..."
"Cevdet'e mi?"
"Boynunda işporta, bütün gün..."
"Anneciğinin gözü görmeli!"
"Bakkal Abdi Efendi'ye dünya kadar borçlanmış!"
"Rakı borcu mu?"
"Rakı, beyazpeynir, şu, bu..."
"Eee... Kolay mı? Her gece içki, yemek..."
"..."
"?.."
"..."

Bu konuşma, İhsan Efendi'yle Adem'in yan yana kahvenin önünden geçip kahve halkına bir "Selamünaleyküm" olsun demeye lüzum görmeden geçip gidişlerine kadar sürdü. Sonra konu birden kızıştı:

"Vay nabekârlar vay, vay itoğlu itler vay!"
"Vay deyyus desenize!"
"Deyyus ki deyyus!"
"İnek, Kırım ineği!"
"Maltız!"

Berber Lâtif söze en son karıştı:

"Boynuzlu!"

9

"Boynuzlu" sözü kısa bir sürede mahalleye, ta çocuklara varıncaya kadar yayılıverdi. "İhsan Efendi", İhsan Amca," yahut hiç olmazsa "İhsan Hanım" unutuldu. Boynuzlu aşağı, boynuzlu yukarı.

Mahalle antenlerini germiş, gözlerini İhsan Efendi'nin evine, daha çok da İhsan Efendi'nin rahmetli karısının yakın ahbabı

olan bitişik komşuya çevirmişti. Komşunun anlattıklarına göre, Şehnaz da erkeklerle oturup içiyordu. Gecenin ileri bir saatinde kocası sızdıktan sonra şoförün annesi de evine gidiyor, Şehnaz'la şoför yalnız kalıyorlardı.

Kadınlar merakla soruyorlardı:

"Ne yapıyorlar?"

Yaşlı kadın başörtüsünün ucuyla ağzını örterken mırıldanıyordu:

"Lâ gayb-ı illallah.* O kadarını bilemem artık! Gözümle görmeden hiç kimsenin günahına giremem!"

Böyle şeyler gözle görülebilir miydi? Kafalar hemen işlemeye başlıyordu:

"O kadından her şey beklenir!"

"Tabii kardeş."

"Kocası sızdı diyelim, adamın annesi niye gidiyor evine?"

"Niye yalnız kalıyorlar?"

"Hiç canım. Gözle görmeye lüzum var mı?"

"Görünen köy kılavuz ister mi?"

"..."

"!.."

Akşam karılardan bütün ayrıntılarıyla öğrenilenler, ertesi sabah kahvede sayılıp dökülüyordu:

"Boynuzlu'dan haberin var mı mirim?"

"N'olmuş?"

"Kocası sızdıktan sonra, şoförle..."

"Şoförün annesi ya?"

"Annesi çekmiş evine gitmiş, onlar da..."

"Demek bu kadar ha?"

"Ben de duydum. Bütün bunları komşu kadın gözetleyip gözetleyip anlatıyormuş..."

"..."

---

* Gizliyi Allah bilir.

"..."

İhsan Efendi'yle ötekiler artık mahallenin tek dedikodu konusu olmuşlardı. Düyûn-ı Umûmiyye'den Müfit Efendi'yle Kabasakal Hasan Tayyar gibi mahallenin namusuna fazlaca düşkünler hop kalkıp hop oturuyorlar, eve baskın vermekten söz açıyorlardı.

Berber Lâtif araya giriyordu:

"Bırakın bu kafaları! Dinle dünya işleri ayrılalı yıllar oluyor. Size ne? Varsa bir suçları, kanun yakalarına yapışır!"

İlle Müfit Efendi bas bas bağırıyordu:

"Mahallemizin namusu var. Kulağımızın dibindeki zinaya göz yumamayız! Evlâdü ıyalimizin her gün dedikodu mevzuu yaptığı bir rezaleti kulak arkasına atamayız!"

Zaman zaman ağız kavgaları oluyor, yaşlılarla Berber Lâtif gibi ne de olsa gençler arasında ağır sözler söyleniyordu.

Cevdet sabahları çok erken çıkıp akşamları da el ayak çekildikten sonra döndüğü için, ne mahallelisini görüyor, ne de mahalleyi çalkalayan "rezalet"ten haberi oluyordu. Mahalleli adına tek gördüğü insan Cevriye'ydi. İstediği kadar geç dönsün kızı mutlaka kendisini bekler buluyordu. Havalar hayli serinlediği, gece hatta zaman zaman soğuk değilse bile, üşüdüğü için, deniz kıyısına inmiyor, Cevdetlerin sokak kapısı önünde, ayaküstü konuşuyorlardı.

Cevriye mahallede dönen dedikodulardan haberliydi ama, Cevdet'e açmaktan kaçınıyordu. Üzülmesini istemiyor, ama kendisi üzülüyordu. Ne pis kadındı şu üvey anne!

Cevdet ise kızdaki durgunluğun farkındaydı. Dilinin altında bir şey gizli gibiydi. Ne kadar üstelese nafile, söylemiyordu.

Bir sabah boynunda işporta, erken erken işe giderken, Perili Konak'ın pembe duvarına tebeşirle kalınca yazılmış bir yazıyla dallı budaklı bir boynuz resmi dikkatini çekti: BOYNUZLU!

Durdu. Bunun ne demek olduğunu anlayamamıştı ama, tuhafına gitmişti. Yazı güzel bir yazıydı, resim de güzel bir resim.

Yazıyı kim yazmıştı? Resmi kim çizmişti? Herhalde Erol'un işi olacaktı, dişçinin oğlunun. Laf olsun diye cebinden mendilini çıkarıp yazıyı da resmi de sildi.

Ertesi gün hem yazıyı, hem de resmi çoğalmış buldu. Kalınlı inceli, irili ufaklı "BOYNUZLU"larla boynuz resimleri.

Gene sildi.

Bu böyle birkaç gün sürdü. Günlerden bir gün boynuzlu bir ihtiyar resmi. İhtiyarın gözünde oval bir gözlük. Babasını hatırladı. Gözlük, yalnız gözlük babasını hatırlatmıştı. Yoksa bütün bu resimler, yazılar...

Ortada henüz oval gözlükten başka sebep olmadığı hâlde, bu yazılarla resmin babasına ait olacağını, olması gerektiğini sanan yanı ağır basmaya başladı.

Gene sildi. Sinirli sinirli uzaklaşırken, kafasında dişçinin Erol'u, şayet babasıysa ve şayet Erol'un işiyse, bir gün bekleyip tam çizerken ağzını burnunu kırmayı tasarladı.

Kendinden sonra mahalledeki çocuklara elebaşı olan bu Erol'a öyle içerliyordu ki. Sesli sesli: "Eğer babamsa, eğer sen çiziyorsan, yandın Erol!"

Gerçekten de yazan ve çizen Erol'du.

Her günkü gibi, ardında bir alay çocuk, pembe duvarın önüne gelip de yazılarla resmin silindiğini görünce, "Ya!" dedi. "Demek böyle. Peki. Şimdi daha büyük bir resim ve yazılar yazmazsam..."

Cebinden tebeşirini çıkardı, İhsan Efendi'nin oval gözlüklü, dal dal boynuzlu kocaman bir baş resmini çizdi. Altına da iri iri yazdı. Sonra çocuklara döndü:

"Okuyun bakayım!"

İlkokulun hemen her sınıfından kızlı oğlanlı, irili ufaklı bir alay çocuk yüksek sesle koro hâlinde okuyordu:

"Cevdet'in babası!"

Müteahhidin Aylası el çırptı:

"Aferin Erol. Ne güzel çiziyorsun!"

Küçük bir kız, yanındaki arkadaşına usullacık sordu:

"Boynuzlu ne demek?"

Sorulan, soranla aynı yaşta sayılabilirdi ama, biliyordu boynuzlunun ne demek olduğunu. Anlattı. Soranın duru mavi gözlerinden önce bir utanma geçti, sonra, "Cevdet'in babası öyle demek?" dedi.

"Babası değil, annesi."

"Ne ayıp. Bizim annelerimiz hiç öyle değil."

"Bizim annemiz terbiyesiz değil ki, değil mi?"

"Bunu düşünmen bile fazla kardeş."

Cevriye bütün bunları bir kenarda dinliyor, ağlayacak kadar hırslanıyordu. Koltuğunda somun, elinde on kuruşluk kara zeytin paketi eve dönüyordu bakkaldan. Bir ara gidip resmi, yazıları silmeyi aklından geçirdiyse de cesaret edemedi.

Hiç sesini çıkarmadı. Usulcacık savuştu. Artık ne olursa olsun saklamayacak, akşam Cevdet Ağabey'i işten dönünce hepsini anlatacaktı.

Cevdet'le Kosti, İstanbul kazan, onlar kepçe dolaşıyorlardı. Bir ara Tahtakale'deki toptancı Yahudi'ye uğrayıp borçlarını ödediler, eksiklerini tamamladılar.

Hava artık eskiden olduğu gibi bunaltıcı sıcak değildi. Eylül başları, telaşlı bulutlar dolaşıyor, büyük ağaçlar güçlü rüzgârda telaşlanıyor, yollardan toz bulutları kalkıyordu.

Öğleden sonra hiç beklenmeyen bir yağmur iki arkadaşı Yeni Cami'nin tam arkasında yakaladı. Caminin kemerleri altına sığınıp iri taneli yağmurun Mısırçarşısı'nı kırbaçlayışına daldılar. Bakıyor, görmüyorlardı. İkisi de kafalarındakine dalmışlardı. Kosti, önceki gün Sirkeci sinemasında gördükleri *Büyük Müzisyen* isimli filmi düşünüyordu. Keman meraklısı fakir bir çocuğun günün birinde çaldığı bir keman sayesinde nasıl büyük bir keman üstadı olduğu, acıklı bir biçimde canlandırılmıştı.

Birdenbire soruverdi:

"Ya çalmaktan vazgeçseydi!"

Cevdet hayretle döndü:

"Kim? Neyi çalmaktan?"

Kosti güldü:

"Hiç canım... Şu filmi düşünüyorum."

"Çalmasa, serseri olur kalırdı!"

"Ne filmdi değil mi?"

"Sana tam koydu ha!"

"Bütün gece hiç uyumadım, hep düşündüm. Hırsızlık, evet, iyi bir şey değil ama, filmdeki büyük kemancıyı düşün! Bir keman çaldı. Koskoca mağaza değil mi? Ne çıkar?"

"Hiç canım..."

"On tane bile çalsa, ne?"

"Aklıma ne geldi biliyor musun? Böyle şeyler nedense hep Amerika'da oluyor!"

Kosti şöyle bir düşündü: Gerçekten de, Amerika'da oluyordu.

Cevdet sordu:

"Bizim memlekette niye olmaz. Niye mesela Aslan Tomson'lar çıkmaz bizde?"

Kosti'nin fikri yoktu.

Cevdet karşılık alamayınca arkadaşına yan gözle baktı. Bilmeyecek ne vardı? Amerika'ydı orası. Yüz, iki yüz, üç yüz katlı binaları, öküz yutan boa yılanları, Teksas, Teksas'ın kahraman kovboyları oradaydı. Hele birkaç yıl daha geçsin... Orada herkes istediğini olabilirdi.

"Yaşasın Amerika!" diye bağırdı.

Kosti duru mavi gözleriyle şaştı:

"Niye?"

"Niye mi? Enayiye bak. Gitmeyecek miyiz? Sen orada büyük şarkıcı olmayacak mısın?

Olacaktı, çok konuşmuşlardı. Yine hatırlayınca gözleri parlamaya başladı:

"Yaşasın!" dedi.

"Haydi konuşalım..."

"Konuşalım, anlat bakalım!"

"Sen Jano gibi on altı yaşında olursun, ben Yanik gibi on dört, yahut on beş. Filmdeki çocuk keman çalmıştı, biz de apartmanlardan birinin önünde tembel tembel yatan bir motosikleti çalar..."

"Motosiklet çalmak keman çalmaya benzemez ki!"

"Niçin?"

"Kemanı saklamak kolay. Motosiklet?"

"Biliyorum, boş ver şimdi de konuşalım."

"Peki, anlat..."

"Sen direksiyona geçersin, ben..."

"Ben motosiklet kullanmasını bilmem."

"Ben de bilmem ama, öğreniriz."

"Peki, sonra?"

"Peşin vururuz bizim mahalleye, Cevriye'yi de alır..."

"Motosikletle mahalleye gitmek olmaz. Ben sizi bir tenhada beklerim."

"İyi ya. Ben yalnız gider alır gelirim."

"Cevriye nereye oturacak?"

"Sahi ha. Ama dur: Şu şeyli motosikletlerden aşırırız. Hani yanında arabası var ya!"

"Tamam, oldu. Sonra?"

"Sonra atlarız motosikletimize, pat pat pat... Galata. Rıhtımdaki büyük vapurlardan birine..."

"Motosikletle mi?"

"Tabii."

"Bırakırlar mı?"

"Bırakmazlar ama biz daha önceden sakallı, babacan bir tayfayla arkadaş olmuşuzdur mesela... Şu şey gibi..."

"Kim? Konyakçı mı?"

"Yaşşa be! Konyakçı gibi. Adamın piposu, fanilası, kırmızı sakalı, kocaman bıyığı var ama çok iyi kalpli. Bize der ki: Gece yarısı saat birden sonra gelin, nöbetçiyim, der. O zaman gide-

riz. Bizi vapurun kıçında bekliyordur. Vinçle yukarıya alır, yavaşça."

"Vinç gürültüsüz çalışmaz ki."

"Ne olur?"

"Limandaki bekçiler uyanır, bizi yakalarlar!"

"Canım o saatteki gece nöbetçisini de elde etmiş oluruz. Yahut, vapur tam hareket hâlindedir. Konyakçı bizi vinçle yukarı alır, basar gideriz. Mesele değil..."

Yağmur birdenbire durmuş, gök kalabalık, simsiyah bulutlardan sıyrılmış, sıcak pırıl pırıl güneş kurşun kubbelerde parlıyordu. Yağmurdan korundukları kemerin altından yere atladılar. Boyunlarında işportaları, Eminönü'ne doğru ağır ağır yürüdüler.

"Bütün mesele, Amerika'ya kapağı atmak!"

Cevdet az kalsın hızla gelen kırmızı bir Ford'un altında kalacaktı.

Şoför korkunç bir küfür savurup gene hızla uzaklaştı.

Kosti, kırmızı Ford'un arkasından öfkeyle bakmakta olan arkadaşını kolundan çekti:

"Boş ver."

Cevdet hâlâ dönüp dönüp bakıyordu. Annesine küfretmişti!

"Bütün şoförleri öldürmeli!" dedi.

Kafasından Adem geçti. Yüzü buruştu.

Sonra yan yana, konuşmadan, Galata'ya geçmek üzere kayıkların bulunduğu yere indiler. Kocaman bir kayık, iki müşteri bekliyordu. Bindiler. Kirli sularda kayık ağır ağır ilerledi.

Kosti, arkadaşının düşünceli hâline dikkat ederek, "Sonra?" dedi.

Cevdet dalgın dalgın baktı:

"Ne sonrası?"

"Amerika'yı anlatıyordun?"

"Boş ver."

Ama Kosti bırakmadı:

"Amerika'ya giderken beni iki şey düşündürecek," dedi.

"Neyle ne?"

"Annemle ablam."

"Niye?"

"Beni çok severler de."

Cevdet içini çekti:

"Beni düşündürecek hiç kimse yok!"

"Neden?"

"Senin gibi beni sevenler yok da ondan!"

Gözleri doldu. Koluyla sildi.

"Ama böylesi daha iyi," dedi. "Ben de hiç kimseyi sevmiyorum. Gözüm arkamda kalmaz!"

Kosti cevap vermedi. Onun sevenleri vardı. Gidince arkasından kim bilir nasıl ağlarlardı! Annesinin gözleri zaten bozuktu. Ağlaya ağlaya belki de kör olurdu.

İçi kabardı, gözleri yaşardı. O da tıpkı Cevdet gibi gömleğinin koluyla sildi.

Kayık karşıya yaklaşırken Kosti sordu:

"Ağlaya ağlaya göz kör olur mu?"

Cevdet, X-13 Sokağı'ndaki boynu mendilli haydutların yüksek bacaklı iskemlelerde bira içtikleri Yeşil Maymun Meyhanesi'ne dalmak üzereydi. Anlamadı:

"Ne?"

"Göz diyorum, ağlaya ağlaya kör olur mu?"

Tepesi attı Cevdet'in:

"Bırak yahu sen de!.."

"Niye? Ne oldu?"

Yeşil Maymun Meyhanesi'ne dalmak üzere olduğunu sakladı:

"İnsanın dalgasına taş atıyorsun!"

Kayık kıyıya yanaşmıştı, indiler. Boyunlarında işporta, Galata'nın dar, rutubetli sokaklarına yan yana daldılar.

***

Akşam, Perili Konak'ın önünden dalgın dalgın geçerken Cevriye'nin sesi:

"Cevdet Ağabey!"

Durdu. Cevriye çıplak ayaklarıyla koşarak geldi, elini tuttu. Perili Konak'ın çatısı üzerinde parlayan ayın nurlandırdığı yüzü her zamandan daha kederliydi.

Cevdet'in elini bıraktı:

"Sana bir şey söyleyeceğim ama..."

Cevdet'in kaşları çatıldı:

"Eee?"

"Kızma!"

"Kızılacak bir şey mi?"

"Hem de nasıl..."

Sabırsızlandı.

"Çabuk söyle, ne?"

Cevriye, ellerini arkasında bağlayıp sırtını çevirdi. Cevdet omuzundan sarstı:

"Söylesene be, nedir?"

"Kızacaksın!"

"Kime dair?"

"Kızmayacağına söz ver!"

"Verdim, söyle."

"Annenin üzerine yemin et!"

Cevdet durakladı. Annesinin üzerine yemin etmek... Cevriye çevik bir hareketle döndü, iki eliyle elini yeniden tuttu:

"Yaa, gördün mü? Yemin edemiyorsun, demek kızacaksın!"

İçini çekti.

"Kızmayacağım Cevriye, kızmayacağım ama..."

"Eee?"

"Ben yemin etmesini bilmem!"

O da bilmezdi, üstelemedi. Perili Konak'tan yana baktı, sonra gözlerini Cevdet'e çevirdi.

"Söyle!"

Tane tane başladı:

"Erol var ya?"

Cevdet'in kafasından dişçinin sarı saçlı, yeşil gözlü, Erol'u hızla geçti, sinirleri geriliverdi:

"Var."

"Duvara..."

"Eee?"

"Babanın..."

Her şeyi anlamıştı. Elini kızın avuçlarından kurtarıp Perili Konak'a koştu. Alacakaranlıkta resmi ve altındaki yazıyı gördü: Cevdet'in babası!

Bir an bir yerlerden uçar, başından aşağı kızgın sular dökülür gibi oldu. Başı dönmeye, kaşları, gözleri, kirpikleri seyirmeye başladı. Demek babasıydı, "Boynuzlu" babasıydı demek?

Bir bomba, koskocaman bir bomba olup dişçinin evini... Cevriye tekrar elini tuttu:

"Söylemeyecektim ama..."

"Demek Erol yaptı o resmi? Yazıyı?"

"Yazıyı da o yazdı."

"Başka kimler vardı? Ayla filan da var mıydı?"

"Vardı. Hele o. Neler söyledi neler..."

"Ne söyledi?"

"Aa... Ayıp ayıp laflar."

"Ayıp ayıp demek?"

"Ayıp ayıp ya..."

Avuçları içindeki elin birden soğuduğunu, titrediğini hissetti Cevriye. Ne oluyordu? Bu kadar mı kızmıştı? Niçin? Bu kadar kızacağını bilse, öldürseler söylemezdi.

"Çok mu kızdın Cevdet Ağabey?"

"..."

"Ha Cevdet Ağabey, çok mu?"

"..."

"Kızacağını bilsem vallahi söylemezdim!"
"..."
"Ne düşünüyorsun?"
"..."
"Sahi ne düşünüyorsun Cevdet Ağabey?"
"..."
Elini sarstı, tekrar sarstı:
"Beni korkutuyorsun ama!"
"..."
"Vallahi korkuyorum Cevdet Ağabey!"
Cevdet elini çekti. Kısık bir sesle, "Eve git haydi!" dedi.
Cevriye şaştı:
"Niye Cevdet Ağabey?"
"Sana, eve git diyorum!"
Kız ürktü. Çıplak ayaklarıyla Perili Konak'ın duvarı ardında kayboldu. Sonra usullacık geri döndü. Duvarın karanlık kenarından Cevdet Ağabey'ine baktı: Elleri pantolon ceplerine sokulu, ağır ağır gidiyordu. Ayın aydınlattığı sırtı çok düşünceliydi.

Cevriye duvarın köşesinden yavaşça çıktı. İlkin pembe duvardaki resimle yazıları sildi, sonra Cevdet'in ardına düştü. Eve girmediğini, mahalleye daldığını görmüştü. Nereye gidiyordu? Maksadı neydi?

Cevdet, boynunda işportası, yerden çakıltaşları toplayarak Erollara gidiyordu. Camlarını indirecekti. Bu gece onların camlarını, yarın Aylaların, öbür gün, daha öbür gün ötekilerin. Resmi çizen, yazıyı yazan Erol'du ama, olsun, onlar da seyretmiş, Erol'u kışkırtmışlardı ya!

Erolların evi önünde durdu. Üst kattaki salonda ışık vardı. Yatmamışlardı, oturuyorlardı demek?

Sırtını oracıktaki bir duvara dayayıp bekledi.

Henüz çok erkendi. Bu işi gece yarısından sonra, Arsen Lüpen, yahut Cingöz Recai gibi yapmalı, ama ele geçmemeliydi. Bugün burası, yarın başkası, öbür gün daha başkası. Kimin yap-

tığı meydana çıkmamalı, sır hâlinde kalmalı, ama mahalle korkudan tir tir titremeliydi!

Dalmıştı. Birden kuvvetli bir bekçi düdüğü. Ürktü. Suçüstünde yakalanmış gibiydi.

"Ne geziyorsun burda gece vakti?"

Döndü: Mahallenin kaba bıyıklı, sert bakışlı bekçisi.

"Hiç," dedi. "Öyle."

"Nasıl öyle?"

"İşten geldim de, dinleniyordum!"

"Git evinde dinlen, haydi bakalım!"

Boynunda işporta, sessizce savuştu.

10

Hiçbir şey değişmemişti. Duvardan silinen resim ve yazıların yerine ertesi sabah Erol yenilerini çizdi, yazdı. Cevdet boynunda işporta, sabahları geçerken gördü, baygınlık derecesine varan bir öfkeyle sildi ama, daha ertesi gün gene aynı şey.

Çok geç dönüyordu eve. Her dönüşünde babasından saparta yiyor, aldırmıyordu. Kafasına takılan tek şey, Erol'du. Erol, Ayla ve ötekiler. O gece bekçi görmeseydi, şimdiye kadar hepsinin evleri taşlanmış, camları indirilmiş olurdu ama, bekçi görmüştü. Yakalanabilirdi. İstemiyordu bunu. Babası da dahil, herkesin kendisine karşı olduğunu biliyordu.

O sabah geç uyandı. Güneş beyaz perdeye sarı sarı vurmuştu. Hiç bu kadar uyuduğunu hatırlamıyordu. Gene çok geç yatmıştı. Bütün gece mahallede dolaşmış, bekçiye yeniden rastlamak korkusundan, evleri taşlayamamıştı. Uykuya geçtiği zaman horozlar ötüyordu.

Yataktan fırladı. Hâlâ uykusu vardı. Gerindi, tekrar gerindi, esnedi. Öyle yorgundu ki.

Bir ara babası kapıdan seslendi:

"Bu vakte kadar niye uyuyup kaldın?"

Bir şey söylemedi.

Adam sözünün ardını getirdi:

"Gece yarılarına kadar it ayağı yemiş gibi dolaştım desene. Senin başına bir çıkacak var!"

Döndü. Tükürür gibi, "Varsa var?" dedi.

"İt, itoğlu it. Evlat değil, yılan!"

Elinde çaydanlık yukarı çıktı.

Cevdet çabucak giyindi, işportasını tam alacakken, dışarıda çocuk sesleri duyarak pencereye gitti, perdeyi aralayıp baktı: Erol'la Kayhan, Cevdet'in penceresi önünden geçiyorlardı. Erol döndü, alaylı alaylı baktı. Kayhan'ı dirseğiyle dürttü:

"Bakıyor enayi!"

Kayhan da döndü, gördü, güldü. Cevdet ifrit olarak, "Ne bakıyorsunuz ulan, haybeciler?" dedi.

Durdular. Yüzleri asılmıştı:

"Haybeci sensin!" dedi Erol.

"Ben miyim?"

"Aaa... Dikiliyor utanmadan. Sensin tabii."

"Niye utanacağım?"

Kayhan eliyle boynuz işareti yaptı:

"Çakıyorsun ya!"

Erol kuvvetli bir kahkaha attı:

"Duvardaki yazıları silmekle boynuzluluktan kurtulamazsın!"

Cevdet mosmor olmuştu. Titreyerek koştu, evden çıktı, karşılarına dikildi:

"Bana mı söylüyorsunuz?"

"Soruyor bir de..."

"Resmi kim çiziyor? Yazıları kim yazıyor?"

Erol göğsünü gere gere, "Ben!" dedi.

"Sen ha?"

Gözlerinden her şey silinmişti. Erol'un, dirseklerine kadar çemirli gömleğinin iki yakasını iki eliyle desteledi, bir kafa!

Erol beklemiyordu. Birden neye uğradığını şaşırmıştı. Eliyle burnunu yokladı. Kan bulaşığını görünce, rengi attı, başladı gücünün yettiği kadar bağırmaya.

Kayhan, Cevdet'in üstüne atlamıştı. Cevdet'le yumruklaşmaya başladılar.

Erol'un yaygarası mahalleyi çın çın öttürüyor, pencereler insan başlarıyla doluyordu. Çok geçmeden kadınlı erkekli bir kalabalık çevrelerini aldı. Erol'un babası mor yollu ipek pijamasıyla koşarak geldi. Oğlunu öyle kanlar içinde tiril tiril titrer görünce aklı gitti:

"Ne oldu oğlum? Kim vurdu sana?"

Erol kesik kesik hıçkırarak, "Cevdet," dedi.

"Niçin? Sebep ne?"

"Kayhan'la gidiyorduk, önümüze çıktı, küfretti, sonra da kafa attı."

Mahalleli, Kayhan'la Cevdet'i ayırmıştı. Cevdet'in de burnu kanıyordu ama, aldırdığı yoktu. Erol'un "Kayhan'la gidiyorduk, önümüze çıktı, küfretti. Sonra da kafa attı," diye yalan söylediğini işitmişti ama, düzeltmeye lüzum görmüyordu. "Babamın boynuzlu resmini çizdiler, onun için kavga ettim!" diyecek değildi ya. Öldürseler demezdi bunu. İsterse ipe çeksinler!

İhsan Efendi'ye kaç vakittir diş bileyip duran mahalleli bunu fırsat bilip, atıp tutuyorlardı:

"Genç karısından gayri düşündüğü yok ki adamın!"

"Boynuzlu!"

"Karakola haber vermeli. Ne bu? Elin çocuğunun burnu kanayıp duruyor."

"Beyefendi, karakola gidin, hükümet cezasını versin!"

"Öyle ya. Durup dururken önüne çıkmış madem..."

"..."

"..."

Çok geçmeden İhsan Efendi de koşarak geldi. Mahallelinin ters ters bakışından rahatsız olmuştu. Hele parti ileri geleni diş-

çinin oğlunu kan içinde görünce, aklı giderek oğlunun üstüne yürüdü:

"Allah kahretsin seni e mi? Allah belanı versin, namussuz!"

Çocuğu kıvırcık siyah saçlarından yakaladı, yerden yere çalmaya başladı. Cevdet tokat, tekme yerlerde yuvarlanıyor, ağzı burnu kan içinde kalıyor, hiç kimse araya girmiyordu. Bir ara babasının elinden kurtuldu, Perili Konak'ın arkasından Cevriyelere inen bayırda kayboldu.

Dişçi, "Bana bak İhsan Efendi," dedi. "Yakanızı bırakmayacağım. Sen kim oluyorsun da oğlun çocuğuma kafa atıyor?"

İhsan Efendi oval gözlüğü ardında mahvolmuşçasına sokuldu, boynunu büktü:

"Beyefendi, beyefendiciğim..."

"Sen ne oğluna, ne de karısına sahip olamayan bir zavallısın!"

Her şeyi, her şeyi saydı, döktü.

Başta Düyûn-ı Umûmiyyeci Müfit Efendi'yle Hasan Tayyar ve ötekiler hak verdiler. Müfit Efendi:

"Sabahlara kadar işretten vakit bulamıyor ki adam, çocuğunu terbiye etsin!"

"Terbiye kim, o kim?"

"Mahallemizin yüz karası."

İhsan Efendi birden on, on beş yaş ihtiyarlamış gibiydi. Gözleri derinlere çökmüş, yüzü pörsümüştü. Eli ayağı buz gibi, sadece bakıyordu. Ne karşılık verebilirdi? Karısının dediği çıkmıştı işte. İftiraya uğramışlardı.

Dişçi, oğlunu elinden tutarak uzaklaşmadan önce, "Sana gösteririm," dedi.

İhsan Efendi arkasından boş gözlerle baktı, baktı... Sonra evine doğru ağır ağır, sendeleye sendeleye yürüdü. Mahvolmuştu, mahvolmuştu, mahvolmuştu işte!

Kapıdan içeri girerken Perili Konak'ın önündeki kalabalığın alaycı kahkahalarını, ıslıklarını, imalı sözlerini duymuyordu. Ka-

pıdan karşılayan karısının kollarına kendini atıp boşandı. İçini çeke çeke, çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Şehnaz, "Sus," dedi. "Allah belasını versin hepsinin. Ben sana demiştim, dedikoduya, lafa söze kalacağız demiştim, dinlemedin. Ben bir öleceğimi bilmem. Sus, sus da yukarı çıkalım haydi!"

Kocasının koluna girdi, baygınlık geçiren ihtiyarı yukarı çıkardı, iskemleye oturttu, kolonya getirip yüzüne serpti, şakaklarını ovmaya başladı.

Bir yandan da söyleniyordu:

"Başıma geleceği biliyordum. Kaç vakittir içim gazel gibi titriyordu. Allah hepsinin belasını versin, gözleri kör olsun, sürüm sürüm sürünsünler!"

Adem'in annesi de telaşla geldi:

"Aman yarabbi... Meğer ne düşmanımız varmış?"

Şehnaz tekrarladı:

"Bilip duruyordum bunun böyle olacağını! Kendisine söylediydim, oturun, için bana göre hava hoş ama, bu ağzı kara insanların dedikodu yapmasından korkuyorum, dediydim. İşte yüzü..."

İhsan Efendi gözlerini indirmiş, sessiz sessiz ağlıyordu. Adem'in annesi, "Ah Cevdet," dedi. "Ah Cevdet..."

Şehnaz ekledi:

"Ah ki ah. Böyle çocuk görülmüş değil. Dik, aksi... Laf söylemeye korkuyorum. Şuna bak, elin çocukları yollarında uslu uslu giderken..."

İhsan Efendi doğruldu. Öfkeyle, kinle, "Yılan!" dedi, "Yılan namussuz. Böylesine ana, baba düşmanı görülmüş değil. Elinde olsa, beni de annesini de bir kaşık suda boğacak!"

Şehnaz, "Ben haydi üvey anneyim," diye sokuşturdu.

İhsan Efendi gene parladı:

"Ne demek? Üvey anne ne demek? Ben babayım. Benim istediğim gibi harekete mecburdur!"

"Doğru ama, mecbur saymıyor kendini..."

"Saymıyorsa, defolur gider evimden!"

"Öyle şey olur mu kocacığım? Bir karış çocuk..."

"Bir karış çocuk gibi hareket ediyor mu? Görüyorsun işte. Odasını silip süpürüyorsun, kirlilerini yıkıyorsun, yüzüne gülüyorsun... Ne mecburiyetin var?"

"Aaa... Öyle şey olur mu? Mecburum tabii. Kocamın oğlu!"

"Biliyor mu? Takdir ediyor mu?"

"Etmesin. Balık bilmezse Halik biliyor ya!"

"Gözümde iki paralık kıymeti yok. Ben böyle asi evlat istemezdim, Cenab-ı Allah nerden verdi bilmem? Ne taksiratım vardı?"

Şehnaz, Adem'in annesine döndü:

"Şimdi hadi neyse," dedi. "On yedi, on sekiz yaşına gelince ne yapacağız bilmem? Şimdi böyle, o zaman artık babasıyla beni üst üste koyar, döver!"

Bu sırada kapı çalındı. Şehnaz koştu pencereden baktı: Bir bekçi.

"Ne var? Ne istiyorsunuz?"

Bekçi, bozuk Türkçesiyle, "İhsan Efendi'yle oğlunu Kumser Bey çığırıyor," dedi.

Şehnaz durumu haber verince, İhsan Efendi'yi yeni bir korku aldı. Yüzü kireç kesildi. Eli ayağı titriyordu.

"Şimdi ne yapacağız? Ha? Ne yapacağız şimdi Şehnaz?"

Şehnaz, "Adem Efendi evde mi teyze?" dedi.

"Sahi. Evde olacak. Uyuyordu..."

"Aman, koş uyandır da birlikte gitsinler..."

Kapı tekrar çalındı, Şehnaz yine koştu. Bu sefer de Şoför Adem'di. Kapıda bekçiyle konuşuyordu. İhsan Efendi canlanarak koştu, merdiveni bir solukta indi. Kapıyı açtı.

"Haydi gidelim, buyrun."

Karakolun yolunu tuttular. Yolda Adem'e her şeyi anlatan İhsan Efendi, "Allah kahretsin onu," dedi, "Allah belasını versin!"

Adem tamamladı:

"Sana bir şey söyleyeyim mi amca? Karakolda müdafaa etme de cezasını çeksin. Burnu ancak böyle sürtülür!"

"Etmem. Ne hâli varsa görsün it!"

"Teyzesinin yanına tüydür sonra da..."

"Ben de öyle düşünüyorum. Hem teyzesinin yanına hem de evi değiştirelim diyorum. Ne dersin?"

"Hiç fena olmaz."

"Bu mahalle çok bayağı, çok adi bir mahalle!"

Perili Konak'ın önünde birikenlerin söylediklerini, ettikleri dedikoduyu anlattı.

Adem "Cık cık cık" yaptı:

"Namussuzlar!"

Karakolun önü mahalleliyle tıklım tıklımdı. İhsan Efendi'yle Şoför Adem'i yan yana görünce, bir homurtu dolaştı. Müfit Efendi, "Rezil," dedi, "kepaze herif!"

"Ârı, namusu, hayâyı kaldırmış atmış!"

"Karısının zamparası amma da tatlı geliyor boynuzluya be!"

"Yuh be. Mahalleden çıkarmalı deyyusu..."

"Çıkarmalı tabii ama..."

"Eee?"

"Çıkar mı?"

İhsan Efendi'yle ötekiler, kalabalığı yararak karakoldan içeri girdiler. Eli yüzü kan içinde Erol'la babası oradaydı. Adam giyinmiş, kravatını bağlamıştı. Komiserin masası yanındaki bir iskemlede hırslı hırslı oturuyordu. İhsan Efendi'ye kinle baktı, sonra gözlerini komisere çevirdi.

İriyarı, geniş omuzlu komiser, kalın siyah kaşlarını çatmış, masasına korkuyla yaklaşan ihtiyara sertçe bakıyordu. Göründüğü kadar sert değildi aslında. Dişçinin patırtıyla anlattıklarını soğukkanlılıkla dinlemiş, adamın istediği gibi kızmamış, kızamamıştı. Ne oluyordu sanki? Alt tarafı iki çocuk dövüşmüş, birinin burnu kanamıştı. Vurmak vurulmak, ölüm kalım yoktu ya! Sertçe sordu:

"Nerde oğlun?"

İhsan Efendi etrafına şaşkınlıkla baktı:

"Bilmiyorum."

"Nasıl bilmezsin? Çocuk senin değil mi?"

Boşandı:

"Benim ama, olmaz olsun öyle evlat Komiser Bey!"

"Niçin?"

"Niçin olacak? Aksi, uğursuz, itin biri. Ben memnun muyum sanki? Değilim, değilim ama, ne yapayım? Evlat bulunmuş bir sefer..."

"Başıboş bırakır, terbiyesiyle alakadar olmazsan..."

"Değil beyim, değil. Annesinin ölümünden sonra ahlakı süratle değişti. Benden, Allah'tan korkar gibi korkardı. Şimdi..."

"Niçin kavga ettiklerini biliyor musun?"

"Bilmiyorum."

Dişçi, "Benim oğlum melektir melek!" dedi. "Bakın şuna! Sınıfını pekiyi dereceyle geçti. Hiç kimseye karışmaz, küfür bilmez, kız gibi çocuktur. Bir arkadaşıyla şakalaşarak gidiyorlarmış. Aniden önlerine çıkmış, başlamış küfretmeye. Sonra da... Zaten Komiser Bey, suratına baktınız mı anlaşılıyor ne mal olduğu. Tam tam Lombrozo'nun katili, cani tipi!"

İhsan Efendi'nin birden babalık damarı kabardı:

"Yooo, Doktor Bey. O kadar değil. Düne kadar senin oğlunla birlikte aynı sınıfa gidip geliyordu. Böyle hâlleri var mıydı?"

"Hoppala. Oğlunu müdafaaya mı başladın şimdi de?"

"Başlamadım ama, katil, cani de değil."

"Sen onu böyle kayırıyor musun kayırmıyor musun? O yarın senin başına ne çoraplar örer, görürsün!"

"Yanlış anlamayın Doktor Bey, kayırmıyorum. Kayırmıyorum ama, ne olduysa annesinin ölümünden sonra oldu diyorum!"

Çekişme uzayacaktı. Komiser, "Peki, nerde bu aslan?" dedi.

***

Cevriyelerdeydi. Bir tarafa uzanmıştı. Sızlayan kaburgalarına boş veriyor, kızın yaş bir bezle elini yüzünü silmesine de ses çıkarmıyordu. Burnu Erol'dan fazla kanamıştı, kulağı yırtılmış, sol gözünün altı sıyrılmıştı.

Az berisinde soğan soymakta olan Cevriye'nin haminnesi sordu:

"Anana mı süvdü? Yoksa babacağzına mı?"

Gene aldırmadı.

Kocakarı ağzındaki sigarayı tüttürerek kendi kendine devam etti:

"Vardır bir sebepceğzi! Olmadan bir sebep edilmez kavga!"

Kalktı, kasaptan iki yüz elli gram et almak üzere evden çıktı. Eti alıp dönerken, kahvenin önündeki kalabalık dikkatini çekti. Yaklaştı: Mahalle bekçisi, kahvedekilerle Cevdet üzerine konuşuyor, çocuğun nerede olabileceğini soruyordu.

İlgisi arttı:

"Ne yapacaksın Cevdet'i?"

Bekçi döndü:

"Lazım. Kumser Bey istiyor!"

Kafasında şimşek çaktı: Komiserin gözüne girmek için tam fırsattı!

Evin yolunu tuttu. Eti bırakıp bir şey bahane ederek karakola gitti. Karakolun önü iyice tenhalaşmıştı. Pencereden içeri göz attı. Dişçiyle İhsan Efendi oradaydılar.

Komiser, iki tarafı barıştırmıştı. İhsan Efendi memnun, sevinç gözyaşları döküyordu. Komiser, "Haydi," dedi, "buyurun. Bunlar olağan işler. Yalnız İhsan Efendi, git, oğlunu bul, gönder bana. Yahut da haber ver bize yerini, biz bekçi, daha iyisi polisle getirtelim..."

"Doğru. Biraz gözdağı verin, gözü yılsın!"

"Merak etmeyin, merak etmeyin..."

Karakoldan İhsan Efendi'yle Şoför Adem, sonra dişçiyle oğlu çıktılar.

Yalnız kalınca komiser esnedi, gerindi. Yaşaran gözlerini tombul avuçlarıyla sildi. Az sonra kapıda bir karartı dikkatine çarptı. Kim olduğunu seçememişti. Dikkatle baktı, seslendi:

"Kim var orada?"

Cevriye'nin haminnesi yılışarak kapıda belirdi.

"Ne var? Ne istiyorsun?"

İçeri girdi, masaya yaklaştı. Masanın kenarını tuttu.

"Ararmışsınız Cevdet'i!"

Komiser dikkat kesildi.

"Evet?"

"Olmayın duymuş benden, bizde Cevdet!"

"Ne yapıyor?"

"Hiç. Oturur sessiz sessiz."

"Ne anlatıyor? Niçin kavga etmiş?"

"Sıkıştırdım çok, sülemedi!"

"Peki, ben şimdi bir polis gönderir aldırtırım..."

"Ama bilmesin benim size verdiğimi haber!"

"Merak etme."

Kocakarı gittikten az sonra polislerden birini yollayıp Cevdet'i getirtti. Cevriye de ardındaydı. Kızı sertçe kovduktan sonra kapıyı kapadı. Açtı ağzını, yumdu gözünü. Bilhassa yapıyordu, gözünü yıldırmak, bundan böyleki davranışlarında, ölçülü olması için. Ama Cevdet tınmıyordu. Başını önüne eğmiş, yere bakıyor, sorulanlara karşılık vermiyordu. Yumuşadı:

"Bir sebep olmalı yavrum, niçin dövüştün? Kafa atmışsın. Çok kan kaybetmiş. Babası davacı. Şimdi zaptı tutar, seni savcılığa teslim edersem, hapse girersin!"

Aradığı korku, yahut pişmanlığı bulamayınca, hem babasına, hem de dişçiye hak verdi. Çocuk, galiba Lombrozo tipiydi!

"Durup dururken mi kavga çıkardın?"

Sonunda başını kaldırıp baktı:

"Hayır."

"Ya?"

Baş yeniden düştü, gözler gene indi.

"Durup dururken kavga çıkarmadığına göre, sebep neydi?"

İçini çekti. Gözleri doldu. Komiser devam etti:

"Mahallede hiç kimse sevmiyor seni oğlum. Baban bile!"

Baş gene kalktı, yay gibi:

"Biliyorum!"

"Niçin sevmiyorlar?"

Karşılık vermedi.

"Bu huyundan işte, aksiliğinden. Aksilik iyi mi? Anası, babası tarafından sevilmemek marifet mi?"

Gözleri dolu dolu, "Öz annem beni severdi!" dedi.

Komiser, bu vahşi huyu anlar gibi olmuştu. Onun da çocukları vardı. İki oğlandan büyüğünü hatırladı. Yüzü çilli, zayıftı. Küçükse inadına güzel ve toplu. Bu yüzden büyük sevilmediğini sanır, içlenir, yüzü çokluk gülmez, tenhalara kaçardı. Bu çocuğun da böylesine sert, haşin, aksi olmasının sebepleri vardı herhalde. Kısa kesti:

"Haydi, bu seferlik affediyorum. Bir daha herhangi bir vesileyle karşıma çıkarsan..."

"Ne yaparsın?" demek istercesine baktı. Komiser tamamladı:

"Hapse atarım seni!"

Hapishaneye dair pek fikri yoktu. Okuduğu macera kitaplarından aklında kaldığına göre pek öyle korkulacak yer değildi. İnsan hayatta her şeyi, hapishaneyi bile görmeliydi. Jano'yla Yanik Amerika'da hapse girmemişler miydi?

Karakoldan çıktı. Cevriye ordaydı. Ağlamaktan gözleri kıpkırmızıydı. Elinden tuttu Cevdet Ağabey'inin:

"Ne oldu Cevdet Ağabey?"

"Hiç."

"Seni hapse atmayacak değil mi?"

"Hayır ama, atsın isterse..."

Mahalleye doğru yan yana yürüyorlardı.

"Niye Cevdet Ağabey?"

"Hapisten korkmam ki ben!"

"?.."

"Jano'yla Yanik bile girdiler. Ne çıkar? İnsan. Yanik gibi arkadaşı olursa, hapiste yatmaz ki..."

"Ne yapar?"

"Kaçabilir!"

"Nasıl?"

"Yanik gibi çevik, cambaz var mı? Hapishanelerde daracık, uzun pencereler vardır. Yanik, Amerika'da bile o pencereden sıyrılıp çıktı, sonra Jano'yu kaçırdı. Ben de kaçarım. Beni hiç kimse tutamaz. Kosti'yle seni hapsetseler bile hiç korkmayın. Ben hemen yetişir, ikinizi de kurtarırım!"

Kafasından her şey silinmişti. Heyecandan sanki arı kovanı gibi vınlıyordu. Anlatmaya başladı: Apartmanlardan birinin önündeki sepetli motosikleti çalıp iniyorlardı Galata rıhtımına. Rıhtımda demirli kocaman bir vapura atlayıp tüyüyorlardı Amerika'ya. Orada mesela çeşitli serüvenlerden sonra Kosti'yle Cevriye hapse atılıyorlardı. Arkadaşlarıyla buluşabilmek için rastladığı bir Amerikalı'yı yumruklayıp hapse giriyor, arkadaşlarıyla buluşuyordu. İkisi de ne yapacaklarını şaşırıyorlardı. Cevriye ağlıyordu.

Sözünü kesti:

"Ben asıl senin için ağlarım Cevdet Ağabey!"

"Biliyorum canım, dur şimdi... Beni görünce sevinçten çılgına dönüyorsunuz. Kosti yerinden fırlıyor, boynuma sarılıyor..."

"Ben ondan önce sarılırım!"

"Dur yahu be!"

"Peki Cevdet Ağabey..."

"Bizi kurtar diyorsunuz. Peki diyorum. Kulaklarınıza ne türlü davranacağınızı fısıldıyorum. Geceyi bekliyoruz. Gece yarısı herkes uyuduktan sonra, daracık pencereye bir sıçrıyorum. Demir parmaklık. Parmaklığı sicimle kesip demirleri çıkarıyorum, sonra teker teker çekiyorum sizi yukarıya. Ertesi gün her şey öğ-

reniliyor ama, iş işten geçmiştir. Motosikletimize atlayıp uçuyoruz Meksika'ya!"

"Orda ne yapacağız?"

"Kovboylarla arkadaşlık. Bize kement atmasını öğretecekler, ata binmesini, tabanca kullanmasını. Kovboyluk gibi var mı?"

Evlerinin önüne gelmişlerdi.

"Şu eve de," dedi, "girmek istemiyor canım!"

"Niye?"

"Bilmiyor musun?"

"Üvey annenden dolayı mı?"

"Hem o, hem babam, hem de..."

"Şoför Adem değil mi?"

"Tabii. Komiser niye kavga ettiğimizi sordu, söylemedim. Söylenir mi hiç?"

"Çok mu ayıp?"

"İnsan yerin dibine geçsin daha iyi! Ne babamı seviyorum, ne de başkasını..."

"Beni?"

"Sen başka. Bir de Kosti. Bekle beni, işportamı alıp gelirim şimdi. Birlikte işe çıkarız."

"İyi ya..."

Kapıyı çekinerek çaldı. Babası işe gittiyse üvey annesinin açacağını biliyordu. Yüzünü görmek istemiyordu. Babası açtı. Cevdet'i görünce başladı:

"Nedir senin elinden çektiğim ulan? Karakol nedir bilmezdim, senin yüzünden onu da öğrendim. İtin köpeğin ağız kokusu da caba. Senin gibi evlat yerin dibine geçsin, kahrolsun!"

Hiç sesini çıkarmadan odasına girdi. İşportasını tam alırken, babası, "Bu suratsızlıktan vazgeçmeyeceksen, defol evimden, nereye gidersen git!" deyince, tepesi attı. Yaa, demek böyleydi? Kitapçıklarını sinirli sinirli toplamaya başladı. Babası sordu:

"Ne yapacaksın onları?"

Bakmadı bile.

Yaşlı adam hırsla odaya girdi, omuzundan sertçe çekti:

"Sana söylüyorum!"

"Ne var?"

"Onları ne yapacaksın?"

"Ne yapacaksam yapacağım!"

"İt," dedi İhsan Efendi, "itoğlu it!"

Tükürür gibi cevapladı:

"İt değilim ben!"

"İtsin!"

"Değilim!"

"Nedir senin bu asiliğin ulan? Al, al!"

İki tokat. Cevdet sendeledi. Sonra kendini toplayarak, boşalan bir zemberek gibi bağırmaya başladı:

"Allah belanızı versin sizin de, evinizin de! Gidecem işte, bir daha gelmeyecem. Aramayın beni!.."

Kitapçıklarını işportasına nefretle doldurmaya başladı. Annesinin ölümünden sonra içini çeke çeke böyle ilk defa ağlıyordu. Hem ağlıyor, hem de ağlamayı kendine yediremiyordu.

İhsan Efendi boyuna söyleniyordu:

"Bu evden defolup gidersin ama, bir daha geri dönüp gelmek yok! Senin gibi evlat olacağına olmasın daha iyi. Yılan. Karşısındaki baba mı, düşman mı? Ulan suratın, çalımın kime? Ananı benim öldürdüğümü sanıyorsan o başka!"

Boynunda işportası, çıkmadan önce bir kere daha dikildi:

"Sen öldürdün tabii."

"Ben mi öldürdüm?"

"Sen öldürdün! Dövmeseydin, suratına yemek sahanlarını firlatmasaydın, ölmezdi!"

İhsan Efendi başını salladı, içini çekti:

"Allah seni kahretsin oğlum. Demek içindeki erik kurusu bu?"

"Bu, evet!"

Eski günlerini hatırlatan korkunç bir öfkeyle oğlunun üstüne yeniden yürüdü, omuzundan hırsla dışarı itti:

"Haydi yallah, cehennemin dibine kadar yolun var!"

Cevdet hırsla evden çıktı. Bir daha ölse dönmemeye karar verdiği eve doğru yumruğunu sallayarak, "Alacağınız olsun," dedi. "Hepinizin alacağı olsun!"

Yanında Cevriye, mahalleden öfkeyle uzaklaştı.

Şehnaz bütün bunları sofanın budak deliğinden seyretmiş, oğlan evden kovulduktan sonra da küçük Çingene kızıyla mahalleden çıkıncaya kadar onları gözleriyle takip etmişti. Sonra aşağıya, kocasının yanına indi. Adam, oğlunun oda kapısına dayanmış ağlıyordu. Yanına gitti. Elini avuçları içine aldı, okşamaya başladı:

"Sus, ağlama kocacığım. Ondan sana zaten hiçbir fayda yok. Her zaman söylemez miydim? Sus..."

İhsan Efendi neden sonra, "Vay namussuz," diye içini çekti, "vay rezil köpek... Annesini ben öldürmüşüm. Demek bütün aksiliği, suratsızlığı buradan geliyor? Ulan, anan olacak aptal bütün bunları hak etmese..."

"Kendini boş yere üzme!"

"Nasıl üzmem Şehnaz? Nasıl üzmem yavrum? Evlat bu be!"

"Evlat ama, ne yapacaksın?"

"Bu yaştaki bir çocuk, kızdan daha çok korunmak ister."

"Doğru ama, elinden ne gelir? Sen babalığını fazlasıyla yaptın, düne kadar da yapıyordun. Ben, nihayet üvey anneyim. Senin hatırın olmasa..."

"Bilmiyor muyum Şehnaz?"

"Allah ıslah etsin, ne diyelim?"

"Bu çocuğun sonu yok. Bu dik kafayla adam olamayacak. Okumadı. İşportacı oldu. Birkaç kuruş kazanınca babaya sırtarmaya başladı. Bunun sonu it deliği, hapishane. Göreceksin Şehnaz, bunun sonu mutlaka, mutlaka hapishane. Yahut da çekip vuracaklar..."

Şehnaz, en kuvvetli silahını kullandı:

"Evden çıkıp giderken ne dedi biliyor musun?"

"Ne dedi?"

"Yumruğunu sallayarak, 'Alacağınız olsun!' dedi. 'Hepinizin alacağı olsun!..'"

İhsan Efendi, gözlüğünün camları gerisinde buz gibiydi:

"Alacağınız olsun, ha? Ne demek istedi yani?"

"Kim bilir? Bizi ya asacak, ya kesecek!.."

Sonra yukarı çıktılar. Çay yoktu bugün. Peynir ekmekle çabucak karnını doyuran İhsan Efendi, bütün öfkesine rağmen, aklı oğlunda, mahallesini düşünüyordu. Bu mahalleden çıkıp gitmeden olmayacaktı. Kasaba, bakkala hayli borç ödemişti dün, yanındaki tahsilat parasından. Bu paradan bir de ev kiralar, çıkar kurtulurdu. Bir ara, "Bugün her işi bırak, Adem'in annesiyle gidin ev arayın!" dedi.

"Ev mi? Nerede? Kaça kadar olsun?"

"Nerde olursa olsun..."

"Kaça kadar?"

"Bu oturduğumuzdan pek fazla olmasın." Şehnaz'ın etekleri zil çalıyordu. Kocası çantasını alıp işine gittikten sonra pudralandı, boyandı. Ademlerde soluğu aldı.

Adem evde yoktu. Annesine durumu sevinçle haber verdi. Yaşlı kadının gözleri parlamaya başladı:

"Hemen arayalım, hiç vakit geçirmeyelim Şehnaz. Benim bildiğim bir ev var, altlı üstlü, iki kat. Bir katını siz tutarsınız, bir katını biz. (Göz kırptı) Olmaz mı?"

"Niçin olmasın? Akşam İhsan Efendi gelince söyleriz."

"Sen karışma, bana bırak sözü."

"İyi ya."

Akşam İhsan Efendi eve harap döndü. Kurulu masa karşısında her zaman coşan, pırıl pırıl kahkahalar atan o değildi bugün. Ne Şehnaz'ın özene bezene hazırladığı salatalar, ne Laleli turşucusundan Adem'in alıp getirdiği sarı kehribar gibi hıyar turşusu, ne de kiloluk rakı şişesi... Bir dalgınlık, bir düşüncelilik, bir dokunulsa ağlayacak hâl!

Adem'in annesi gülüyor, söylüyor, adamı güldürmeye çalışıyor, diller döküyordu ama, nafile. Ne yapsa nafile, hep o dokunulsa ağlayacak hâlden kurtulamıyordu.

Evin bulunduğuna bile sevinmedi. Sadece, "İyi ya," dedi.

Şehnaz, beyaz bir tabakta taze taze getirdiği ızgara böbrekleri masaya bırakırken, "Ev iki katlı," dedi. "Hangi katı tutalım acaba?"

İhsan Efendi duymadı. Adem'in annesi, "Bana kalırsa alt katı," dedi.

"İyi ama, üst katı tutacaklar çocuklu olursa ya?"

"O da doğru."

Adem söze karıştı:

"Üst kat kaç oda?"

Şehnaz, "Bir buçuk oda, bir mutfak," dedi.

Adem:

"Tam bize göre. Kirası ne kadar?"

Annesi, "Bizim köhne eve verdiğimizden az," dedi.

Adem'in gözleri parladı:

"İyi ya. Biz tutalım öyleyse..."

İhsan Efendi bütün bunları duyuyor, hatta üst kata Ademlerin yerleşmesine içten içe seviniyor, ama sevincini dışarı veremiyordu. Sabahtan beri hayli durulmuştu. Ne kadar asi olursa olsun, evladını evinden kovmanın pişmanlığı içindeydi. Utanmasa kalkıp aşağı inecek, oğlunun öylece duran yatağına kapanıp kana kana ağlayacaktı.

"Duydun mu? Ademler üst katı tutacak."

Karısına boş gözlerle baktı:

"Ne?"

"Ademler diyorum..."

"Eee?"

"Üst katı tutacaklar!"

"İyi."

Adem, "Yahu," dedi, "ne var bugün sende be amca?"

İçini çekti:

"Hiç."

"Nasıl hiç? Hiç olur mu? Kara kara düşünüyorsun!"

Şehnaz, "Oğlunu düşünüyor herhalde," dedi.

Adem'in annesi iri bir böbrek parçasını ağzına attı:

"Nesini düşünecek? Öyle asi evladın nesi düşünülür? Ben olsam sittin sene aramam!"

Adem kadehini uzattı:

"Haydi amca, düşünme!"

İhsan Efendi kadehini aldı. Eli titriyordu. Omuzları çökmüştü. Adem'le tokuşturup içti. Kadehler kadehleri kovaladıkça sıkıntısı artıyor, içi karardıkça kararıyordu. Her geceki kadar içmediği hâlde sarhoş oldu. Gittikçe artan, koyulaşan bir karanlığa doğru kaydı sanki.

İskemlesinden tam kayarken Adem kolundan yakaladı:

"Tamam," dedi. "Sızdı moruk!"

Üçü, adamı odasına taşıdılar. Sonra sofraya dönüldü, içmeye devam edildi. Gecenin hayli ileri bir saatinde annesi de bir bahaneyle eve gidip genç kadınla oğlunu yalnız bırakınca Adem kalktı. Şehnaz'ın odasına geçti.

Birçok gecelerde olduğu gibi, kimsenin ruhu duymadan, yağlı ağızlarıyla sevişeceklerdi.

Gece yarısına doğru hiç beklenmeyen bir fırtına çıktı. Gecenin içinde uğultular, çarpılan kapı, pencere kapakları...

Şehnaz gözlerini açtı. Sofada ışık vardı. Sıçrayıp kalktı. Pencereden dışarı baktı. Işık kocasının odasındaydı. İdare lambasını yakmış, yatağında oturuyor, başı avuçları içinde, ağlıyordu.

Telaşla karyolaya döndü, hafif bir horultuyla uyuyup duran Adem'i sarstı. Tekrar, sonra tekrar sarstı. Neden sonra kendine gelen Adem, "Hıh," dedi.

"Kalk, çabuk kalk!"

"Ne var?"

"İhsan Efendi uyanmış, yatağında ağlıyor!"

Adem sıçradı. Pencereden adama baktı. Tam bu sırada adam lambayı kısmıştı. Dışarı çıktı. Gıcırdayan tahtaları usul usul geçti, merdiveni indi.

İçi yanıyordu. Oğlunu görmüştü rüyasında. Boynunda işporta, eli bıçaklı birtakım adamlar üstüne saldırmış, bıçaklamaya başlamışlardı. "Yavrum," diye geçirdi. "Evladım. Cevdetim. Ne halt ettim de acı söz söyledim sana, dilim tutulsaydı da söylemeseydim!"

Cevdet'in odasına girdi. Çocuğun bomboş yatağını elleriyle yokladı. Sonra yüzükoyun kapanıp hıçkırmaya başladı. "Yavrum, Cevdetim benim..."

Bütün bunları önce sofanın budak deliğinden, sonra da merdiven başından gözetlemeye çalışan Şehnaz, kocasının yatağa kapandığını, ağladığını filan görmemişti ama akşamki düşüncesinin oğlundan ileri geldiğini anlamıştı.

Odaya döndü. Adem'e haber verecekti. Olabilirdi ki "adam" dönüşte yanına uğrardı.

Adem'i odada bulamadı. Tam sofaya çıkarken, karşıda bir karaltı gözüne ilişti, dikkat etti: Adem! Koştu. Kocasının odasından çıkıyordu.

"Ne yapıyordun orada?"

Adem sinirli sinirli güldü:

"Hiç."

"Yoksa..."

"Patırtıya lüzum yok. Herif bugün emanet paradan bakkala, kasaba borçlarını ödedi. Kaynar gider!"

"Kaç para aldın?"

"Bilmiyorum."

Şehnaz'ı bir korku sarmıştı. Adem kızdı:

"Ne oluyorsun be? Götürür bırakır, bir daha da yüzüne bakmam ha!"

Ellerine sarıldı:

"Yapma Adem, bu gece yapma hiç olmazsa!"

"Hangi gece ya?"

"Öbür eve taşınalım, sonra..."

"En uygunu bu gece. Hazır oğlanı da kovdu... Benim burada olduğumu biliyor mu? Bilmiyor. Sızdıktan sonra basıp gittim ben. Oğlunun gece eve gelip babasını soymadığı ne malum?.."

"?.."

"Birkaç ay sonra pırıl pırıl otomobilimizin içinde seninle yan yana... Haa?"

"?.."

"Alt tarafı elliyi aşmış bir moruk. Onun için ha içeri, ha dışarı, ne farkı var? Halbuki biz? Öyle değil mi?"

"?.."

"Ben dışarı saklanırım, sen onu koynuna alırsın. İdare et işte. Sızdır enayiyi, sonra da..."

"?.."

"Basar giderim. Kim ne bilecek benim yürüttüğümü? Bakkala öyle borçlanmıştı ki, eh. Zaten açığını nereden kapatacak? Her gece içki, et, çeşit çeşit yemek... Yakayı bir ele verirse zimmetten girer. Madem girecek, ha birkaç yüz, ha birkaç bin!"

Şehnaz mırıldandı:

"Doğru..."

"Doğru tabii. Hiç vakit geçirmeyelim. Ben sofada bir yere saklanırım, sen in aşağı, boynuna sarıl, odana çıkar, kapıyı kapa. Ben tüyeyim!"

Şehnaz istemeye istemeye aşağı indi. Kapıda durdu. Karanlıkta hiçbir şey görülmüyordu. Gözleri alışınca, ihtiyarın yatağa kapanmış olduğunu seçerek içeri girdi. Yatağın yanına gitti, kocasını kucakladı:

"Ne yapıyorsun burada?"

İhtiyar hiç istifini bozmadan sesli sesli ağlamaya başladı.

"Çocuk gibisin İhsan Efendi, vallahi çocuk gibisin. Madem bu kadar seviyordun oğlunu, ne diye kovdun? Yarın ara, bul!"

Gözyaşları içinde doğruldu, karısının boynuna sarıldı:

"Beni ayıplıyorsun değil mi Şehnaz? Ayıplıyorsun beni değil mi? Ne yapayım? Elimde değil. İçim yanıyor. Ayıplama beni. Evlat sevgisi nedir bilemezsin yavrum. İçim yanıyor, kendimi öldürmek geliyor içimden!"

Şehnaz, ihtiyarı okşuyor, pörsük yanaklarını öpüyordu.

"Kalk," dedi, "kalk yukarı çıkalım!"

İhtiyar duymadı.

"Rüyamda gördüm, bıçaklıyorlardı. Yavrum, Cevdetim!"

"Kendini üzme, üzersen hasta olursun!"

"Ne çıkar? Ne çıkar be Şehnaz? Ölürsem kıyamet mi kopar? Hazır boynuzluluktan kurtulurum..."

Şehnaz irkildi:

"O nasıl laf öyle, İhsan Efendi?"

"Mahalleliyi duymadın mı? Neler söylemediler?"

"Gözü çıksın mahallelinin. İnanıyor musun?"

"Hayır, inanmıyorum yavrum. Senin namusuna diyecek sözüm yok, Allah iki gözümü kör eder amma..."

"Eee?"

"Bir şeyin vukuundan şüyuu* beterdir derler."

Şehnaz aldırış etmedi. Ne yaptı yaptı kocasını yukarı, kendi odasına çıkardı.

Dışarda gittikçe artan fırtına, semti birbirine katıyordu.

Adem sofayı sürünerek geçti. Merdiveni de tıpkı sofa gibi, sürüne sürüne indi. Kapıyı usullacık açıp dışarı kaydı. Fırtınanın allak bullak ettiği mahallede öylesine bir gürültü vardı ki, Adem'in yavaşça çekip hafif bir "kırk" sesi çıkaran sokak kapısı kaynadı gitti.

---

* Olmadan yayılması, dile düşmesi. (yn)

11

Cevdet, sabahleyin gözlerini Kosti'nin odasındaki sedirde açtı. Kosti, sedirin ayakucundaki yer yatağında hâlâ uyuyordu. İçini çekti.

Öyle kızıyordu ki şu Cevriye'ye! O kadar sıkıştırdığı hâlde, gene de söylemişti Kosti'ye, ki oğlan, "İlle bu gece bizde yatalım. Annem öyle istiyor, rica ediyor!" demişti.

Kosti'nin annesini de ablasını da kendi annesi, ablası gibi seviyordu ama, ne diye yük olsundu? Hiç kimseye yük olmak istemezdi. Bundan böyle babasının evine dönmeyeceğine göre, nerede yatıp kalkacağını bilmemesi önemli değildi. Olmazsa Perili Konak'ta yatar kalkardı. Cinler, periler, akrepler, kırkayaklar umurunda değildi. Hiç kimsenin çıkamadığı üst kata bir zamanlar yalnız başına çıkmamış mıydı? Başta Erol'la Ayla, öteki çocuklar şaşmamışlar mıydı?

Bu geceki fırtınada kim bilir nasıl ötmüştü koca konak!

Bütün gece uyuyamamıştı. Fırtınadan değil, geç vakte kadar babasını, üvey annesini, Şoför Adem'i unutamamış, bir gün Aslan Tomson olunca, onlardan nasıl öç alacağını tasarlamıştı.

Kırmızı Eşarp Çetesi filmindeki Bill gibi acımayacak, hiçbirini affetmeyecekti. Duvarlara boynuzlu resmi çizilen bir babanın oğlu olmaktan nefret ediyordu. Gece rüyasında annesi, "Ne de olsa babandır oğlum. Karşılık vermeyecektin, hele evini bırakıp savuşmayacaktın!" demişti ama böylesi daha doğruydu. Yalnız bir şey... Yatağı, yorganı, yastığı... Annesi dikmişti onları. Annesinden kalmıştı. Ne diye bırakacaktı?

Kosti de uyandı. Yattığı yerden atlet fanilasıyla fırlayıp oturdu:

"Ne haber? Rahat yattın mı?"

Bembeyaz dişleriyle gülüyordu.

Bütün gece hiç uyuyamadığı, gözleri biber gibi yandığı hâlde, "Yattım," dedi.

"Her zaman böyle bizde kalsan ne iyi!"

"Ben mi?"

"Sen."

"Niye?"

"Annem, 'Cevdet'i öyle seviyorum ki,' diyor."

"Ben de onu, hepinizi seviyorum."

"Eve hiç gitmesen de hep bizde kalsan olmaz mı?"

Şüpheyle baktı. Yoksa şu kız, her şeyi anlatmış mıydı? Anlattıysa, yerin dibine geçerdi. Hem de bir daha yüzüne bakamazdı onların. O kadar sıkıladığı hâlde, her şeyi anlatsın!..

Kosti heyecanla:

"Ne iyi olur be Cevdet. Geceleri birlikte kitap okuruz. Yataklarımızda geç vakitlere kadar Amerika'dan konuşuruz. Ne iyi olur değil mi?"

"İyi ama, babam beni bırakmaz ki..."

Tam "Ne babası? Seni evden kovdu ya!" diyecekti ki, Kosti'nin annesi kapıyı açtı, başını içeri uzattı. Çocukların uyanmış, konuşup durduklarını görünce, "Ooo," dedi, "kalimerasis!"

Kosti:

"Kalimera!"

"Karnınız acıktı mı?"

Gene Kosti:

"Hem de nasıl!"

"Ablan hazırlıyor, şimdi. Sen kalk giyin, peynir al, gel!"

Kosti fırladı. Kısa mavi donunun üzerine Cevdet'in bayıldığı dar paçalı pantolonunu çekti, gömleğini giydi, kollarını dirseklere kadar çemirledi, peynir almaya çıktı.

Annesi, "Ekmek de al!" dedi.

Sonra Cevdet'in yanına geldi, sedirin kenarına ilişti. Cevdet'in saçlarını okşamaya başladı:

"Rahat yattın mı yavrum?"

"Yattım teyze. Teşekkür ederim."

"Bundan sonra hep bizde yatar kalkarsın, olmaz mı?"

Hayretle baktı:

"Sizde mi?"

"Öyle ya! Kosti'yle birlikte işe gider gelirsiniz, kardeş kardeş. Fena mı?"

"Babam? Babam razı olmaz ki..."

"Razı olmaz da niçin kovdu?"

Cevdet'in gözleri karardı. Sersemlemişti. Demek Cevriye, Kosti'ye, Kosti de annesine her şeyi anlatmıştı. Kulakmemelerine kadar kıpkırmızı, "Bilmiyorum," dedi.

"Kosti bize her şeyi anlattı yavrum. Niçin utanıp kızarıyorsun? Sana göre ne var? Koskoca adam utanmıyor mu boynuzlu resimlerinin çizilmesine?"

Sedirden atladı:

"Yalan, hayır! Babamın resmini kimse çizmedi?"

Pantolonunu, sonra gömleğini giydi. Kaçıp gitmek istiyordu. Utancından yerlere geçiyordu. Ne ayıp, ne ayıptı! Ufak tefek kadın, önüne geçti:

"Nereye gidiyorsun?"

"Hiç, burdayım."

"Nereye gittiğini öğrenmeden bırakmam!"

Attı. "Yüz numaraya..."

"Peki öyleyse."

İşportasını filan bırakıp aşağı indi. Sokak kapısını açık bırakmıştı Kosti. Yavaşça çıktı. Ortalık günlük güneşlikti ama, hava hâlâ hafif hafif esiyordu. Sonbaharın sarı yaprakları döküp önüne katan soğuk rüzgârı.

Mahalleye gidecek, o kızı bulacak, ağzını burnunu kıracaktı bir güzel. İtoğlu ite o kadar tembih ettiği hâlde... Şu Kosti de beş para etmezdi. Bundan sonra onun da yüzüne bakmayacak, evlerine adımını atmayacaktı!

Köprüden Haliç vapuruna atladı. Mahalleye geldi. Bir gece içinde öylesine yabancılaşmıştı ki mahallesine!

Kahvenin önünden geçerken, bütün sabahçı ihtiyarların ona acıyarak baktıklarını sandı. Ama Perili Konak'ın önünden geçer-

ken utanması filan kalmadı, tam tersi: Duvarda hiçbir resim, hiçbir yazı yoktu!

"Hah şöyle!" diye mırıldandı. "Bundan sonra herkese karşı böyle. Hele istemediğim bir şeyi yapsınlar, beni dinlemesinler!"

Baba evine uzaktan baktı, yüzü asıldı. Oraya bir daha öldürseler dönmeyecekti.

Perili Konak'ın yanından Cevriyelere saptı. Babasını, üvey annesini, Şoför Adem'i, Kosti'yi, annesini filan unutmuştu. Kafasında yalnız o vardı, geveze kız, Cevriye! İsterse haminnesi olsun, tokatlayacak, yerlerde sürüyecekti. Ona o kadar tembih etmişti. Ne diye yaymıştı babasının boynuzlu olduğunu?

Kulübeye hırsla geldi, kapıya avucunun içiyle vurdu.

Cevap alamadı.

Tekrar vurdu, sonra tekrar. Gene cevap alamayınca, kapının çatlağına gözünü uydurup içeriye baktı: Hiç kimseler yoktu. Odalar, küçücük avlu bomboştu. Yoksa taşınmışlar mıydı?

İçinde birdenbire başlayan bir sızı. Geri dönerken kırış kırış bir Çingene karısıyla karşılaştı. Kadının elinde küçük bir anahtar, yanına yaklaşarak uzattı:

"Açıver şu kapıyı bana oğlum!"

Anahtarı aldı:

"Burada sen mi oturuyorsun?"

"Ben oturuyorum."

"Cevriyeler nerde?"

"Ohooo... Gittiler!"

"Nereye?"

"Uzaklara. Amıcaları geldi, götürdü. Esas amıcaları değil ama, amıca. Uydurma amıca!"

"Başka memlekete mi?"

"Başka memlekete!"

Kapıyı açıp, koşarak uzaklaştı. Gevezelik ettiğini, gevezelik ettiği için onu tokatlamayı unutmuştu. Neredeyse ağlayacaktı. Kendini Perili Konak'ın alt katına zor attı. Toprağa yüzükoyun

kapandı, sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Bir daha belki de hiç görmeyecekti!

Oracıkta uyuyakalmıştı. Rüyasında hep Cevriye'yi gördü. Kocaman bıyıklı adamlar nasırlı elleriyle ağzını kapamış, kaçırıyorlardı. Artlarından nefes nefese koştu. Bir türlü yetişemiyordu. Bağırmak, kıyametleri koparmak istiyor, olmuyordu.

Birden uyandı. Rutubetli toprakta buz kesilmişti. Karnı da öyle acıkmıştı ki.

Kalktı. Usullacık dışarı baktı. Güneş tam tepeye yükselmişti. Ortalık hayli sıcaktı.

Nereye gidecek, karnını nasıl doyuracaktı?

Paralarını çıkardı pantolonunun cebinden, saydı: Bir buçuk lira kadar parası vardı. Vardı ama, mahallesine görünmek istemiyordu. Birden Cevriye'yi hatırladı. Sahi, unutmuştu. Demek kızı koca bıyıklılar başka memlekete kaçırmışlardı?

Toprağa tekrar oturdu.

Az sonra çocuk sesleri işitmeye başladı. Kulak verdi, Erol'la Kayhan'dı galiba. Öyle ya, onlar. Erol, dün gördüğü bir filmi anlatıyordu. Az sonra Ayla'nın da yanlarına geldiğini anladı.

Ayla, "Demin, bir işportacı benden Cevdet'i sordu," dedi.

Erol, Kayhan'la konuşmasını kesti:

"Ne dedin?"

"Bilmiyorum, dedim."

"Babası evden kovmuş değil mi?"

"Kovmuş. Bir daha da içeri almayacakmış..."

Erol içini çekti:

"Yazık..."

Kayhan:

"Niye?"

"Nerde yatıp kalkacak? Ne yiyip ne içecek?"

Ayla:

"Acıyacak kimse kalmadı mı başka? Hem ne, seninle kavga etti, burnunu kanattıydı!"

"Ben hak etmiştim."

"Amaaan sen de..."

Ayla kaçtı gitti. Erol, sinemayı yeniden anlatmaya başladı.

Cevdet heyecan içindeydi. Yanında Kayhan olmasa, gider Erol'un boynuna sarılır, yanaklarından öper, barışırdı. Kayhan vardı yanında, sonra, boynuzlu bir babanın oğluydu. Yüzüne karşı bir şey demese bile, içinden geçirebilirdi.

Erol'un küçük kardeşi, ağabeyini yemeğe çağırdı. Erol'la Kayhan yan yana, konuşa konuşa uzaklaştılar.

Cevdet çekinerek dışarı çıktı. Görünürlerde kimseler yoktu. Her şeyden önce karnını doyurmalıydı. Öyle açtı ki... Cibali'deki köftecilerden birine girdi. Bol domatesli, kızarmış yeşil biberli köfte söyledi. Dükkân sigara fabrikası işçileriyle tıklım tıklımdı. Bekledi.

Köftesini yerken hep Cevriye'yi düşündü. Bir de Kosti'yi. Cevriye kaçırılmasa, Kosti'ye karşı duyduğu nefret mümkün değil azalmayacaktı ama Cevriye kaçırılmış, evinden kovulmuş, birdenbire büsbütün yalnız kalmıştı. Yemeğini yiyip dükkândan çıkarken, artık Kosti'ye kızmadığına şaştı. Ne Kosti'ye, ne de annesine. Kosti'yle karşılaşsa, ille eve götürmek için zorlasa, direnmeyecekti. Ama kendiliğinden gitmeyecek, isterse öldürsünler, gitmeyecekti.

Elleri pantolon ceplerinde, Balıkpazarı'ndan Eminönü'ne, oradan da Bahçekapı'ya vurdu.

Cevriye içinde yara gibi sızlıyordu. Şimdi olsa, isterse dilensin, kazandığı paralarla Balat'taki işkembecide çorba içseler, gece gündüz deniz kıyısındaki ağacın altına yan yana otursalar, küçücük elini avuçları içine alsa...

Gözleri yaşardı. Elinin tersiyle sildi. Kardeşi gibi seviyordu onu. Kosti'den de yakın can yoldaşıydı. Onu en çok o anlar, bağırıp çağırsa, hatta tokatlasa bile aldırış etmez, "Cevdet Ağabey, Cevdet Ağabey" diye yanından ayrılmazdı.

Nerdeydi şimdi, nerdeydi acaba?

***

Henüz İstanbul'da, Sulukule'deki Çingene evlerinden birinde, çok sıkı gözaltındaydı. Hep ağlıyor, ağladıkça dayak yiyordu. Değil dayak, öldürseler umurunda değildi. Tuvalete bile yalnız bırakılmıyordu. Birkaç gün sonra Tekirdağ taraflarına götürülecek, İhsan Efendi'nin oğlunu unutuncaya kadar salıverilmeyecekti.

Yaşlı başlı, koca bıyıklı çalgıcıların arasında oturuyor, Cevdet Ağabey'ini düşünüyordu. En çok, "Sakın bu meseleyi Kosti'ye söyleme!" diye sıkıladığı hâlde, sözünü dinlemeyip gevezelik edişine üzülüyordu. "Keşke söylemeseydim, keşke söylemeseydim. Dilim kopsaydı!"

Haminnesi karşıdan karşıya ters ters, "Bak gene ağlar!" dedi. "Kız parçalarım kafanı şindi!"

Parladı:

"Parçalarsın, evet!"

Yanında, zurnasının demir kısımlarını parlatan koca bıyıklı çalgıcı Hasan Ağa, ağzına zurnayla insafsızca vurdu. Dudağı patladı. Bir çığlıkla yüzükoyun kapandı, sesli ağlamaya başladı. Anlıyordu, anlıyordu artık kurtuluş olmadığını. Cevdet Ağabey'i unutturacaklardı. Unutmazsa!

Gene haminnesi, "Boğarım seni!" dedi. "Boğuveririm!"

Dudağından sızan kan, bileğini kırmızıya boyamıştı.

12

İş olacağına varmıştı. İhsan Efendi fabrikada, şakacı veznedarın bugün çok ciddi yüzüne uzun uzun baktıktan sonra, "Bilmiyorum," dedi, "hiçbir şey bilmiyorum!"

Sonra şaşkın bakışlarını muhasebe servisi içinde dolaştırdı. Gerçekten de bilmiyordu, haberi yoktu. Açığı, taş çatlasa bir, iki yüzden fazla olamazdı ama, kim bilir?

Gözlerini veznedara çevirdi.

Veznedar, "İyi düşün," dedi. "Evde karın filan bir şaka yapmış olmasın?"

Şahlandı:

"Karım mı? Karım mı dedin?.. Bak buna gelemem. Karım böyle pis şaka yapmaz. Bugüne kadar elini cebime sokmuş kul değildir. Kaldı ki fabrikaya ait paralara el sürsün!"

"O hâlde?"

"Bilmiyorum, bilmiyorum dedim ya!"

Veznedar sinirli sinirli baktı. Sonra yüzünü muhasebeciden yana çevirdi. Hiç kimsenin henüz bir şeyden haberi yoktu. Az buz bir şey, yüz, hatta iki yüz lira olsa kolay sayılabilirdi. Denkleştiremese bile eş, dost, arkadaş yardımıyla bir şeyler yapabilirdi. Ama, üç bin lira?

Omuzları düşmüş, rengi sapsarı ihtiyara yeniden baktı. Oval gözlüğü gerisinde balmumu gibiydi. Veznenin tahta kenarını tutan eli titriyordu. Yıllar yılı hiç böyle şeyi olmamıştı. Değil üç bin küsur, üç yüz, hatta elli lira, on beş lira, on lira bile...

İçini çekti.

Bir ara muhasebeci, "Ne dikiliyorsunuz?" diye sordu.

Veznedar kendine geldi. Ona göre hava hoştu ama hayır, öyle değildi kazın ayağı. Önce o söylememeliydi, ondan duymamalıydılar. Bakışlarını muhasebecininkinden kaçırmak için kasaya döndü, sırtını çevirdi muhasebeciye. Muhasebeci hayvan değildi, anlar gibi oldu. Daha sert, yineledi:

"Ne dikilip durduğunuzu soruyorum sizden veznedar, İhsan Efendi. Niçin cevap vermiyorsunuz?"

İhsan Efendi dalmış gitmişti. Bomboş gözlerle muhasebeciye baktı. Uzun uzun baktı. Tek kelime çıkmadı ağzından.

Muhasebeci, "Ne biçim bakış o öyle?" dedi.

Hâlâ bakıyordu. Bomboş, manasız, ıslak bir bakış.

Koca serviste bütün kalemler bırakılmış, yazı, hesap makineleri susmuş, bakışlar İhsan Efendi'ye çevrilmişti. İhtiyarda bir

şeyler vardı bugün herhalde. Tuhaf, çok tuhaf bakıyordu. Karşılık da vermiyordu. Veremiyor gibiydi. Rengi sapsarı...

Muhasebeci masadan kalktı, ihtiyar mutemedin yanına geldi:

"Neyin var?"

Cevap alamadı. Bileğini tuttu, buz gibiydi. Titriyordu. "Hasta mısın?"

Hep o buz gibi bakış, değişmedi.

"Nesi var bunun veznedar?"

Veznedar şöyle bir döndü, kaçamak bir cevap:

"Bilmiyorum."

"Paraları niçin teslim almadın?"

Veznedarın dönük sırtı sadece omuz silkti. Masalardan teker teker kalkılıp vezneye geliniyordu. Bakışılıyor, konuşulmuyordu. Gözlerle anlaşılıyordu sadece. İhtiyarın bakışlarındaki cam pırıltısı ise değişmiyordu.

Veznedar birden sertçe döndü:

"Git evine, sor soruştur amca. Belki de bir şaka yapmışlardır!"

İhtiyar sarsıldı. Nefretle sordu:

"Kimden bahsediyorsun? Karım mı şaka yapacak?"

"İnsan hâli bu, belli olmaz."

"Karım hakkında böyle şeyler düşünülmesini istemiyorum!"

"Oğlun? Oğlun ya?"

"Oğlum da olamaz!"

"Niçin?"

Gözlerinden iki damla yuvarlandı:

"Çünkü... Kovmuştum evimden! Kim bilir nereye gitti?"

Gözlerini yere indirmişti. Birbiri ardından yuvarlanan damlalar oraya, tozlu tahtalara düşmüştü. Orada oğlunu görüyordu. Dişçinin oğlu yüzünden nasıl saçlarını destelemiş, nasıl tokatlamış, ağzını burnunu nasıl kan içinde bırakmıştı! Veznedar başka şey sordu:

"Akşam komşular filan var mıydı? Yatıya kaldılar mı?"

Gözlerini yerden, veznedara kaldırdı.

"Vardı. Komşu şoförle annesi vardı ama gece yatısına bizde değillerdi. Hiç kimsenin günahına giremem. Bu benim kaderim. Cezamı çekmeye razıyım. Hiç kimseyi karıştırmayın!"

Muhasebeci, "Kaç lira?" diye sordu.

Veznedar:

"Üç bin yüz yetmiş," dedi.

Artık hiçbir şey duymuyordu. Ne karısı, ne oğlu, ne de komşular. Hapse girmek de umurunda değildi. Yalnız karısı! Kime bırakacaktı onu? Bundan böyle ona kim bakacaktı?"

Boş, bomboştu. Etrafında çoğalan birtakım karaltılar, tanımadığı birtakım yüzler, yazı makinesiyle doldurulan, imzalatılan kâğıtlar. Daha sonra polislerle birlikte eski bir otomobile biniş, mahalle kahvesinin önünden geçiş, eve geliş. Karısı. Karısının birdenbire sapsarı kesilen yüzü! O zaman kendine gelerek yeniden şahlandı:

"Hayır, karımın suçu yok! Onu rahat bırakın!"

Çatık kaşlı, sert bir yüz sordu:

"Nereye koydunsa çıkar paraları öyleyse!"

"Bilmiyorum."

"Nasıl bilmezsin?"

"Bilmiyorum. Karımı rahat bırakın!"

"Oğlun? Oğlun nerde?"

"Bilmiyorum, yahut, durun bakayım... Evet, kovmuştum. Kafa tutuyor diye. Evet evet, kafa tutuyor diye ama ne alakası var şimdi bu meseleyle?"

Etrafına bakındı: Bütün mahalleli dolmuştu eve. Müfit Efendi, Berber Lâtif, Hasan Tayyar ve ötekiler. Merakla bakıyorlardı. Kızdı:

"Bu herifleri ne doldurdunuz evime? Kovun şunları!"

İskambil kâğıtları gibi birbirlerinin ardından devrile devrile savuştular. Yalnız karısı, büyük büyük açılmış gözleriyle sapsarı, bakıyordu. Kime bırakacaktı bu kadını? Hiç kimsesi yoktu. Olsa bile, evinin kirasını kim verecekti? Ruj, pudra parasını kimden alacaktı?

"Hayır," dedi, "hayır. Karımdan şüphelenmeye hakkınız yok. Suçlu benim. Beni tevkif edersiniz, biter gider!"

Geç vakit öyle oldu: Tutuklandı, cezaevine yollandı. Bir uğultu, çeşitli yüzler, "Allah kurtarsın, geçmiş olsun"lar, önüne bırakılan kirli bir çinko tabak. Hayretle baktı:

"Ne bu?"

Sivri çeneli, kirli suratlı bir delikanlı, "Allah kurtarsın, beybaba!" dedi.

"İyi ama..."

"Aması maması yok moruk. Tekliği tosla da paran meydan görsün!"

Etrafına bakındı. Neden toslayacaktı tekliği? Âdet miydi? Yoksa kanun mu?

Yanı başında oturan kravatlı, ak saçlı adam, "Ver," dedi, "ver lirayı, âdettir!"

"Âdet midir?"

"Âdettir ya."

Çıkardı, verdi. Delikanlı parayı çinko tabaktan aldı, yüzüne gözüne sürdükten sonra, "Ha berekât!" dedi.

Sağdan, soldan suçunu soruyorlar, ciddi ciddi dinliyorlardı. Anlatıyordu:

"Akşam paralar bitamamdı. Sabahleyin hiçbir şeyden haberim yok, güzel güzel işime gittim. Veznedara teslim edecektim..."

Sarı saçları dalga dalga, mavi gözlü, kolalı yakalı, kırmızı kravatlı efendiden bir genç, "Bir de baktın, mangizler deve olmuş ha?" dedi.

Sertçe döndü:

"Yalan mı söylüyorum yani?"

"Yok canım, söyler misin hiç?"

Büsbütün içerledi:

"Bana bak, ben öyle şeylere tenezzül edecek adam değilim!"

"Değilsin de burada işin ne? Camide namaz kılarken mi tutup getirdiler? Öyle şeylere tenezzül edecek adam değilmiş, hırt!"

Yanı başındaki ak saçlı adam, "Kısa kes," dedi, "başına iş açma!"

"Ne olur?"

"Ne mi olur? Kesme öyleyse!"

Yanından kalkıp dışarı çıktı. Yalnız kalmıştı. Gözlerini koğuş kapısına dikti. Elleri arkasında tespihli, çatık kaşlı mahkûmlar beton dehlizde sinirli sinirli dolaşıyorlardı. Kendi kendileriyle sohbete dalmış gibiydiler. Sonbaharın ta karşı duvarlardaki solgun güneşi kayboluncaya kadar daldı gitti. Sonra birdenbire karanlıklar indi. Koğuşta küçük ampuller yandı, mahkûmlar koğuşlarına kapatıldı, kapıların demir kolları çekilip kilitlendi.

Karısı, karısı ne yapıyordu şimdi? Geceyi evde yapayalnız nasıl geçirecekti? Akıl etse de yanına Adem'in annesini çağırsaydı bari!

Yakınlardan, çok yakınlardan fışıltılarla geçen trenin sesine dikkat etti birden. Sonra dalgalar... Yakın bir yerlerde gittikçe güçlenerek bir yerleri döven dalgalar... Gece ilerledikçe, dalgaların sesi daha da kuvvetleniyor gibiydi. Gözlerini yumdu.

Omuzunun dürtülmesiyle kendine geldi.

"Hıh!"

Kırmızı kravatlı, sarı saçlı genç, "Yatağımı sereceğim, kalk!" dedi.

Koğuşa sıra sıra yataklar serilmiş, millet yataklarına girmişti. Yataktan yatağa mırıl mırıl konuşuluyor, usul usul gülünüyordu.

Kalktı. Ayakta dikildi kaldı. Koğuş kapısının arkasına paslı bir çiviyle çakılmış sidik tenekesinin altından başka tek karışlık yer yoktu.

Gündüz, çanak tutup lirasını alan sarı benizli delikanlı, "Kandil gibi dikilmesene moruk!" diye bağırdı.

"Ne yapayım ya?"

"Sidik tenekesinin altına kıvrılıver!"

Deminki ak saçlı ihtiyar eski, parça parça bir çul attı:

"Bununla idare et sabaha kadar. Yatağını getirirler herhalde yarın..."

Soruverdi:

"Kim?"

Konuşmalar, mırıltılar kesildi, merakla bakıyorlardı.

"Kim mi? Sahibin yok mu senin?"

"Karım var."

Sağdan soldan sordular:

"Genç mi, yaşlı mı?"

Tepesi attı:

"Bana bakın, karıma laf söylerseniz!.."

"Ne olur?"

"Benim karım buraya gelip yatak getireceklerden değil!" Bir anlık koyu bir sessizlik, sonra homurtular:

"Ne demek o? Buraya yatak getirenlerin canı yok mu?"

"Yoksa adi mi demek istiyorsun onlara?"

"Sen konuşmasını bilmiyorsun, moruk! Lafını ölçerek sarf et, burası hapishane, dışarıya benzemez ha!"

"..."

"!.."

Eski çulu aldı, sidik tenekesinin altına kıvrılıp yattı.

Dışarda fırtına çıkmıştı besbelli. Deniz gittikçe artan gümbürtülerle kayalarda patlıyor, acı sesiyle tren zaman zaman geçip gidiyordu.

Uyudu. Düşünde karısını gördü:

"Hiç merak etme kocacığım," diyordu. "Adem'in annesi beni yalnız bırakmayacak!"

***

Yalnız bırakmamıştı gerçekten de. O gün soruşturmayı yönetenler, epey sıkıştırmışlardı para için. Hatta bir ara, "Kocanız da sizden şüpheleniyor. Paranın yerini söyleyin de kurtulsun ihtiyarcık!" dedikleri zaman, kocasından nefret etmiş, "Allah kahretsin onu!" diye bağırmıştı. "Demek benden şüpheleniyor? Bilmiyorum ben, benim haberim yok. Ne yaptıysa yaptı. Gırtlağa kadar

borcu vardı. Bütün mahalleli bilir. Dışarda içer, evde içer, uygunsuz yerlere gider... Eski karısını da zaten bu yüzden, içki yüzünden öldürmüştü. İyice sıkıştırın, söyler!"

Vakit gece yarısına yaklaştığı hâlde hâlâ oturuyorlardı. Her akşamki içki masasının başındaydılar. Şehnaz, Şoför Adem'in tam karşısında, yüzü avuçları içinde, dirsekleri masaya dayalı, dışarda gittikçe artan fırtınanın uğultusunu dinliyor, Adem'e bakmıyordu. Bakmıyordu ama onu düşünmekten de kendini alamıyordu. Demek üç bin yüz yetmiş beş liraydı? Demek üstüne yatmıştı? Bu parayla bir otomobil alabilir, hayatını kurtarabilirdi. Kendi? Kendi ne olacaktı? Hiç kimsesi yoktu. Şayet Şoför Adem nikâhlamaz da yan çizerse?..

Göz göze geldiler.

Genç adam sordu:

"Ne düşünüyorsun?"

Genç kadın, "Hiç," dedi.

Adem'in annesi:

"Düşünecek neyiniz var şükür? Koca herif aradan çıktıktan sonra..."

Adem:

"Hiç canım. O aradan çıktıktan sonra... Birkaç gün sonra gideriz Adliye'nin oraya, benim tanıdığım iyi bir istidacı var. Bir istida yazdırırız..."

"Ne istidası?"

"Boşanma!"

"Hemen boşarlar mı?"

"Ossaat. Bizim istidacı, avukat gibidir. Herif para çaldı, boru mu? Girdi içeriye. Yüz kızartıcı bir suç. Yani şerefsiz bir insan. Şerefsiz bir insana karılık yapmaya mecbur tutmaz seni kanun!"

Uzun siyah kirpikli yeşil gözleriyle adama bakıyordu. Gülümsedi:

"Neler de bilirmişsin meğer..."

Yaşlı kadın ellerini yıkama bahanesiyle kalktı. Yalnız kaldılar.

Kadın, laf olsun diye tekrar sordu:

"Demek ossaat boşanırım?"

"Ossaat."

"Sonra?"

"Ne sonrası?"

"Boşandıktan sonra ne yaparım?"

"Bu da laf mı be? Evleneceğiz ya!"

İçini çekti. Nedense inanamıyordu. Bu kurnaz adamın madik atmasından korkuyordu.

Masanın üzerinden uzandı, kadının bileğini tuttu:

"Niçin içini çektin?"

"Hiç, öyle..."

"Bana güvenemiyor musun? Evlenir, başka bir şehre gideriz. Arabayı hemen almayacağız, korkma. Çok sonra alacağız. Moruk belki de içerde cartayı çeker o zamana!"

Kadın başka bir şey sordu:

"Demek senden Cevdet'i sordular?"

"Asıl onun üzerinde duruyorlar!"

"İyi ama, o gece çocuk evde değildi ki!"

"Olmasın. Babası hem dövmüş, hem de kovmuştu. İntikam hissiyle böyle bir şey yapamaz mı?"

"Yapmadı ama..."

Kadının bileğini bıraktı:

"Darılma ama çok aptalsın. Unut o geceyi, beni, benim alışımı. Ortada morukla oğlu var. En akla gelen bu ikisi. Yaptı, yapmadı. Sana ne, bana ne? İşler ne kadar karışır, kördüğüm olursa o kadar lehimize. Ko sarhoşu yıkılana kadar!"

Şehnaz'ın kafasında Cevdet. Tersti, aksiydi, söz dinlemezdi ama...

"Düşünme, at kafandan öyle şeyleri. Kocan senden şüphelenmiş, öfkesini duy bunun, arkasından boyuna at, tut! Nene lazım Cevdet? Polisler vızır vızır arıyor. Yarın piyastos edilir, tamam. İşin mi yok da düşünüyorsun? Canı cehenneme itoğlu itin!.."

***

Henüz hiçbir şeyden haberi yoktu. Kostilerde, Kosti'nin odasındaki sedirde sırtüstü yatıyordu. Dışardaki fırtınadan da haberi yoktu. Gittikçe artan uğultu, şahlanan denizin kayalarda patlayışı, Sirkeci'den kalkan Bakırköy arabalarının kornası...

Aranıyordu, İstanbul'un her yanında aranıyordu. İhsan Efendi'nin manalı sükûtundan bu neticeye varılmıştı: Çocuk bu işi yapabilirdi!

Mahalleden toplanan bilgiye göre, çocukla babası arasında tam bir zıtlık vardı. Annesini öldürdüğünü sandığı için babasını sevmiyordu. Babasını yalnız bunun için değil, annesinin yerine başka bir kadın getirdiği için de sevmiyordu. Nefret ediyordu ondan. Hele son gün, dişçinin oğluyla kavga ettiler diye babasının onu dövüşü, karakolluk oluşları, karakoldan sonra da evden kovuşu, zaten kinci olan çocuğu intikam hissiyle hareket etmeye zorlayabilir, bu suretle öcünü almak isteyebilirdi.

Akla pek uygun geliyordu. Hemen yakalanırsa paraları meydana çıkartmak işten bile değildi. Şoför Adem, "O çocuk her şeyi yapabilir. Onu sıkıştırın asıl," demişti. "Bir Rum çocuğuyla arkadaşlık ediyor şu sıra. Rum çocuğunun evini bilmiyorum ama, çokluk beraber dolaşıyorlar. Sirkeci'den de geçerler!"

Sabahleyin hâlâ fırtına dinmemişti. Cevdet erkenden gözlerini açtı. Hep o "Boynuzlu babanın oğlu!" oluşunun utangaçlığı içindeydi. Gerçi savuşup çıktığı bu eve kendi isteğiyle gelmemişti. Kosti zorla getirmişti ama ne de olsa geri gelmişti ya!

Kosti'nin annesinden çok, ablasından utanıyordu. Oysa, kız hiçbir şey söylemiyor, sadece bakıyordu. Sonra, bir şeyler sorsa, eşelese bu kadar utanmayacaktı. Sormuyor, gülümseyerek bakıyordu. Bu bakış bitiriyordu işte. Sanıyordu ki, çok ayıpladığı hâlde, sırf utandırmamak için böyle davranıyor!

Acınan, zavallı biri olmaktan nefret ediyordu.

Sedirden sessizce indi. Vakit henüz çok erkendi ama olsun, giyinir, işportasını alır, evden yavaşça çıkar, Kosti'yi Sirkeci'de

bir yerde beklerdi. Acınan bir insan, zavallı bir insan gibi karşılarında oturmak, kahvaltı etmek istemiyordu. Zavallı değildi o. Dün bir yaş daha büyümüştü. Koskoca delikanlıydı artık. Nerdeyse Yanik kadar olacaktı. Yanik de zavallı değildi. Koca adamların yapamadığını yapmıştı. Jano'yu kaç sefer hapislerden, Kızılderililerin, boynu mendilli haydutların elinden kurtarmıştı. O da bir Yanik sayılabilirdi. Ne Kosti, ne annesi, ne de ablası onu zavallı sanmamalıydılar!

Tam işportasını alıp çıkarken, Kosti uyandı. Arkadaşını tüymek üzere görünce, yataktan fırladı:

"Nereye be?"

Cevdet suçüstünde yakalanmış gibi, attı:

"Canım işkembe çorbası çekmişti de..."

"Beni niye uyandırmadın?"

"Hiç. Uyuyordun. Uyandırmak istemedim..."

"Bekle, beraber gidelim!"

Anında giyindi, işportasını boynuna taktı, evden çıktılar.

Vakit çok erkendi henüz. Hava soğuk soğuk esiyordu. Ebussuut Caddesi, Meserret Kahvesi'nin önünden Babıali'ye çıktılar. Karşıdaki büyük işkembeciye girdiler. Dükkân tenhaydı. Bol sirkeli, bol sarımsaklı birer işkembe çorbası söylediler. İşkembe çorbası için ölmezdi ama bu sabah çok sevmişti nedense. Sıcak sıcak.

Bütün gece Amerika'dan konuşmuşlardı. Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki Bill gibi insaflı olmayacağı sözünü Kosti kabul etmemişti. "İnsan babasına acımaz olur mu? Bakma, şimdi kızıyorsun da ondan!" demişti. Cevdet gene de dayatmıştı: "Göreceksin. O gün gelsin de... Hiç kimseye acımayacağım. İsterse babam olsun!"

Bunları yeniden hatırlayan Kosti, sordu.

"Demek babana da acımayacaksın?"

"Acımayacağım."

"Baba gibi var mı be? Benim bir babam olsa..."

"Anneni öldürüp yeni anne getirse?"

"Annemi de çok severim ama..."

"Çok sevdiğin annenin üstüne yenisini getirse?"

"Gene de acırdım babama. Baba gibi var mı be? Bir babam olsun, köşede otursun, ben çalışayım o yesin. Her gün dövsün isterse, razıyım!"

Cevdet karşılık vermedi. Şu sıra babasına kızmıyordu ama acımıyordu da. Annesini döve döve öldürmese, belki de acırdı ama elinde değildi.

İşkembeciden çıkarken hayli yumuşamıştı. Bill yahut Aslan Tomson olduktan sonra tekrar düşünmek üzere bu konuyu unutmaya çalıştı.

Yolda, "Çeşitlerimizi tamamlayalım ilkönce," dedi.

"İyi ya."

Bahçekapı'dan Yeni Cami'nin önüne indiler. Caminin merdivenlerinde güvercinler... Hava hâlâ soğuk soğuk esiyordu. Solgun bir sonbahar güneşi ortalığı sadece yalıyordu. Merdivenlerin rüzgâr tutmayan tarafına yan yana oturdular.

Cevdet, "Bugün okullar açılacak!" dedi.

Gözleri karşılara, ta karşılardaki Haliç'in kirli kurşunisine takılmıştı. Okullar açılacak, Erol, Kayhan, Ayla ve ötekiler mahalleden cıvıl cıvıl çıkacaklar, okullarına gideceklerdi.

Aklına Perili Konak'ın pembe duvarı, pembe duvardaki resim, yazı, Erol, sonra da Cevriye geldi. Cevriye'yi hatırlayınca derinden derine içi sızladı.

Kosti:

"Amma da dalgınsın be!"

Döndü:

"Ne var?"

"Bir akordeonum olsa, diyorum!"

"Hani kemandı?"

"İkisi de olabilir. Keman yahut akordeon. Ama Beniamino Gigli gibi bir tenor olmayı da isterim. Elimde olsa, dünyanın en

büyük akordeoncusu, en büyük kemancısı, en büyük tenoru, en büyük futbolcusu olmak isterdim!"

"Ben de en büyük kovboyu!"

Kosti'nin gözleri parlamaya başladı:

"Sen en büyük kovboyu olsan, ben de en büyük kemancısı..."

"Senin çocuğunu kaçırsalar. Polis bulamasa..."

"Sana başvursam..."

"Ben de..."

"Bill gibi, ha?"

"Tamam. Bill gibi işe girişsem. Sonra da gazeteler benden Aslan Tomson diye söz etseler!"

"Yahut Gigli gibi bir tenor olsam ben. Otomobilim, uşaklarım olsa. Gazeteciler benimle konuşabilmek için günlerce evimin önünde bekleseler!.."

"Hayır, Bill gibi bir kovboy olmak daha iyi. Şarkıcıdan hiç kimse korkmaz. Ama kovboydan?"

"Niçin? İnsanların senden korkmasını niçin istiyorsun?"

Gözleri vahşice parladı:

"Bilmem ama istiyorum bunu. Herkes benden korkmalı, titremeliler. Ben sokakta giderken, birbirlerine gösterip, 'İşte,' demeliler, 'bu var ya? Bu, o işte!'"

Kalktılar. Güneş hızla yükseliyordu: Havanın esmesi hafiflemişti.

Galata Köprüsü iyiden iyiye canlanmıştı. Tramvaylar, otomobiller... Haliç vapurundan boşalan kadınlı erkekli, çoluk çocuklu bir kalabalık Eminönü'ne doğru akıyordu.

Yeni Camii'nin kemeri altından geçip Sirkeci'ye yöneldiler.

Tam Trakya otobüslerinin durak yerinden geçerlerken, Dempsey Necip önlerine çıktı:

"Sen," dedi, "İhsan Efendi'nin oğlu değil misin?"

Dempsey'i tanımıyordu. Sertçe:

"Evet!"

"Seni polisler arıyor!"

Şaştı:

"Beni mi? Niye?"

"Niye ha? Ulan aferin oğlum... Paraları nereye sakladıysan çıkar, sonra içeriyi boylarsın."

"Ben mi? Ne parası?"

"Dalga mı geçiyorsun ulan! Haberin yokmuş gibi polim yapma! Herifi içeri attırdın, bir de numara ha?"

Hiçbir şey anlamamıştı ki, etrafı sarılıverdi. Bir uğultu, bir şaşkınlık içinde boş bir taksiye sokulup hızla götürüldü. Sonra büyük bir yapının önünde duruldu, inildi. Merdivenler çıkıldı, koridorlar geçildi. Kravatlı, şişman, zayıf, asık yüzlü, tatlı bakışlı bir sürü insanın sorularına karşılık verdi. Anlıyordu, bir şeyler anlıyordu ama, hiçbir şeyden haberi yoktu. Babasının siyah çantasıyla ne ilgisi vardı? Evet, biliyordu orada çok para olduğunu ama, o almamıştı ki.

"O geceyi nerede geçirdin?"

"Kostilerde."

"Kostiler de kim?"

"Kostiler mi? Kosti Rum çocuğu, arkadaşım. İşportacı benim gibi."

"Paraları birlikte mi sakladınız?"

Tepesi attı:

"Ne parası be? Kosti'yi karıştırmayın!"

"Haa... Sen yalnız çalıp sakladın, değil mi yavrum?"

"Ne çalması? Ben hırsız değilim!"

"Sen sus Murat Bey, Cevdet hırsız değil. Hırsız, evlerden öteberi çalanlara derler. Değil mi? Halbuki Cevdet, babasının çantasından! Hem ne, baba malı hırsızlık sayılmaz ki!"

"?.."

"Baban seni dövdü, evden kovdu diye kızdın, intikam almak için bu çocukluğu yaptın değil mi?"

"??.."

"İhtiyar babanı hapse attık yavrum, ona acımıyor musun? Paraları nereye sakladığını söyle, babanı hemen serbest bırakalım!"

Her şeyi anlamıştı ama, o çalmamıştı paraları.

Bin dereden bir su getirildi. Ne yapıldıysa nafile. O çalmamıştı, haberi yoktu. Ama inanılmıyordu. Başka kim yapabilirdi? Suçlu gerçekte yaşlı adamdı ama, hiç olmazsa paralar bulunmalı, sahibine geri verilmeliydi.

Çok geçmeden Kosti, annesi, ablası da getirildi. Ağlaşıyorlardı. Şimdiye kadar böyle yerlere hiç gelmemişler, böyle sorgulara çekilmemişlerdi. Cevdet'i acıdıkları için yanlarına almışlardı. Ne bilirlerdi böyle bir suç işleyip evden kaçtığını? Zaten çok tuhaf, çok vahşi bir çocuktu!

Memurların çekilip onları baş başa bıraktıkları bir ara, Kosti'nin annesi, Cevdet'in yanına geldi, ellerini tuttu, mavi gözlerinden boncuk boncuk yaş dökerek, "Acı bize yavrum," dedi, "babana acı! Nereye sakladıysan söyle yerini paraların!"

Kosti de, "Söyle Cevdet," dedi. "Ne olursun söyle. Annemin kalbi var. Fazla heyecana gelemez. Allahaşkına söyle!"

Sonra ablası:

"Söyle, söyle Cevdet. Bizi kurtar! Yalvarırım!"

Sıkılmaya başlamıştı artık. Ne diye suçu yüklenecekti?

Kosti birden Cevriye'yi hatırladı. Kafasında bir şimşek çaktı: Yoksa çaldığı paraları Cevriyelere verip başka şehre mi yollamıştı?

Sordu. Cevdet hırsla, "Hayır," dedi. "Cevriye'yi bu işe karıştırmayın!"

Memurlar hemen çevrelerini sardılar:

"Cevriye kim?"

Kosti'ye ilk defa hınçla baktı:

"İyi mi yaptın? Ne haberi var kızın?"

Yepyeni, hem de çok güçlü bir ipucuydu: Cevriye kimdi? Ne iş yapardı? Nereye gitmişti? Şimdi nerdeydi? Bütün şüpheler Cevriye üzerinde toplanıvermişti. Hele kızla haminnesinin durumları da öğrenilince, mesele kalmamıştı.

"Cevriye'nin yerini söyle!"

"Bilmiyorum."

"Nasıl bilmezsin?"

"Bilmiyorum. Bizim mahallede otururdu haminnesiyle. Sonra birdenbire ortadan kayboldular."

Adresi alındı. Gidildi. Cevriyelerin eski oturdukları barakadaki kırış kırış kocakarı sorguya çekildi. Sorgu daha başka ipuçları verdi. İpuçları Edirnekapı'ya kadar uzandı. Sonra da İstanbul sınırlarını aşıp Tekirdağ'a.

Daha ertesi gün Cevriye bulundu. Cevdet Ağabey'i tanımaz olur muydu hiç? Elbette tanıyordu. Babasının çantasından para mı çalmıştı? Kendisine mi vermişti? Yok canım, yoktu böyle bir şey ama... Evet dese Cevdet Ağabey'inc götürülür müydü acaba?

Ümitle baktı. Baktığı yüzler yumuşacıktı, gülümsüyorlardı. Hiçbir zarar gelemezdi. Doğruyu söylese, haberim yok dese ne geçecekti eline? Gerçekten de haberi yoktu ama yok deyince belki de serbest kalacak, sonra haminnesiyle koca bıyıklıların elinde... En iyisi, haberi varmış gibi davranmaktı.

"Beni Cevdet Ağabey'in yanına götürürseniz doğruyu söylerim!.."

Ertesi gün haminnesinden filan kurtulmuştu. Cevdet Ağabey'iyle aynı odadaydı. Niçin ağlıyordu Cevdet Ağabey'i? Ne vardı ağlayacak? Aldık deseler ne çıkacaktı sanki? İsterse hapse atsınlar. Hani hapishanelerde dar, uzun pencereler vardı da Kosti'yle birlikte hapis olunurlarsa, onları oradan kaçıracaktı?

"Düşünme be Cevdet Ağabey. Biz yaptık diyelim, bitti gitti!"

"Yapmadık ki."

"Biliyorum ama olsun. Biz yaptık diyelim, ikimizi birlikte hapse atarlar. Atsınlar. İkimiz olduktan sonra... Seninle olunca hiçbir şeyden korkmam ki ben!"

"?.."

"Demek beni Kosti söyledi? Söylesin. İyi ki söyledi. Söylemese seni göremezdim!"

Cevdet gözlerini tavanda sarı sarı yanan küçük, tozlu ampule dikmişti. Ne Cevriye, ne Kosti, ne de Kosti'nin annesiyle ablası. Parayı kendisi çalmamıştı ama, dinletemiyordu. Bu küçücük kız

kadar da olamayacak mıydı? Çok çok hapse atacaklardı. Atsınlardı. Hapse Yanik'le Jano da girmişlerdi. Ne çıkardı?

Sabahleyin, "Bana babamı gösterin," dedi.

"Göstereceğiz ama, parayı sakladığınız yeri söyleyeceksiniz!"

Cevriye ileri atıldı:

"Söyleriz amıca, söyleriz!"

Cezaevi müdürünün odasında babasıyla karşılaşınca, ona gerçekten acıdı: Oval gözlüğü ardında adamakıllı çökmüştü. Yüzü sapsarıydı. Derinlere gömülmüş gözleriyle donuk donuk bakıyordu. Sonra ağır ağır yaklaştı. Oğlunun boynuna sarıldı:

"Söyle yavrum," dedi. "Beni hapislerden kurtar evladım!"

Cevdet'in içi kabarmıştı. Babasının göğsünde hıçkıra hıçkıra, uzun uzun ağladıktan sonra oradakilere döndü:

"Babamın suçu yok," dedi. "Paraları ben çaldım, sonra da yaktım."

"Niçin?"

Ok yaydan fırlamıştı:

"İntikam almak için! Beni dövmüştü, evden kovmuştu. Sonra asıl sebep: Annemin yerine başka anne getirmişti!"

Hiçbir şey duymuyor, hiçbir şey görmüyordu artık. Ortalıkta yoğun bir duman vardı sanki. Sonra sonra duman dağıldı. İstanbul şehri kurşun kubbeleri, minareleriyle silindi gitti.

13

Sonra yavaş yavaş herkes dağıldı. Hücresinin kül renkli yalnızlığında tek başına kaldı. Artık ne Cevriye vardı, ne Kosti, ne de başkaları. Cevriye, haminnesine geri gönderilmişti. Kosti, annesi, ablası serbest bırakılmışlardı. Babasına gelince... O da serbest bırakılmıştı ama, hâli hâl değildi. Omuzları çökmüş, gözleri fersizleşmiş, sakalı uzamıştı. Böyle asi, böyle kindar bir evlat vermesi için Allah'a karşı ne gibi bir günah işlediğini düşünüyordu.

İçki içmek, eski karısını zaman zaman dövmekten başka pek bir günahı yoktu. (İçini çekti) "Kim bilir?" diye geçirdi. "Kim bilir?.. Belki de hatırlayamadığım bir günahım vardı ki..."

Köprüden vapura bindi. Yolda hep bunu düşündü: Oğlan paraları alıp yakmak değil de canlarına kıysaydı? Hiç ummadıkları, kendilerini savunmaktan en yoksun zamanlarında parasını çalan bir insan, kendinin de karısının da canını alabilirdi.

Vapurdan inip de evinin yolunu tuttuğu sıra artık oğlu filan silinmişti. Karısı, yalnız karısı... Kim bilir nasıl üzülmüş, nasıl ağlamıştı yavrucak! Kocasına üzülmüş olacaktı elbette. Onu hiç beklemediği bir anda karşısında görünce dünyalar kadar mı sevinecekti?

Mahalle kahvesinin önünden geçerken karısını unuttu. Bütün başlar çevrilmiş, ona bakıyorlardı. Sinirlendi. Hemen hepsi aleyhinde bulunmuş, gece yarılarına kadar içtiğini ileri sürmüşlerdi. Düşmandı, hepsi düşmandı, namussuzlar! Adımlarını açtı.

Perili Konak'ın önünde her günkü gibi çoluk çocuk yoktu. Sebebini anlayamadıysa da sonra buldu. Okullar açılmıştı, öyle ya!

Kapısını heyecanla çaldı.

Cevap alamadı. Tekrar, tekrar çaldı. Gene karşılık yok. Yoksa Şoför Ademlerde miydi?

Adem'in annesi hiç beklemiyordu, şaştı, telaşlandı. Yüzü kireç kesildi ama, kendini çabuk topladı.

"Buyurun, buyurun İhsan Efendi. Geçmiş olsun kardeşim..."

Kekeliyordu. Sanki karısını alıp kaçıran kendisiydi.

"Nerde Şehnaz?"

"Bilmem? Evde yok mu?"

"Yok!"

"Nereye gitmiş olabilir?"

İki yanına bakındı:

"Bilmem, hiç bilmem. Bana dünden beri uğramadı. Buyur, otur. Belki gezmeye gitmiştir. Kahve içer misiniz?"

Bir kıyıya ilişti. Kahve filan düşünmüyordu. Kadının telaşı, yüzünün birden kireç kesilişi, kekeleyişi... Yoksa fena bir şeyler vardı da duyurmak mı istemiyordu?

İçlere çökmüş fersiz gözlerini kadına kaldırdı, gözlüğünü düzeltti:

"Demek dünden beri uğramadı?"

"Uğramadı."

"Bu işe çok üzülmüştü, değil mi?"

"Çok. Öyle sıkıştırdılar ki zavallıyı."

Şaştı:

"Niçin?"

"Niçin olacak, ondan şüphelendiğinizi söylemişsiniz!"

Yerinden fırladı:

"Ben mi?"

"Siz. Öyle söylediler, deliye döndü. Sonra da..."

Kendini tuttu, İhsan Efendi müthiş bir şeyler seziyor, dudakları titriyordu. Kadının ellerine sarıldı:

"Yoksa, yoksa beni bırakıp..."

Kadın öyle bir bakış baktı ki, İhsan Efendi her şeyi anladı. Demek evini bırakıp gitmişti. Nereye? Kimin yanına? Adapazarı taraflarında uzaktan akrabaları olacaktı. Onların yanına mı?

Kadın kısa kesti:

"Gitti ama nereye gittiğini bilmiyorum!"

"Eşyalar? Eşyaları da mı götürdü?"

"Bilmiyorum."

Adam şaşkın, perişan, harap, evden fırladıktan az sonra kadın da çarşafını giydi, Sirkeci'ye oğluna koştu. Adem şaştı. Nasıl olurdu? Para çalmıştı. Ne diye serbest bırakılmıştı? Gerçi Şehnaz'ı o değil, polisler bile bulamazdı ama niçin bırakılsın, niçin bırakılsındı?..

Annesiyle mahalleye geldi. Kahve halkından işi öğrendi: Eve gelip de karısını bulamayınca, fenalık geçirmiş, düşmüş bayılmış-

tı. Durum önce karakola bildirilmiş, karakol da en yakın hastaneye kaldırmıştı.

Şoför Adem bütün şüpheleri silmek için karakola koştu. Ahbabı İhsan Efendi'nin hangi hastaneye kaldırıldığını öğrendi. Annesiyle birlikte gitti. Yanına bırakmadılar. Çok kuvvetli, çok tehlikeli bir kriz geçirmiş, henüz kendisine gelememişti. Gelse bile...

Adem'le annesi bakıştılar. Bütün bunlara sebep kendileriydi ha?

Sonra eve döndüler. Birer kenara ilişip karanlıklar ininceye kadar konuşmadan oturdular. Ok yaydan çıkmıştı. Geri dönülemezdi. Bütün olanların üstüne sünger çekmekten başka çare yoktu.

Kadın, "Zavallı," diye mırıldandı.

Adem bunu beklermiş gibi ayağa fırladı. Sinirlenmişti:

"Kes kes!"

Kadın yuttu. Omuzunda ceketiyle evden çıkan oğlunun arkasından sadece baktı.

Genç adam Perili Konak'ın, sonra kahvenin önünden geçti. Semte karanlıklar inmişti. Herifin felç olması, belki de ölmesine ne diye acımıştı? Hapiste çürümesi daha az acındırıcı mıydı ki, oralı olmamışlardı da hastaneye düşmesine acıyorlardı? Ne çıkardı? Ölürdü çok çok. Kıyamet kopmazdı ya! Asıl üzerinde durduğu, adamın hapisten niçin bırakıldığıydı.

Şehnaz'la bütün gece bunu düşündüler. Yoksa hükümetin bir manevrası mıydı? Mahsustan mı serbest bırakmışlardı? Mahsustan bırakmışlardı da kovuşturmayı başka yönlerden mi yürütüyorlardı?

Adem, "Foyamız meydana çıkarsa yandık," dedi.

Şehnaz boynuna sarıldı:

"Aldırma. Alnımıza yazılmışsa cezamızı çekeriz. Beni her zaman sevecek misin?"

"Her zaman."

"Hiç bırakmayacak mısın?"

"Hiç."

"Ya bıkarsan?"

Karşılık yerine, kucağına çekti kadını. Güçlü kolları arasında sıktı, sıktı. Sonra dudakları birbirine yapıştı. Ayrılırken kadın sordu:

"Yatalım mı?"

"Yatalım."

"Burayı polisler bile bulamaz, değil mi?"

"Bulamaz. Ne bilecekler?"

Kadın yatağı yere atarken, Adem pencereye gitti. Aysız gecenin içinde Edirnekapı surları beyaz beyaz yükseliyordu. Ama görmüyordu Adem. Para yiyen birini tevkif ettiği hâlde hükümet ne diye bırakırdı? Soruşturmayı genişletmek için bile olsa, bırakmaz, sonuç adamın yüzde yüz lehine gelişince de asıl suçlunun içeri atılması gerekirdi. Daha doğrusu, asıl suçlu meydana çıktıktan sonra adamın serbest bırakılması gerekirdi. Asıl suçlu kimdi?

Düşünmek istemiyordu. Önemli olan asıl suçlu değil, suçu üzerine alan, yahut da suçlu farz edilendi.

Bunu ertesi gün herkes gibi, gazetelerden öğrendi: Asıl suçlu Cevdet'ti. Mutemet İhsan Efendi'nin oğlu!

Elinde gazete, mahalleye koştu. Kahvedekiler Berber Lâtif'in çevresine toplanmış, havadisi okuyorlardı. Düyûn-ı Umûmiyyeci Müfit Efendi, "Yazık," dedi. "Çok yazık oldu çocuğa."

Hiç kimse Adem'in farkında değildi. Haberi yokmuş gibi aralarına karıştı:

"Ne olmuş, ne olmuş?"

Ona döndüler:

"Boynuzlunun paralarını oğlu çalıp yakmış meğer!"

Şaştı:

"Sahi mi be?"

Berber Lâtif, "Kerhaneci," dedi. "Karı sana kaldı biliyor musun?"

İtiraz etti:

"Niye bana kalsın?"

"Sana kaldı tabii!"

"Ne bana kaldısı? Karı voltasını aldı!"

"Nereye?"

"Ne bileyim ben? Anneme demiş ki: Adapazarı'nda akrabalarım var, yanlarına gideceğim, demiş."

Berber Lâtif güldü:

"Neyse, epey geçindin. O da sana yeter!"

Sertçe dikildi:

"Arkadaş, ahbap, komşu karısına, kızına yan bakanın anasını, avradını..."

Uzun uzun sövdü. Sonunda, "Ben namuslu adamım arkadaş!" dedi. "Dinimi, Allahımı bilirim. Evet, rakı içtik, eğlendik ama onun kesesinden değil. O bir harcadıysa, ben iki harcadım. Çalışıyorum. Hiç kimsenin parasına, puluna ihtiyacım yok!"

Kahveden çıktı gitti.

Kahve halkı üzerinde durmadı. Onlar asıl Cevdet'e acıyorlardı. Bir bakıma aferindi oğlana. Aferindi ama, ne diye yakmıştı paraları sanki? Bir tarafa saklasaydı olmaz mıydı?

Berber Lâtif:

"Saklasa da, bir zaman sonra Müfit Amca'ya yerini söyleseydi, değil mi?"

Ufacık Müfit Efendi kızdı. Haram paraya el sürmezdi o. Allah onun alnına öyle şey yazmamıştı. Dünya malı dünyada kalırdı. Asıl lazım olan, ahiret için imandı.

Hasan Tayyar bütün bunlarla ilgilenmiyor, Cevdet'i, hep Cevdet'i düşünüyordu. İtilafçıların Mahmut Şevket Paşa'yı öldürmelerinden sonra tevkif edilenler arasında o da vardı. Cezaevinin ne demek olduğunu bilirdi. Dışardan bir bakanı olmayınca, çok zordu mahpusluk.

El kadar çocuk ne yapacaktı şimdi?

O gün, ertesi, daha ertesi günler mahalleyi hep bu mesele doldurdu. Bütün çocuklar Cevdet'e acıyorlardı. Ayla bile. Gece yatağında çok geç vakitlere kadar hep Cevdet'i düşündü, ağladı. Babası, "Yazık!" demişti. "Hapiste, itin köpeğin arasında büsbütün bozulacak!.."

Ayla sormuştu:

"Nasıl bozulacak babacığım?"

"Yankesicilerden yankesicilik, hırsızlardan hırsızlık öğrenecek. Zavallı!.."

Birkaç gün sonra mahalleyi yeni bir haber dolaştı: İhsan Efendi ölmüş!

Ölüm, Düyûn-ı Umûmiyyeci Müfit Efendi'nin içindeki nefreti bile silip atmıştı. Şakacı Berber Lâtif'in yüzü gülmüyordu. Hasan Tayyar somurtmuştu. Mahalleli, yediden yetmişe kadar, bir zamanlar "Boynuzlu!" dediklerine, hele Cevdet'le Erol'un kavgasını fırsat bilip adama yüklenişlerine pişman olmuşlardı. Kafalarda İhsan Efendi'nin mahzun yüzü, içlerinden bakıyordu.

Önce hep birlikte cenazesine gittiler. Simsiyah servileri, yosun tutmuş taşlarıyla Eyüp sırtlarını acı bir rüzgâr üfürüyordu. Aldırmıyorlardı. Değil buz gibi esinti, yağmur, kar yağsındı isterse. En çok da Müfit Efendi, pek pek birkaç yıl sonra aynı yere gidecek olmanın ümitsizliği içinde, şekerine, kalp yetmezliğine aldırış etmiyor, Eyüp sırtlarına çıkan bozuk taş merdivenin basamaklarını gücünün üstünde bir gayretle tırmanıyordu.

Cenaze toprağa verilirken kuvvetli bir sağanak ortalığı sardı. Yağmur, bardaklardan boşanırcasına iniyordu. Talkın veren hocanın titreyen sesi hızlandı. İşini bir an önce bitirmek istiyordu.

Mezarlığın yağmur sularıyla yıkanmış yosunlu taşları arasında mahalleli ağlıyordu.

Ertesi gün Hasan Tayyar ortaya başka bir fikir attı: Cevdet'i cezaevinde ziyaret etmek!

Gene başta Müfit Efendi, itirazsız kabul edildi.

Hasan Tayyar, "Allah yardımcısı olsun yavrucuğun," dedi. "Dışardan bakanın olmadı mı, çok zordur mahpusluk!"

Gerçi şimdiki hapislik o zamankiyle kıyaslanamazsa da hapislik hapislikti. Üvey annesinden hayır yoktu, babası da ölmüştü. Peki? Kim bakacaktı ona?..

***

Cevdet, günlerden beri "Sübyan Koğuşu"nun kederli loşluğunda karmakarışık hisler içindeydi. Hapse girmekle kendini birdenbire büyümüş sanıyordu. Yalnız, *İki Çocuğun Devriâlemi*'nde, Jano'yla Yanik'in hapsedildikleri hapishane hücresine hiç benzemiyordu burası. Orada, ince, uzun bir pencere vardı. Burada yoktu. Kaçmaya çalışmak boştu. Boştu ama ne çıkardı? Nasıl olsa suçlu değildi, günün birinde hem de çok yakın bir günde iş anlaşılacak, serbest bırakılacaktı. O zamana kadar hapishanenin bütün girdi çıktılarını öğrenir, çıkınca başkalarına anlatırdı. Yalnız Kosti... Bir türlü bağışlayamıyordu. Cevriye'yi ne diye karıştırmıştı sanki? Fena olmamış, kızı yeniden bulmuştu ama gene de söylememeliydi! Gerindi, esnedi.

Babası bugün de mi gelmeyecekti acaba? Yatağı yoktu, her gün verilen tek somundan başka da yiyeceği. Öteki çocukların anaları, babaları geliyor, yiyecek getiriyorlardı. Babası da elbette gelecek, bir şeyler getirecekti. Annesi rüyasında, "Gelir, yatağını getirir oğlum, yiyecek de getirir, üzülme!" demişti.

Cevriye'yi her zamankinden çok düşünüyordu. Bir arada kaldıkları zaman nasıl teselli etmiş, boynuna nasıl sarılmıştı!.. Şimdi olsa, gene boynuna sarılsa, "Aldırma be Cevdet Ağabey!" dese.

Hapishanenin, arı kovanını hatırlatan uğultusu içinde zaman zaman gardiyanın mahpusları çağıran sesini duyuyor, bu sesin bir gün kendini de çağıracağını sanıyordu. Çünkü, babası ziyaretine gelecekti elbette!..

Birden gardiyanın sesi:

"Çocuk Cevdeeet!!!"

Yerinden fırladı. Koğuş kapısında "Böcek"le karşılaştı. On dört yaşlarında, kupkuru bir çocuktu. Bekçi babasının beylik tabancasıyla mahalle arkadaşlarından birisini öldürmeden önce, mahallenin baş belasıydı. Kedi, köpek yavrularının başını taşla ezer, küçük çocukların elindeki paraları kapar kaçar, satıcı tablalarından öteberi çalar, öğüt vermeye kalkışan mahalle büyüklerinin geceleri evini taşlar, camilerden kurşun çalıp satar, sigara içer, kumar oynar, korkunç küfürlerle semti çın çın öttürür, daha çok da okul kızlarını yoldan geçirmezdi. Küçük kızlardan birini semtteki harabeye çekip donunu çıkardığı için, kızın ağabeyinden dayak yemiş, ertesi sabah da babasının beylik tabancasını alıp çocuğu öldürmüştü.

Ufacık, çarpık bir ağzı vardı. Yuvalarında ela ela parlayan, küçücük gözleriyle her an hiç beklenmeyen bir haylazlıkla koğuştaki çocukları rahatsız ederdi. İlk geldiği gün, Cevdet'in önüne de tabak fırlatmış, bastı parası istemişti. Cevdet'in asıl ağrına giden, "Hırsız!" demesiydi. Kapıda karşılaşınca gene aynı gevezeliği yaptı:

"Hadi bakalım hırsız, ziyaretçin geldi!.."

Cevdet durdu:

"Bana bak," dedi. "Hırsız deme diyorum sana!"

"Değil misin?"

"Değilim tabii."

"Camiden mi getirdiler buraya?"

Gardiyanın sesi boyuna adını çağırıyordu. Öfke içinde uzaklaştı. Merdivenler inip alacakaranlık koridorlar, kapılar geçip "görüşme yeri"ne geldi. Burayı ilk defa görüyordu. Kalın, sık kafes telleri ardına sıralanmış mahpuslar, tellerin öbür yanındaki ziyaretçileriyle görüşüyorlardı. Herkes konuştuğu için söylediğini duyurmak, söyleneni işitmek hemen hemen mümkün olmuyor, bağırmak gerekiyordu. Başkaları da aynı usule başvurmak zorunda kaldıkları için uğultu büsbütün artıyor, gürültü hâlini alıyordu.

Tel örgülerin ötesindekiler arasında babasını arandı. Babasının tanış yüzünü arandığı için de ne Hasan Tayyar'ı, ne de ötekileri gördü. Neden sonra farkına vardı. Daha doğrusu onlar dikkatini çekti.

"Cevdet, oğlum Cevdet!.."

Gördü sonunda.

"Nasılsın yavrum?"

Şaştı. Babası değil de onlar ne diye gelmişlerdi?

"İyiyim. Siz nasılsınız?"

Sesini duyuramadı.

Hasan Tayyar:

"Bir şeye ihtiyacın var mı?"

Duymadı. Sordu:

"Babam niçin gelmedi?"

Duymadılar, sordular:

"Bir şeye ihtiyacın var mı oğlum?"

"Söyleyin, babam gelsin. Yatağımı getirsin. Hiç param yok. Mutlaka gelsin, olmaz mı?"

"Sana yiyecek ufak tefek getirdik. Başka bir şeye ihtiyacın varsa, söyle."

"Aman babamı gönderin. Yatağımı mutlaka getirsin. Havalar soğudu, üşüyorum, hasta olacağım!"

"Allah ecir sabrı versin yavrum. O toprakta yattıkça..."

"Annemin diktiği yatağı getirsin!"

"... Sana ömürler versin!"

"... Yastığı, yorganları unutmasın!"

"... Bir şeye ihtiyacın varsa çekinme yavrum. Biz de birer baban sayılırız!"

"... Bir de battaniye. Geceleri çok soğuk oluyor!"

"..."

"..."

"?.."

Görüşme bitti. Cevdet, babasının ölümünden habersiz, yiyecek paketleriyle koğuşuna döndüğü zaman, gene Böcek karşıladı:

"Nedir onlar ulan? Kayıntı mı?"

"Ulan" sözüne sinirlendi:

"Ulan değilim ben!"

Böcek'e arka olan büyük çocuklar, çevrelerini alıvermişlerdi. Elleri arkalarında, birbirlerine yaslanarak bakıyor, gülüşüyorlardı.

"Nesin ya?"

"Neysem neyim. Sana ne?"

Savuşup gitmek istedi. Böcek yolunu kesti.

"Bana mı ne? Ben bu koğuşun Allahıyım!"

Büyük çocuklar kahkahalarla güldüler. Cevdet, etrafına şaşkınlıkla baktı. Tam bu sırada Böcek'in bir yumruğu. Kucağındaki paketler yerlere saçıldı. Üzümler, peynirler, francalalar dağıldı. Yalınayaklı, sefil çocuklar kara böcekler gibi üşüştü, kapışmaya başladılar. Cevdet ne olduğunu şaşırmıştı. Burnundan sızan kanın da farkında değildi. Böcek'in elleri arkasındaydı. Alesta. Kanadını kımıldatsa tepeleyecekti.

"Hırbo!" dedi. "Bize diklenilir mi ulan? Geç yerine hadi!"

Geçmedi. Bakıyordu, sadece bakıyordu.

"Geçsene ulan!"

"Geçmeyeceğim."

"Hâlâ dikiliyor be! Ulan, sen bana dikilebilir misin? Pis hırsız, senin gibi babamın parasını çalıp buraya düşmedim, adam öldürdüm, adam!.."

Büyük çocuklar, "Yaşa," dediler, "yaşa Böcek!"

"Ulan aslansın be!"

Cevdet hâlâ dikiliyor, "Pis hırsız!" sözü kulaklarında çınlıyordu. Demek, "Pis hırsız"dı... İyi ama, değildi ki. O çalmamıştı. Sırf babasını kurtarmak için, bir de Kosti'nin annesiyle ablasını...

Kolundan tutulup çekildi. Sertçe döndü: Hasan'dı. İlk geldiği gece yatağında yer veren, hâlâ da yatağında idare eden mavi

gözlü Hasan. O da Cevdet gibi üvey annesinden şikâyetçiydi. Bir buçuk yaşındaki üvey kardeşini bostan kuyusuna attı diye iftiraya uğramıştı. Oysa, hiç ilgisi yoktu. Çocuklar arsada top oynuyorlardı. Hasan da aralarına karışmıştı. Çocuk, kendiliğinden bostana girmiş, kuyuya düşmüştü. Hiç haberi yoktu ama çılgına dönen üvey annesi, karakola koşmuş, "Çocuğumu kuyuya üvey oğlum attı! Davacıyım. Zaten kıskanıyordu!.." demişti.

Henüz Cevdet gibi tutukluydu o da. Zaman zaman mahkemeye gidiyordu. Ortaokul birdeydi. İçeri düşmeseydi, ikiye devam edecekti ama aldırmıyordu. Bütün kitapları yanındaydı. Orta ikinin derslerine çalışıyor, şayet ceza yerse, gene de çalışmaya devam edeceğini, çıktıktan sonra da ortanın sınavını vereceğini söylüyor, kitaplarından başını kaldırmıyordu.

Böcek'in öfkeli bakışları önünde Cevdet'i çekip götürdü.

Böcek, "Ona da görünmek lazım," dedi.

Büyük çocuklardan biri:

"Tam zamanıydı, niye görünmedin?"

"Alacakları olsun, ikisinin de alacağı olsun!" dedi.

Düşündü, düşündü. Sonra, "Müdür Bey," dedi. "Müdür Bey olmasa!"

Hapishane müdürü, Hasan'ı korumuyorsa da Hasan'ın öteki tutuklulardan bambaşka, boyuna okuyan, zararsız bir çocuk olduğunu bildiği için, koğuşları dolaşırken, "Sübyan Koğuşu"na da uğradığı zamanlar, koğuş durumu hakkında Hasan'dan bilgi alıyordu. Bu, Hasan'a koğuşta adeta imtiyaz vermişti. Çekiniliyordu ondan. Çekiniliyordu ama gene de pekâlâ kumar oynanıyor, esrarlı sigara içilebiliyordu. Hasan, istese gammazlık yapabilir, çocuk koğuşundaki esrar zulalarını haber verebilirdi. Yapmıyordu. Onun tek derdi kitaplarıydı. Çıkacak, sınava girecek, kaybettiği yılı kazanacak, öğrenimine devam edip liseyi bitirecek, doktor olacaktı.

Cevdet, sırtını duvara dayamış, "pis hırsız"ı düşünüyordu. Burnundan sızan kan ağız kenarına doğru akıp kurumuştu. Hır-

sız değildi, çalmamıştı, ne diye "pis hırsız" deniliyor, aşağılanıyordu?

Sonra babası?.. Tüm mahallelisi geldiği hâlde, o niye gelmemişti? Şoför Adem bile gelmişti be! Yoksa hiç gelmeyecek miydi? Karısı olacak hanımefendi öyle mi istemişti?

Hasan, "Kalk, dışarı çıkalım!" dedi.

Kalktı. Çıktılar. Daha çok tek başına, pek pek ikişer, üçer kişilik gruplar koridor boyunca hızlı hızlı yürüyor, geri dönüyorlar, aynı hareketi boyuna tekrarlıyorlardı. Pek öyle konuştukları da yoktu. Bol bol sigara içiyorlar, tespih çekiyorlardı.

Hasan'la Cevdet de aralarına karıştılar. Volta atanların arasında onlara zarar vermeyecek bir boşluk bulmuşlardı.

"Ne düşünüyorsun?"

Cevdet içini çekti, karşılık vermedi.

"Sahi ne düşünüyorsun? Böcek'i mi?"

Unutmuştu.

"Yok. canım," dedi.

"Ya?"

Gene içini çektikten sonra mırıldandı:

"Babamı! Bütün mahalleli geldi de o hâlâ uğramadı!"

Hasan, "Gelir," dedi. "Benim babam gelmiyor mu? Bir baba, evladını hapishane köşelerinde unutmaz. Demek Kosti'yle filan Amerika'ya gidecektiniz. Sonra?"

Cevdet sinirli sinirli güldü:

"Sonra, ben kovboy olacaktım, Kosti şarkıcı. Sen, *İki Çocuğun Devriâlemi*'ni okumuş muydun?"

"Okumuştum ama, zırva. Öyle şeylere inanmam ben."

"Bütün onlar yalan mı?"

"Tabii. Hayatla hiç alakası yoktur, masal. Ben asıl okulumu, arkadaşlarımı düşünüyorum. Ne güzel gidip geliyorlardır şimdi! (İçini çekti) Allah'tan ne istiyorum biliyor musun? Tanıklar mahkemede beni korusun, hâkim tahliye etsin, bir beraat. Ondan sonra..."

Sevinçten içi çalkanıyordu. Ondan sonra yeniden okula başlayacak, arkadaşlarına hapishaneden söz açacaktı. Katiller, yankesiciler, hırsızlar arasında yaşamıştı. Akşam oldu mu koğuş kapıları kapanır, kilitlenirdi. Bazen gece yarısı derinden derine feryatlar, sonra gardiyan düdükleri işitilir, derinlerde koşuşmalar olurdu. Bu, bir kavga alametiydi. Kim bilir hangi koğuşta kumar yahut esrar yüzünden kavga çıkmış, sustalılar zulalarından çıkarılıp fora edilmiştir!..

Heyecanla anlatıyordu. Cevdet daha çok "sustalı", "zula", "fora" gibi yeni, yepyeni kelimelere bayılıyordu. "Zula," esrar veya bıçağın saklı olduğu yere deniyordu. Bıçağın çekilmesiyse "fora"ydı. Bıçak fora edildikten sonra hasma saplanırdı. Seviyordu bunları. Bir kavga görmek için can atıyordu. Gerçi Böcek, küçük bir modelini göstermişti ama böylesini değil, erkekçesini...

Hasan, "Burada erkekçe, yekeyek dövüşülmez," dedi.

"Ya?"

"Çoğu sefer kalleşçe. Paran varsa, yolsuz bir serseriye birkaç kuruş sıkıştırırsın, istediğini şişler!"

"Kavga niye olur?"

"En çok esrar, afyon satışları yüzünden, kumar yüzünden, kayıntı yüzünden..."

"Kayıntı mı? O da ne?"

"Burada yiyeceğe, kayıntı derler!"

Koğuşların kapanacağı saate kadar malta boyunda volta attılar. Sonra herkes gibi koğuşa çekilip yerlerine geçtiler. Hasan'ın yatağında birlikte yatıyorlardı. Sevmiyordu bunu ama, başka çaresi yoktu. Geceleyin öyle soğuk oluyordu ki.

Hasan, kuru köfte, domates, beyazpeynirden ibaret akşam yemeğini hazırlarken başgardiyan geldi. Uzun boylu, zayıf, çok şakacı bir ihtiyardı. Mahpuslara şakadan söverdi. Daha çok da analarına, teyzelerine. Ama batmazdı.

Gene öyle oldu:

"Tamam mısınız ulan?"

Böcek ortaya atıldı:

"Tamamız başefendi!"

"Say ulan gardiyan, say şu hergeleleri!"

Sarı bıyıklı genç gardiyan, elindeki defterde "Sübyan Koğuşu"nu buldu. Oradaki sayıya göre, çocukları çabucak sayıverdi.

"Tamam başefendi!"

"Tamamsa Allah kurtarsın bakalım, haydi!"

Böcek, gözlerini Cevdet'e dikmişti. Başgardiyana şikâyet edip etmeyeceğini düşünüyordu. Edince ne olacaktı sanki? Başgardiyan asacak mıydı? Çok çok kulağını bükecek, "Bir daha yaparsan, gözünü patlatırım!" diyecekti. Burası hapishaneydi, öyle şikâyetle filan sökmezdi. Hem ne? Alt tarafı pis bir hırsızdı. Kendi gibi adam öldürmekten gelmemişti ya!..

"Ne düşünüyorsun lan?"

Döndü. Büyük çocuklardan Kadri.

Omuz silkti:

"Hiç be, şu i...yi düşünüyorum."

"Hangi?"

"Şu, babasının parasını çalıp yakan."

"Cevdet mi?"

"Ne boksa. O Hasan i...si olmasa gösterirdim ama... Bak, nasıl kafa kafaya vermişler! (Gözleri birden parlamaya başladı) Kadri Ağabey be!"

"Hı?"

"Aklıma ne geliyor biliyor musun?"

"Ne geliyor?"

"Bu Cevdet geleli epey oldu. Niye yatağı gelmedi?"

Kadri şüpheyle baktı:

"Niye gelmedi?"

"Yatağa ihtiyacı yok da ondan!"

Kadri önce anlamadı. Böcek açıkladı:

"Birlikte yatıyorlar, çakıyorsun ya? Ooooh!"

Göz kırptı.

Kadri anlamıştı.

"Sahi mi?" dedi.

"Anam avradım olsun ki. Sağlamcı!"

Sonra koğuşun en karanlık bir köşesine çekilip kumara başlandı:

"Zarları iyi salla bak, çıngar çıkar!"

"Sallıyoruz ya oğlum."

"O yok."

"?.."

"O da yok..."

"Bu? Al! İki bir. Ulan istavrozundan başlarım ha!"

"Ver mangırları da anamdan avradımdan başla istersen!"

"..."

"?.."

Dışarda yağmurla karışık fırtına, koğuş pencerelerini kamçılıyordu. Kumar oynamayan, esrarlı sigara içmeyen çocuklar yataklarına girmiş, yataktan yatağa konuşuyorlardı. Arada sululaşanlar da vardı. Karşıdan karşıya yastık atanlar, kahkahayla gülenler. Bir ara gürültü öylesine arttı ki, koğuş kapısının ufacık penceresinde nöbetçi gardiyanın kalın kara kaşlı, öfkeli yüzü belirdi:

"Ne oluyor ulan, ne oluyor hergeleler!"

Böcek, kumarın başından fırladı. Deminden beri birbirlerine yastık atıp gürültülü kahkahalarla şamatayı artıran çocukların üstüne yürüdü. Sille, tokat, tekme:

"O...u çocukları! Yatıp zıbarsanıza ulan! İ...ler!"

Cevdet bir kenardan ters ters bakıyor, içi içini yiyordu. Gerçi Böcek'in sözleri onunla ilgili değildi ama gene de içerliyor, çok fena içerliyordu. İsterse büyük çocuklar olsun, bir daha sataşırsa biliyordu yapacağını!

Az sonra koğuş yavaş yavaş uykuya geçti. Dışardaki fırtınanın sesi büsbütün güçlendi.

14

Saçaklarda parçalanan rüzgârla kıyıları döven denizin derinden derine yankılanışı sakin hapishane gecesini dolduruyordu. Barbut atan, esrarlı sigara içenler bile derin uykulara dalmışlardı.

Yalnız Cevdet uyanıktı. Onu her bakımdan kollayan Hasan'ın yatağında sırtüstü yatıyor, koğuş tavanında sarı sarı yanan tozlu elektrik ampulüne dikili gözleriyle, babasını düşünüyordu.

Gelmemişti. Mahallelisi gelmiş, Kosti iki sefer gelmiş, babası gelmemişti. Gelmediğine göre yatağını gönderseydi bari...

Uluyan rüzgâr, arkasındaki pencerelere yüklendi. Duymadı. Niçin gelmiyor, niçin bir habercik olsun yollamıyordu? Ne kötülük etmişti? İhtiyar yaşında hapishane köşelerinde sürünmesin diye suçunu üzerine almakla hata mı etmişti? Yoksa o kadın mı engel oluyordu?

İçini çekti.

Hapishanede "hırsızlığın" en büyük şerefsizlik sayıldığını bilse, bu suçu üzerine almazdı belki de. Almazdı. Çünkü Böcek bile, "... Sen bana dikilebilir misin, pis hırsız? Senin gibi babamın parasını çalıp içeri düşmedim. Adam öldürdüm, adam!" diye bağırmıştı.

Adam öldürüp girmenin şerefini idrak ediyordu. Ediyordu ama başta Böcek, koğuş halkına nasıl anlatmalıydı suçsuz olduğunu? Nasıl anlatmalıydı ki, sırf yaşlı babasını hapishane köşelerinden kurtarmak için suçu üzerine almıştır, hırsız değildir?

Birden bir çocuk sayıklaması:

"Vurma, vurma Mustafa Ağabey! Vallahi almadım, billahi almadım!!"

Sesin geldiği yöne dehşetle baktı. Böcek'in vara yoğa insafsızca tokatladığı küçük hırsızlardan biri. Uyku içinde çırpınıyordu. Mavi gözleri tatlı tatlı gülen bu çocuğun camilerden kurşun çalmaktan düştüğünü işitmişti. Hırsızdı o da. O da Böcek ve Böcek gibi cana kıyanlara kafa tutamazdı. Anneleri, babaları zi-

yaretlerine gelip yiyecek getirseler bile, Böcek'le arkadaşlarının haracından kurtulamaz, gelen hediyelerin yarısı ellerinden alınsa bile, neden, niçin, diye soramazlardı. Böcek, adam öldürmekten gelmişti. "Pis hırsızların yalnız yiyeceği, içeceği değil, haysiyetleri, şerefleri, canları hatta, Böcek'lerin yanında pek bir değer taşımazdı; kanları helaldi."

Az sonra bir başka çocuk, "Anneciğim, anneciğim, anneciğim!!!" diye ağlar gibi bir feryat tutturdu. Cevdet yatağından fırladı. Eli yüzü kir içinde, üstü başı çok perişan çocuğun yatağına koştu ama, çocuk sesini kesmiş, uyanmıştı. Cevdet'i görünce kara gözleriyle güldü.

"Rüya mı gördün?"

"Yoo."

"Niye bağırdın ya?"

Ciddileşti. İnce, siyah kaşları çatıldı:

"Bağırdım mı? Ne bağırması?"

"Anneciğim anneciğim, diye bağırdın..."

"Hiç haberim yok."

Çişe kalktı.

Cevdet yatağına döndü, Hasan'ın yanı başına yeniden sokulup sırtüstü uzandı.

Hasan çıktıktan sonra ne yapacaktı? Son yargılanmasında bütün şahitlerin kendinden yana konuştuklarını söylemişti. Hatta babası, "Merak etme oğlum. Yakında çıkacaksın. Avukatın seni kurtarmak için çok çalışıyor. Üvey anneni, sana iftira ettiği için kovdum!" demiş, Hasan bunları sevinçle anlatmış, Cevdet'in boynuna çılgın gibi sarılmıştı: "Çıkınca ne yapacağım biliyor musun? İmtihana girip arkadaşlarıma yetişeceğim!"

Çişe giden çocuğu yatağına dönüp yorganı tepesine çekinceye kadar gözleriyle takip etti.

İftira etti diye üvey anayı sepetleyen babalar vardı demek? Demek oğlu için avukat tutan, oğlunu genç karısından çok seven babalar! Kendi babası bir kere, bir kerecik olsun...

Yaşaran gözlerini sildi.

Hasan yakında çıkacak baba evine gidecek, tertemiz yatağına kavuşacaktı. Cevdet'se... Yoktu, yoktu böyle şey onun için! Ne baba evi, ne de tertemiz yatak! Üstelik "pis hırsız"dı. Hasan çıktıktan sonra kim bilir nasıl burunlanacak, nasıl itilip kakılacak, nasıl küfürler işitecekti? Böcek belki de koğuşu ona karşı ayaklandıracaktı. Ne yapacaktı? Onlar çoktu. Kendisi bir kişi. Haraç almak isteyecekler, kumara oturmaya zorlayacaklar, esrarlı sigara içirmeye kalkışacaklardı. Zaten, kumar oynamayan, esrarlı sigara içmeyenler pek de adamdan sayılmıyorlardı. "Çocuk" deniliyordu böylelerine. "Hanım evladı" deniliyordu, yahut da "muhallebi çocuğu!"

Yanı başındaki Hasan'ın dost eli omuzunu tuttu.

Cevdet düşüncesinden sıyrılıp döndü. Göz göze geldiler. Hasan sordu:

"Ne düşünüyorsun?"

Ne düşündüğünü, asıl düşündüklerini Hasan'a hiçbir zaman söylememişti. Böcek'in "Pis hırsız!" dediği zamanlar Hasan teselli etmişti gene. "Ben hırsız değilim. İhtiyar babamı hapishane köşelerinde sürünmekten kurtarmak için suçu üstüme aldım!" dememişti. Kaldı ki şimdi, "Sen çıktıktan sonra yataksız, yorgansız, yiyeceksiz, üstelik Böcek'le arkadaşlarının küfürleri, tokat, yumrukları karşısında ne yapacağım?" desin.

Hasan tekrar sordu:

"Ha? Ne düşünüyorsun?"

Omuz silkti:

"Hiç."

"Hiç olur mu? Gecenin bu saatine kadar hâlâ uyumamışsın. Bir düşündüğün olmasa..."

Karşılık vermedi.

Hasan yatakta oturdu. Ceketini sırtına aldı. Dışarda gittikçe hızlanan rüzgârla denizin gürültüsünü bir süre dinledi. Sonra tekrar sordu:

"Söyle, ne düşünüyorsun?"

Cevdet acı acı güldü:

"Hiç dedim ya!"

"Boş ver o hiçe. Benden bile sakladığın bir şeyler var. Biliyorum, babanı düşünüyorsun. Haklısın ama ne yapacaksın? Seni madem aramıyor, sen de onu arama, düşünme hatta. Yakında çıkarsam, bu yatak, kap kacak, sergiler filan hepsini sana bırakacağım!"

Telaşla döndü:

"Niçin?"

"En yakın arkadaşım değil misin?"

"Öyle ama..."

"Aması maması yok. Sonra, Kosti'nin adresini verirsin bana. Gider bulurum. Hatta Cevriye'yi de. Daha önce babanı bulmak lazım. Değil mi?"

Bunu çok istediği hâlde gene de, "Boş ver," dedi.

"Sen karışma. Ben kendiliğimden gider anlatırım. Sonra, mahkemeye çıkmadın daha. Baban boş verse bile, yalvarır, beni kurtaran avukatı sana tutmasını söylerim. Bence, suçu boşuna almışsın üzerine!"

"Niye?"

"Niyesi var mı? Paraları aldığını kimse görmemiş. Oralı olmasaydın!"

Kafasından babası, Kosti, annesi, ablası, çeşitli memurlar, çeşitli memurların tatlı, sert, yumuşak yüzleri; tatlı, sert yumuşak yüzlerin bitmez tükenmez soruları. Cevriye, Cevriye'nin kucağına oturup boynuna sarılışı geçti.

"Mahkemede inkârdan gel!"

"Nasıl?"

"Haberim yok, de; ben çalmadım, de; kimin çaldığını bilmiyorum, de. Niçin böyle ifade verdin, derse hâkim, korkumdan, de. Korkma. Mahkemede hiçbir şey yapmazlar insana!"

"İyi ama, babamı tekrardan hapse atmazlar mı?"

"Atsalar bile, sana ne? Seni aramayan bir babayı mı düşüneceksin? Biliyor musun, sen de çıkmalısın hapisten. Birlikte yaşasın... Ne iyi arkadaş olurduk!"

"Kosti?"

"Kosti'yi de alırdık aramıza. Amerika'ya gitmek dalgasına boş ver. Hele Aslan Tomson olmak, hayal! Onlar filmlerde, bir de çocuk romanlarında vardır. Hepsi masal, palavra. Böyle şeylere boş ver, ilkokulun derslerine çalış. Çıkınca imtihana girer, verirsin."

"Sonra?"

"Sonra ortaya yazılır, ortayı bitirirsin."

"Bitirdim, sonra?"

"Sonra da liseyi. Ondan sonra üniversite. Ben doktor olmak istiyorum. Sen ne olmak isterdin?"

"Ben mi?"

Düşünmeye başladı. Aslan Tomson olmaktan başkasını düşünmemişti.

"Sen!"

"Avukat!"

"Avukat mı? Niye?"

"Hapishanelerde benim gibiler çok. Fakir fukara. Avukat tutmaya paraları olmadığı için çıkamıyorlar. Avukat olursam, hapishaneleri dolaşır, suçsuzları çıkarırdım!"

"Buraya düşenler suçsuz olamazlar ki!"

Tepesi attı:

"Kim demiş?"

"Usul böyle. Suçsuzları buraya atmazlar."

Boş bulunarak:

"Beni nasıl attılar?"

Gözleri büyük büyük açılmıştı. Hasan onu hiç böyle hırslı görmemişti.

"Sen suçsuz musun?"

"Suçsuzum ama, bakma. Suçlu olsam Böcek'e kızar mıydım?"

"Babanın çantasından paraları sen aşırmadın mı?"

"Aşırmadım tabii!"

"Kim aşırdı ya?"

"Bilmiyorum."

"Baban mı?"

"Bilmiyorum."

"Öyleyse üvey annen!"

Kafasından üvey annesiyle Şoför Adem geçti. Paraları babasının yediğine hiçbir zaman aklı yatmamıştı. Kim bilir, belki de üvey annesi, yahut Şoför Adem'in parmağı vardı?..

Hasan üsteledi:

"Üvey annen, değil mi? Gördün mü aşırırken?"

"Yok canım."

"Peki?"

İçini çekti. Babasının gerçeği bildiğini, günün birinde kendisini belki de kurtaracağını sanan yanı hiçbir zaman kaybolmamıştı. Belki de bir düşündüğü vardı. Mahkemede açıklardı, kim bilir?

"Demek ilki, sonra ortayı, liseyi ve..."

"Üniversiteyi ama, işi gargaraya getirdin. Paraları kimin aşırdığını biliyorsun, söylemiyorsun. Yoksa, yaşın küçük, az ceza yersin diye mi seni ileri sürüyorlar?"

"Yok canım."

Üniversite kafasına fena takılmıştı. Bir zamanlar ilkokula birlikte gidip geldiği Ayla'lar, Erol'larla üniversitede yeniden buluşmak ne zevkli olacaktı! İlkokulda onları nasıl taktıysa, üniversitede de takardı. Kendine güveniyordu. Hoş, Erol'a içerlemiyordu artık!

Hasan sesini az daha kısarak, "Cevdet," dedi. "Dilinin altında bir şey var. Bana gerçeği söyle, zararım dokunmaz. Babama yalvarır, avukat tuttururum sana. Kurtulursun bu pis yerden. Söyle! Sen çalmadın, değil mi?"

Cevdet çevresini gözden geçirirken, gözü ta karşıdaki Böcek'e ilişti. Yatağında doğruluyordu. Akşam büyük çocuklarla içtiği es-

rar nargilelerinin mastorluğu içindeydi. Gözlerini yumruğuyla ovalayarak Hasan'la Cevdet'ten yana baktı, gördü. Vay anasını uyanıktılar.

Uykusu filan dağılıverdi. Kaç vakittir koğuşa yaydığı şeyi yeniden, ciddi ciddi düşündü. Aralarında bir şeyler olmasa, bunca zamandır yatağında ne diye yatırsın? Yiyeceğine ne diye ortak etsindi?

"Gördükleri"ni ertesi gün büyük çocuklara, sonra küçüklere yaydı. Hasan'la Cevdet'ten başka herkes biliyordu "mesele"yi. Günler geçiyor, Sübyan Koğuşu'na yeni yeni suçlu çocuklar geliyor, çok geçmeden onlar da öğreniyorlardı. Cevdet'le kimse konuşmuyordu. Böcek bile. Böyle daha işine geliyordu. Şimdilik onu kendi hâline bırakacak, Hasan çıktıktan sonra, bütün koğuşu ayaklandıracak, ağzını burnunu kıracak, koğuş halkının da tanıklığıyla hapishane idaresince hak kazanacaktı.

En çok, dikilişine kızıyordu. O da ötekiler gibi bir "pis hırsız"dı. Ne diye "Mustafa Ağabey" diye sokulmuyor, küfürlerine boyun eğmiyor, etrafında yaltaklanmıyordu? Ne sanıyordu kendini? Adam öldürüp içeri girdiği hâlde, ilk zamanlar o da başkalarından aynı muameleyi görmüştü. Hapishanede âdet buydu. Koğuş efelerine dikilinmez, boyun eğilir, sonraları, daha doğrusu yeni yeni vukuat işlendikçe dayılaşılırdı. Bununsa, henüz hiçbir vukuatı, hiçbir dayılığı olmadıktan başka, dayak da yemişti.

Karlı, soğuk bir gün Hasan tahliye olundu. Babası hapishane kapısında bekliyordu. Yataksız, kapsız kacaksız, sadece kitaplarıyla sipsivri çıkan oğlunu kolları arasında uzun uzun sıktıktan sonra sordu:

"Hani yatağın oğlum? Kabın kacağın nerde?"

Hasan, heyecan içindeydi.

"Suçsuz bir zavallı vardı babacığım, çok iyi bir çocuk. Ona bıraktım!"

Babası şaştı:

"Suçsuz mu?"

"Evet, suçsuz."

Yaşlı adam ses çıkarmadıysa da canı sıkılmıştı. Kendi oğlu meydandayken, içeriye suçsuz düşülemeyeceğini sanıyordu. Avukat, şu bu masrafı olarak zaten dünyanın parasını harcamıştı. Yatağını ite, köpeğe bırakması doğru muydu? Yeniden masraf edip yatak yorgan, battaniye satın alması gerekecekti.

Evde, teneke semaverin karşısında çaylarını içerlerken, baba yeniden bu konuya döndü. Öfkeli babasını sabırla dinleyen Hasan, Cevdet'in hayat hikâyesini öyle heyecanla anlattı ki, yaşlı babasının gözleri doldu:

"Demek, ihtiyar babasını hapishane köşelerinden kurtarmak için..."

"Suçu üzerine almış!"

"Babası olacak herif de böyle bir evladı aramıyor ha?"

"Aramıyor babacığım."

Yaşlı montör hırslı hırslı söylendi:

"Allah böyle babaların belasını versin!"

"Doğru ama, gidip arayacağım. Kim bilir, belki de bir düşündüğü vardır adamın?"

"Adresi aldın mı?"

"Cevdet'in bir arkadaşı varmış, Kosti diye. Onu bulacağım. Birlikte mahallelerine gideceğiz!"

Ertesi gün Kosti'yi buldu. Meseleyi öğrenen Rum çocuğu, Hasan'ın boynuna sarıldı, yanaklarından öptü öptü.

"Demek babası hiç aramadı?"

"Aramadı. Sen Beniamino Gigli mi olmak istiyormuşsun?"

"Cevdet mi söyledi?"

"Geceleri yatakta hep senden, Cevriye'den konuşurduk. Cevdet, Aslan Tomson olmak istiyordu değil mi? Jano'yla Yanik gibi, dünyayı dolaşacaktınız. Sen ünlü bir şarkıcı olacaktın. *Kırmızı Eşarp Çetesi*'ndeki gibi, çocuğunu çalacaklardı. Polisler filan bulamayacaktı. İşe, Cevdet yani Aslan Tomson karışacak, bulacaktı değil mi?"

Kosti katıla katıla güldükten sonra, "Vay hergele vay!" dedi. "Her şeyi anlatmış be..."

"Ama şimdi vazgeçti böyle şeylerden."

"Vazgeçemez o. Vazgeçtiyse başka bir şey koymuştur kafasına..."

"Koydu."

"Ne koydu?"

"Hapisten çıkıp ilk, orta, liseyi bitirip üniversiteye girecek, avukat olacak. Hapishanelerdeki suçsuz çocukları kurtaracak!"

Kosti'yi bir düşüncedir almıştı. Kabil miydi? Nasıl çıkacaktı oradan? Babasının çantasından paraları çalıp yakmış. Bunu da açıklamıştı!

Konuşa konuşa köprüye geldiler, vapura bindiler. Gökyüzü mosmordu. Soğuk iliklerden vuruyordu, ikinci mevkiin sigara dumanlarıyla ısınmış havasında üst üste titrediler. Pencere yanındaki tahta sıralardan birine yan yana oturdular.

"Hapisten çıkması zor," dedi Kosti.

"Zor ama, babama yalvardım, beni kurtaran avukatı görecek, onu da kurtarmasını söyleyecek!"

"Sahi mi?"

"Sahi tabii."

"Sen ne iyi insansın be kardeş! İsmin ne senin?"

"Hasan."

Kosti'nin mavi gözleri sevinçten yaş yaş oldu. Utanmasa yeni arkadaşının gene boynuna sarılacak, yanaklarını öpecekti.

Vapur iskeleye yanaşıncaya kadar hep Cevdet'ten, Böcek'ten konuştular. Demek Cevdet'i yumruklamıştı?

"Namussuz," dedi. "Benim bildiğim Cevdet'se..."

Hasan merakla sordu:

"Ne yapar?"

"Yanına bırakmaz onun!"

"Nasıl? O da onu mu yumruklar?"

"Bilmem ama, yanına bırakmaz!"

Mahalle kahvesinin önünden geçtiler. Yazın iskemleler atılıp nargileler tokurdatılan kahve bahçesi, şimdi karın altında bomboştu. Müşteriler içerdeydiler. Buğulu camların ardında tavla oynayan, nargile tokurdatan yaşlı gölgeler seçiliyordu.

Perili Konak'ın önünden geçerken Kosti "Boynuzlu"dan söz açtı. Hasan bunu bilmiyordu. Demek mahalle çocukları, babasının resmini çizmiş, altına "Boynuzlu" diye yazmışlardı? Demek Cevdet bu yüzden kavga etmişti? Karakola düşmüştü de babası...

Durdu:

"Çok kötü bir babası varmış be, Kosti!"

"Babası niçin kavga ettiğini bilmiyordu ki..."

"Neden söylemiyordu?"

"Cevdet öyle bir çocuk ki, onu anlamak çok zor. Benden bile saklardı çok şeyini..."

"Peki ama madem karakola düştü, söyleseydi. Deseydi ki: Babamın boynuzlu resmini çizdiler. Ağırıma gitti, kavga ettim!"

"Sen Cevdet'i bilmezsin. Öldürseler demez bunu!"

"Neyi?"

"Babamın boynuzlu resmini çizdiler de onun için dövüştüm, demez."

"?.."

"Ondaki onur hiç kimsede yok. Üvey annesi bir şoförle kırıştırıyordu da bana bir günden bir güne açmadı. Sonunda Cevriye'den öğrendim. Duysa, Cevriye'yi öldürürdü!"

Hasan'ın kafasında şimşek çaktı:

"Üvey annesinin dostu şoför mü dedin?"

"Evet. Ne var?"

"Cevdet, parayı almadığını söylüyor!"

"Almadı da niçin, ben aldım, dedi?"

"Babasını hapisten kurtarmak için!"

"Peki, kim alabilir?"

"Üvey annesinin dostu vardı diyorsun..."

Kosti heyecanlandı:

"Sahi ha! Sahi ama, üvey annesiyle şoförün yerine hapse niçin girsin Cevdet?"

"O, babasını kurtarmak için girmiş. Bilmiyor ki onların aldığını! Onlar almış olamaz mı?"

Yepyeni, çok sağlam bir ipucu yakalamışlardı. Akılları yattı.

Hasan, "Bütün bunları da avukata anlatmalı," dedi.

Cevdet'in evine geldiler. Kosti kapıyı çaldı. Hiç tanımadığı bir kadın başı uzandı pencereden. Cevdet'in üvey annesi olup olmadığını sordular. Orta yaşlı kadın, "Bilmiyorum," dedi. "Biz yeni taşındık. Bitişik komşuya sorun!"

İçeri çekilip pencereyi örttü.

Kosti bitişik kapıyı çaldı. Cevdet'in asıl annesinin ahbabı olan yaşlı komşu, az önceki konuşmaları işitmişti zaten. İlgilendi. Bir çırpıda her şeyi anlattı: Cevdet'in babası hastanede ölmüş. Üvey anne başını alıp Adapazarı'na gitmiş diye bir laf çıkmış ama Şoför Adem'le görenler varmış. İhsan Efendi'nin çantasından parayı üvey anneyle bu Şoför Adem'in çaldığını sanıyormuş mahalleli. Çünkü Adem'in beş parası olmadığı hâlde, kırmızı bir Ford satın aldığı söyleniyormuş...

Yaşlı komşu, kapıya dayanıp sessiz sessiz ağlamaya başladı. Kafasından Cevdet'in annesi geçmişti.

"Cevdetçik elime doğduydu," dedi. "Ne severdi ne severdi kadıncağız. Üstüne titrerdi. Mezarından başını kaldırsın da görsün şimdi kıymetli yavrusunu!"

Hasan yerinde duramıyordu. Öğrendiği yeni şeyler Cevdet'in suçsuz olduğu kanısını büsbütün kuvvetlendirmişti. Bir an önce eve koşmak, yeni öğrendiklerini babasına anlatmak istiyordu.

Geldikleri yolu hızla geçip iskeleye indiler. Çeyrek saat sonra kalkacak vapura atladılar.

Köprüye çıktıkları zaman kar başlamıştı. Tramvaylar, otomobiller, kadın erkekli kalabalıklar, uzaklarda Yeni Cami, savrulan karların gerisinde kaybolup gidiyordu.

Yaşlı montör, işten yorgun argın, her yanı soğuktan çivi kesmiş dönüp de oğlunun parlayan gözleriyle heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatışına kızdı.

"Her tarafım çivi kesti be evladım. Acelen ne? Soluk alayım, ısınayım hele..."

Hasan'ın duyduğu yoktu. Babası ağır ağır soyunurken, o habire anlatıyordu. Teneke semaverin karşısında çaylarını içerlerken, ihtiyar da oğlu kadar heyecanlanmıştı.

"Vah vah vah," dedi. "Vah zavallı, vah!"

Hasan, babasının boynuna sarıldı:

"Onu kurtaralım babacığım!"

"Nasıl?"

"Beni kurtaran avukatı görelim, anlatalım. Belki de hiç para almadan bakar işine Cevdet'in?"

Yaşlı montör sanmıyordu. Sanmıyordu ama, oğlu öyle heyecanlıydı ki. Yanakları al al olmuştu. Bir darbede tekmil heyecanını, neşesini kırmak istemedi:

"İyi ya, gidip görüşelim bakalım. Ama hiç ümidim yok. Parasız iş görmez onlar!"

"Belki görür babacığım."

"İyi ya."

Ertesi gün çalıştığı yerden izin aldı. Kosti de birlikte avukata gittiler. Çocuklar sevinç içindeydi. Avukat sanki davayı almış, bedava bakmaya söz vermiş de Cevdet kurtuluverecekmiş gibi.

Üçü üç yandan meseleyi heyecanla anlattılar. Ağır ceviz masası gerisinde uzun uzun dinleyen avukat, "Evet," dedi. "Deliller çok kuvvetli. Kurtulabilir!"

Hasan, Kosti'nin boynuna sarıldı:

"Duydun mu? Kurtulabilirmiş. Ben sana demedim miydi?"

Avukat, "Kurtulabilir ama..." diye ardını getirdi sözünün.

Yaşlı montör, "ama"nın arkasından ne geleceğini biliyordu. Nitekim yanılmadığını anladı.

"Para işi bu, malum ya!"

Hasan heyecanla sordu:

"Kaç para istersiniz bey amca?"

Güldü:

"Beş yüz lira!"

Kosti bir ıslık çaldı. Avukat bu laubaliliğe sinirlendiyse de herhangi bir şey söylemekten çekindi.

Yaşlı montör, oğluna döndü, bakıştılar. Bu bakışın, "Veremem. Mümkün değil veremem. Hem de ne mecburiyetim var? Bana ne? Senin için az mı verdim? Zaten aldığım para ne?" demek istediğini anlayarak, avukata döndü:

"Çok istediniz bey amca. O kadar parayı mümkün değil veremeyiz. İnemez misiniz?"

Avukat tekrar güldü:

"Elli lira ineyim hadi. O da, bundan önce işinize baktığım için!"

Yaşlı baba başını ümitsizlikle salladı. Hasan ağlayacak kadar hırslı, "Peki," dedi, "hiç para almazsanız ne olur?"

Avukat kızdı:

"Ne bakkal, ne kasap, ne de fırıncı benden para almamazlık etmiyorlar. Benim de sizin gibi çocuklarım var. Hiç para almadan nasıl geçinirim? Baban çalıştığı yerden para almamazlık ediyor mu?"

"Hiç kimseden almayın demiyorum. Alın, alın ama, parası çoklardan, zenginlerden alın! Cevdet'in hiç kimsesi yok. Üstelik suçsuz da. Vallahi, billahi suçsuz. İki gözüm kör olsun ki!"

Avukat, yaşlı montöre şöyle bir baktı. Adam anladı:

"Gevezeliği bırak oğlum, haydi!"

"Çocuklarınızın başı için be amca! Madem sizin de oğlunuz varmış... Cevdet'in yerine kendi oğlunuzu koyun. Kendi oğlunuz olsa..."

Avukat kızdı:

"Benim oğlum oralara girmez!"

"Büyük söylemeyin, hiç belli olmaz!"

Avukat hırstan mosmor kesildi.

Çıktılar. Hanın yarı karanlık merdivenlerini inerlerken, yaşlı montör homurdanıyordu:

"Çok gevezesin be oğlum. Üstüne vazife olmayan işlere karışıyor, lüzumsuz laflar ediyorsun!"

"İyi ama baba..."

"Hâlâ itiraz ediyorsun be? Sana ne el âlemden?"

"Cevdet el âlem değil ki. Hiç kimsesi yok. Boşu boşuna yatıyor. Annesinin eski ahbabı dedi ki: Mahalleli, şoförle üvey annesinden şüpheleniyorlar, dedi. Herif, meteliği olmadığı hâlde, kırmızı bir Ford satın almış!"

Yaşlı adam durakladı:

"Ben fabrikaya gidiyorum. Al şu anahtarı. Doğru eve!"

Anahtarı alıp hanın kapısında babasından ayrıldı. Öfke içindeydi. Ne anlayışsız, ne vicdansız insanlardı şu büyükler! Doktorluğa boş verip avukat olması gerekiyordu galiba. Ne biçim insandı avukat? Uzun uzun dinlemiş, Cevdet'in haklı olduğu kanısına varmış, öyle olduğu hâlde...

Kosti'yle yan yana Sirkeci'ye doğru yürüdüler.

Evet, evet... Doktorluğa boş verip avukat olmalıydı. Şu pis avukatın yerinde kendisi olsa, Cevdet'in davasını hemencik kabul ediverirdi. Parası olmadığı için avukat tutamayanlara yazık değil miydi?

"Ben avukat olmalıyım ki," dedi.

Kosti de onun gibi düşünüyordu. Ne demek istediğini anlamıştı:

"Ben de."

"Ama doktor olmak da lazım! Öyle sefil, öyle perişan hastalar var ki değil doktor, ilaç, ekmek parası bulamıyorlar. Ne düşünüyorum biliyor musun? İnsan hem doktor hem de avukat olmalı!"

Kosti ekledi:

"Hem hâkim, hem kasap, hem bakkal..."

"Yahut da büyük bir tenor veya kemancı!"

"O niye?"

"İnsan hem avukat, hem doktor, hem kasap, hem fırıncı filan olmadan da yoksullara yardım edebilir. O zaman çok kazanır, dolu parası olur."

Hasan saçmaladıklarını anlamıştı:

"Boş ver, böyle şey olmaz. En iyisi, ne açlar, ne de suçlular olmalı. Kimse kimseye muhtaç olmamalı!"

"Ne hapishane, ne hâkim, ne de avukat değil mi?"

"Ne hasta, ne doktor..."

"İyi ama, o zaman avukatlar, doktorlar nasıl para kazanır?"

Hınçla söylendi:

"Aç kalsınlar, ne yapalım?"

Trakya otobüsleri durağından geçerlerken Kosti, "Şoför Adem çokluk buralarda bulunur," dedi.

Hasan meraklandı:

"Tanıyor musun?"

"Görsem tanırım. Cevdet'le rastladıktı yazın."

"Bulabilir miyiz şunu? Çok merak ediyorum!"

"Ne yapacaksın?"

"Hiç. Görmek istiyorum sadece..."

"İyi ya."

İnceden inceye savrulan karın altında kocaman otobüslerden başka kimseler yoktu. Millet kahvelere dolmuştu. Eli yüzü karalı, üstü başı yağ lekeleriyle kirli insanlar, kahvenin gözleri yakan sigara dumanı, marsık kokulu bulanık havası içinde şakırtıyla tavla yahut iskambil oynuyorlar, arı kovanı gibi uğuldayan ses kalabalığı içinde bazen kahkahalar yükseliyordu.

İlk, sonra ikinci kahveyi gözden geçirdiler. Yoktu. Üçüncü kahvede Kosti'nin gözü Dempsey'e ilişti. Şoför Adem'in arkadaşı olduğunu biliyordu. Dipteki mermer masaya çevrelenmiş, iskambil oynuyorlardı. Hasan'a fısıldadı:

"Bak, ta ordaki iriyarı adam var ya?"

"Eee?.."

"Şoför Adem'in arkadaşıdır!"

"Sahi mi? Gidip soralım!"

Kosti durakladı:

"İyi ama, Adem'i niçin aradığımızı sorarsa?"

"Sorsun. Mahalleliden duyduklarımızı söyleriz!"

"Haber alınca iyi olur mu?"

"Olur olur, boş ver!"

Dempsey'in, arkadaşlarıyla kâğıt oynadığı masaya yaklaştılar. Kendini oyunun heyecanına kaptırmış, gözü dünyayı görmüyordu. Beklediler. Bir ara sigara yakarken gözü Kosti'ye ilişti. Önce seçemedi, dikkatle baktığı zaman anladı. Zaten oyun da bitmişti. Masadan kalktı, yanlarına geldi:

"Sen Cevdet'in arkadaşı değil misin?"

Kosti, "Evet," dedi.

Adam adeta heyecanlandı:

"Cevdet boşuna yatıyor anam avradım olsun. Zavallı ihtiyarın paralarını çalan o üvey anayla Adem. Neden derseniz, herifin açlıktan nefesi kokuyordu. Şimdi tuttu kırmızı bir Ford aldı. Dün Şehnaz buradaydı. Adem'i arıyordu. Buralara da uğradığı yok. Tüydü sanıyorum. Ne namussuzdur o!"

Hasan heyecanla sordu:

"Cevdet'in üvey annesini nerde bulabiliriz ağabey?"

Dempsey, Hasan'a dikkatle baktı:

"Nesi olursun Cevdet'in sen?"

"Hiç. Arkadaşı..."

Kosti, "Hapisten yeni çıktı," dedi. "Birlikte yatıyorlarmış..."

"Sahi mi? Nasıl rahatı?"

"Nasıl, hiç. İçerde bakanın olmadı mı, tamam. Çocuk, babasını hapisten kurtarmak için suçu üzerine almış da adam bir kere bile uğramadı. Meğer ölmüş. Cevdet bilmiyor. Biz de yeni öğrendik."

Dempsey, uzun uzun düşündü:

"Çocuğu kurtarmalı!" dedi. "Hepimiz şahitlik ederiz. Zannedersem Şehnaz'dan da faydalanılabilir. En iyisi, mümkün olsa da avukat tutulsa!"

Hasan içini çekti:

"Avukat beş yüz lira istiyor!"

Dempsey bir ıslık çaldı:

"Vay anasını... Bu zamanda beş yüz liraya ev alınır be!"

Hasan'ı kara bir düşünce sarmıştı. Kaşları çatılıp açılıyor, kafası boyuna işliyordu. Parayı nerden bulmalıydı? Nasıl bulmalıydı. Babasının vermesine imkân yoktu, biliyordu. Olsa, boynuna sarılır, ağlar, yalvarır ne yapar yapar razı ederdi. Fena adam değildi babası. Mahallede fakir komşulara yiyecek, az çok giyecek gönderir, iki eli kanda olsa, ağlayan bir çocuk görse, susturmaya koşardı.

"Ağabey," dedi, "size adresimi bırakayım. Cevdet'in üvey annesi gelince, bize uğramasını söyleyin lütfen!"

"İyi ya, bırak."

İç cebinden küçük cep defterini çıkarıp adresini yazdı. Adres yazılı kâğıdı defterden kopardı, uzattı:

"Buyurun!"

Dempsey kâğıdı aldı, katladı, cebine soktu. İlk defa gördüğü bu çocukta, dehşetli bir irade sezmişti. Büyük insan gibi!

"Delikanlı," dedi, "şayet lazım olursa hepimiz şahitlik ederiz. Benim bir arkadaşım var, bugün Çorlu'ya gitti, birkaç gün sonra gelecek, Adem'i asıl o tanır. Elli lira da borcu varmış, vermeden tüymüş. İçerleyip duruyor..."

"Peki ağabey, lazım olunca ararız!"

Kahveden çıktılar. Hasan kafasına taktığı şeyi mutlaka koparmak yoluna gidenlerden olduğu için, "Sana bir şey söyleyeyim mi?" dedi.

Kosti:

"Söyle tabii."

"Bizim avukata tekrar gidelim!"

"Niçin?"

"Babamın yanında adama asılamadım. Eline, ayağına kapanacağım, ne yapıp yapacağım Cevdet'in işine baktıracağım, isterse tokatlasın!"

Kosti'nin ne karşılık vereceğini beklemeden koşarcasına caddeye çıktı. Kar hâlâ inceden inceye savruluyordu. Kesen, iliklerden donduran bir soğuk vardı. Kosti'nin gelip gelmediğini bile düşünmüyordu. Handan içeri girdi. Yarı karanlık merdivenleri koşarak çıktı. Kosti yetişemiyordu. O da kendini Hasan'a kaptırmıştı. Kaptırmıştı ama, adam ya kızarsa? Ya kovarsa? Ya çok ağır söz söylerse?

Avukatı bulamadılar. Yazıhane kapısı kilitliydi. Hasan ağlayacak kadar hırslı, yumruklarını sıkmış, Kosti'ye bakıyor, hiçbir şey söylemiyordu ama, geç kalmış gibi bir his vardı içinde. Koşmak, koşmak değil uçmak istiyordu sanki de kanatlarını tutuyorlardı.

"Allah belasını versin!" dedi.

Arkasında bir ses:

"Kimin Allah belasını versin küçük?"

Döndü: Saçları taralı, pırıl pırıl bir genç adam, gülerek bakıyordu. Yanında genç, güzel bir kadın.

Kosti, "Avukatı aradık, bulamadık da..." dedi.

"Ne yapacaktınız bulsaydınız?"

Hasan:

"Hapiste bir arkadaşımız var, suçsuz yere yatıyor. Kurtarmak için beş yüz lira istedi. Paramız yok. Yalvaracaktık!"

Aynı işhanında yazıhanesi bulunan genç avukatla, karısı bakıştılar. Genç adam, "Arkadaşınız neden yatıyor?" diye sordu.

"Babasının, çalıştığı fabrikaya ait paraları çalıp yakmaktan!"

Avukat meseleyi gazetelerde okumuştu, biliyordu.

"Peki?" dedi. "Suçsuz yere yatıyor dedin. Suç değil mi bu?"

"Suç ama, Cevdet bu suçu işlemedi!"

"Yaa?.."

Mahalleliden, az önce de Dempsey'den işittiklerini öyle heyecanla anlattı ki, avukat, "Vay anasını!.." dedi.

Karısı ekledi:

"Çocuk boşuna yatıyor. Sen alsana şunu!"

Genç adam da bunu düşünüyordu ama, gözleri zekice parlayan çocuğu konuşturmak için sordu:

"Demek moruk, sizden beş yüz istedi?"

"Beş yüz istedi ağabey!"

"Çok istemiş. Ben bu işi yarısına alırım!"

"Yani, iki yüz elli lira ha?"

"Öyle ya?"

Hasan içini çekti, Kosti'ye baktı. Genç avukatın, karısına göz kırptığını görmemişti. Kabil değildi, bu da kabil değildi. Ah, kendisi olmalıydı yerlerinde şimdi ki!

Avukat, "Çok düşündün," dedi.

Hırsla baktı:

"Büyüyünce ben de avukat olacağım ağabey. Ama, sizin gibi değil. Nerde bir suçsuz varsa, işlerine parasız bakacağım! Size para bulmak, hakkımızı aramak için suç mu işlememiz lazım? Hiç mi vicdan yok sizde, insanlık öldü mü?"

Hüngür hüngür ağlıyordu. Genç kadın da onun kadar heyecanlanmıştı. Çocuğu kucakladı, alnından öptü:

"Aferin, aferin sana küçük!"

Genç avukat elinden tuttu, yazıhanesine çekti. Maroken kanepeye yan yana oturdular. Kosti karşılarında, ayakta duruyordu. O da heyecan içindeydi. Onun da gözleri yaşarmıştı.

Nihayet Hasan'ın istediği oldu: Genç avukat, Cevdet'in işini beş parasız aldı.

"Nasıl, memnun musun?"

"Çok memnunum ağabey, teşekkür ederim!"

"Ben ilk fırsatta hapishaneye uğrar, çocuktan vekâlet alır dosyayı tetkik ederim. Siz ara sıra bana uğrayın. Yahut, adresinizi verin, lazım olunca ararım. Haa... Üvey anneyi bulursanız, hemen bana getirin!"

"Peki ağabey. Şimdi gidelim mi?"

"Durduğunuz hata!"

Adres verip Kosti'yle çıktılar.

Genç avukat dirseklerini masaya dayamış, yüzünü avuçları içine almıştı. Karısı yanına yaklaştı. Ne düşündüğünü sordu. Adam, "Böyle bir oğlum olmasını isterdim," dedi. Genç kadın güldü.

Hafifçe kabarmaya başlamış olan karnını avucuyla sıvazladı.

15

Cevriye, köprüye doğru yol alan Haliç vapurunun ıslak halatları üzerinden, karlar altındaki İstanbul'u seyrediyordu: Bulutsuz, masmavi gökten kuvvetle vuran güneşin altında her taraf bembeyaz, gıcır gıcırdı.

Soğuk, ama tertemiz havayı üst üste içine çekti. Cevdet Ağabey'inden öğrendiği gibi, pis havayı kuvvetle dışarı hohladı.

Oooohh, sonunda haminnesini tavlayıp kapağı atmıştı İstanbul'a! İstanbul gibi var mıydı? Hiçbir yer İstanbul gibi olamazdı. Tekirdağ da neydi? İstanbul'un yanında köy! Şimdi köprüde inecek, atlayacak bir tramvaya, Sultanahmet'te inip... (Şöyle bir düşündü) Görüşme günü müydü acaba bugün? Bilmiyordu, bilmiyordu ama, görüşmese bile Cevdet Ağabey'ine yaklaşacaktı ya!

Okuma, yazma bilmemek ne kötüydü. Bilse, iki satırla da olsa hâlini hatırını sorardı. O gün bugün arayamamış, soramamıştı. Hâlâ hapiste miydi? Hapisteyse, belki de gücenmişti kendisine. "Ben de seninle yatarım, ben çaldım de!" diye tongaya bastırdığını sanabilirdi. Oysa, ne tongası? Hapse birlikte gireceklerini sanıyordu gerçekten de. Bilseydi ki Cevdet Ağabey'inden ayırıp haminnesine teslim edecekler...

Haminnesine kızmıyordu artık. Değil mi ki İstanbul'a gelmeye razı olmuştu... "Ama," demişti, "bir şartla! Sözümü dinleyeceksin, yüksek topuklu kundura giyeceksin, dudaklarını boyayacaksın, oynamamazlık etmeyeceksin, o Cevdet köpeğini aramayacaksın hapishanede!"

Razı olmuştu. Değil bunlar, İstanbul'a gelebilmek için adamların kucağına oturmaya bile razı olduğunu söyleyebilirdi. Otururmuydu? Mümkün değil, öldürseler oturmazdı. Hatta yüksek topuklu giyip dudaklarını boyayacağı bile şüpheliydi. Şüpheliydi ama şimdilik ses çıkarmıyordu.

Mahalledeki eski kulübelerine yerleşmişlerdi gene haminnesiyle. Kırış kırış kocakarı da yanlarındaydı. Olsundu, ne zararı vardı kendilerine?

Köprüde, vapur daha yanaşmadan iskeleye atladı. Çımacı arkasından sövdü. Duymadı. Merdiveni kurşun gibi çıktı. Vızır vızır otomobiller, tramvaylar... Gözüne kestirdiği bir Fatih-Harbiye tramvayının arkasına asıldı. Birden aklına geldi. Hapishaneye eli boş mu gidecekti?

Eminönü'nde atladı. Parası da yoktu. Şöyle bir düşündü... İmkânı yok eli boş gidemezdi. Eli boş diye gitmemezlik de edecek değildi. Aklına dilenmek geldi. Eminönü tramvay durağında, genç, yaşlı baylar, bayanlar... Yanlarına topallayarak sokuldu. Başladı:

"Allah rızası için, sevdiklerinizin başı için... Üç gündür açım. Karda kışta haminnem hasta yatıyor... (Cebinden kırış kırış bir reçete çıkarıp gösterdi) Bu reçeteyi bir türlü yaptıramadım aslan beylerim, hanımlarım! Allah gençliğinizi bağışlasın!"

Kılık kıyafeti düzgün, yaşlıca bir adama sokuldu. Adamın tava geleceğini sanmıştı ama, öylesi değildi herhalde.

"Kes kes," dedi. "Nerem genç benim?"

Cebinden çıkardığı yüz parayı nefretle uzattı. Cevriye parayı aldı, bir kocakarıya yaklaştı. Sesini kısarak aynı numarayı tekrarladı:

"Allah gençliğini bağışlasın teyze!"

Kadın çevresine bakındı. Hiç kimse onunla meşgul değildi. Dilenci tekrarlayınca, başından savmak için o da bir yüz para verdi. Gerçi gençliğinden söz edilmesi hoşuna gitmişti ama gene de başkalarının işitmesini istemiyordu.

Bir saat içinde yetmiş üç kuruş toplamıştı. Bir kesekâğıdına kaşar peyniri, pastırma, sucuk koydurdu, bir de büyük francala aldı, tramvaya atladı. Bu sefer asılmadı. İçeri girdi, biletçiden herkes gibi bilet aldı. Akşam haminnesi sorarsa, Cevdet Ağabey'i görmeye gittiğini söyleyecek değildi tabii. Gene dilenir, kocakarıya birkaç kuruş götürürse sormazdı bile nerede olduğunu.

Sultanahmet'te indi. Hapishaneye gitti. Az kalsın sevinçten çıldıracaktı: Kosti Ağabey'i de oradaydı! Çılgın gibi koştu, Kosti'yle sarılıp öpüştüler.

"Nereden çıktın kız?"

"Dün akşam geldik Tekirdağ'dan!"

"Nasılsın?"

"İyiyim. Sen? Cevdet Ağabey nasıl?"

Kosti'nin gözleri parlıyordu:

"Hâlâ içerde ama, yakında kurtaracağız!"

"Sahi mi? Nasıl?"

Kosti uzun uzun Hasan'ı, genç avukatı, genç avukatın karısını anlattı. Cevriye dinledikçe sevinçten coşuyordu. İlle Hasan'ı pek merak etmişti:

"Ne zaman gelecek be Kosti Ağabey?"

"Avukata uğradı, az sonra gelir!"

"Nasıl çocuk?"

"Ortaokul öğrencisi. O olmasa, hiçbir avukat Cevdet'in işine parasız bakmazdı!"

"Demek yalvardı? Ben olsam, ben olsaydım ah..."

"Ne yapardın?"

"Madem yalvarmakla oluyormuş..."

Kosti, "Yok canım," dedi. "Sadece yalvarmak değil! Hasan öyle içli sözler söylemesini biliyor ki!"

Cevriye'yi bir düşüncedir aldı. O da vardı kendisinde. İçli söz söylemesini bilmese, dilencilikten para söktürebilir miydi?

"Ne düşünüyorsun?"

"Hiç, Cevdet Ağabey'i! Bütün bunlardan haberi yok, değil mi?"

"Yok. Avukat geçen gün gelecekti, gelemedi. Bugün gelecek!"

"Bizi görünce kim bilir nasıl sevinir! Zayıflamış mı?"

***

Zayıflamıştı. Hele Böcek'le dövüşeli beri!

Hasan çıktıktan sonra çok fena olmuştu. Arkadaşı, yatağı, yorganı, kabı kacağı, okuyacak kitabı vardı ama, derdini çokluk dökmese bile, niçin sıkıldığını soran, inceden inceye araştıran, söylemek zorunda bırakan candan bir yakını yoktu. Üstelik başta Böcek, büyük küçük hemen bütün koğuş halkı tuhaf tuhaf bakıyorlar, bıyık altından gülüyorlardı, ille de bu sinir sinir gülüş. Bitiriyordu. Sanki onunla ilgili bir şeyler fısıldaşılıyor, ayıp çok ayıp bir suç işlemiş farz ediyordu kendini.

Sıkıntıdan başına ağrılar yapışmıştı. Hasan'ın ona bıraktığı yatağı toplamamıştı. Girmiş, yorganı tepesine çekmişti. Uyku tutmak ne mümkün? Yumulu gözleri ardında Hasan, hep Hasan! Ne iyi çocuktu! Hayatında böyle bir arkadaşı olmamıştı. Gerçi Kosti'yle Cevriye vardı ama, onlar Hasan gibi olamazlardı. Cevriye de, Kosti de söylememelerini sıkıladığı şeyleri söylemişlerdi.

Hasan'ın, "okuyup üniversiteye girmek, doktor olmak" hayalini kendisi için imkânsız sayıyordu. Babasıyla görüşüp avukat temin etmek, sonra da hapisten kurtarmak uzak, çok uzak bir ihtimaldi. İnanamıyordu. Hasan belki okur, doktor olurdu ama kendisi?

Kendisi hapislerde çürüyecekti!

Babasının hâlâ aramaması aklına gelince, sessiz sessiz ağlamaya başlamıştı ki, Böcek'in cırlak sesi:

"Kalk ulan hergele! Topla yatağını!"

Yorganı çekip bir kenara fırlatmıştı. Şayet, "Kocasız kaldın diye mi ağlıyorsun lan? Daha iyisi var burda oğlum!" demesey-

di, ihtimal kavgadan sakınacak, fırlatılan yorganını alıp yatağını toplayacaktı. Ama bu korkunç sözler kırbaç gibi şaklamış, kendisini birden kaybetmişti. Koğuş halkının duvarları çınlatan kahkahaları arasında dönmüş gözleriyle Böcek'in üstüne atılmış, yakasına yapışıp sözünü tekrarlamasını istemişti. Böcek şaşırmıştı. Çevresine bakınarak yardım istemişti. Kahkahalar dinmiş, yüzlerdeki alaycılık silinmişti. Hiç kimse Böcek'in yardımına koşmamıştı. Büyük büyük açılan gözlerle seyrediyorlardı. Böcek de neye uğradığını şaşırmıştı. Karşısındakinin böylesine kuvvetli olduğunu yeni anlamıştı. Güvendiği büyük çocuklar da yardımına koşmuyorlardı. Ne yapacaktı? Öteki çocukların yanında küçük mü düşecekti? O zaman hiç kimseye söz geçiremezdi!

"Bırak yakamı!"

Yakayı desteleyen eller çelik gibiydi, bırakmıyordu.

"Söyle!"

"Yakamı bırak diyorum sana, fena olur!"

"Olsun ulan! Söyle deminki söylediklerini!"

"Bırak, söyleyeyim!"

Bıraktı:

"Söyle hadi!"

Böcek çaresiz tekrarlamış, ama daha sözünü bitirmeden hiç ummadığı bir şey olmuştu: Cevdet'ten bir kafa! Böcek kan içinde gerilerken, bir yumruk, bir yumruk daha...

Böcek alta düşmüş, iftiraya yeltendiği çocuğun yumrukları altında kıyametleri koparmaya başlamıştı. Öyle cıyak cıyak bağırmıştı ki, bütün tutuklu ve mahkûmlar koğuşlarından bölümlere dolmuş, adam boğazlandığını sanmışlardı.

Daha sonra gardiyanlar koşuşmuş, Cevdet'i Böcek'in üzerinden koparıp sille tokat kaldırmış, idareye sürüklemişlerdi. Eli, yüzü kan içinde Böcek de getirilmiş, olayın neden ileri geldiği soruşturulmuş, koğuş halkının Böcek'ten yana çıkması, suçu Cevdet'e yüklemişti: Güya Böcek, Cevdet'in yanına gelmiş, kar-

deşim, kalk yatağını topla da koğuşu süpüreceğim, demiş. Cevdet küfretmiş. Bunun üzerine kavga çıkmış!

Müdürle başgardiyanın bütün ısrarlarına rağmen tek kelime söylememişti Cevdet, "Bana kalk ulan hergele, topla yatağını! Kocasız kaldın diye mi ağlıyorsun? Daha iyisi var burda oğlum!" dedi mi diyecekti. Öldürseler söylemezdi. Nitekim bütün ısrarlar boşa gitmiş, susmuş, sonunda. "Sinirime dokunuyordu kaç vakittir, dövdüm!" deyip suçu üstüne almıştı.

Hapishane idaresi karanlık tecride atılmasına karar vermişti. Bir hafta, tek somunla burada kalacaktı. Disiplin cezası!

Dışarda gardiyanın sesi, "Cevdet, çocuk Cevdet!" diye haykırınca, kendine geldi. Çağırılıyordu? Niçin? Babası mı gelmişti yoksa? Şayet geldiyse, görüştürülmeyeceğini biliyordu. Disiplin cezalıların ziyaret günlerinde ziyaretçileriyle görüştürülmediğini Hasan'dan işitmişti. Heyecan içindeydi. Acaba babasına söylerler miydi tecritte olduğunu? Söylerlerse, babası ne derdi? Belki de, "Bu oğlan adam olmayacak. Hapishanede bile doğru durmuyor!" mu derdi.

Gardiyanın sesi birkaç sefer tekrarlandıktan sonra kesildi. Demek düşündüğü doğruydu. Tecritte olduğu için, ziyaretçisiyle görüştürülmeyecekti!

Kolları düştü. Yatağına yüzükoyun kapandı.

Az sonra tecrit kapısının kilidi gıcırdayınca, sıçradı. Ne oluyordu? Görüştürülecek miydi yoksa?

Kapı açıldı. Tecritlere bakan sert gardiyan, "Çık bakalım!" dedi.

Çıktı. Kapıyı tekrardan kilitleyen gardiyanın peşine düştü, birtakım koridorlardan geçip merdivenden çıktıktan sonra hapishane müdürünün odasına getirildi. Getirildiği yerin "Müdüriyet" olduğunu, kapı üzerindeki küçük tabeladan anlamıştı.

Girdi, gözlerine inanmadı: Hasan, Kosti, Cevriye... Tanımadığı, genç bir adamın yanında dikiliyorlardı. Cevriye koştu, boynuna sarıldı. Sonra Kosti, en sonra Hasan.

Durum, hapishane müdürüne uzun uzun anlatıldığı için müdür de heyecanlıydı. Genç avukatla bakışıyor, bakışlarıyla anlaşıyorlardı.

Hapishane müdürü bir ara, "Bak," dedi, "avukat beyefendi senden vekâlet alıp davana bakmaya gelmiş. Ne dersin?"

Cevdet'in yaşlı gözleri avukata kalktı, bir an baktı, sonra tekrar yere indi.

"Babanın çantasından paraları sen çalmamışsın. Doğru mu?"

"Doğru" dese, babasını gene hapsedeceklerini düşünerek, "Doğru değil, ben çalıp yaktım!" dedi.

Hasan heyecanla araya girdi:

"Yalan Müdür Bey, yalan söylüyor. Babasını tekrardan hapse atarlar sanıyor. Halbuki babası..."

Kendini tuttu. Müdür boş bulunarak, "Baban ölmüş gitmiş," dedi. "Doğruyu söyle de kurtul oğlum!"

Ne? Babası ölmüş müydü?

Çevresine şaşkınlıkla bakındı. Gözleri büyük büyük açılmıştı. Müdürün masasına doğru birkaç adım attı, durdu:

"Babam öldü mü?"

Derin bir sessizlik oldu. Ne müdür, ne de ötekilerden tek ses çıkmadı. Tekrarladı:

"Babam öldü mü dediniz. Müdür Bey?"

Nasıl olsa ok yaydan çıkmıştı:

"Evet. Sen sağ ol oğlum!.."

Oda, odadakiler tepesinde fırıl fırıl dönüyordu. Düşmemek için masanın kenarına tutundu. Sonra oracıktaki bir iskemleye çöktü.

Müdür, kapı yanında bekleyen gardiyana, "Bir bardak su!" dedi.

Ne hapishane müdürü, ne Hasan, ne Kosti, ne Cevriye, ne de avukat. Hapisten kurtulup kurtulamayacağı bile umurunda değildi. Hiç sevmediğini sandığı babası, oval gözlüğü ardında hafifçe gülümseyerek bakıyor, "Sağ olsam gelip seni aramaz olur muydum, yavrum?" demek istiyordu.

Hep o dağınık, karmakarışık hâliyle birtakım kâğıtlar imzaladı, verilen yiyecek paketlerini aldı, sonra gardiyanın ardı sıra çıktı. Müdür, disiplin cezasını affettiği için tecrite değil, koğuşuna döndü. Başta gene Böcek, koğuş halkı hayretler içindeydi. Hani bir haftalık tecrit cezası yemişti?

Az sonra da yatağı getirilip koğuşun ortasına atıldı.

Yiyecek paketlerini yere bırakmış, sırtını duvara dayayıp çömelmişti. Yüzü avuçları içindeydi. Babasını, hep babasını düşünüyor, üvey annesi eve hanım olduktan sonra babasına karşı takındığı tavırları hatırlıyor, içi yanıyordu. Az karşılık vermemişti!

Omuzuna dokunan bir el, kendine getirdi. Döndü: Bir gece, "Anneciğim, anneciğim!" diye sayıklayan kurşun hırsızı küçük, gülümseyerek tatlı tatlı bakıyordu.

"Yatağını serdim Cevdet Ağabey! Git yat!"

Gerçekten de her zamanki yerine yatağı taşımış, sermişti. Kalktı. Yerdeki paketleri filan unutarak yatağına gitti. Kendini attı.

Küçük hırsız, bütün paketleri yatağın yanına taşıdıktan sonra, "Başın ağrıyorsa bende Aspirin var, Cevdet Ağabey," dedi.

Yatağında oturdu. Hasan'ın kendisini koruyuşu aklına geldi. Böcek'in vara yoğa tokatladığı, zorla kumara oturttuğu, esrar içmeye zorladığı bu çocuğu korumalıydı. Korumalıydı ama yatağına alarak değil!

"Peki," dedi, "getir bakalım!"

Cin gibi oğlan fırladı. Yatağı arasındaki eski ceketinin cebinden Aspirin'i alıp geldi.

"İstersen bir de çay kaynatayım, Cevdet Ağabey!"

"Kaynat Hüseyin. Benim çaydanlığı al, su doldur, getir!"

"Sobaya oturtayım istersen ağabey?"

"İyi ya!"

Küçük fırladıktan sonra gözü Böcek'e kaydı. Soba başında oturmuş, uslu uslu ısınıyordu. Göz göze gelince bakışlarını kaçırdı. Yılgın bir hâli vardı. Burnu yarılıp şişmiş, gözlerinin altları morarmıştı.

Büyük çocuklardan biri yanına sokuldu, omuzunu dürttü:

"Kalk da bir iki atalım!"

Bakmadı bile. Dargın gibiydi. Büyük çocuk daha sert, "Kalksana lan!" dedi.

Gene aldırmadı.

"Dayağı yedin yiyeli aklın başına geldi ha!"

Çaydanlığı sobanın üstüne yerleştirip gelen küçük hırsızın gözleri sevinçle parlıyordu. Zaman zaman itilip kakılıp dayak yediği, bu yüzden de çok korktuğu Böcek'in kendi derdine düşmesi hoşuna gidiyordu. Cevdet'in yanına, yatağı kenarına ilişerek, "Eline sağlık Cevdet Ağabey," dedi. "Sen olmasan bizi öldürüyordu!"

"Ne yapıyordu?"

"Dövüyordu bizi, paramızı alıyordu, esrar içiriyordu."

Öteki çocuklar da birer ikişer Cevdet'in yatağı yanına toplaştılar. Böcek artık eski Böcek değildi. Çocukların o yana kayışı pek zoruna gidiyor, kahroluyordu.

Usulcacık kalktı, dışarı çıktı.

Malta boyunca tek başına dolaşırken Cevdet'i, hep Cevdet'i düşünüyordu. Oğlanın öylesine kuvvetli olduğunu bilse çatar mıydı? Arka olacaklarına söz vermişlerdi güya. Onlarda da iş yoktu. Hem arka olmamışlar, hem de dayağı yedikten sonra matrağa almışlardı. Hâlâ da alıyorlardı.

Duvar dibinde yatan irice bir izmarite gözü takıldı. "Kefale bak kefale!" diye geçirdi. "Sigarasızlıktan da geberiyorum. Onu ordan almalı ama, nasıl?"

Boyuna gagaladığı çocuklardan biri gözüne ilişti. Paçavralar içinde, yalınayaktı...

"Şu izmariti al, getir bana!"

Çocuk her zamanki gibi "Peki ağabey!" deyip söyleneni yapıvereceğine, omuz silkti:

"Bana ne be!"

Bastı gitti. Arkasından uzun uzun baktı. Demek piyasası adamakıllı düşmüştü. Bundan sonra adembabalara bile sözü geçmeyecekti ha?

Sigarayı yerden alamıyor, bir başkası keşfedecek diye içi gidiyordu. Ellerini arkasına koydu, izmaritin yattığı duvarın önünde kısa kesik voltalar atmaya, yani gidip gelmeye başladı. Bir ara ne olursa olsun diye eğildi, izmariti aldı, doğruldu.

Çok haysiyetsizce bir şeydi ama, bundan böyle galiba hep bu türlü yaşayacaktı. Devletin memurluğuna sahip olamadığı için işinden atılan babası zaten uğramıyordu. Dışardan bakanı yoktu. Geçimi, "Sübyan Koğuşu"ndan sızdırdığındaydı. Dayağı yiyeli beri ise çocuklar boş veriyorlardı. Boş veremezlerdi ama büyük çocukların gevezeliği! Matrağa almasalardı hadlerine mi düşmüştü?

Büyük çocuklardan Kadri yanına sokuldu:

"Seninki çocukları başına toplamış, çay içiyorlar."

Cevdet'ten söz edildiğini anladığı hâlde, "Benimki kim?" diye sordu.

"Kim mi? Seni eşek sudan gelinceye kadar dövmüştü hani?"

"Hastir lan!"

"Hastir mi? Cevdet'e söylerim ha!"

Kadri'nin alaylı gülüşünden kaçarcasına uzaklaştı. İzmaritini çocuklardan birinin sigarasından yakıp gene volta atmaya başladı.

Bu Cevdet'ten kurtulmanın yolunu bulmalıydı ama nasıl? Gerçi kolayı vardı: Bir gün bir bahaneyle çevirip güzelce pataklamak! Pataklamak ama, yeke yek hakkından gelemezdi. Mümkün değil. O sağlam bilekler, sımsıkı yumruklar... Gardiyanlar yetişmese öldürebilirdi. En doğrusu, gece uyurken şişlemek!

Gözleri parlamaya başladı.

Tamam, bu en güzeliydi. Gece yarısı herkes uyurken usullacık yatağına sokulur, zuladaki şişini gırtlağından kalbine sokardı. Bu en iyisiydi. Doktor, ilaç, fitil mitil yetişinceye kadar cartayı

çekerdi. Çok çok üç beş yıl verirlerdi. Ne çıkardı? Zaten yatıyordu. Kurtulup dışarı çıkacaktı da ne olacaktı? Babası bir daha yüzüne bakmazdı, biliyordu. Baksa bile, kim bilir nerdeydi? Annesi yoktu, çoktan ölmüştü. Kardeşi, dayısı, halası filan hak getire...

Zulada saklı şiş asıl Kadri'nindi ama ne çıkardı? Geceleri herkes yattıktan sonra usul usul biler, sivriltirdi. Acelesi de yoktu. Şöyle soktu da içerde kıvırdı mı, amma da gözleri belerir, canı kim bilir nasıl yanardı!

Elindeki izmariti fırlatıp koğuşa hırsla girdi. Gerçekten de bir zamanlar onun çevresini alıp Allah'tan çok kendisinden korkan bütün çocuklar, Cevdet'in etrafını almışlardı. Çay içiyorlardı.

Kahrolarak yatağına gitti. Niçin gelmişti? Yatağında ne işi vardı? Dikildi, dikildi... Sonra geldiği gibi hırsla, koğuştan çıktı: Malta boyunda volta atmaya koyuldu.

Cevdet'i şişleyip ortadan kaldırmaktan başka çare olmadığına aklı iyiden iyiye yatmıştı. Cevdet'i şişleyip ortadan kaldırdıktan sonra, gene eskisi gibi koğuşa hâkim olur, onlardan, o bir zaman kendi çevresinde fırıl fırıl dönen, karşısında gık diyemeyen küçüklerden öcünü fazlasıyla alırdı.

Eli, hafif sarı tüylerden ibaret bıyığına gitti:

"Size ayaklarımı öptürmezsem, bunlar anamın şeyinde bitsin!"

Betona fırt diye dişlerinin arasından bir tükrük attı.

"Ona güveniyorsunuz değil mi? Ben sizin gibi hırsız değilim. Adam öldürdüm, adam!"

Bütün gece düşündü, uzun uzun düşündü ama ne zulasından şişi çıkarıp bileyebildi, ne de bilemeye boş verip koğuşun hafif iniltilerle derin derin uyuduğu sıra kalkıp Cevdet'in işini bitirivermeyi denedi. Korkuyordu. Bir aksiliğin çıkıp güçlü oğlanın şişi elinden alarak kendisini öldürmesinden korkuyordu.

İki gün sonraki ziyarette Hasan, Böcek'i sorunca, "Çok acıyorum," dedi Cevdet. "Çocuklar boş veriyor. Hiç kimsenin taktığı yok!"

"Büyükler?"

"Büyükler de boyuna matrağa alıyorlar. Sabah oldu mu fırlıyor koğuştan. Yüzümü görmek istemiyor adeta!"

"Tek kaldı desene."

"Kaldı ki kaldı."

Hasan şöyle bir düşündü:

"Kazansana şunu!"

"Nasıl?"

"Bir biçimine getir, konuşma kapısı aç!"

Cevdet düşünmemiş değildi ama, "korkusundan" dedirtmemek için vazgeçmişti. Yoksa sabahları çocuklarla çay kaynatıp içerlerken bir bardak da ona göndermeyi aklından geçirmiyor değildi.

O sabah gene çay içeceklerdi. Cevdet, kurşun hırsızı küçüklere fikrini açtı. Şaştılar. Niçin? Ne lüzum vardı? Hazır iyice yılmış, zararsız hâle gelmişti. Barışınca, Cevdet Ağabey'e ses çıkarmasa bile, kendilerine posta koymaya başlayacaktı.

Cevdet, "Korkmayın," dedi. "Değil o, bundan sonra size hiç kimse posta koyamaz! Şu bardağı doldur. Bir de kaşık koy içine. Peynir, ekmek de..."

Küçük hırsız, "İyi ama Cevdet Ağabey," dedi. "Ya küfrederse, istemezse?"

"İster. Küfür de etmez. Ederse, o zaman düşünürüz."

Böcek asık yüzüyle henüz uyanmıştı. Çocukların gene Cevdet'in çevresinde toplandığını gözucuyla görmüş, neşesi kaçmıştı. Cesaretsizliğine kızıyordu. Gündüz bütün gün, "Bu gece şişlerim," diye düşünüyor, gece, hele gece yarısı olup da koğuş uykuya geçti mi, cesareti kırılıyordu. Adam öldürüp içeriye düş, sonra da "Pis hırsız!"ların elinde oyuncak ol!

Yatağını tam toplamıştı, elinde bir bardak çay, ekmek peynirle küçük hırsızlardan birinin yanı başında dikildiğini gördü. Sertçe döndü:

"Ne o lan?"

Çocuk ürküntü içindeydi:

"Cevdet Ağabey gönderdi!"

Gözleri ta uzaktaki Cevdet'e kalktı. Koğuşun öbür başındaki yatağı önünde, dostça bakıyordu!

Gözlerini kaçırdı. Kavgalıydılar hani? Hani onu şişlemeyi düşünüyordu? Böyle şey olur muydu? Şimdiye kadar kiminle dövüştüyse dargınlık sonuna kadar gitmiş, hiç kimse daha önce barışmak istememişti.

Çayla peynir ekmek getiren çocuktan kaçarcasına koğuştan çıktı.

Çocuk, çayla ekmeği Cevdet'e götürdü:

"Almadı Cevdet Ağabey!"

Cevdet işin farkındaydı. Bunun böyle olabileceğini zaten tahmin etmişti.

"Zarar yok, siz için," dedi.

Çocuklar peynir, ekmek, çayla karınlarını kurt gibi doyuruyorlardı. Cevdet yemiyordu. Gözleri koğuşun açık kapısından malta boyuna dalmıştı. Güneş, malta boyunun betonunu parlatıyordu. Böcek'in bu türlü davranması sinirine dokunmamıştı. Onun yerinde kendisi olsa... Kendisi de aynı şeyi yapardı herhalde...

Kahvaltıdan sonra malta boyuna çıktı. Böcek, malta boyunun güneşli duvarı dibine çömelmiş, başını avuçları içine almıştı. Cevdet, yanı başına kadar gelip çömeldiği hâlde haberi olmadı. Neden sonra işin farkına varınca irkildi. Kalkıp kaçmaya davrandıysa da Cevdet kolundan yakaladı:

"Niçin barışmak istemiyorsun?"

Cevap vermedi. Utanıyor, yerlere geçiyordu. Cevdet tekrar sordu:

"Ha?.. Kavgalı kalmamızı mı istiyorsun?"

Karşılık vermiyor, boyuna önüne bakıyordu. Bir ara gözünden betona bir damla yaş düştü. Cevdet bunu gördü. Büsbütün yumuşayan sesiyle, "Ben barışmak istiyorum," dedi. "Sen de istersen barışalım, arkadaş olalım. Hem biliyorsun ki suç bende

değil. Bana musallat olan sensin. O çirkin lafları söyleyen... Halbuki ben, seninle kavga etmek istemezdim. Mecbur ettin beni. Bana 'Pis hırsız!' dedin, Hasan'la aramızda çirkin şeyler varmış gibi, herkesin önünde bana hakaret ettin!.."

Susuyordu, boyuna susuyordu. Cevdet bu susuşun, suçu kabulleniş olduğunu anlıyordu. Hatta bir ara içini çeke çeke fırlayıp koğuşa gidişine de aldırmadı. Neden sonra o da gitti. Böcek yatağına kapanmıştı. Yanına sokuldu usullacık. Saçlarını okşamaya başladı. Küçük çocuklar etraflarını almış endişeyle bakıyorlardı. Asıl ismiyle:

"Mustafa, kardeşim, Mustafa! Niçin bakmıyorsun? Ne yaptım sana ben? Suçlu ben değilim ki. Sen bana hakaret etmiştin. Ben de..."

Birden doğruldu. Parlayan gözleriyle yaş yaş baktı:

"Bırak beni Cevdet, ben çok fena insanım!"

Cevdet bırakmadı. Kolundan çekip kaldırdı.

"Hiç de fena değilsin. Hadi benim oraya gidip çay içelim!"

Çocuklara döndü:

"Bir çay demlesenize!"

Üçü dördü birden koştu.

Çay demleninceye kadar hep Cevdet söyledi, asıl ismiyle Mustafa dinledi. Çay demlendikten sonra kalktılar, Cevdet'in yatağı yanına gittiler. Hâlâ endişeli çocukların şaşkın bakışları önünde çaylarını içerlerken konuşmuyorlardı. Cevdet, mahsustan hiçbir şey sormuyordu. Esasta Mustafa'nın hiç de fena olmadığını anlamıştı.

"Ekmekle peynir de ister misin?"

"Hayır."

O günden sonra canciğer oldular. Büyük çocuklar şaşıyorlardı. Bazıları, "Cevdet'ten korktuğu için pes ettiğini..." söylüyorlarsa da küçükler durumu bildikleri için aldırış etmiyorlardı. Günün birinde Cevdet Ağabey çıksa bile Mustafa Ağabey'in onlardan öç almaya kalkacağını sanmıyorlardı.

Artık "Cevdet Ağabey"le "Mustafa Ağabey"den geçilmiyordu. Büyük çocuklar içerliyor, "Ne Mustafa Ağabey'i?" diyorlardı. "Böcek, onun adı Böcek!"

Küçükler düzeltiyorlardı:

"Hayır, Mustafa Ağabey'imiz o bizim!"

Arada güneşli günler olsa da kış bastırdıkça bastırıyordu. Mustafa Ağabey yatağını Cevdet'in yatağı yanına taşımıştı. Gece yarılarına kadar mırıl mırıl, Hasan'dan, Cevriye'den, Kosti'den konuşuyorlardı. Hasan'ın anlattığına göre, avukat işi çok sıkı tutmuş. Üvey annesi her ne kadar hâlâ gerçeği söylemekten kaçınıyorsa da bütün mesele Şoför Adem'in ele geçirilmesine kalmıştı.

Ne olursa olsun, kuvvetli bir ümit içinde yaşıyordu. Babasının ölümüne de alışmıştı. Bazen rüyasına giriyor, teselli ediyordu. Annesi de babası gibiydi. Her ikisi de memnunluklarını söylüyor, "Hasan'dan ayrılma yavrum. Onu dinle. Zararlı çıkmazsın!" diyorlardı.

Doğruydu. Hiç kimse Hasan gibi olamazdı ama, Kırmızı Eşarp Çetesi'nin Bill'ini de unutamıyordu. Kuvvet başka şeydi. Şayet Mustafa'yı dövmeseydi bugün onunla arkadaş olabilir miydi?

Şimdilik ses çıkarmayacaktı. Hapisten kurtulursa, Kosti'yle Cevriye'yi bir kıyıya çekecek, Amerika'ya tüyme fikrini açacaktı. İsterlerse ne âlâ. Eskiden tasarladıkları gibi, Nişantaşı, Şişli, yahut Maçka'daki büyük apartmanlardan birinin önünde tembel tembel uyuklayan sepetli bir motosiklete atlayıp rıhtımdaki vapurlardan birine kapağı atmanın yolunu bulurlardı. Hele kaptan, *İki Çocuğun Devriâlemi*'ndeki bilmem ne vapurunun sakallı, mavi gözlü, kocaman pipolu kaptanı gibi babacan biri olursa!

Günler geçtikçe içindeki Amerika ve Aslan Tomson'luk kuvvetleniyordu. Mustafa'yla gece yarılarından çok sonralara ka-

dar konuşurlarken bile Amerika ve Aslan Tomson'luk silinmiyor, Teksas kovboylarının savurduğu kementler, Kızılderililerin zehirli okları, içinde vınlıyordu.

O gece dışarda fırtına gene aç kurt sürüleri gibi uluyordu. Soba sönmüştü. Vakit gece yarısını geçtiği, bütün çocuklar yorganlarının altında büzülüp uyudukları hâlde onlar, mırıl mırıl konuşuyorlardı. Mustafa bir ara, "Buradan çıkmanı hiç istemiyorum," dedi.

Cevdet hayretle sordu:

"Niçin?"

İçini çekti:

"Bir daha senin gibi arkadaş bulamam da... Nah kafa! Bir zamanlar seni şişlemeyi düşünmüştüm!"

Cevdet memnun, sordu:

"Bana nasıl kıyacaktın?"

"Ne bileyim ben? Çok kızmıştım işte. Sen benim forsumu kırmıştın. Bu yüzden geçimim baltalanmıştı. Hâlâ geçimim yok ya, neyse."

"Ben çıktıktan sonra, yine eski hâlini alabilirsin!"

Denendiğini anlamıştı:

"Geçti," dedi. "Ben artık eski ben değilim ki. İstesem de yapamam. Günde bir tek tayınla yılları devireceğim..."

"Dışarı çıksan, aynı suçu tekrardan işler miydin?"

"Yok canım. Ben o suçu işlemezdim ama, bakma. Bir Hüseyin Ağabey vardı semtte. Benim kadarken adam öldürüp içeri düşmüş. On sene mi, on beş sene mi ne yatmış. Semtte herkes hatırını sayardı. Benim gibi cılız olduğu hâlde şaşardım bu işe. Halbuki beni hiç kimse takmazdı. Böcek, Böcek. Küçük çocuklar bile boş verirdi. Ben de..."

"Okulu da bu yüzden mi bırakmıştın?"

"Tabii ya. Semtte Böcek, okulda Böcek. Bütün bunlardan kurtulacağımı sanmıştım. Hapse düştüm, nerden öğrendilerse öğrendiler, hapiste de Böcek. Kızdıkça bindiler. Yoksa okurdum

ben. Namussuzum üçüncü sınıfın en iyi öğrencisi, toplamayı, çıkarmayı, çarpmayı, bölmeyi en iyi yapanı bendim!"

"Marangozlukta niye durmadın?"

"Orada da Böcek dediler. Usta bir yandan, kalfalar, çıraklar bir yandan. Sevmiyordum bu ismi. İnsan böcek olur mu?"

"Olmaz, doğru."

"Halbuki marangozluğu da çok severdim!"

"Hâlâ sever misin?"

"Severim ama..."

"Eee?.."

"İçerdeyim, neye yarar!"

"İçerde ol. Burada marangozluk yok mu?"

"Var ama ne başgardiyan, ne de müdür çalıştırmazlar beni!"

"Niçin?"

"Bilmiyor musun? Beni çok fena tanımışlar bir sefer. Doğru dürüst çalışacağıma inanmazlar!"

Cevdet sesini çıkarmadı. Hasan'la Kosti'lerin ziyaretinden sonra bir gün hapishane müdürüne meseleyi açtı. Müdür, Böcek Mustafa'nın tahmin ettiği gibi, "Bırak," dedi. "Çalışmaz o!"

Cevdet bırakmadı:

"Niçin Müdür Bey?"

"Malımı bilirim de onun için oğlum. Esrar onda, kumar onda, itlik uğursuzluk onda..."

"Eskiden öyleymiş ama şimdi uslandı. Bana hayatını anlattı, hiç fena çocuk değil. İsterseniz çağırıp dinleyin de bakın!"

Uzun uzun anlattı.

Müdür fena insan değildi. Hapishanelerin zulüm ve işkence yeri olmaktan çok, ıslahhane olmasını isteyenlerdendi. Böcek Mustafa'yı çağırtıp uzun uzun dinledi. Çocuktaki değişimi anlıyordu. Başgardiyanı çağırttı. Durumu anlattı. Mustafa'nın marangozhaneye çırak olarak verilmesini emretti.

Başgardiyan da yadırgadı ilkin:

"Çalışmaz beyim, nafile!"

Müdür, "Deneyeceğiz," dedi.
Mustafa'ya döndü:
"Yüzümüzü kara çıkartmazsın, değil mi?"
Mustafa, "Çıkartmam," dedi.

16

Şoför Adem hiç beklenmediği bir anda Sirkeci'ye geldi, Tayyare'yle karşılaştı. Tayyare'nin, "Kaç gündür nerelerdesin ulan? Hani bizim elli papel? Kırmızı Ford ne oldu? Hakkında ihbar var. Seni arıyorlar!" filan demesine meydan vermeden, bütün bir elli liralık banknot çıkarıp uzattı:

"Biraz geciktirdim, kusura bakma?"

Parayı alan Tayyare, günlerden beri ettiği küfürleri unutuvermiş, hatta iyice yumuşamıştı. Pişman da olmuştu. Tatlılıkla, "Ne acelesi vardı?" dedi.

"Ne acelesi vardı olur mu oğlum? Milyoner değilsin ya!"

Sımsıkı sarındığı siyah gocuğunun iç cebine bütün elliliği yerleştiren Tayyare, nerelerde olduğunu sordu. Anlattı:

"Ankara'ya müşteri götürmüştüm. Sonra da Bolulu bir tüccara arabayı okuttum."

"Kaça okuttun?"

"Hemen hemen aldığımın bir kat fazlasına!"

"Ohooo... Desene ki işler kıyak?"

"Bildiğin gibi değil, uçuyorum!"

"İnsan hiç olmazsa bir mektup yazar karısına be!"

Adem şüpheyle sordu:

"Ne var da?"

"Ne olacak? Geldi, buralarda dört döndü fukara..."

Adem'in kuşkusu artmıştı. Ne diye dört dönüyordu? Ankara'ya giderken mangır bırakmıştı. Gerçi üç gün sonra dönerim demiş, bir hafta gecikmişse de... Yoksa arabayı alıp tüydüğünü mü sanmıştı?

Tayyare'ye hep o şüpheli hâliyle tekrar, dikkatle baktı:
"Ne diye dört dönüyor?"
"Bilmem."
"Sizden mangır filan mı istedi?"
"Yok canım."
"Peki? Niye dört dönüyor? Bir sebebi olmalı."
Tayyare, yer yer erimiş kirli karlara fırt diye tükürdü:
"Kendisine sor, öğren!"
"Bir sebep var demek? Niye saklıyorsun?"
"Kendisine sor dedim ya!"
Bakıştılar, uzun uzun bakıştılar. Adem iyice kuşkulanmıştı. Tayyare, "Eski arkadaşımsın. Vakit geçirme, buralarda da fazla dolaşma, git, sebebini sor, öğren!" deyince, zaten bir türlü kurtulamadığı "şu mesele"ye dair bir şeyler sezerek Şehnaz'ın yolunu tuttu. Edirnekapı tramvayının arka sahanlığında soğuğa filan boş vererek dikiliyor, ağzından burnundan sigara dumanı gibi buhar savruluyordu.

Kim bilir, belki de Cevdet'in muhakemesi başlamış, hiç hesapta olmayan bir aksilik, İhsan Efendi'nin parasını çalanın Cevdet değil, kendisi olabileceği kanısını hâkimlere vermişti. Zaten Şehnaz da biliyordu. (Telaşlandı.) Biliyordu, evet. (O gece, İhsan Efendi'nin odasından çıkışını, Şehnaz'la sofada karşılaşışını hatırladı. Telaşı arttı.) Arabayı alıp Ankara'ya dönmesiyle kaçtığını sanabilirdi!

Sıkıntıyla içini çekti. Gittikçe yoğunlaşan bir kurşun ağırlığı sanki göğsüne bastırmaya başlamıştı.

"... Sanabilir. Zaten korkağın, düttürüğün biri... Ya bir halt ettiyse? Ya polislere gerçeği söylediyse? O zaman şap gibi yandığımın resmidir. En iyisi, anneme gidip durumu öğrenmek. Belki de karının evinde polis pusu kurmuştur. Kör gibi tuzağa düşmekte mana yok!"

Fatih'te tramvaydan atladı. Fatih Camisi'nin önünden, Haydar'dan geçip Cibali'ye, oradan da mahalleye indi. Arka so-

kaklardan, ancak mahalle çocuklarının bildiği gizli yollardan eve geldi, açık avlu kapısından girdi.

Annesi çorap yamıyordu. Oğlunu telaşlı ve solgun bularak sebebini sordu.

Anlattı.

Birden oğlu kadar telaşlanan yaşlı kadın, aptallık ve korkudan Şehnaz'ın böyle bir halt karıştıracağını sanıyordu. Gerçi evini bilmediği için Şehnaz'ı o günden beri gidip görmemişti.

"İstersen adresini ver, gidip göreyim!"

Adem huzursuzdu. Elleri arkasında, odanın içinde dolaşıyordu. Adresi verse, annesi gidip görse fena olmazdı ama ya ev gözaltındaysa? Ya annesini yakalarlarsa? Ya yakalayıp Şehnaz'ın adresini kimden aldığını sorarlarsa?

"Olmaz," dedi.

Yaşlı kadın beyaz başörtüsünü çözdü, çenesinin altında yeniden bağladı:

"Peki, ne yapacağız şimdi?"

Annesinin tam karşısında durdu:

"Bilmiyorum."

Mangaldaki ateşe rağmen, oda hayli soğuktu. Bir sigara yaktı. Kibrit çöpünü baş ve şahadetparmakları arasında kırıp bir köşeye sinirli sinirli fırlattı.

Bilmiyordu, gerçekten de bilmiyordu ne yapacağını. Ya sahiden gevezelik ettiyse? Ya evinin etrafında tertibat alındıysa? Ya enselenirse?.. "... İnkâr ederim. Haberim yok, derim. Kocasının zamanında da üstüme çok düşerdi, aldırmazdım. Kocası öldükten sonra evlenelim dedi, boş verdim, onun için bana iftira ediyor, derim. İsterse dövsünler!"

Ani bir kararla, "Kalk," dedi, "hiç vakit geçirme. Bir aksilik olursa, beni görmemiş ol. Perili Konak'a saklanırım ben. Yerimi söyleme. Aksilik olursa, avlu kapısı kapalı dursun. Olmazsa, ardına kadar açık bırak. Görür, gelirim ben. Sen beni aramaya kalkma. Haydi!.."

Yaşlı kadın, eski siyah mantosunu sırtına geçirdi. Oğlundan adresi aldı, avludan çıktı. Mahalleyi adeta koşarak geçti. Düyûn-ı Umûmiyyeci Müfit Efendi bastonuna dayana dayana kahveye gitmekteydi. Kadını öyle koşar adım görünce durdu, arkasından uzun uzun baktı. Hiçbir mana veremediyse de fazla düşünmedi, kahvenin yolunu tuttu.

Yaşlı kadın hep o telaşlı hâliyle Haydar yokuşundan Fatih'e kan ter içinde varmıştı. Tıklım tıklım bir Edirnekapı tramvayına bindi. Yolda hep oğlunu düşündü. Ankara'da niçin bu kadar geciktiğini, kırmızı arabayı nereye bıraktığını soramamıştı. Çabucak anlattığına göre, oğlu büyük bir tehlike içindeydi. Kadın gevezelik etmiş, hükümet belki de işe el koymuştu. El koyduysa ne olacaktı? Oğlunu hapse atarlarsa ne yapardı? Yalnız oğlunu değil, ötekini de atmaları gerekti. Bu işi elbirliğiyle yapmışlardı, "... Gözü çıkasıcanın rızası olmasa oğlum tek başına yapabilir miydi hiç? Pis sürtük! Eğer böyle bir halt karıştırdıysan..."

Edirnekapı durağında tramvaydan indi. Oğlunun verdiği adresi bulabilmek için hayli taban tepmek, sormak soruşturmak gerekmişti. Sonunda kırmızı kiremitleri yosun tutmuş, tahtaları kapkara evi buldu.

Kaynanasını görünce, limon gibi sararan Şehnaz, Adem'in çıkıp geldiğini anlamıştı. Yoksa kocakarı ne bilecekti saklı olduğu yeri?

"Buyrun," dedi.

Hiç sesini çıkarmadı ama, kadının sararışından şüphelenmişti.

Yukarı çıktılar. Çok zayıf, halsiz bir kocakarının gölge gibi dolaştığı sofayı geçip eski biçim, sedirli, cumbalı misafir odasına girdiler.

Şehnaz kapıyı kapadı.

"Hoş geldin teyze!"

Dargın dargın:

"İşittiklerim doğru mu?"

Herhalde Sirkeci'deki Tayyare'yle, Dempsey'e söylediklerinden bahsediyordu.

"Ne işittiniz?"

"Oğlumun arkadaşlarına gevezelik etmişsin! Doğru mu?"

Demek Adem kendisini bırakıp kaçmamış? Demek gelmişti nihayet!..

Kulakmemelerine kadar kıpkırmızı kesildi:

"Ben bir şey söylemedim ki. Niçin gelmediğini sordum sadece!"

"İyi ama, işe hükümet el koymuş diyorlar!"

Şaştı:

"El mi koymuş? Kim diyor?"

"Kimin yahut kimlerin dediğini bilmem. Ağzını sıkı tutmaz, gevezelik edersen, yalnız oğlum değil, sen de okka altına gidersin, bilmiş ol."

Aklından Cevdet'in işine bakan genç avukat geçti. Yoksa o mu hükümete haber vermişti? "Vermem, korkma, aramızda kalır. Gerekirse seni korurum," demişti. Yalnız o değil, yazıhanesindeki arkadaşları da öyle demişlerdi.

"Adem niye gelmedi?"

"Hükümet evi sarmış olabilir diye çekindi."

"Hükümet mi? Evi mi?"

Korkuyla ayağa kalktı. Kocakarının ellerini tuttu:

"Sahi mi söylüyorsun teyze?"

"Sahi söylüyorum tabii!"

"Ben bir şey söylemedim ki o avukata?"

"O avukat kim?"

"Cevdet tutmuş!"

"Ne söyledin?"

"Beni bırakıp kaçtı, dedim. O da: Mahalleli, bu otomobili kocanın parasıyla satın aldığını söylüyor, dedi. Mahalleli ne biliyor, yanında mıymışlar, dedim. Peki, dedi, seni bırakıp kaçtıysa ne yapardın, dedi. Ben de..."

Kendini tuttu. "... Ben de her şeyi söylerim, hapse attırırım onu!" demişti.

Kocakarı üsteledi:

"Ne dedin sen?"

"Canı sağ olsun, dedim."

"Yalan söyleme, bak rengin kül gibi oldu. Onu ele verirsen sen de yanarsın. Avukata mavukata güvenilir mi? Onların işi gücü şeytanlık. Senin ağzına göre vermiş, laf çekmiş bir güzel. Vallah sen de boylarsın hapisleri karışmam!"

Saf saf sordu:

"Çok ceza verirler mi?"

"Verirler tabii!"

İçini çekti. Gözlerini yere dikti, uzun uzun, kara kara düşünmeye başladı. Avukata hayli gevezelik ettiğini, lüzumsuz şeyler söylediğini anlıyordu. O gün yanında oturanların önünde de paldır küldür konuşmuştu. Ya hükümet adamlarıysa onlar? Ya Adem'i hapse atarlarsa? Ya Adem de, "Bu suçu ben yalnız işlemedim. Şehnaz'ın da haberi var!" derse?

İçinden sıcak sıcak bir şeyler geçiyordu. Karaltılar uçuşuyordu gözlerinden.

Kocakarıysa göz hapsine almıştı. Kadının hayli gevezelik ettiğini hissediyordu.

"Gençliğin hapishane köşelerinde körlenir gider. Karışmam! Adem de yanar, sen de. Avukata neler söylediğini bilmeliyiz ki, ona göre bir çare düşünelim. Söyle çekinme. Yoksa vallahi karışmam Şehnaz. Sen de yanarsın, o da!"

Başını birden kaldırdı. Kocakarıya cesurca baktı. Az kalsın söyleyecekti. Kendini tuttu.

"Söyle. Korkma benden. İş işten geçtikten sonra para etmez. Onlar şeytanın alt bacağıdır. Seni söyletmişler, kurnazlıkla laf almışlar ağzından. Söyle ki oğlum ona göre hareket etsin!"

"Ne yapacak? Buralardan kaçacak mı?"

"Orasını bilmem artık. Kaçar mı, kalır mı?"

"Kaçarsa beni de kaçırır mı?"

"Demek kaçmayı kuruyorsun? Demek her şeyi söyledin?"

Şaşaladı. Yüreği kabardı. Kocakarının elleri hâlâ buz gibi avuçlarındaydı. Ağlamaya başladı. Avuçları birden ısındı.

"Ne yapayım," dedi. "Üç gün sonra dönerim dediydi. Gitti, bir haftadan çok vakit geçti, gelmedi. Şeytan da bir taraftan beni kışkırtırken kışkırtırken... Avukatların hükümet adamı olduğunu bilmiyordum. Bilsem söyler miydim?"

"?.."

Kocakarı öğreneceğini öğrenmişti. Kalktı. Başörtüsünü çenesinin altında çözüp sinirli sinirli bağladıktan sonra, arkasına dönüp bakmadan, kapıya yürüdü. Şehnaz ardından koştu: Durdurdu. Oda kapısına sırtıyla dayanmıştı. Boynuna sarıldı:

"Teyzeciğim, teyzeciğim... Ne olursun gelsin, beni de alıp götürsün. Birlikte kaçalım. Biliyorsun, onsuz yaşayamam! Bu gece gelsin. Bekleyeceğim. Olmaz mı? Söyle, böyle söyle. Ölürsem de onunla öleyim!"

Kocakarı baştan savma karşılıklarla elinden kurtulup evden çıktı. Kendi evine geldi. Avlu kapısını ardına kadar açık bıraktı. Hava iyice kararmıştı. Kar serpeliyordu. Ağır, uslu bir kar. Rüzgâr filan yoktu. Maltıza kömür koydu. Oğlunun her an gelivermesini bekliyordu. Hiç vakit geçirmeden savuşmasını, savuşacağı yeri, hatta kendisine bile söylememesini tembih edecekti.

Maltızı sinirli sinirli yelliyordu. Kömürler yandı, köz oldu. Geçmeye yüz tuttuğu hâlde oğlu gelmemişti. Ateşi mangala alıp odaya tam girmişti ki, geldi:

"Ne haber anne?"

Her şeyi bir çırpıda sinirli sinirli anlattı. Adem dinliyor, hiçbir şey sormadan sadece dinliyordu. Annesi sonunda, "Kaçacaksa beni de beraber götürsün, diyor..." deyince, aklına bambaşka bir fikir geldi. Galiba en uygunu olacaktı. Şehnaz'ın misafir kaldığı evin yaşlı sahibi eski çaçalardan, kulakları sağır bir kocakarıydı. Gözleri de pek görmüyordu.

Cebinden çıkardığı para tomarından annesine çokça bir para verdi. Kocakarı anlamıştı işi. Gözleri doldu:

"Allah yolunu açık etsin oğlum!"

Annesinin elini öptü:

"Hakkını helal et. Kim bilir, belki de hasret kıyamete kalır!"

"Allah muinin olsun oğlum. Allah zorluk göstermesin. O pise uğrama sakın!"

Lacivert abadan gocuğuna sıkı sıkı sarınıp evden fırladı.

Kar fazlalaşmıştı, iri iri savruluyordu. Yerler daha şimdiden bembeyazdı. Gecenin bu saatinde mahalleden el ayak çekildiği için, Perili Konak'ın önü, kahve bomboştu. Yalnız kahvenin adamakıllı buğulanmış camlarında karmakarışık insan gölgeleri kımıldıyordu.

Caddeye çıktı, sonra da anacaddeye. Bozdoğan Kemeri, savrulan karın ardında hayal meyal seçiliyordu. Yaklaştı, yaklaştı. Büyük, yüksek ayakların altından geçti. Saraçhane'de bir Edirnekapı tramvayına atladı.

Tuhaf bir korku çökmüştü içine. Yüzüne bakan herkesten huylanıyordu. Öyle ki, bir ara tramvaydan atlamayı bile düşündü. Zaten vakit çok erkendi. Bu saatte gitmek doğru olmazdı.

Atikali'de indi. Buralarda onu kimse tanımazdı ama belli de olmazdı. Hiç ummadığı biriyle karşılaşıvermekten korkuyordu.

Tıklım tıklım kahvelerden birine girdi. Tavla yahut iskambil oynayanların gürültüsünü duymadan, duysa bile dikkat etmeden geçip ta dipteki masaya gitti, iskemleyi çekip oturdu.

Üç gün deyip bir hafta dönmeyişi, hiç olmazsa bir mektupla aramayışı hataydı. Biliyordu bunu. Bir mektup yazsa fena olmaz, kadın sesini çıkarmadan otururdu. Zaten avukatla arkadaşlarının yanındaki gevezeliği de bu yüzden yapmamış mıydı? Seviyordu. Bırakıldığını sanmış olabilirdi. Öyle yahut böyle, ok yaydan çıkmıştı artık. Şimdi ele geçip hapishane köşelerinde sürünecek değildi ya!

"Bütün delilleri, ipuçlarını ortadan kaldırmak lazım!" diye geçirdi. "Suç bende değil. Aptallığına doymasın. Üç gün gecikmeyle insan hemen gider gevezelik mi eder?"

***

Şehnaz da aynı şeyi düşünüyordu: Bir hafta gecikmeyle ne diye Sirkeci'deki Adem'in arkadaşlarına koşmuş, ileri geri sözler söylemiş, hele ne diye, ne diye avukatla yanındakilerin önünde paldır küldür konuşmuştu?

Elindeki maşayla ateşi karıştırdı.

Kocakarıya sıkı sıkı tembih etmişti ama ya gelmezse? Ya kendisini bırakıp savuşursa? Kocakarıya bile söylemediği haltlar karıştırmıştı aslında. Kocasının çantasından parayı çalıp odadan çıkarken sofada karşılaşışlarını da.

Titredi.

Adem bu kadarını bilse... "Beni öldürür!" diye geçirdi. "Vallahi de öldürür, billahi de. Sersem kafa! Sen, iki taşın arasında ezilmeye layıksın! Bak, nasıl çıktı geldi adamcağız? Sevmese gelir miydi? İmkânı yok gelmezdi. Altında araba, basar giderdi!"

Esnedi.

"... Acaba gelecek mi? Beni arayacak mı? Gelirse, boynuna sarılır, her şeyi bir bir anlatırım. Sonra basar gideriz buralardan. Nasıl olsa iki ismim var: Emine Şehnaz. Bundan sonra adımı değiştiririm, Emine dedirtirim. O da benim gibi yapar. Belki onun da iki adı vardır. Annesini de alsın isterse. Kadın benimle sert konuştu ama zararı yok. Yaptığım aptallığa karşılık gene de iyi konuştu. Tokatlasa, suratıma tükürse yeriydi. Tuttum da deli gibi, yazının avukatıyla birlik oldum. Ne dedi? Onların işi gücü şeytanlık, dedi. Doğru. Vallahi ben de boylarım hapsi!"

Bir ara sokak kapısının tıkırdadığını duyar gibi oldu. Kulak verdi, tamam. Gene aynı ses. Yoksa gelmiş miydi? Kalbi çarpmaya başladı. Lambayı kısıp pencereye gitti. Kapının önündeki karın beyazlığında bir insan karaltısı!

O muydu? O muydu gerçekten? Fırladı. Merdiveni koşarak, ama gürültü çıkarmadan indi. Kapıyı açtı. Oydu!

"Geldin mi? Gir içeri!"

Adem hırslı görünüyordu. Gerçi yüzü pek belli değildi ama, karşılık vermeyişinden hırslı olduğunu anlamıştı.

İçeri girdi. Hiç telaş etmeden kapıyı itti. Sonra kalın gocuğunu çırparak karları temizledi. Kasketini avucuna vurdu. Konuşmayışı, hiçbir şey sormayışı Şehnaz'ı korkutmaya başlamıştı.

"Yukarı çıkalım mı?"

Gene cevap vermedi, önden yürüdü. Kadın takip etti. Odaya da böyle girdiler. Adam gocuğunu çıkarıp bir kenara fırlattı, sonra kasketini. Elleri belinde, kadının karşısına geçti, hırsla sordu:

"Evin gözetlenmediğinden emin misin?"

"Eminim."

"Niye gevezelik ettin şurada burada?"

Zaten bekliyordu, başını eğdi.

"Ha?.."

"?.."

"Her şeyi söyledin mi?"

"?.."

"Ya tertibat aldılar da baskına uğrarsak şimdi?"

"?.."

"Beni hapse atarlarsa?"

Şehnaz artık dayanamadı. Hıçkırarak kendini adamın kolları arasına attı.

"Haklısın Adem. Ne söylesen, ne yapsan haklısın. Ben her şeye layık bir kadınım. Öldür istersen. Ne yapayım? Ettim bir gevezelik, aptallığımdan. Bir de seni sevdiğimden. Seni çok seviyorum. Beni bırakıp savuştuğunu sanmıştım. Bir gün çıkıp geleceğini ne bilirdim?"

Kötü, çok kötü şeyler düşünen Adem'in içinde bir yumuşama oldu. Bir çözülme. Tuhaf bir acıma duygusu. Kollarının arasında zangır zangır titriyordu. Böyle bir kadını boğmak...

"Peki, neler söyledin?"

Hiçbir şeyi saklamadan, bir bir anlattı. Adem yeni ve müthiş şeyler öğrenmişti.

"Demek buranın adresini de verdin?"

"Verdim Adem, öldür beni. Ben öldürülmeye layık, akılsız, aptal bir kadınım. Öldür beni!"

Bir an, içinden korkunç şeyler geçti, öldürmeye dair şeyler. Ama, yapamadı, yapamayacaktı.

"Çabuk giyin!" dedi.

Şehnaz'ın gözleri parlamaya başladı:

"Kaçacak mıyız Adem? Buralardan kaçacak mıyız?"

Sertçe, "Gevezelik etme, dediğimi yap!" dedi.

Kadın giyinirken o, pencere önünde dikiliyordu. Elleri arkasındaydı. Aysız, yıldızsız, kapkara göğe bakıyor, bütün olanları aklından geçiriyordu: Muhtaç olmasa, İhsan Efendi'nin parasını çalar mıydı? Çalmayınca kovalanmaz, kovalanmayınca da saatlerden beri düşündüğü "öldürmeyi" aklından geçirmezdi.

Öldürmeyecekti. Bu, büsbütün kötü bir şey olurdu. Kadının bir uçuruma itilmiş yahut denizde boğulmuş cesedi, işe büsbütün hız verebilirdi. Yakalanması çabuklaşırdı. Öldürmeyi tasarladıkları arasında avukat da vardı ama mesele hükümete aksettiğine göre, bütün bunlar boştu. Suçunu ağırlaştırmaktan başka neye yarayacaktı?

"Hazırım!"

Döndü. Mantosunu giymiş, bekliyordu. Nefret, ama gene de sevgiyle dolu bir bakış. Kadın sezmişti bunu. Bakışı yumuşadı, tatlılaştı. Öylesine sevimlileşmişti ki, dayanamadı, kolları arasına alıverdi. Dudak dudağa geldiler.

Ayrıldıkları zaman, adam, "Buraya ne için gelmiştim biliyor musun?" dedi.

Kadın tatlılıkla sordu:

"Ne için?"

"Seni öldürmek için!"

Şaşmadı. Korkmadı. Bir kedi gibi uysal, sokuldu:

"Kıyabilir miydin?"

"Onun için öldüremedim ya!" diyemedi.

"Gevezelik etme de çabuk tüyelim!"

"Peki."

Ev sahibi kocakarı kim bilir kaçıncı uykudaydı. Uyandırıp haber vermeye lüzum görmeden, hâlâ iri iri karların savrulduğu karanlığa karıştılar.

Ev sahibi kocakarı, sokak kapısının yıkılırcasına çalınan sesiyle uyandığı zaman sabah olmuştu. Gözlerini odasının penceresine çevirdi: Kar dinmişti. Soğuk, çok soğuk vardı. İnleye inleye kalktı. Sırtına hırkasını geçirdi. Romatizmalı bacaklarını tuta tuta kapıya indi. Açtı. Hiç tanımadığı yabancı yüzler!

"Şehnaz Hanım'ı görmek istiyoruz!"

Duymadı:

"Ne?"

Sağır olduğunu anladılar. Zaten mahalleli de kapıya yığılmıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Sonunda duyurabildiler.

"Yukarda, yatıyor zahar," dedi.

"Şoför Adem de burada mı?"

Gene aynı şekilde, zorla anlayan kocakarı omuz silkti:

"Görmedim."

"Nasıl görmezsin? Evi arayacağız!"

Ellerinde arama izni vardı. İçeri girdiler, merdiveni koşarak çıktılar, kocakarının korkak, ürkek bakışları önünde her yeri inceden inceye aradılarsa da hiç kimseyi bulamadılar.

Kocakarı titreyen sesiyle, "Bilmem ki," diyordu. "Akşam burdaydı kadın. Belki de kaçmıştır!"

"Adem gelip kaçırmış olmasın..."

"?.."

Şoför Adem de, Şehnaz da günlerce arandı, bulunamadı. Bulunamadı ama yakın, uzak, daha uzak illere teller çekilmiş, arananların boyları bosları, tipleri bildirilmişti. Türkiye içindeyse yakalanmamaları için sebep yoktu. Mutlaka yakalanacaklardı. Gerek annesi, gerekse Tayyare konuştuklarını, hatta Tayyare, Sirkeci'de elli lira alacağını aldığını bile söylemişti.

Bu kaçış, herkeste asıl suçlunun kim, daha doğrusu kimler olduğu kanısını sağlamlaştırmıştı.

Cevdet'in avukatı, müvekkilinin kefalete bağlanarak salıverilmesini istedi.

17

Avukatın, "kefalete bağlanarak salıverilme" isteği, Cevdet'i uzun uzun düşündürmeye başlamıştı. Yakında çıkacak, kimin yanına gidecekti?.. Hasanların mı? Yoksa Kostilerin mi? Ona kalsa ne ora, ne ora. Hatta kabil olsa avukatın bile ücretini vermek isterdi. Zaten Hasan'ın gösterdiği bu aşırı kardeşlikten de sıkılmaya başlamıştı. Annesinin ölümünden beri başta babası, herkesin burunlamasına alışmış, bu alışkanlık huy hâline gelmişti.

Ne diye bu kadar yakınlık gösteriliyordu? Ne olacaktı? Sınavlar verip okullar bitirmesinden Hasan'a neydi? Bütün bunlar gerçekleşinceye kadar başkalarına niçin yük olacaktı? Ayıp değil miydi?

Ne Hasan, ne de Kosti "yük olma"yı akıllarından bile geçirmiyorlardı. Hele Hasan! Cevdet çıkacak diye uçuyordu. Babası fabrikada, kendi de kitaplarının başında derslerine harıl harıl çalışırken bile aklında Cevdet, yerinde duramıyor, içi içine sığmıyordu. Hapisten çıkacak, onlarda kalacak, birlikte ders çalışacaklar, kendi orta, Cevdet de ilkin sınavlarına girecekler...

Hapisten çıktı çıkalı dilinden Cevdet'i düşürmeyen oğlunun bu, "başkası için bitmez tükenmez gayreti"ni çok beğenen yaşlı baba, gene de bir gün, "Oğlum," dedi. "Hepsi iyi, hepsi hoş ama, unutma ki ben de nihayet el kapısında çalışan, kazancı sınırlı bir aylıkçıyım. Biliyorsun, üvey anneni senin yüzünden kovdum. Nafaka veriyorum. Seni hapisten kurtarmak için bir kenardaki tüm paramı sarf ettim. İhtiyarım... Şurada ne ömrüm kaldı? Bana da acı!"

Hasan belki de ilk defa gerçekle karşılaştı.

"Yani, ne yapayım? Cevdet'i öylece, yüzüstü mü bırakayım?"

"Sen elinden geleni fazlasıyla yaptın!"

"Yani hapisten çıkınca ortada mı kalsın?"

"Kalmasın, kalmasın ama..."

"Eee?..."

Yaşlı adam karşılık vermedi. Madem ortada kalacaktı, hapisten ne diye kurtarılsındı? Gerçi bunda kendini ilgilendiren taraf yoksa da öyle değildi kazın ayağı. Çocuğun macerasını biliyordu... Bu durum karşısında kendi ne kadar suçsuzsa, çocuk da öyle suçsuzdu.

Hasan bir cevap bekliyordu. Babasını kara kara düşünür görünce, "O hâlde," dedi, "benim de çalışmam, sana yardım etmem lazım baba."

Yaşlı montör, yorgun gözlerini ateş gibi oğluna çevirdi:

"Nasıl?"

"Kitapları kapayıp senin çalıştığın fabrikaya girmek!"

"?.."

"Sana daha fazla yük olmamalıyım babacığım. Çünkü, ortayı bitirmekle iş bitmiyor. Lise var, üniversite var. Buysa para işi!"

Adam mırıldandı:

"Doğru."

Yıllarca önceki baba evi canlandı kafasında. İçini çekti, başladı:

"Ben de senin gibiydim oğlum. İhtiyar baban anasından böyle ihtiyar doğmadı. Ben de gülen, oynayan, yerinde duramayan, başkalarının yardımına koşan, ateş gibi bir çocuktum. Tıpkı senin gibi. Yalnız ben mi? Yalnız sen mi? Bütün babalar, bütün dedeler, bütün evlat, bütün torunlar senin, benim gibidir oğlum. İmkân verilir, ufak tefek suçları bağışlanırsa, iyi olur, iyilik yaparlar. İyilik insanların hamurunda, çamurundadır! Yerler, gökler duayla durur derler ama kulak asma. Yerler, gökler yani bu dünya 'yardım'la, 'iyilik'le durur oğlum!"

"Peki, niye okumadın sen baba?"

"Niye mi okumadım? Okuma para işi de ondan, yavrum!"

"..."

"Alınma, gücenme de... Niye okumadım, biliyor musun?"

Hasan, "Hayır," dedi.

Yaşlı baba, kesinlikle konuştu:

"İhtiyar babama yük olmamak için!"

Oğlunu göz hapsine aldı. Uzun uzun baktı. Çocuk hiçbir tepki göstermemişti. Kafasına yattığını anladı. Bunu ona çoktan beri söylemek istiyor, tam zamanını bir türlü bulamıyordu. Memnundu. Kendisi babasının yerini vaktiyle nasıl aldıysa, şimdi de oğlu alacaktı. Almalıydı. Bir yandan karısına nafaka, bir yandan evin geçimi, öbür yandan da oğlu, oğlunun arkadaşı... Hasan kitabını kapamıştı.

Kalktı. Koltuğunda kitabı, dışarı çıktı. Kitaplarının bulunduğu öbür odaya gitti. Karanlıktı ama pencereden vuran elektrik lambasının hafif sarı ışığı içerisini şöyle böyle aydınlatıyordu. Kitabını öptü, sonra tam öbür kitaplarının üstüne bırakırken babasının kalın sesi:

"Ben de kitaplarımdan senin gibi ayrılmıştım oğlum!"

Telaşla döndü: Kapıdaydı. İçi parçalanarak oğluna bakıyordu. Hele kirpiklerinin yaş yaş parlayışı... Dayanamadı. Kollarını açtı:

"Gel yavrum, gel bana!"

Bekledi, sonra yanına gitti. İçini çeke çeke ağlamaya başlayan oğlunu kucakladı, sıkı sıkı sardı:

"Metin ol oğlum! Dünyaya ve insanlara faydalı olmak için okuman şart değil!"

Hasan sordu:

"Peki, ne yapacağım ben şimdi?"

"Çalışacaksın!"

"Nasıl? Nerde?"

"Benim çalıştığım fabrikada!"

"Cevdet çıkınca onu da yanımıza alır mıyız?"

"Elbette!"

Ertesi gün avukat, Cevdet'i sordu. Hapisten çıktıktan sonra ne yapacaktı?

Hasan, "Birlikte babamın fabrikasında çalışacağız!" dedi.

Avukat:

"Sen de mi?"

"Evet, ben de?"

"Hani okuyup avukat olacaktın, bütün suçsuzların hakkını bedava koruyacaktın?"

Acı acı güldü:

"Dünyaya ve insanlara faydalı olabilmek için okumak şart değil!"

Avukat masası başındaydı. Elindeki kopya kalemini dosyanın üstüne bıraktı.

"Ya?.."

"Henüz bilmiyorum."

"Kimden duydun bunu o hâlde?"

"Babamdan!"

Üstünde durmadı. Çocuktaki taşkın zekânın farkında olduğu için, okumaktan vazgeçişine üzüldüyse de doğru söylüyordu.

"Cevdet için biz başka bir şey düşünmüştük hanımla."

"Ne düşünmüştünüz?"

"Yanımıza almayı. Nasıl olsa öyle bir çocuğa ihtiyacımız var. Bizde yer, içer, yatar kalkar. Okumak isterse de okur!"

Hasan karşılık vermedi. Cevdet'in bileceği şeydi.

Öte yanda Kostiler de aynı şeyi düşünüyorlardı: Cevdet hapisten çıktıktan sonra ne olacaktı?

Annesi, "Bizde kalsın isterse," dedi.

Kosti de bunu düşünüyordu ama annesine açmaktan çekinmişti. Cevdet'in yüzünden karakollara, adliyeye sürüklenmek, uzun uzun sorgudan geçmek, sinirlerini bozmuştu kadının. İlk zamanlar bu yüzden epey söylenmişti. Ama sonra sonra, anlamıştı ki asıl suçlu Cevdet değildi...

Kosti, annesinin boynuna sarıldı:

"Kardeş kardeş çalışacağız anneciğim. Göreceksin, öyle kazanacağız ki, ne senin, ne de ablamın çalışmanıza lüzum kalmayacak!"

Cevriye de haminnesinin boynuna sarılmış, hapisten çıktıktan sonra Cevdet Ağabey'inin onlarda kalması için yalvarıyor, diller döküyordu. Kocakarı esasta hiç de kötü, hele taş kalpli değildi. Razı olacaktı ama Cevriye'yi dudaklarını boyamak, yüksek topuklu iskarpin giyip oynamak, hele ara sıra adamların kucağına oturmak, yahut dilenmekten alıkoyacağından korkuyordu. Karışmasa, varsın gelsin, barakanın bir köşesine de o kıvrılsındı. Kızın oğlana karşı meyli olduğunu anlamıyor değildi. Gerçi kız da, oğlan da çocuktular henüz ama olsun. Yıllarca önce kendi nasıldı? Cevriye kadar var yoktu. Koskoca zurnacı Cemal'e meyil vermemiş miydi? Bir gece, babasının kıl çadırından usullacık Cemal'e kaçmamış mıydı? Edirne taraflarındaki köylerden birinde çergilerin konakladığı günün akşamı olmamış mıydı bu iş?

Ama o, torunu gibi asi değildi. Tek asiliği, babası yaşındaki zurnacıya kaçmak olmuştu. Yoksa, ne göbek atmamak, ne de yüksek topuklu giymemek!

"Ha? Razı oluyor musun haminne? Bizde kalsın mı?"

"Kalsın ama, dediğim gibi... Dudaklarını boyayacaksın, yüksek topuklu giyeceksin, oyun oynayacaksın!"

Üstünde durmadı bile:

"Peki peki..."

Bütün gece yatağında Cevdet Ağabey'i düşündü. Yataklarını yan yana sererlerdi. Ona Amerika'dan, güzel Nelli'den, hapisten söz açardı Cevdet Ağabey'i. Kim bilir neler görüyordu hapiste? Ama ille Amerika... Öküz yutan yılanlar, hiç kimsenin bulamadığı kaçırılmış çocukları buluveren kovboylar, tabancaları boyuna işleyen yüzü damgalı adamlar...

Ah, çabucak çıkıverseydi!..

Ama olmuyordu. Asıl suçlunun kim, yahut kimler olması gerektiğini kestiren mahkeme, gene de onu bir türlü serbest bırak-

mıyordu... Yurdun her yanında harıl harıl aranan asıl "suçlular"ın yakalanması bekleniyordu herhalde.

Günler geçiyor, Cevdet'in çıkma ümitleri yavaş yavaş siliniyordu. Gündüzleri cezaevindeki marangoz atölyesinde uslu uslu çalışan "Böcek"i akşamları inip atölye paydos oluncaya kadar dört gözle bekliyordu. "Böcek" ağır, uslu geliyor, gözleri sevinçle parlaya parlaya o günkü işlerinden, ustanın, kalfaların onu nasıl beğendiklerinden söz açıyor, sonra da yemeğe oturuyorlardı. Bir yandan Hasan, bir yandan Kosti'yle Cevriye'nin getirdikleri yalnız onları değil, hiçbir yerden gelirleri olmayan küçük hırsızları da doyuruyordu.

Sonra Cevdet'in çevresine toplanıp tatlı tatlı dinlenilmeye başlanıyordu. İlle küçükler... Koğuşta esrar içildiği, barbut atıldığı hâlde, dönüp bakmıyorlardı bile. Cevdet'i dinlerken, kafalarından dünya siliniyordu. Sanki Amerika'ya gitmişler, şıp diye büyüyüvermişlerdir. Demir Maskeli Haydut, yahut Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki Aslan Tomson kendileridir. Patron Miks'in işaretiyle "X-13 Sokağı"ndaki Yeşil Maymun Meyhanesi'ne tek başlarına dalar, yüksek bacaklı iskemleler üzerinde bira içmekte olan boynu mendilli haydutlara tabancalarının ikisini birden çekip doğrulturlar: "Kamen!"

Onlar da bir gün Aslan Tomson olmak isterler ama bu iş herhalde onlardan çok Cevdet'e göredir. Çünkü, bütün küçükleri döven, yiyeceklerini ellerinden zorla alan, zorla kumara oturtan, esrarlı sigara içirten "Böcek"i nasıl dövmüştü!

Cevdet o gece, "Hasan, çıktıktan sonra bizde kalırsın, birlikte fabrikada çalışırız, diyor ama, boş ver," dedi.

Böcek Mustafa şaştı:

"Fabrikada çalışmak mı? Hani doktor olacaktı?"

Cevdet, "Doktor değil, avukat!" dedi.

"Her neyse. Niye vazgeçmiş?"

"Bilmiyorum. Bilmiyorum ama, Kosti de kendilerinde kalmamı istiyor. Bir yanda Hasan, öbür yanda Kosti. Haa, Cevriye de.

O da haminnesini razı etmiş. Bizde kalırsın Cevdet Ağabey, diyor."

"Hangisinde kalacaksın?"

"Bilmiyorum, ama Kostiler daha işime gelir!"

"Niye?"

Düşündü, uzun uzun düşündü: Kafasından Yüksekkaldırım, çalgı aletleri satan dükkân, Kosti'ye ilk rastladığı gün, sarı fanilası, lacivert pantolonu, duru mavi gözleri geçti. Sonra köprünün altında ekmek zeytin yiyişleri. Kırmızı Eşarp Çetesi'nden, Aslan Tomson'dan uzun uzun konuşmaları... Ya boyunlarında işporta İstanbul'u dört dönüşleri? Mahalle aralarında futbol oynayışları? Sultanahmet'te Kadırga'yla yaptıkları maçta topun suratına çarpıp burnunu kanatışı?

Eli burnuna gitti. Dünya amma da fırıl fırıl dönmüştü tepesinde!

Ya ertesi sabah?.. Babasının kanlı mendili cebinde bulup telaşlanışı?..

İçinde babası canlandı. Hep o oval gözlüğü ardındaki gülümseyen yüzüyle... Sonra babasıyla ilgili yığınla resim: Erolların Perili Konak duvarına çizdikleri resim, "Boynuzlu" yazısı. Erol'la kavga edişi, babasının anlamadan dinlemeden saçlarını desteleyip insafsızca dövüşü, karakol. Karakolda Erol'un babasının sinirli sinirli atıp tutması. İyi kalpli komiser...

Mırıldandı:

"Dünyada iyi insanlar çok, biliyor musun?"

Böcek, "Kostiler mi?" diye sordu.

"Yok canım, onlardan söz etmiyorum. Bizim mahallede bir komiser vardı da..."

İçini çekti.

Evden kovuluşunu hatırlamıştı. O kovuluştan sonra bir daha yatağına kavuşamamıştı. Oysa, anneciği dikmişti. "Yavrum güzel güzel uyusun, güzel rüyalar görsün!" diye. Gerçekten de tam böyle söylemişti annesi!

Gözleri yaşardı. Farkında bile değildi. Böcek telaşlandı:

"Ne o? Niye ağlıyorsun?"

Kendine geldi, koluyla gözlerini sildi:

"Aklıma annem geldi de..."

Küçük hırsızlar da annelerini hatırlamışlardı. Bir gece uyurken, "Anneciğim, anneciğim!" diye bağıran çocuk, "Anne gibi var mı?" dedi.

Bir başkası:

"Aaaah anneciğim. Sağ olsaydı da..."

"Ne olurdu?"

"Ne olmazdı be? Anne gibi var mı be?"

"Doğru,"

"Babaya boş ver!"

Cevdet başını iki yana salladı:

"Ben de bir zamanlar senin gibi düşünürdüm ama... Baban sağ mı?"

"Sağ. Kumarbaz, esrarkeşin biri!"

"Öyle bile olsa, babası öldükten sonra anlıyor insan. Keşke babam sağ olsaydı da her gün döveydi. Kosti, baba gibi var mı, derdi de kızardım. Sahiden de."

"Baba gibi yok!" diyecekti, birdenbire, derinden derine bir uğultu, bir koşuşma, arkasından korkunç bağrışmalar ve gardiyanların acı acı öten düdükleri durgun hapishane gecesini karıştırmaya başladı. Herkes yataklarından fırlamıştı. Koğuş kapısı kapalı olduğundan, dışarı çıkıp ne olduğunu anlamak mümkün değildi. Bütün çocuklar pencerelere üşüşmüşlerdi. Cevdet de aralarına katıldı. Büyümüş gözlerle pencereden hapishanenin yarı karanlığına merakla bakışıyor, hâlâ sürüp giden küfürleri, haykırışları, çoğalan gardiyan düdüklerini dinliyorlardı. Böcek, "Kavga var!" dedi.

Gözleri parlıyordu. Heyecanlanmıştı. Kafasından kavgacılar, çekilmiş kamalar, yahut sustalılar geçiyordu. Bir ara Cevdet'i vurmayı düşündüğü şişi hatırladı.Yanı başındaki Cevdet'e usullacık baktı, utandı.

Gürültü hiç dinmeden uzun uzun sürüp gidiyordu. Cevdet içeri düştü düşeli bu kadar sürekli, bu kadar korkuncuna rastlamadığı için heyecandan titriyor, kavgacıları görmek istiyordu. Kabil değildi. Değil görmek, ne olduğunu, kimin kiminle kavga ettiğini, kimin kimi vurduğunu bile öğrenemiyorlardı. Böcek, "Boş ver, biz kendi dalgamıza bakalım!" dedi.

Cevdet'i kolundan yatağa çekti.

Cevdet hâlâ heyecanlıydı:

"Niye dövüştüler acaba?"

Böcek umursamadı:

"Ya esrar, ya da kumar dalgasıdır!"

"Esrar satışı yüzünden, değil mi?"

"Öyle ya."

Hapishanede esrar satışlarını yöneten azılı katillerden birinin adını söyledi. Sonra uzun uzun anlattı:

"... Dünyanın parasını kazanıyor. Eee, hapishanede kabadayı, paraya ihtiyacı olan yalnız o değil ya!"

"Sen de çok sattın bir zamanlar, değil mi?"

Güldü:

"Çok. Çok ama, ne yapayım? Kayıntı meselesi!"

"..."

"..."

Ertesi gün kavganın nedeni öğrenildi: Böcek'in tahmin ettiği gibi, kavga iki azılı katil arasında, esrar satışı yüzünden olmuştu.

Bütün gün malta boyunda tek başına volta attı. Hiç kimsenin minnet yükü altında kalmamalıydı. Kosti kafa dengiydi. Hasan'a açsa, "Limandaki vapurlarda pipolu, kırmızı sakallı kaptanlar vardır. Bir gece bu vapurlardan birine gizlice girip yolda kaptana yalvarsak, bizi Amerika'ya götürür... Amerika'da herkes, her istediğini hemencecik oluverir. Ben, Aslan Tomson olmak istiyorum, sen de hem avukat hem doktor olursun..." dese, kabul etmeyeceğini biliyordu. Onun için, gene Kosti'yle işportacılık en iyiysiydi. Gündüzleri boyunlarında işporta, İstanbul kazan,

onlar kepçe dolaşırlar, akşamları da gece yarılarına kadar konuşurlardı.

Cevriye'yi hatırladı sonra. Cevriye galiba ikisinden de iyiydi. Ne Hasan gibi akıl hocası ne de Kosti gibi, "Giderim ama, annemin üzülüp ağlamasını düşünüyorum. Gözleri az görüyor..." diyordu. Zaten kararını vermişti: Hasan'a açmayacak, Kosti yanaşırsa ne âlâ, yanaşmazsa Cevriye'ye açacaktı meseleyi. Cevriye zaten çalmadan oynuyordu ama kim bilir? Belki o da boş verirdi. O zaman tek başına yolu tutmaktan başka çaresi yoktu. Mutlaka, yalnız kalsa da gidecekti. İsterse sonu ölüm olsun. Biliyordu, arkasından atıp tutacaklar, "Haylaz!", "Adam olmaz, serseri!" diyeceklerdi ama, zarar yoktu. Aslan Tomson gibi dünyanın en büyük kovboyu olup çok parayla memlekete döndü mü, yanıldıklarını anlayacaklar, kötü şeyler düşündükleri için pişman olacaklardı.

Avukatın yanına almak istemesine de içerlemişti. Ne yani, işine bedava baktı diye hizmetçilik mi ettirecekti? Etmeyecekti. Hiç kimsenin uşağı değildi o. Okumak, okulları bitirmek, avukat yahut başkası olmak için can atmıyordu. Dışarı çıkıp da avukatın teklifine boş verince, kim bilir, belki de adam "Nankör!" diyecekti. En iyisi tüymek, üne ulaşıp çok parayla dönmekti. Başında geniş kenarlı kovboy şapkası, bacağında daracık pantolonu, belinde namluları uzun çifte tabancasıyla avukatın karşısına dikildi mi, herifte amma da şafak atardı ha!

Güldü:

Tanıyamazdı birden. Soymaya geldiğini sanırdı. Sansındı. Hiç bozuntuya vermez, "Eller yukarı!" der. Avukat ellerini yukarı kaldırdı mı, hep aynı sertlikle gürlerdi: "Sökül paraları!"

Sıkıysa sökülmesin! Tabancalarının ikisini birden çeker, burnuna dayardı. Tabii avukat başlardı yalvarmaya. Dinlemez, paraları isterdi. Kurtuluş olmadığını anlayınca da sökülürdü paraları. Alırdı ilkin. Sonra da basardı kahkahasını. O sertlikle bu yumuşaklık şaşırtırdı avukatı. Çevresine aval aval bakarken, sorardı: "Demek beni tanıyamadın ha?"

Avukat büsbütün şaşırırdı. Daha dikkatle, uzun uzun bakar, ama gene de tanıyamazdı. O zaman, "Al paralarını, sok cebine!" derdi. "Elbette tanıyamazsın. Aradan on yıl geçti. Şimdi dinle beni. Ben kimim biliyor musun? Cevdet! Ama beni Amerika'da hiç kimse bu adımla tanımaz. Aslan Tomson derler bana. Gazeteler benden uzun uzun söz etti, okumadın mı?"

Avukat okumuştur. Okumaz olur mu? Bütün dünyanın tanıdığı, sevdiği Aslan Tomson! "Evet, evet..." diye kekeler. "Siz o'sunuz demek? Demek Türk'sünüz? Peki ama, Cevdet'ten bahsetmiştiniz? Asıl isminiz Cevdet mi?"

Gururla gülümser, "Evet, evet," der. "Asıl ismim Cevdet. Hani on yıl önce beni hapisten kurtarmıştınız da avukatlık ücreti almamıştınız?"

Avukat birden hatırlar, ferahlar, sonra da şaşar kalırdı. Yalnız avukat değil, herkes şaşar kalırdı. Erol, Ayla, ötekiler...

İçini çekti. Gidecekti, kim ne derse desin, kim engellemeye çalışırsa çalışsın gidecek, herkesin korkacağı, şaşacağı, çekineceği, zengin bir kovboy olarak dönecekti. Çok parası olunca hapishaneleri dolaşacak, kendi gibi suçsuz yere hapse giren çocuklara avukat tutacak, daracık pantolonunun ceplerinden cakayla çıkaracağı paraları bütün yoksullara dağıtacaktı. O zaman kendisini bedava hapisten çıkaran avukatın ücretini de kat kat fazlasıyla verecekti. Yalnız avukat değil, Hasan'a da, Kosti'ye de, Cevriye'ye de!..

Yeniden içini çekti.

Şimdilik bütün mesele şuradan çıkmaktı. Çıkmaktı ama, uzayıp duruyordu.

Saçaklarda parçalanan acı rüzgârı, günde birçok defalar içini sızlata sızlata gelip geçen trenlerin sesini, derinden derine yankılanan denizin gümbürtüsünü dinleyerek, malta boyunda volta atarak, gittikçe kuvvetlenen "Aslan Tomson"luğunu düşünerek, gün kavuştuktan sonra marangozhaneden dönen Böcek'in yolunu bekleyerek yılbaşı geldi, geçti.

Yılbaşında hemen herkes zarla şansını denediği, iyi kötü gülüp eğlendiği hâlde, o yatağında tek başına hayallere daldı. Amerika ve Aslan Tomson'luk, içinde gittikçe güçlenen bir yangın alevi hâline geliyor, bunu düşündüğü zamanlar dünya siliniyordu.

Ne Hasan, ne Kosti, ne Cevriye, ne de başkaları. Böcek'in bazen bütün gece ballandıra ballandıra anlattığı marangozhaneye karşı bile en küçük ilgi duymuyor, marangoz ustasının "baba adam"lığı, kalfaların herkesi gülmekten kıran şakalarını umursamıyordu. Böcek'e göre, ne diye bekleyecekti çıkmayı? Müdürle görüşüp o da marangozhaneye gelmeli, Böcek'le birlikte çalışmalıydılar. İnsan, çalıştığı zaman hapisliğini bile unutuyordu. Sonra daha önemlisi, birkaç yıl içinde usta oluvermek de vardı. Böcek, usta olmayı kafasına takmıştı. Hapisten çıktıktan sonra kimin yanında olsa dolgun haftalıkla çalışabilirdi.

Böcek, marangoz ustasının zoruyla okumasını da ilerletmişti. Her gün gazeteyle geliyordu koğuşa. Bütün gece, hemen hemen bütün tefrikaları baş başa verip okuyor, birlikte hayaller kuruyor, birlikte heyecanlanıyorlardı. En çok "hırsız-polis" tefrikaları... Cevdet'i en çok saran bunlardı. Böcek'i ise pehlivan tefrikaları!

Sonraları küçücük bir havadis, bir cinayet havadisi, geçen günlerle bir çığ gibi büyümeye, yalnız onları değil, bütün bir hapishaneyi, gazete okuyan hemen herkesi sarmaya başladı! "Katil" kaçıyordu! Bütün kovalamalar boştu. Kaçıyor, boyuna kaçıyor, yoluna çıkan canlara kıyıp, kamyonları soyup, yolları kesip kaçıyordu.

Cevdet, onda bir "Aslan Tomson" görüyordu. Ama kendisi onun gibi cana kıymayacak, yollar kesip kamyonlar soymayacaktı. Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki gibi haklı bir kovboy olacaktı o! Gene de, "Aşkolsun adama!" dedi. "Ben onun yerinde olsam!"

Böcek sordu:

"Ne yapardın?"

"Ne yapacağım? Boş veririm dağlarda dolaşmaya!"

"Teslim mi olursun?"

"Yok canım!"

"Ya?"

"Kılık değiştirir, İstanbul'a kapağı atarım!"

"Sonra?"

"Sonra da limandaki Amerikan vapuruna..."

Böcek güldü:

"Herkes senin gibi Aslan Tomson'luğu kuramaz ki!"

Hayalleri gene Cevdet'i almış, limandaki kocaman bir vapurun yanına götürmüştü. Vapurun pipolu, kırmızı sakallı, mavi gözlü dost kaptanı hiç zorluk çıkarmadan vapuruna alıyor, az sonra da vapur düdüğünü uzun uzun öttürerek Amerika'ya doğru İstanbul'dan ağır ağır uzaklaşıyordu.

Böcek, "Daldın gene," dedi.

Hayallerinden sıyrılarak baktı.

"Amerikan vapurlarında öyle iyi kaptanlar var ki..."

"Ne biliyorsun?"

"*İki Çocuğun Devriâlemi*'nde okudum. Pipolu, kırmızı sakallı, mavi gözlü... Niye bizim memlekette öyle insanlar yok?"

Böcek, ustasını hatırladı:

"Bizim memlekette de iyi insanlar var!"

"Kim mesela?"

"Bizim usta."

"Piposu, kırmızı sakalı yok ki!"

"Olmasın. İyi insan ya..."

"Canavar"sa gittikçe büyüyüp efsaneleşerek kaçıyordu.

Gazeteler bir gün, yanında bir de kadın olduğunu yazdılar. İlgi büsbütün arttı. Gazetelerde kadına, kimin nesi olduğuna dair tek işaret olmadığı hâlde, halkın kaşla göz arasında destanlar yaratmakta usta hayal gücü kadını hemencecik büyük, zengin bir çiftlik sahibinin harikulade güzel kızı yapıverdi. "Canavar" da, kızı deli gibi seven alelade bir yanaşma. Yanaşma ama, o da levent mi levent, yakışıklı mı yakışıklı. Genç kız, yanaşmalığı, fakirliğine filan kulak asmadığı bu güzel erkeği deli gibi sevmeye

başlayınca, peri padişahının kızının Keloğlan'ı sevmesi, padişah babanın da razı olmaması gibi çiftlik sahibi gazaba gelmiş, yanaşmayı çiftlikten kovmuştu. Bunun üzerine bıçağa sarılan yiğit, hemen kızı kaçırmış, hem de artlarına düşenleri temizleyivermişti.

Başta Cevdet'le Böcek, herkes bu kaçışın hiç bitmemesini, yollar kesen, kamyonlar soyan, canlara kıyan bu yakışıklı "canavar"ın hiçbir zaman ele geçmemesini istiyordu.

Cevdet'e göre "canavar" için tek çıkar yol, kapağı Amerika'ya atabilmekti!

Böcek marangozhanede kocaman bir tahtayı rendelerken:

"Karıya boş verip İstanbul'a gelmeli, limandaki kocaman vapurlardan birine atlayıp..."

Avucu içinde sigarasını yakan kara bıyıklı zayıf usta:

"Amerika'ya tüymeli, ha?"

"O öyle söylüyor ama, olur mu? Kolay mı?"

Ustanın da Cevdet'le Böcek kadar çocukları vardı. Bir alacak yüzünden kavga edip adamı öldürmeden önce Tahtakale'deki kutucu dükkânında kendisine yardım ederlerdi. Sinemaya hemen hiç göndermezdi. Hele Şehzadebaşı sinemalarındaki kovboy filmlerine, asla!

Cevdet'i tanımıyordu. Böcek'in anlattığına göre, çok hayalperest bir çocuktu. Şuraya gelse, Böcek'le birlikte çalışsalar... Vazgeçse böyle olmayacak tutkulardan.

"Demek buradan çıkıp atlayacak limandaki bir Amerikan vapuruna, ver elini Amerika ha?"

Böcek'in az ilerisinde tutkal kaynatmakta olan şakacı kalfalardan pembe yanaklı, sarı saçlısı kıkırtıyla gülüverdi. Böcek'in tepesi attı. Ne diye şunlara Cevdet'ten, geceleri saatlerce konuştukları şeylerden söz açmıştı sanki? Arkadaşıyla alay mı ediyorlardı?

Usta yeniden sordu:

"Kovboy olacak, paralar kazanacak... Vay yavrum vay. Demek Aslan şey olacak... Neydi o?"

Saçları makineyle tıraşlı, çirkin kalfa cevapladı:

"Aslan Tomson!"

Öbürü ekledi:

"X-13 Sokağı'ndaki meyhaneye tek başına girecek..."

"Yüksek bacaklı iskemlelerde bira içen..."

"Boynu mendilli haydutları..."

"Önüne katıp..."

"Güzel Nelli'nin evi önünden geçirecek!"

Böcek'in sinirden elleri titriyordu. Onlarsa gevezeliği tutturmuşlardı. Usta da sesli sesli gülüyordu.

"Demek güzel Nelli'nin evi önünden ha?"

Uzun kalfa:

"Halk iki sıra olup bu kahraman kovboyu alkışlayacakmış!"

Çirkin kalfa ayağa kalkmış, işi bırakmıştı:

"Alkışlasın. Aslan Tomson bu be! Kadınlara metelik verir mi?"

Böcek, elindeki rendeyi masaya fırlattı:

"Kesin be, ne alay ediyorsunuz?"

Yanakları pençe pençe kızarmıştı. Neredeyse ağlayacaktı. Usta da, ötekiler de ciddileşmişlerdi. Cevdet'i bu kadar sevdiğini, böylesine toz kondurmak istemediğini bilmiyorlardı.

Uzun kalfa, "Sana ne oğlum?" dedi.

Sertçe döndü:

"Ben senin oğlun değilim!"

"Peki ama niçin müdafaa ediyorsun?"

"Ederim tabii, en yakın arkadaşım!"

Usta sesini çıkarmıyor, sadece bakıyordu. Çekişme uzayınca, "Oğlum," dedi, "Mustafa! Arkadaşını kayırmakta haklısın ama, bırak alay etsinler. Hatta buraya gelip senin gibi çalışmaya zorla, kandır onu. Kandır da o acayip fikirlerinden dolayı onu tefe alalım. Yoksa, o çocuğun sonu iyi olmaz!"

"Ne olur?"

"Ne olacak, dediğini yapmaya kalkar bir gün!"

Böcek karşılık vermedi. Kalkar veya kalkmaz. Arkasından alay etmesinlerdi de...

18

"Canavar," canavarlığından habersiz, "T..." dağlarının yükseklerdeki bir mağarasında, siyah gocuğuna sarınmış, yanı başında sapsarı yatan kadına gözlerini dikmiş, bundan böyle ne türlü davranması gerektiğini düşünüyordu.

Hasta kadın öylesine ayak dolaşığı olmuştu ki... O gece, Edirnekapı'daki eve güya bu niyetle gitmişti. Annesinin heyecanla anlattıklarını sinirli sinirli dinlerken kesin kararını vermişti. Gırtlağını sıkıp...

İçini çekti.

Saçı sakalına karışmıştı. Kovalanmaktan yılgın, vahşi bir hayvan kuşkusu içinde, tedirgindi. Boynu adamakıllı incelmiş, gözleri çukurlarına gömülmüştü. Haftalardır kovalanmanın, hemen hemen uyumamanın, çokluk aç yatıp aç kalkmanın, zaman zaman soğuğun verdiği bıkkınlık içinde bezgindi. Bir yanda açlık, her an yakalanmak, hapislere atılmak, yanındaki kadından ayrılmak korkusu, öbür yanda kadının ölüvermesi endişesi!

Onu bu kadar sevdiğini sanmamıştı hiçbir zaman. Annesini dinlerken gırtlağını sıkıvereceğini, bu işi kolaylıkla yapıvereceğini, ondan sonra da kaderini tek başına yaşamayı tasarlamıştı. Olmamıştı. Olmuyordu. Kabil değil, olamayacaktı. Öyle ki, kadının kendiliğinden ölüvermesini düşünmeye bile tahammülü yoktu.

Kadın hafif hafif inleyince kendine geldi. Gözlerini halsiz halsiz açtı. Renksiz dudaklarıyla gülümsedi:

"Adem!"

Elini uzattı. Adamın elini tuttu. Göğsüne bastırdı:

"Ben öleceğim Adem, beni böyle bırak, kaç kurtul!"

Adam hırçınlaştı:

"Saçmalama!"

"Benim yüzümden seni de yakalayacaklar, hapislere atılacaksın. Bütün bunlar benim yüzümden, benim gevezeliğim yüzün-

den. Kaç kurtul Adem. Ben nasıl olsa kurtulamam bu dertten. Sana yazık. Benim ardımda ağlayanım yok. Seninse annen var!"

Haftalardır bütün gazeteleri, gazete okuyucularını, hatta hapishanelerdeki katilleri bile ilgilendiren, yollar beller kesip arabalar, kamyonlar soyan, canlara kıyan, "hunhar canavar," ağlamamak için kendini zorluyordu.

"Fazla konuşma dedim ya!"

Kadın ürktü, sustu. Uzun kirpikleri ardındaki akı sararmış gözleriyle kara kara bakıyordu. Edirnekapı'daki evden sonra sığındıkları evin erkeğini öldürmemiş miydi? Kendini de öldürüverip ne diye kaçmıyordu sanki? Üstelik şurda burda gevezelik etmiş, ölümü hak etmişti de! Kıyamıyor muydu? Bir cana kıyamayacak mıydı? Kıyamıyor, kıyamayacaksa, o adamı nasıl öldürmüş, ona nasıl kıymıştı?

Adem de bunu düşünüyordu. Kadını öldürüp yükünden kurtulmak mümkünken, hele şu sıra bunu mutlaka yapması gerekirken neden yapamıyordu? Evinde misafir kaldığı, daha doğrusu büyük para vererek sığındığı adamın kalleşliğini sezince, nasıl, nasıl hiç acımadan kıyıvermişti? "... Ama o beni ele verecekti!" diye düşündü. "Buysa... Bunun şu anda hiç suçu yok. Şurda burda gevezelik edişi, kendisine dönmeyeceğim korkusundan, öfkesindendi!"

Döndü, tekrar baktı: Gözlerini yummuştu. "... Hayır, hayır. Mümkün değil, yapamayacağım bu işi. Onu öldüremem!"

Kalktı. Mağaranın bir kenarında, kayalara dayalı çatlak testiyi aldı. Testi su sızdırmıştı. Oysa, öylesine susamıştı ki!

Kadının yanına geldi:

"Ben suya gidiyorum!"

Kadın gözlerini açtı, halsiz halsiz baktı.

"Geç kalma, olmaz mı?"

Ses çıkarmadı. Mağaranın ağaç dallarıyla örtülüp gizlenmeye çalışılmış girişine usullacık yaklaştı. Dalları aralayıp dışarıyı kolladı. Kayaları altın rengine boyayan tatlı bir güneş vardı. Demek

günlerdir kapalı hava morluğunu yitirmiş, güneş kurşun kubbeyi yırtıp parçalamıştı?

Elinde çatlak testi, yere yattı, mağaradan sürünerek çıktı. Keskin, mor kayalar altın ışıklarla yıkanmış gibiydiler. Morluklar kaybolmuş, yerlerini boncuk mavisi almıştı.

Bir süre öylece durdu, geceleri, daha çok da fırtınalı, karlı ayazlı gecelerde derin derin çatlayıp gerindiğini andıran dağın, tatlı güneş altındaki keyifli çıtırtısını dinledi. Böcek çıtırtıları, kuş cıvıltıları, yakınlardaki kaynağın kayalardan sekerkenki şırıltısı...

Kalktı. Güneşe karşı tatlı tatlı gerindi. Kapkara sakalının diplerini uzun uzun kaşıdı. Sonra kaynağın yolunu tuttu.

Boncuk mavisi, patlıcan moru kayaların arasından sızıp az aşağısındaki çukurda biriken su, kırmızı damarlı keskin kayalardan tertemiz sızıyor, daha aşağıdaki bir başka çukurda toplandıktan sonra, aralarında kısa, kuvvetli otların bittiği yalçın kayalardan aşağı, belki de binlerce metre derinliğe kendini kaldırıp atıyordu.

Bir süre öylece dikilip manzarayı seyretti. Sonra Şehnaz aklına geldi: "Geç kalma!" demişti. Testisini kayaların arasına yerleştirip doldurdu. Kana kana içti. Döktü, tekrar doldurup tam yolu tutacağı sıra yakınlarda bir keçi sesi işiterek safi kulak kesildi: Yoksa çobanlar mı vardı yakınlarda?

İstemiyordu, karşılaşmak istemiyordu. İsterse çoban, zararsız olsun, insanlarla karşılaşmaktan ürküyordu.

Keçi gene seslendi.

Tam kaçacakken durdu. Ne diye kaçacaktı? Keçi belki de çok yakınındaydı. Yakalayıp mağaraya götürse, Şehnaz'a taze süt sağsa!

Aklına yattı. Kayaların ardına gizlenip bekledi. Az sonra koca memeli, yaşlı bir keçi, mavi kayaların arasından siyah siyah belirdi. Su şırıltısına kulak verdi ilkin, sonra yaşından beklenmeyen bir densizlikle pınara koştu. Siyah, sert tüylerini çukurdaki berrak suya batıra batıra içmeye başladı.

Adem, çevreyi uzun uzun kolladıktan sonra, yakınlarda çobanların filan olmadığına kanaat getirerek uzandı, hayvanın art bacağını yakalayıverdi. Hayvan şaşırdı. Silkindi, direnmek, boynuzlamak istediyse de olmadı. Kuvvetle kavranılarak mağaraya götürüldü, içeri sokuldu. Artık istediği kadar melesin, isterse kendini kayalara çarpsındı. Böyle bir şey olmadı. Hayvan uslu, yeni yerini yadırgamadan uysal, yerleri koklamaya, kaderine rıza göstermeye başladı.

Kadın, hayvanın kokusunu almış, gözlerini açmıştı.

"O ne Adem?"

Güldü:

"Keçi!"

"Keçi mi? Ne olacak?"

"Kalk da bak. Memeleri süt dolu!"

Kadın, yattığı kuru otların üzerinde doğruldu. Mağaranın alacakaranlığındaki keçiye halsiz halsiz baktı.

"Sen süt sağabilir misin?"

Adem, "Deneyeceğiz," dedi.

"Çanak? Kâse? Neyin içine sağacaksın?"

Sanki varmış gibi, mağaranın içini gözden geçirdi. Yoktu, hiçbir şey yoktu. Aklına birden testi geldi. Orada, pınarın yanında bırakmıştı.

"Testiyi orada bıraktım, alıp geleyim."

"İyi ama, ya çobanlar keçiyi ararlarsa?"

"Doğru ama, sana biraz süt sağdıktan sonra salıvereceğim..."

"İyi ya..."

Adem dışarısını yeniden inceden inceye kolladıktan sonra kaynağın yanına gitti, testisini alıp döndü.

Kadın, "En iyisi, hayvanın memelerini emmek!" dedi.

Adem güldü. Aklına yatmıştı. Hayvanı çekip kadının yanına getirdi. Sağılacağını anlayan hayvan, hiç aksilik etmiyordu. Alışkın, duruyor, hatta art ayaklarını yanlara açmış, bekliyordu.

Kadın, "Önce sen em," dedi.

Adam:

"Hayır sen. Sana daha çok lazım!"

Kadın üstelemedi. Öyle aç, öyle halsizdi ki, keçinin pis kokusunu filan duymadan, başını art ayaklarının arasına soktu, memeyi aldı, iştahla emmeye başladı.

Adem gülümseyerek bakıyordu. Bembeyaz gırtlak, mavi mavi kabaran damar... Bir anlık bir şeydi oysa. Ama mümkün müydü? İmkân var mıydı kıyabilmesine?

Kadın uzun uzun emdi. Midesine giren sıcak süt içine bir rahatlık vermişti. Doyduğunu sanarak yatağına, kuru otların üzerine sırtüstü uzandı.

Adem de onun gibi emdikten sonra, hayvanı mağaranın kapısından bıraktı. Güneşe, hürlüğe kavuşan kart keçi, sivri çenesini sallayarak boncuk mavisi gözleriyle şaşkın etrafa baktı, uzun acı bir, "Beeeee!" koyuverdi. Sonra, iki yana zikzaklar yaparak koştu, durdu, çevreyi kokladı. Yeni bir:

"Beeee!"

Keskin bir kayanın üstünde durmuştu. "Beee!" sesine karşılık bekliyordu. Az sonra beklediği cevabı aldı: "Boncuk, boncuk yavrum!"

Kırış kırış bir kocakarı ama, sağlam. Keçisini arıyordu. Varı yoğu iki keçisiydi. Az önce de kim bilir nereye kayıp gitmişti. Aramadığı yer bırakmamıştı.

Yanında öbür keçisi İnci, Boncuk'un ses verdiği yöne sevinçle koştu. Demek hayvan pınara su içmeye gitmişti? Nasıl da düşünmemişti?

Keçisini keskin kayanın üzerinde görünce koştu:

"Yavrum benim. Neredeydin sen kız? Ha? Neredeydin?"

Yanına geldi, boynuna sarıldı. Sürmeli gözlerinden öptü, öptü...

"Neredeydin kız? Haa? Neredesin sen anam?"

Keçi sanki başından geçenleri anlatmak istiyordu. Kocakarıya bakarak heyecanlı heyecanlı, "Beee!!!" dedi.

Sonra İnci'yle burun buruna koklaştılar.

Kocakarı hayvanlarını önüne katmıştı. Kendi kendine söyleniyordu:

"Kaybolursunuz anam, çalarlar sizi. Çalarlarsa ben ne yaparım? Varım yoğum sizsiniz. Evlatlarım benim. Sizden başka kimim var? Evlatlar, gene de Allah işlerini rast getirsin, kendi havalarında. Ben yanarım yavruma, yavrum yanar yavrusuna hesabı! Onlar da haklı. Gözü çıksın yokluğun. Nedir, herkesinki de bir boğaz derdi. Hadi, yayılın, yayılın ama uzaklara gitmeyin, gözümden yitmeyin hayırsızlar!"

Kalın bedenli bir ağaca sırtını dayayıp oturdu. Efkârlanmıştı gene. Oğulları hadi çocuklarına ancak yetiyordu. Torunları ya? Torunlarına ne oluyordu? İlle Mahmut'u... Dağın yamacındaki kasabada öğretmendi. Avuç dolusu para kazanıyordu. Ergendi de... Bir günden bir güne nenesini aklına getiriyor muydu?

Birden, iki ay önce şehirden getirdiği mavi yazmayı hatırlayarak, o türlü düşündüğüne pişman oldu.

"Allah gene de razı olsun. Eh, onun da başında kim bilir ne gaileler var? Ona da para lazım. Yarın o da evlenecek, yer yurt sahibi olacak. Kolay mı?"

Aklına Mahmut'una süt götürmek geldi. Bugün geçmişti, akşamüstü gider, okulda bulur, taze taze sağar, verirdi.

Yanına gelen Boncuk'u okşadı. Gözü hayvanın memelerine gidince şaştı. Bu sabah sağmamıştı, ne diye sağılmış gibi duruyordu?

Yokladı, gerçekten de sağılmıştı!

"Kız, kim sağdı seni?"

Hayvan sinirli sinirli, "Beee!" dedi.

"Kim sağdı, kancık?"

"Beeee, beeee!!!"

"Nerde sağdılar?"

"Beeeee, beeee, beeee!!!"

Yeniden soracaktı, arkasında ayak sesleri işiterek vazgeçti. Döndü: Güneşte tüfekleri parlayan iki jandarma! Gülerek yaklaştılar:

"Ne o ana? Keçiyle mi konuşuyorsun?"

İçini çekti:

"Ne yapim oğul, gözü kör olasıcalar hayvanı sağmışlar tekmil!"

İki jandarma bakıştı: Kim sağmıştı acaba?

"Buralarda insan var öyleyse?"

"Dağ başı oğul, olur olur!"

"Sen rastlamadın mı hiç?"

"Yok oğul! Benden her gün soruyor cendermeler amma, tövbe, hiç kimseye rastlamıyorum. Rastlasam demem mi?"

Karayağız, sert bakışlı jandarma:

"Yanında bir de kadın varmış. Görür, yerini haber verirsen..."

Sarı benizli, zayıf ekledi:

"İkramiye var hökümattan!"

Kocakarı anlayışlı anlayışlı başını salladı:

"Öteki cendermeler de dediler ya, hani? Nerde? Bana tövbe rastlamadı. Bir rastlasa... Bakın hele, kamyonları soyan, canlara kıyan o kör olasıca, öyle mi?

"O ya."

"Yanındaki soyka da peri padişahının kızı gibi güzelmiş diyorlar."

"Doğru!"

"Babası da tevatür zenginmiş de bu oğlana niyetini çevirmiş hıı?"

Jandarmalar anlayışlı anlayışlı başlarını sallayıp yollarına koyuldular.

Kocakarı arkalarından uzun uzun baktı. Mor kayaların arasındaki geçitte tüfeklerinin demirini ışıldatarak kayboldular.

O gün öylece geçti. Ertesi gün aynı yerde keçisini pınara doğru mahsustan salıverdi. Zihnine fena takılmıştı. Keçisini sağan

kimdi? Kim olabilirdi? Herhalde kaçak birileri olmalıydılar ki, acından ya emsin, ya da sağsın!

Bütün gece düşünmüş, taşınmış, bu sonuca varmıştı.

Keçi, dünkü gibi gene kaynağın başına gitti, suya sert kıllarını batıra batıra, suyu ufacık ağzıyla süze süze içerken, art bacağından yakalandı. Dünkü gibi uysal değil, öfkeli, sinirli çırpınmaya başladı ama sonunda yenildi. Adem sımsıkı kavramıştı. Hızla mağaraya giderken, kocakarı peşini bırakmadı. Mağaradan içeri giren adamı bir kıyıdaki kayaların gerisinden gözetledi. Adam pek öyle caniye, canavara benzemiyordu. Günlerden beri işittiği "canavar" olamazdı. O surat yoktu. Canavarın tüfeği filan olmalıydı. Sonra, öyle işler yapan, kamyonları çevirip canlara kıyan bir insan, onun keçisinin sütüne mi kalmıştı?

Merakla mağaraya yaklaştı. Aralanmış dalların arasından içeriye baktı?

Kocakarının mağara ağzındaki kayalara düşen gölgesini ilkin Şehnaz gördü:

"Orda birisi var galiba!"

Zaten kuşkulu Adem sertçe döndü. Büyüyen gözleriyle mağara ağzına baktı... Gerçekten de birisi vardı. Fırladı:

"Kim o?"

Kocakarının titrek, ama sinirli sesi:

"Keçimi ne diye getirdin? Gene sütünü sağacaksın, değil mi?"

Adem sürünerek dışarı çıktı:

"Hastam var da nine. Kaç paraysa ücretini vereyim!"

Kadın, şüpheli şüpheli sordu:

"Hasta kadın mı, erkek mi?"

"Kadın. Gel de gör!"

Şöyle bir düşündü. Jandarmaların aradığı mıydı acaba?

"Gel valide, gel. Benim de senin gibi annem var. Gel, korkma. Gel de bak. Kasabaya gidiyorduk, yolda hastalandı, ne yapalım?"

"Buralarda işiniz ne?"

"Eh işte, geziyorduk. Turist de, ne dersen de!"

"Demin cendermeler benden, kadınla dolanan birini sordular! Sen o olmayasın?"

Adem titredi.

"O kim?"

"Yolları belleri kesen, kamyonlar, arabalar soyan, canlara kıyan?"

Adem kül kesilmişti:

"Ben mi? Ne münasebet?"

"O'sun o. Benden saklama. Sen o'sun. Şimdi cendermeler gelirse..."

"Beni ele vereceksin amma, Allah'ın bir ismi hakkı için..."

"Allah'a canım kurban amma, bırak. Yemin etme, günahtır!"

"Vallahi billahi, yol, bel kesmedim, hele kamyon mamyon tövbe!"

"Yemin etme oğlum. Kestim, kıydım diyecek değilsin ya!"

"Kitaba el basayım valide. Sen Müslüman değil misin? Senin oğlun, kızın yok mu? Varsa, onları düşün. Ben de ana kuzusuyum. Benim de yolumu bekleyen bir anam var!"

Kocakarının sert yüzü yumuşamıştı. Kendi oğlunu, Esat'ını hatırlamıştı. Acıdı. Hasta kadını görmek, yoklamak için içeri girdi. Gerçekten de sapsarı bir taze, küt küt öksürerek otların üstünde sırtüstü yatıyordu.

Yollar kesip kamyonlar soyan, canlara kıyan biriyle daracık bir mağarada yapayalnız kaldığını unutarak, "Geçmiş olsun yavrum," dedi.

Hastanın yanı başına oturdu. Artık dağda, bir canavarın mağarasında değil, köyde, hasta komşusunu yoklamaya gittiği köy evindeydi.

Şehnaz mırıldandı:

"Teşekkür ederim."

Adem'e baktı. Kollarını göğsü üzerinde kavuşturmuş, dikiliyordu. Kocakarıyı haklayıvermek işten bile değildi ama düşünmüyordu böyle şeyleri. Ardında ölüler bırakmaktan ne çıkacaktı?

Nasıl olsa günün birinde yakalanmayacak mıydı? Çok çok hapse gider, ipten kurtulurdu, hiç olmazsa.

Şehnaz'la bakıştılar. Adam başını iki yana salladı.

Kocakarı, hastanın elini yokladı:

"Nereni beğenmiyorsun yavrum?"

"Bilmem ki, göğsüm, sırtım, böğürlerim ağrıyor. Nefes aldıkça iğne gibi batıyor!"

Şöyle bir düşündü, "Satlıcan!" dedi.

"Ben de öyle sanıyorum. Çok fena, çok!"

"Fena ama geçer."

"Hiç zannetmiyorum nine. Ölüverip buralarda kalacağım gibi geliyor."

"Allah göstermesin, yavrum. O nasıl laf? Genç, tazesin daha dur bakalım. Her hastalanan ölür mü?"

İsterse jandarmaların aradığı bunlar olsundu.

"Senin bu hastalığının bir tek ilacı var yavrum!.."

"Nedir o teyze?"

"Hınzir var ya hınzir?"

Adem, "Yani domuz," dedi.

"Adı batsın. Ondan vuracaksınız bir tane. Derisini yüzeceksiniz. Sen de anadan doğma soyunacaksın, hınzirin derisine sarınacaksın. Bunun ilacı budur yavrum. İçindeki tekmil soğuklamayı, illeti çeker alır, bir şeyciğin kalmaz. Esat'ım da senin gibi satlıcan olduydu da babası böyle yaptıydı. Maşallahı var şimdi, bösböyük adam oldu. Çoluğa çocuğa karıştı. Nerdeyse torun sahibi olacak."

"Allah bağışlasın."

"Diline sağlık yavrum. Bana bir faydası dokunmuyor amma Allah gene de işini yokuşa vurmasın. Hınziri avlamak zordur. Domdom kurşunu ister. O kurşundan var mı sizde?"

Gözleriyle mağarayı araştırdı.

Adem, "Yok nine, yok," dedi. "Değil domdom, tabancamda bile kurşunum yok. Gece yarısı ayı, kurt filan geliverecek diye ödüm kopuyor!"

Kocakarı önce inanmadı. Elbette öyle konuşacaktı. Birden sordu:

"Sorması ayıp olmasın ama böyle dağlarda, bellerde, mağara köşelerinde ne işiniz var? Eviniz, yeriniz yok mu?"

Adem içini çekti:

"Allah insanı şaşırtmasın teyze. Evimiz de vardı, yerimiz de. Vardı ama... Dedim ya, Allah insanı şaşırtmasın. Benim de senin gibi nur yüzlü bir anam var. Her gün elinde tespih, yolumu gözler. Gözler ama..."

"Eee?"

"Bırak nine, dertlerimi depreştirme!"

Şehnaz uzun uzun, boğula boğula öksürmeye başlamıştı. Kocakarı sözün ucunu kaçırarak genç kadının başını koluna aldı. Böyle tutulursa daha kolay öksürür, yahut gıcığı geçer sanıyordu.

"Vay yavrum vay, vay evladım vay... Öyle yapın, bir hınzir vurun. Vurun ya, kurşununuz da yokmuş!"

Aklına "canavar" geldi. Haftalardır indirilip kaldırılan şeyler yalan mıydı? Yollar kesen, kamyonlar soyan, canlara kıyan bunlar değil miydi? Değildi belki de. Bunlar olsa, çifte çifte tüfekleri, dizi dizi kurşunları olmaz mıydı? Sonra şu hasta kadın... Yerinden kımıldayamıyordu. Erkeğiyle birlikte vurgun vuracak, soygun soyacak hâli mi vardı?

Gene de:

"Dedikleri canavarsan da oğlum, Allah gene taksiratını affetsin. Şu kadıncağızı gördükten sonra, milletin demesine inanasım kalmadı. Seni bilmem ama bu kadıncağız..."

"Yok ana, vallahi ne yoldan, ne belden, ne de kamyon soyup cana kıymaktan haberimiz var! Müslümansan inan!"

"Peki amma, yolları kesen, canlara kıyan kim ya?"

"Bilmiyorum. Ben zaten bu hasta kadını daha fazla tutmak istemiyorum buralarda. Yürüyebilse, alıp götüreceğim!"

"Nereye?"

"Kasabaya, doktora!"

Kocakarının gözleri parladı:

"Kasabada torunum var benim, kızımın oğlu, öğretmen!"

"Öyle mi? Allah bağışlasın."

"Gazeteyi eline aldı mı, bir okur ki!"

"Maşallah..."

"Sizin cünhalarınızı o okuyuverdi bana. Sen bu kadıncağızı babasının kanadının altından kaçırmışsın güya. Güya, babası razı olmamış da kaçırmışsın!"

Kocakarıyı hayretler içinde dinliyorlardı. Bu dinleyiş yaşlı kadındaki şüpheyi silip süpürüyordu. Anlıyordu bunların "onlar" olmadığını.

Sordu:

"Peki, siz o değilsiniz de ne demeye kaçıyorsunuz?"

Adem şaşkınlıkla, "Kimden?" dedi.

"Cendermeden."

"Kim kaçıyor?"

"Kaçmıyor musunuz? Kaçmıyorsanız... Cendermeler gelir, benden sorarlarsa, yerinizi deyivereyim mi?"

Karşılık vermediler. Kocakarı yakalamıştı, ucunu bırakmadı:

"Ha? Sorarlarsa haber verim mi?"

Adem, "Vermesen iyi olur," dedi. "Biz kendimiz gidip teslim olacağız belki de..."

"Gördün mü? Demek suçlusun!"

Atmaktan başka çare yoktu:

"Allah insanı şaşırtmasın dedim ya, nine. Senin anlayacağın, şu kadın var ya? Dedikleri gibi, zengin bir çiftlik sahibinin kızıydı. Babasından istedim vermedi. Beni kovdu. Öldürtmek istedi. Derken, kız bir gece bana kaçtı. Ben de... Sen olsan, oğlun Esat olsa mesela... Bir kız kaçırsa, hayır estağfurullah, kız ona kaçsa... Ne yapar? Bir kız demek, bir erkeğin ırzı demek! Erkeğin erkekliği neyle belli olur? Irzına sahip olmasıyla, değil mi?"

İşin içine bilhassa oğlu Esat karışınca akan sular dururdu:

"Helbeeeet," dedi, "helbet oğlum!"

"Peşime adam taktı babası. Çevirdiler. Ben de..."

Kocakarı heyecanla, "Amma etmişsin," dedi. "Amma etmişsin yavrum. Etmişsin ya, şu yol kesip cana kıyma işin olmasaydı..."

Şehnaz'ın şaşkın bakışları önünde Adem öyle yalanlar kıvırdı, kocakarıyı inandırabilmek için öyle diller döktü ki, kadın sonunda inandı. Zaten yol kesip kamyon soymak, canlara kıymakla gerçekten ilgisi yoktu.

Kocakarı, yanındaki ekmeğini, peynirini onlara bırakıp akşamüstü keçileriyle köye döndüğü zaman, oğlu Esat'la kaçırdığı kızın yanından ayrılmış gibi ağlamaklıydı.

O ve ertesi gece gene çevrede yol kesilip adamlar öldürüldü. Köy çeşitli söylentilerle çalkalandı. Ama kocakarı inanmıyordu artık. Bu işleri yapanlar başkalarıydı. Gözüyle gördüğü zavallıların tüfeği değil, tabancalarının kurşunu bile yoktu.

Ekmek, peynir, birkaç baş soğan, küçük bir çanak yoğurtla mağaranın yolunu tuttu. Yolda köylülerine rastladı. Her zaman küçücük bir çıkınla keçilerini yaymaya giden kadının, bugün daha tedarikli gidişini yadırgamışlardı. Sonra, yollar kesen, canlara kıyan "canavar"ın dolaştığı söylenen dağa korkmadan nasıl gidiyordu?

"Canavar bana ne yapsın?" dedi, yürüdü.

Köylüler arkasından uzun uzun baktılar. Şüphelenmişlerdi. Şüphelenmişlerdi ama henüz neden, niçin şüphelendiklerinin farkında değildiler.

Günler geçiyor, kocakarının keçilerini yaymaya giderken taşıdığı yiyecekler, paket paket sigara, gözden kaçmıyordu. Kırk elli evlik köy, gözlerini kadının derme çatma kulübesine çevirmişti. Eskiden komşulara uğrar, işlerine el atar, yarenlik eder, oğlu Esat'tan, torunu Mahmut'tan söz açar, gelininden dertlenirdi. Şimdi kalmamıştı bunlar. Köylüden kaçıyordu adeta.

Kocakarının birdenbire değişen hâli yalnız köylünün değil, jandarma karakolunun da gözünden kaçmadı. Karakol da sonunda dikkat etti. Eskiden jandarmalara rastlasa durur, konuşur, ya-

renlik ederdi. Şimdi kaçıyordu. Yüzlerini görmek istemeyen bir hâli vardı.

Bir gün komşular, etrafını sarıverdiler. Birbirleriyle danışıklı dövüş bir çekişme tutturmuşlardı. "Canavar"dan konuşuluyordu. Biri mahsustan, "Yanındaki kadın da dedikleri gibi, çiftlik sahibinin kızı filan değilmiş!" dedi.

Bir başkası merakla sordu:

"Neymiş ya?"

"Kötü kadınmış. Oyuncu kız..."

Kocakarı başını sertçe kaldırdı:

"Kim demiş?"

Bütün gözler kocakarıya çevrildi.

"Kim mi demiş? Herkes diyor!"

"Herkes nerden biliyormuş kötü kadın, oyuncu kız olduğunu?"

"Günahı boynuna, bilmem gayri..."

"Halt etmiş onu diyen!"

O gün sıkı bir göz hapsi altında olduğundan habersiz, kasabaya, Mahmut'unun yanına gitti. Heyecanlıydı. Gözleri çevrede dört dönüyor, zihninin meşgul olduğu her hâlinden anlaşılıyordu.

Torunu sordu:

"Ne o nene? Heyecanlı görünüyorsun?"

Kendine geldi. Torununun boynuna sarılarak, "Akşam hiç uyuyamadım da yavrum," dedi.

"Niye uyuyamadın?"

"Sen de benim yaşıma gelirsen öğrenirsin..."

Cebinden küçücük bir pusula çıkardı. Mahmut'una uzattı:

"Şurda neler yazılı bir soluk okuyuver hele yavrum."

Genç öğretmen Mahmut, pusulayı aldı, bir solukta okudu:

"Gripin, tabanca mermisi, pamuk, bir şişe ispirto, tereyağ, bal..."

Hayretle sordu:

"Ne yapacaksın bunları nene?"

"Hiç yavrum, köyden sipariş ettiler de..."

"Parasını da verdiler mi?"

"Verdiler. İşte. Bana alıver şunları."

"Dur hele nene, soluk al, acelen ne?"

Öğleye doğru önce köyün, sonra da dağın yolunu tuttu. Suçsuz olduklarına yüzde yüz inandığı adamla hasta karısını jandarmaların vızır vızır dolaştığı bu dağdan aşırmak istiyordu. Zaten adam, "Gidip kayınbabama kızını teslim edeceğim. Ben de suçum neyse cezamı çekeceğim!" demişti. Böyle dediğine göre, insan olan herkese düşen bir ödevdi bu yardım!

Önünde keçileri, gittikçe yalçınlaşan kayaların arasındaki incecik yoldan ağır ağır yürüyor, ikindi güneşi tatlı tatlı yakıyordu. Arada, karlı dağlardan kopup gelen soğuk bir rüzgâr, terli yanaklarını okşuyordu.

Her zaman keçilerini otlattığı düzlükte hayvanları yayılır bırakıp mağaraya geldi. Gerek Adem, gerekse hasta Şehnaz heyecanla karşıladılar.

Demek her istediklerini bir tamam alıp getirmişti!

Adem boynuna sarıldı:

"Anam, anam benim. Sen sağ ol e mi?"

Kirpikleri yaş yaştı. Şehnaz da onun gibi. Ama tabanca mermileri tabancaya uymuyormuş, ispirto şişesini yolda düşürüp kırmış... Aldırdıkları yoktu. Gripinleri getirmişti ya! Tereyağını, balı, pamuğu getirmişti ya! İsterse hiçbirini getirmesin, onları ele vermemişti ya!

Birden bir şakırtı, mağara kapısına düşen silahlı insan gölgeleri... Anladılar. Jandarmalar basmıştı. Demek kocakarı haber vermişti? Aldatılmışlardı demek?

Şehnaz da, Adem de buz kesilmişlerdi. Kocakarıya gelince... Şaşırmıştı. Kekelemeye başladı:

"Vallahi billahi benim haberim yok, yavrum! Allah'ın binbir ismi hakkı için..."

Elinde tuttuğu Gripin kutuları yere düştü. Sonra jandarmalar birbiri ardı sıra içeri girmeye başladılar.

19

Çok geçmeden gazeteler haberi iri manşetlerle şöyle verdiler: CANAVAR YAKALANDI!

Haftalardan beri peri padişahın kızıyla Keloğlan havasına bürünüp herkesi heyecandan heyecana sürükleyen masal, sanki kocaman bir buz dağıyla çarpışıp parçalandı. Yüzler asıldı, canlar sıkıldı, neşeler kaçtı: Ne diye, ne diye masallardaki gibi bitmemişti?

Böcek'in, gazeteyi Cevdet'e uzatan eli titriyordu. Kaşları çatılmıştı. Meseleyi daha önce işiten Cevdet de onun gibi, yakalanan canavarın nasıl yakalandığını ballandıra ballandıra anlatan, peri padişahına hak veren gazeteye kızıyordu.

Keşke İstanbul'a atlasa, limandaki büyük vapurlardan birisiyle kapağı Amerika'ya atsaydı! Ne akılsız insandı ya Rabbi! Onun yerinde kendi olmalıydı ki...

Her akşam yemeklerini yedikten sonra gazetenin ilkin pehlivan, sonra öteki tefrikalarını yer, yutar gibi okurlardı. Bugün gazeteyi almak gelmiyordu içlerinden.

Yataklarına sessizce uzanmış, gözlerini tavana dikmişlerdi. Böcek'in içini kül renkli koyu bir ağırlık kaplamıştı. Dokunsalar ağlayacaktı. Cevdet'se, o en küçük vesilelerle kendini hemencecik pipolu, kırmızı sakallı, güleç mavi gözlü, dost kaptanın vapurunda buluveren hayallerinden birine dalmış, pırıl pırıl güneş altında ağır, uslu yatan uçsuz bucaksız maviliğin ötesine gidişi yaşıyordu: Bir zamanlar Hasan'ın coğrafya kitabında resmini gördüğü New York limanına ağır ağır gidiyordu vapur. Hürriyet Anıtı'nın yanında demirliyordu. Cevdet yolcularla birlikte vapurdan çıkıyor, elleri pantolon ceplerinde, dalıyordu New York şeh-

rine. İngilizce bilmemesi, cebinde parasının bulunmaması, nerede yatıp kalkacağı, karnını nasıl doyuracağı umurunda değildi. Umursanacak şeyler miydi bunlar?

Kırmızı Eşarp Çetesi filminden kafasında kalan baş döndürücü, kocaman apartmanların arasındaki caddenin kaldırımında hayran hayran yürüyor, sevinçten içi içine sığmıyordu. Apartmanlar, apartmanlar, mağazalar, mağazalar, pırıl pırıl otomobiller, uzun boylu, pembe yanaklı Amerikalılar... Amerika'da yiyecek, yatacak düşünülür müydü hiç? Amerika demek bolluk demekti. Küçük Bill gibi birden büyüyecekti o da. Geniş kenarlı şapkası, önden cepli daracık pantolonu, belinde tabancaları olacaktı. Hem kim bilir, belki de limana çıktığından az sonra caddelerde dolaşırken, yakın bir yerlerde serseri çocukların kıstırdığı terbiyeli bir çocuğun acı acı haykırışını işitecek, koşacaktı. Bu çocuk belki de bir milyoner, hatta milyarder, yahut da koskocaman bir fabrikatörün üstüne titrediği sevgili oğluydu. Serseri çocukların yumruklarından kurtaracaktı. Bunu haber alan milyoner, (Bir zamanlar Kosti'yle Şehzadebaşı'nda gördükleri bir filmdeki gibi) teşekkür üstüne teşekkür edecek, sonra da kasasından bir tomar para çıkarıp uzatacaktı. Almazdı. "Hayır," derdi. "Sadece vazifemi yaptım, Mister!" Mister şaşar kalırdı. Hayatında hiç böyle gözü gönlü tok çocuk görmemiştir. Alnından öper, ismini sorardı. Söylerdi. Şaşardı gene. Yabancı, hele Türk olduğunu öğrenince, gözleri yaşarır, "Atatürk çocuklarından bundan başka türlüsü beklenemezdi zaten!" derdi.

Belki de Atatürk'e telgraf çekerek durumu bildirir, Atatürk'ün mavi gözlerini yaşartırdı. İş bununla da bitmezdi. Bütün gazeteler ondan bahseder, poz poz resimlerini basarlardı. Erol, Ayla, ötekiler kim bilir nasıl şaşar, nasıl nasıl imrenirlerdi! Ayla bir zamanlar "Pis işportacı!" dediğine pişman olurdu herhalde...

"Ne düşünüyorsun gene?"

İçleri tatlı tatlı gülümseyen gözlerini Böcek'e çevirdi:

"Hiç," dedi.

Böcek anlamıştı. Ne zaman Amerika üzerine bir şeyler düşünse, gözlerinin içi böyle güler, çatık kaşları böyle yumuşardı.

"Amerika mı? Gene Amerika mı?"

"Evet, Amerika. Her zaman!"

"Geçen gün ustayla filan atıştım senin için!"

"Niye?"

"Hiç canım..."

Anlattı. Cevdet dikkatle dinledikten sonra, "Değil ustan, beni hiç kimse fikrimden caydıramaz!" dedi. "Hele şuradan çıkayım, biliyorum ben yapacağımı!"

Hiç umudu yoktu çıkacağına. Uzadıkça uzuyordu. Ama hiç beklemediği, güneşli, pırıl pırıl bir bahar sabahı sevinçli haber geldi ulaştı: Tahliye olunacaktı!

Böcek'le filan çay içiyorlardı. Birden bir tokat yemiş gibi sarsıldı. İnanamadı ilkin. Sonra yerinden fırladı, haberi getiren meydancı çocuğun boynuna sarıldı, sevincinden hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Böcek donmuş kalmıştı. Kireç kesilmiş yüzüyle bakıyor, şaşkın şaşkın bakıyordu. Sonra da ağlamaya başladı. Cevdet yanına geldi, boynuna sarıldı. Ama Böcek susmuyor, susamıyordu. Ne diye onunla tanışmış, arkadaş olmuştu? Keşke, keşke tanışmasaydı, arkadaş olmasaydı!

"Seni her hafta ziyaret edeceğim kardeşim. Sus. Kim bilir, belki bir af çıkar, sen de kurtulursun. O zaman ne yaparız biliyor musun?"

Böcek, yaşlı gözlerle baktı. Hiç umudu yoktu aftan:

"Ne yaparız?"

Ne yapacaklarını henüz o da bilmiyordu ama olsun, bir şeyler söylemeliydi:

"Marangoz dükkânı açarız."

"Marangoz dükkânı mı? Parayı nereden buluruz?"

"Kolay, buluruz."

"Sen o zamana kadar burada olmazsın ki?"

"Ya?"

"Belki de Amerika'ya gidersin!"

Cevap vermedi. Koca pipolu, kırmızı sakallı kaptan, Amerika'ya doğru uzanan uçsuz bucaksız mavilik, New York limanı, baş döndürücü gök tırmalayanlar, milyoner çocuğu, Atatürk'e telgraf çeken milyoner, geniş kenarlı kovboy şapkası, uzun namlulu tabancalar, şu, bu, kafasından hızla, karmakarışık geçti.

"Doğru," dedi. "Giderim ama..."

"Eeee?"

"Seni unutmam ki. Çok, çok parayla gelirim, sen de çıkmış olursun, marangoz dükkânını..."

Böcek umutsuzca içini çekti, konuşmadı.

Birkaç saat sonra tahliye edildiği sıra hapishane kapısında yalnız Hasan, yalnız Kosti, yalnız Cevriye'yi değil, Hasan'ın babası, Kosti'nin annesi, ablası, Cevriye'nin kocakarısını da buldu. Hele Kosti'nin annesi, hapisten çıkan kendi oğluymuş gibi içini çeke çeke ağlıyor, iyi görmeyen fersiz gözlerinden sevinç yaşları akıtıyordu.

Cevdet, hepsinin arasında dalgın dalgın yürüyordu, içinde Böcek, Böcek'in yaşlı gözleri, bükük boynu!

Hep birlikte avukatın yazıhanesine gidildi, tahliye sebebi öğrenildi: Babasının vaktiyle parasını çalan Adem'le Şehnaz yakalanmışlar. Gazetelerin günlerdir sözünü ettiği "canavar" yok mu?

Cevdet, "Sahi mi?" dedi. "Şoför Adem'miş o ha?"

"Evet. Kadını da birlikte sürüklemiş. Soğuktan hasta olmuş kadın, zatürree. Hastaneye yatırmış hükümet."

Cevdet, oradakilerin sormaya hazırlandıklarını sordu:

"İyi ama, gazeteler Adem'le Şehnaz diye yazmıyorlardı ki!"

"Veli'yle Emine değil mi? Kadının ismi Emine Şehnaz'mış. Adem'e gelince, o da bir zavallıyı öldürüp nüfus kâğıdını kullanmış uzun zaman..."

Sonra Cevdet'in bundan böyle ne yapacağı, nerede, kimin yanında kalacağı görüşüldü. Hasan, avukata baktı. Avukat, "İster-

sen," dedi, "bizde kal. Bizim çocuğumuz olursun. Okumak istersen de..."

Cevdet'in kaşları isteksizce çatıldı.

"Ha?"

Gözlerini önüne eğmişti.

"İstemiyorsun galiba?"

"?.."

"Seni evlatlık, yahut hizmetçi yerine koyacak değiliz yavrum. Kendi çocuğumuzdan, öz çocuğumuzdan farkın olmayacak. Mamafih, gene de sen bilirsin. Düşün, taşın..."

Hasan'ın babası söze karıştı:

"Bence en doğrusu, beyefendinin yanında kalman!"

Avukat, "Değil mi ya?" dedi. "Okumak istersen okursun. İstemezsen, yok ben sanat öğrenmek istiyorum, dersen, sanata devam edersin!"

Kosti, annesiyle ablasının arasında, gözleri Cevdet'e dikili, merakla bekliyordu. İnşallah kabullenmezdi avukatın yanını. Annesi yalvarır, yakarır, onlarda kalmasını sağlamaya çalışırdı. Ne iyi olurdu! Gerçi şimdi işportacılık yapmıyor, Tahtakale'deki dükkânda çalışıyordu ama olsun, gene de pazarı vardı İstanbul'un. Sabahleyin erkenden çıkar, maçlara, hatta konserlere giderlerdi. Beyoğlu'ndaki büyük sinemalardan birinde Avrupa'dan gelen siyah elbiseli, şık, zarif, virtüözlerin keman, piyano konserleri verdiklerini işitmiş, hatta birinde, sinema kapısında otomobilinden inen adamı görmüştü. Sırtında geniş, siyah bir pelerin, iki sıra dizilmiş şık, zarif kadınları, yakışıklı erkekleri başıyla selamlayarak sinemaya girmişti. Onun gibi olmayı öyle isterdi ki!

Cevdet sadece önüne bakıyor, ne evet eliyordu, ne hayır. Kosti anlamıştı. İstemiyordu. İstemiyor, istemediğini açık açık söylemekten çekiniyordu.

Sonra hep beraber kalkıldı, avukatın yazıhanesinden çıkıldı. Pırıl pırıl güneş ortalığı kavramıştı. Hasan'ın babasıyla Cevriye'nin haminnesi de ayrıldılar. Kostilere gelindi. Güle söy-

leye öğle yemeği yenildi. Kosti'nin annesiyle ablası da işlerinin başına dönüp yalnız kalınca, konuşulmaya başlandı.

Hasan, "Avukatın teklifini beğenmedin galiba?" dedi.

Cevdet sinirli sinirli:

"Boş ver!"

"Niye?

"Kendi çocuğumuz, öz çocuğumuz filana boş ver. Onlar öyle tutsalar bile komşular? Avukatın akrabası? Karısının hısmı, akrabası, ahbabı filan?.. Kim bu çocuk, demezler mi? Ne cevap verecekler? Hapisten çıktı, yanımıza aldık... Kimler yana alınır? Beslemeler, hizmetçiler, evlatlıklar!"

"İyi ama, adam seni..."

Sözünü kesti:

"İstediği kadar hizmetçi yerine koymak istemesin!"

"Çok tuhafsın!.."

Hayretle baktı:

"Ben mi? Niçin?"

"Bırak şimdi niçini."

Ne yapmak istediğini daha sonra düşünmeyecekler miydi? Hiç olmazsa, "Hele bize gidelim. Bunu sonra düşünürüz," demesini beklerdi. Zaten eski Hasan değildi. Coşkunluğunun yerine bir durgunluk, bir hesaplılık gelmişti.

"Bana kalırsa, sen de benim gibi çalış!"

"Nerede? Fabrikada mı?"

"Ancak o zaman birlikte kalabileceğiz. Babam dedi ki..."

Babasının dediklerini uzun uzun anlatan Hasan'ı, hiç sözünü kesmeden dinledi. Babasının koyduğu şartı öğrenmişti. Kim bilir belki de, "Babanın oğlu değil ya. Sana ne? Koyuver yakasını nereye isterse gitsin. Evimde yabancıyı istemiyorum!" demişti.

Hâlâ fabrikada çalışması için diller döken arkadaşına sertçe baktı. Hasan sordu:

"Niçin?"

Omuz silkti:

"Öyle işte."

"Avukata da boş verdin..."

"Verdim. İşportacılık yapacağım belki gene."

"Peki ama, fabrikada niçin çalışmak istemiyorsun? Fena mı fabrika?"

"Bilmem ama, canım istemiyor. Ne avukatın yanında hizmetçilik, ne de fabrikada çalışmak!"

"Fabrikada çalışmak da sence hizmetçilik mi yoksa?"

"Yoo, onun için değil."

"Ya?"

Kosti'ye döndü:

"Eskisi gibi gene işportacılık yaparız, değil mi?"

Kosti gülmekle yetindi.

Hasan birden boğulacak kadar öfkelenerek kıpkırmızı kesildi: Bu kayıtsızlığı mı bekliyordu ondan? Hemen "Peki" diyeceğini, hatta birlikte çalışacaklarına sevineceğini, boynuna sarılıp yanaklarını öpeceğini sanırdı. O da onu değişik bulmuştu.

Kalktı. Elini soğukça uzattı:

"Öğleden sonra işe gideceğim. Bana müsaade!"

Israr etmediler. Kapıya kadar yolcu ettiler. Hasan çıkmadan önce, Cevdet'e tekrar baktı:

"Başın sıkışır, yahut benimle birlikte çalışmak istersen..."

Cevdet, sözünü keserek tamamladı:

"Seni bulurum!"

"Beni yalnız iş ve başının sıkıştığı zaman mı bulacaksın?"

Boynuna sarıldı:

"Yok canım. Amma da alıngan olmuşsun. Her zaman arayacağım!"

"Her zaman değil. Çünkü bulamazsın. Cumartesi günleri öğleden sonra, bir de pazarları..."

"İyi ya."

Hâlâ hınçlı, çıktı gitti.

Üç eski arkadaş yalnız kalmışlardı. Cevriye, "Sana kızdı ha Cevdet Ağabey!" dedi.

Cevdet de, Kosti de farkındaydılar. Cevdet:

"Ne yapayım? Kosti'yle çalışmak daha hoşuma gidiyor!"

Kosti kollarını açtı, kucakladı:

"Benim de. Benim de, ama..."

"Eee?"

"Ben de çalışıyorum!"

"Nerde?"

"Tahtakale'deki dükkâncıda. Hani işportalarımıza mal alırdık?"

"Orada mı? Boş ver. Önümüz yaz oğlum. Geçen yaz gibi, oooh!"

Kosti heyecanlandı:

"Köprü altında karnımızı doyurur..."

"Top oynar, denize girer..."

"Sinemaya gideriz, ha?"

Kosti'nin niyeti değişiyordu. O sırada içeri annesi girip meseleyle ilgilenmeseydi, belki de cayar, üç gündür yanında çalıştığı adama boş verirdi.

Annesi işe karıştı. Suçsuz yere uzun zaman hapis yattığı, ona çok acıdığı hâlde, oğluyla dolaşmasını gene de istemiyordu. Kosti'nin yanında yetişkin bir insan gibi, ağır basıyor, oğlunu canının istediği yöne kolayca sürüklüyordu. Düşünceli, içinden pazarlıklı bir hâli vardı. Tatlılıkla, "Sen gene eskisi gibi işportacılık yap yavrum," dedi. "Kosti dükkânda çalışsın. Hatta sen de çalışmalısın!"

Cevdet'in neşesi birden uçtu. Kadının maksadını sezmişti. Buz kesildi. Kosti'nin bin dereden bir su getiren annesini dinler, ona hak verir göründüğü hâlde, müthiş soğumuştu. Artık ne Kosti, ne annesi, ne de ablası. Kim bilir, belki de "zararlı" sayıyorlardı.

"Benim işporta duruyor, değil mi?"

Kadın, "Tabii evladım," dedi. "Olduğu gibi kaldırıp sakladım. Dur, getireyim!"

Gitti, getirdi. Gerçekten de o günkü gibi duruyordu. Her şey en son bıraktığı hâliyle.

"Aklına bir şey gelmesin yavrum. Kosti'nin ayağının bağlanmasını istiyordum da onun için. Yoksa, seni de evladım gibi severim!"

Mırıldandı:

"Eksik olmayın."

"Sen de dolaşacağına bir yere bağlansan, olmaz mı?"

"Nereye?"

"Mesela, Hasan'ın fabrikasına!"

"Vallahi şimdilik işportacılık yapacağım. İleride belki düşünürüm."

"Kosti'ye bak. İşportacılıktan bir haftada kazandığını şimdi iki günde alıyor. Adam çok iyi. Bir zaman sonra yevmiyesini artıracak!"

İçini kemiren, gülünçleştiğini zannettiren bir aşağılık duygusu içindeydi. Yavaş yavaş, mahvolduğunu sanmaya başlayarak kalktı.

Kadın, "Nereye?" dedi.

"Gidiyorum."

"Nereye ama?"

"Cevriye'yle mahalleye gideceğiz azıcık..."

"Akşama geleceksin, değil mi?"

"Gelmeye çalışırım!"

Araya Kosti girdi:

"Darıldın mı yoksa?"

"Ben mi?"

"Bundan sonra bizde kalacaksın haberin olsun. Akşama mutlaka beklerim!"

"Gelirim, gelirim... Yalnız, bilmiyorum belki de mahalleli..."

"Canım yarın gelirsin. Oldu mu?"

"İyi ya."

"Ben de işe gideyim bari."

Ellerini sıkıp Cevriye'yle birlikte evden kaçar gibi çıktılar. Yolda Cevriye elini tuttu:

"Bunlarda da iş yok, değil mi Cevdet Ağabey?"

Yarasına parmak basılmıştı.

"Yok!" diye bağırdı. "Hiç kimsede iş yok! Hiç kimseyle oturamam, hiç kimseyle arkadaşlık edemem ben!.."

"Benimle?"

"Bilmiyorum."

Boynunda Kostilerden aldığı işporta, öfke içindeydi. Hasan'ın, avukata boş verdiği için kızdığını sanıyordu. Kostilere gelince?..

Cevriye memnundu. Cevdet Ağabey'inin Kostilerde yatmayacağını anlamıştı. Herhalde kendilerinde kalmayı isterdi.

"Hiç kimse bana kafa dengi olamaz!"

Cevriye telaşla sordu:

"Ben?"

Şöyle bir baktı:

"Sen de," dedi.

"Niye Cevdet Ağabey?"

Durdu. Kızın gözlerinin içine bakarak:

"Benim öl dediğim yerde ölebilir misin?"

Küçücük kız, tereddütsüz, "Ölebilirim!" dedi.

"Haminnen?"

"Vız gelir!"

"Ben cehennemin dibine de gitsem gelir misin?"

"Tabii."

Birden yüzü yumuşadı, gülümsedi hatta.

"Yaşa! Hapishanede zaten bu işlerin böyle olacağını kestirmiştim. Herkes bana karşı. Bir sen değilsin. Aferin sana. Göreceksin, günün birinde güzel Nelli olacaksın. Ben de Aslan Tomson. Başımda kovboy şapkası, belimde çifte tabanca. Dalacağım meyhaneye. Tak, boynu mendilli haydutları bir katacağım önü-

me. Doğru senin evine getireceğim. Sen balkonda olacaksın o sıra. Beni alkışlayacaksın!"

Cevriye el çırptı:

"Yaşasın! Hanımefendi olacağım, değil mi?"

"Tabii."

"Sırtımda nasıl elbise olacak?"

"Burada, bütün Türkiye'de hiç kimsenin giyemeyeceği kadar pahalı, güzel, ipekten, mavi bir elbise. Beni elinle selamlayacaksın. Ben seni başımla!"

"Benden başkasına gülmeyeceksin, değil mi?"

"Gülmeyeceğim."

"Başkasını da selamlamayacaksın?"

"Selamlamayacağım. Otomobilimiz olacak. Dolu paramız. Türkiye'ye geleceğiz. Ne polisler, ne de başkaları, hiç kimse kafa tutamayacak bize!"

"Tutarsa?"

"Tuttuğuna pişman edeceğiz!"

"Nasıl?"

"Nasılını bana bırak. Dolu parayla geleceğiz. Bana iyilik edenlere çok para vereceğim. Sonra biliyor musun ne yapacağım?.."

"Ne yapacaksın?"

"Tak, benim avukatı bulacağım. Tabii tanımayacak beni. Eller yukarı diyeceğim. Şaşıracak, başlayacak yalvarmaya. Sökül paraları diyeceğim. Titreyerek sökülecek..."

"Yazık değil mi be Cevdet Ağabey?"

"Mahsustan be aptal! Sonra sökülecek paraları. Bir kahkaha atacağım. Diyeceğim ki: Beni tanıdın mı?"

Sultanahmet Parkı'na girdiler. Tahta sıralardan birine yan yana oturdular.

Cevdet, hapishanede aylardır Amerika üzerinde kurduğu hayalleri uzun uzun anlattı. Cevriye dinliyordu, hep dinliyordu. Kendini iyice kaptırmıştı. Cevdet'in eli küçücük avucunda terlemişti. Çevre umurlarında değildi. Ayak uçlarında dola-

şan güvercinleri bile görmüyorlardı. Uçsuz bucaksız maviliklerde Amerika'ya doğru yol alan vapurdaydılar. Kırmızı sakallı, mavi gözlü, pipolu kaptanın vapurunda. Karşıda gök tırmalayanlarıyla New York şehri, Hürriyet Anıtı. Anıtın yakınında demirleyen vapurdan el ele çıkıyorlar. Gök tırmalayanların iki sıra uzandığı caddelerde hayranlıkla dolaşırken bir çocuğun acı acı haykırışını işitiyor, güzel yüzlü çocuğu, serseri çocukların elinden kurtarıyor, babasına götürüyorlar. Çocuk her şeyi anlatıyor. Adam sevinçten çıldırarak boyunlarına sarılıyor, öpüyor, öpüyor. Sonra da Türk olduklarını öğrenince...

Cevriye içini çekti:

"Ben Türk değilim ki Cevdet Ağabey!"

"Niçin?"

"Bilmem. Çingene'yim ben."

"Türk olmak istemez misin?"

"İsterim ama, herkes bana Çingene, diyor. Çingeneler insan değil mi?"

"Tabii insan."

"Ben Türk olmak istiyorum."

"Saçmalama. Pekâlâ da Türk'sün işte!"

"Dünyadaki bütün insanlar Türk olmak isteseler olabilirler mi?"

"Olabilirler ama, Türkler de başka milletler gibi insan değil mi?"

"Sonra Cevdet Ağabey?"

"Sonra... Çocuğun babası Atatürk'e telgraf çekmişti."

"Çekmişti ama ya böyle bir çocuğa rastlamazsak?"

"Aptallık etme. Amerika'da yumruklanan, soyulan, acı acı haykıran insanlara sık sık rastlanır."

Kalktılar. Parktan ağır ağır çıktılar. Bir tramvaya atlayıp Fatih'e geldiler. Ortalık hızla kararıyordu. Ara sokaklardan mahalleye indikleri zaman ortalık iyice kararmıştı. Perili Konak'ın önünde durdular. Cevdet, konağa uzun uzun baktı. Sonra yaklaştı. Pem-

be duvarda artık ne babasının oval gözlüklü resmi, ne de altında "Boynuzlu" yazısı vardı. Yoktu ama, varmış gibi hayalledi. Hayaller hayalleri kovalamaya başladı: Erol'la kavgaları, babasının öfkeyle gelip haksız yere saçlarından yakalayıp yerden yere çarpışı, karakolluk oluşları, Erol'un babası, iyi kalpli komiser, eve gelişi, babasının kovuşu...

Gözleri doldu. Pembe duvarın önüne çömeldi, başını avuçları içine alarak hıçkırmaya başladı. Oval gözlüğüyle babası içinde belirmişti. Gülümsüyordu. "Bana kafa tutardın, beni zaman zaman terslerdin. Şimdi ben yokum artık. Nasıl? Rahat mısın? Beni, anneni arıyor musun?"

Eskiden, ta eskiden olduğunca, Perili Konak'ın paslı kiremitleri gerisinden kıpkırmızı, yusyuvarlak bir ay doğuyordu. Ne Cevdet, ne de Cevriye farkındaydılar. Cevriye, yanına çömelmişti Cevdet'in, başını onun gibi avuçları içine almıştı.

Sonra kalktılar. Perili Konak'ın yanından bayırı inip Cevriyelere geldiler. Kocakarı, Cevdet'i de beraber görünce kızdı ama sesini çıkarmadı. Torununa hınçla baktı. Kız, bu bakışın ne demek istediğini anladıysa da aldırmadı. Yakında basıp gideceklerdi Amerika'ya nasıl olsa!

Kocakarı, Cevdet'i içeri buyur ettikten sonra kızı bir kenara çekerek sordu:

"Niye peşine taktın bu oğlanı kâfir?"

Cevriye, haminnesinin boynuna sarıldı. Buruşuk yanaklarını öptü ama, kadın tav olmadı.

"Hep bizde mi kalacak yani?"

"Yok canım. Birkaç gün..."

"Birkaç gün?.."

"Ne olur be haminne? Ne çıkar sanki?"

"Sonra ne olacak? Nerede kalacak?"

"Ne bileyim ben?"

"Deli kız, ah deli kız, serseri kız! Yok yatağımız, yorganımız hem de. Nerde yatıracağız onu? Düşünmezsin hiç?"

Yeniden boynuna sarıldı:

"Nerde olsa yatar be haminne, düşünme sen be. Cevdet Ağabey gibi var mı be!"

"Yatar ama, korkarım kazık kakar burada!"

"Aldırma be haminne. Sen benim şeker haminnemsin be! Seni dünyalar kadar seviyorum. Bundan sonra ne yapacağım biliyor musun?"

"Ne yapacaksın?"

"Dudaklarımı boyayacağım, yüksek topukluyu giyeceğim, dileneceğim be! Sana dolu para getireceğim. Hiç merak etme sen!"

Kapıdan vuran fenerin sarı ışığında kocakarının yüzü memnunlukla gülümsüyordu:

"Göreceyiz," dedi. "Göreceyiz köpek kız!"

Gene boynuna sarıldı haminnesinin, öptü öptü...

Cevdet, bütün bu fısıltıyla konuşulanları işitmiş, işportasını alıp kalkmıştı. Cevriye içeri girip de onu öyle görünce şaştı:

"Neden oturmazsın be Cevdet Ağabey? Ne için bırakmazsın işportanı?"

"Gideceğim!"

"Nereye?"

"Bilmiyorum."

"Olma deli be Cevdet Ağabey. Ne için gideceksin?"

"Haminnen beni istemiyor!"

Kız sarsıldı. Demek duymuştu konuşulanları?

Cevdet, kızın şaşkınlığından faydalanarak odadan çıktı, bir kıyıda birtakım işlerle uğraşan kocakarıya dikkat bile etmeden avluya geçti, kapıdan sıvıştı.

Perili Konak'ın ardından az önce kıpkırmızı, yusyuvarlak doğan ay, bol yıldızlı, berrak gökte hızla yükselmişti. Ortalık ışıl ışıldı. Boynunda işporta, bayırı ağır ağır tırmandı. Perili Konak'ın yanına gelince az gerisindeki karaltıyı fark etti. Cevriye'ydi, arkasından geliyordu. Öyle bir utanç içindeydi ki!

Durdular. Cevdet sordu:

"Niçin geliyorsun?"

Kız ağlıyordu.

"Ha?.."

"Geleceğim," dedi. "Seninle geleceğim. İstersen git cehenneme!"

"Hayır, hayır... Eve dön şimdi, yarın görüşürüz!"

"Var mı benim suçum? Söyle be Cevdet Ağabey!"

"Hayır. Senin suçun yok."

"Peki, nerde yatacaksın şimdi?"

Attı:

"Kostilerde!"

"İnanayım mı?"

"İnan."

"Yemin et bensiz gitmeyeceğine!"

Unutmuştu:

"Nereye?"

"Amerika'ya!"

Hoşuna giderek güldü:

"Gitmem kız korkma, sensiz gitmem!"

"Birlikte gidelim, kaçalım."

"Hele yarın olsun da..."

Kıza emniyet vermek için mahallenin alt başına kadar birlikte yürüdüler. Kız ayrılıp evine döndükten sonra, o da döndü. Geceyi nerde geçireceğini biliyordu. Mahalle kahvesinin önünden geçerken durdu. Geceleri hava henüz soğuk olduğu için pencereleri açmamışlardı. Camlarda kımıldayan insan gölgelerine uzun uzun baktı. Buğulu camlar, gölgelerin sahiplerini tanımasına imkân vermiyordu.

Perili Konak'a geldi.

Geceyi orada geçirecekti!

Korkmuyordu. Çocukluğundan beri korkmamıştı oradan. Ne kefenleriyle hortladığı söylenen cadılar, ne de karaböcek sürüleriyle çıyanlar, akrepler, kırkayaklar... Annesinin koynunda, ona

sımsıkı sarılarak dinlediği "Perili Konak Masalları"nı nasıl unuturdu? Bu konakla çocukluğu beslenmiş, kavurucu yaz günlerinde bu konağın gölgesine sığınmıştı. Şimdi hiç kimseden göremeyeceğini sandığı bir yakınlıkla kollarını açmış, "Gel yavrum. Bana gel. Ben ötekiler gibi burunlamam seni. Bende istediğin kadar kalabilirsin. Ben de bir annenim!"

Başını kaldırdı, uzun uzun baktı: Camsız, çerçevesiz pencereleri, oyulmuşa benzeyen kapısıyla geceye karanlık karanlık bakıyordu.

Ağır ağır yürüdü.

20

"Hattin saba! Ruğu mo, lat at, liyoruz bek!"

Uyandı. Yanüstü yattığı yerde doğruldu. Bir yanı toprağın neminden donmuştu adeta. Gerindi, esnedi, tekrar esnedi.

Bütün gece Amerika üstüne planlar kurmuş, uyuyamamıştı. Sabaha karşı tam dalmıştı ki, "Hattin saba! Ruğu mo, lat at, liyoruz bek!"

Gülümsedi.

Bir zamanlar top oynamasına kızan babasına çaktırmamak için, arkadaşları onu da tıpkı böyle çağırırlardı: "Det cev! Ruğu mo, lat at, liyoruz bek!" Yani, "Cevdet! Moruğu atlat. Bekliyoruz!"

Babası o zamanlar "Bomba İhsan," geceleri eve zifir gibi sarhoş gelir, annesini, anneciğini, insafsızca döverdi. Mümkün müydü karşısında direnmek? Olmasını, yahut olmamasını istediği bir şeye karşı gelmek?

Yeniden çocukların sesi:

"Liyoruz bek, mi, e, Hattin saba!"

Peki ama, kimdi bu Sabahattin? Onun da Allah'ın belası bir babası vardı da oğlunun top oynamasına mı kızıyordu? Yoksa, o da, geceleri eve zifir gibi sarhoş dönüyordu da Sabahattin'in annesini insafsızca dövüyor muydu?

Merakla kalktı. Pencere hayli yüksek olduğu için, ayak parmakları üzerinde yükselerek baktı. Sabahattin'e sinyal veren çocukları göremedi, duvarın dibindeydiler. Karşılara çevirdi bakışlarını. Mahallesi. Göz alıcı sabah güneşi altında kiremitleri, çarpık kapılarıyla uyukluyordu. Gözü yola kaydı. Sabahattin'i gördü: Düyûn-ı Umûmiyyeci Müfit Efendi'nin torunu, koca bıyıklı babasının ardında, kolunda sepet, çarşıya gidiyordu. Hatırladı. Mahallede borusunun öttüğü zamanlar Sabahattin, henüz küçücüktü. Demek şimdi kendisinden boşalan yer ona kalmıştı?..

Sabahattin, babasının peşi sıra köşeyi dönüp kaybolduktan sonra bile uzun uzun düşündü: Perili Konak'ın önündeki krallık hiç kimseye kalmıyordu. Kendinden önce bir Zeki Ağabey vardı. Hatırlıyor, sarı saçlı, mavi gözlü. Hiç kimse onun kadar koşamaz, yüksek atlayamaz, kız tavlayamazdı. Sonra Halıcıoğlu Askeri Lisesi'ne girmiş, krallığı Şadan Ağabey'e bırakmıştı. Şadan Ağabey de bir gün ortalardan silinince yerine kendisi geçmişti. Şimdi de demek...

Duvar dibindeki çocukların konuşmalarına birden dikkat etti:

"Ulan, sokamadın şu memeyi be!"

"Girmiyor oğlum, ne yapayım?"

"Sabahattin olmalı ki..."

"Onun aksi moruk da şimdi çocuğu bırakmaz!"

"Kim? Elli tane moruk olsa, atlatır Sabahattin be!"

"Mektep vaktine kadar bir iki çakıştırırdık..."

"Çakıştırırdık ama, hani?"

"Gel yardım et oğlum. Ellerin arkanda dikiliyorsun!.."

Sesler kesildi. Elbirliğiyle topun memesini meşine sokmaya çalıştıkları anlaşılıyordu. Tıpkı, tıpkı onun gibi. Ne Erol, ne Kayhan, ne de ötekiler şamrelin memesini meşine Cevdet gibi kolaylıkla, çabucak sokamazlardı. Hele Erol!.. "Girmiyor be, girmiyor işte, girmiyor!" diye sızlanır, kulakmemelerine kadar kıpkırmızı kesilirdi. Bir zamanlar ismi bu yüzden "Girmiyor Erol"a çıkmıştı.

"Tut ulan şurayı be!"

"Bana bak, dikilip durma!"

"N'olur?"

"Başlarım şimdi ama!"

Kimdi bu çocuklar? Herhalde bir zamanlar, kale arkasına kaçan topları getiren, başka mahallelerle maç yapacakları zaman mektup götürüp, aldıkları karşılıkları nefes nefese gelip "Cevdet Ağabey! Kabul ettiler!" diyen, topun yırtılan meşinini eskiciye diktiren küçükler!

Kapıya gitti. Usullacık baktı: Tamam, onlardı! Berber Lâtif'in, Hasan Tayyar'ın torunları, bakkalın, kasabın oğlu, dokumacının torunu... Meşini yer yer kabaca yamalı bir futbol topunun çevresinde toplanmış, memeyi sokmaya çalışıyorlardı. Bir zamanlar saha kenarından oyunlarını heyecanla seyreder, kale arkasına kaçan topları getirmek için birbirleriyle yarışır, macera kitapları okunurken heyecandan titreşerek dinlerlerdi.

Demek büyümüşlerdi? Demek kendi yerlerini almış, top sahibi olmuş... Peki ama, neydi bu beceriksizlik? Hâlâ bir şamrelin memesini sokamamışlardı! Az kalsın dışarı fırlayıp, "Çekil kenara! Şamrelin memesi böyle sokulur!" diyecekti, kendini tuttu. Tuttu ama, içi içine sığmıyordu. Onlar da tıpkı böyle, okul vaktinden çok önce evlerinden fırlar, Perili Konak'ın önüne toplanır, topu şişirir, başlarlardı çakıştırmaya. Hele aşağı mahalleyle iddialı maçları varsa! O zaman, değil sabahları, akşam paydoslarında karanlıklar ininceye kadar toptan ayrılmazlardı. Bu yüzden okuldan da kaçakları çok olurdu. Kimin umurundaydı okul? Hele maçı aşağı mahalle sahasında kabul etmişlerse! Çünkü, yenilmemek zorundaydılar. Yenildiler mi, yandılar! Alaylar, kahkahalar, çürük patates, patlıcan yağmuru gırla giderdi. Ama yendiler mi de iş değişirdi. Mahalleye "Ya ya ya, şa şa şa"larla döner, ortalığı birbirine katarlardı. Gece babalarından dayak yemek, kömürlüğe hapsolunmak filan vız gelirdi.

"Olmuyor, olmuyor işte!"

"Olmuyorsa bırakalım. Sabahattin gelince..."

"Ulan şu Sabahattin olmasa..."

"Onun gibi hiç kimse memeyi sokamaz oğlum. Sabahattin gibi var mı?"

Dayanamadı, firladı:

"Çekilin kenara da bakın meme nasıl sokulur görün!"

Çocuklar önce şaşırdılar. Hiç hesapta yoktu bu. Sonra her şeyi anlayarak coştular:

"Cevdet Ağabey. Cevdet Ağabey gelmiş!"

"Yaşasın Cevdet Ağabey!"

"Cevdet Ağabey, Perili Konak'tan mı çıktın?"

"Ne zaman geldin Cevdet Ağabey?"

Cevdet ilkin memeyi soktu, sonra gururla doğruldu:

"Gördün mü? Meme böyle sokulur!"

Hep bir ağızdan bağrıştılar.

"Yaşa Cevdet Ağabey!!!"

Top unutulmuştu. Cevdet'in etrafı alınmış, merakla bakılıyor, başından geçenler üzerine soru yağmuruna tutuluyordu.

Bir zamanlar macera kitapçıkları, dergiler okuduğu taşın üzerine eski günlerini hatırlatan bir ağırbaşlılıkla gene oturdu. Hiçbirinin yüzüne bakmıyordu. Başından geçenleri anlatmak için acele etmiyor, çevresindekileri küçümsüyordu. Hapis yatmıştı o. İçeriyi görmüştü. Yalnız içeriyi görmek değil, esrar içen, kumar oynayan, herkesi döven "Böcek"i dövmüştü!

Çocuklardan birisi, hapishanenin nasıl bir yer olduğunu sorunca, "Jano'yla Yanik'in yattığı yere benzemez!" dedi. "Gidin de görün. Anam avradım olsun, iki gün dayanamazsınız!"

"Sen nasıl dayandın Cevdet Ağabey?"

Sinirlendi:

"Bana ne bakıyorsunuz? Benimle bir misiniz siz? Siz daha şamrelin memesini sokamıyorsunuz meşinin içine!"

Küçüklerden biri, sabırsızlıkla:

"Sonra Cevdet Ağabey?"

Gözlerini uzaklara dikmişti. Karşılık vermiyordu. Verecek, her şeyi anlatacaktı ama kendilerini bir tutuşlarına içerlemişti. Birden sinirli sinirli:

"Bir 'Böcek' vardı, dedi, çocuk koğuşunun efesi. Sıkıysa kafa tut. Yahut şunu böyle yap desin de yapma!"

Düğme burunlu bir çocuk:

"Bildiğimiz böcek mi, Cevdet Ağabey?"

Sertçe döndü:

"Nasıl bildiğin?"

"Hamamböceği..."

Bütün çocuklar kahkahalarını bastılar. Cevdet kıpkırmızı kesilmişti.

"Aval," dedi. "Dalga mı geçiyorsun?"

"Yok vallahi Cevdet Ağabey."

"İsmi 'Böcek.' Babasının tabancasıyla adam öldürüp girmiş. Yaşı benden bile büyük ama bakma, cılız kalmış. Hapishanede en hatırlı mahpuslar adam öldürüp girenlerdir. Onun için bütün çocuklar hatırını sayarlardı. Bana bile... Ama bir gün..."

Durdu. Gülümsedi. Sorulmasını, anlatması için ısrar edilmesini bekledi.

Çocuklar sabırsızlık içindeydiler.

"Sonra Cevdet Ağabey?"

İçini çekti, gözlerini kısıp devam etti:

"Bana da dikildi. Yaa, dedim kendi kendime, demek bize de posta ha? Bi kafa, bi daha. Tamam!"

"Ne oldu?"

"Serildi ne olacak! Elimden almasalardı tamamdı işi. Ondan sonra forsu kırıldı. Çocuklar filan matrağa almaya başladılar. Acıdım. Barıştım bir gün. Sonra da arkadaş olduk."

"Araya girmeseler öldürür müydün, Cevdet Ağabey?"

"Öldürürdüm, bir daha da hapisten çıkamazdım!"

"Ölünceye kadar mı?"

Gözleri daldı. Böcek'in dost yüzünü hayalledi.

"Sonra hapishane müdürüne söyledik, marangozhaneye verdi. Şimdi orada çalışıyor."

"Kiminle söylediniz Cevdet Ağabey?"

Yüzü buruştu:

"Hasan'la."

"O da mahpus muydu?"

"Mahpustu. O da iyi çocuktu ama..."

"Ama?"

"Boş ver!"

"Niye?.."

Anlatacaktı, her şeyi anlatacak, Amerika'ya gitmesini engellemek istediği için artık onu sevmediğini söyleyecekti. Vakit kalmadı. En küçük çocuklar, "Cevdet Ağabey"in gelişini mahalleye yaymışlardı. Müfit Amca bastonuna dayana dayana geliyordu. Ayağa kalktı, ihtiyarın yaklaşmasını beklemeden, koştu, buruşuk elini aldı, öptü.

"Berhudar ol yavrum, geçmiş olsun evladım. Allah bir daha öyle kötü günler göstermesin!"

İyice ihtiyarlamıştı.

Cevdet'le Müfit Efendi önde, çocuklar arkalarında, mahalle kahvesine gidildi. Baharla birlikte mahalleli yaşlılar gene kahvenin bahçesine taşmışlardı. Hasan Tayyar, Berber Lâtif, daha gençler, orta yaşlılar pırıl pırıl güneşe karşı çay, kahve içiyor, nargile tokurdatıyorlardı. Cevdet'in başından geçenleri bildikleri için, bugünlerde mahallesine dönmesi zaten bekleniyordu. "Geçmiş olsun" denildi. Hâli hatırı soruldu. Hapishanede çektikleri üzerine bilgi istendi. Büyüklerin arasında daha temkinli konuşuyor, çocuklara yaptığı gibi atıp tutamıyordu.

Çay, simit, kaşar peyniriyle kahvaltı ederken, birden işportasını hatırladı. Perili Konak'ta unutmuştu. Yerinden fırladı. Bir koşu gitti, aldı geldi. Geceyi orada mı geçirdiğini sordular. Sakladı. Şayet doğru söylerse, yardıma kalkışacaklarını, hatta Amerika'ya gitme fikrini engellemek isteyeceklerini biliyordu.

"Kostilerde yattım. Sabahleyin erkenden geldim," dedi. Müfit Efendi, bundan sonra ne yapacağını sordu. Cevdet tam cevap verecekti, arkasından bir kız sesi cevapladı:

"Amerika'ya gideceğiz biz!"

Bütün başlar sesin sahibine döndü: Cevriye'ydi! Müfit Efendi'yle ötekiler gözlerini Cevdet'e çevirdiler:

"Ne Amerika'sı? Bu da nereden çıktı?"

Cevdet hınçla, "Yalan," dedi. "Yalan söylüyor!"

Cevriye isyan etti:

"Yalan mı? Yalan mı söylüyorum Cevdet Ağabey? Sen öyle dememiş miydin?"

"Sus diyorum sana!"

Susmayacaktı işte. Ne diye sussundu? Öyle konuşmamışlar mıydı? Bir gece limandaki kocaman bir vapura girip saklanmayacaklar mıydı?

"Ne için susacakmışım? Gitmeyecek miyiz? Sen şey olmayacak mısın?"

Müfit Efendi, "Ne?" dedi.

"Neydi be Cevdet Ağabey?"

Bütün gözler gene Cevdet'e çevrilmişti. Yalan değildi, bir şeyler vardı, herhalde vardı bir şeyler?.. Berber Lâtif'le ötekiler için Amerika birtakım resimlerden ibaretti. Bilmem kaçar katlı, kocaman kocaman binalar, mavi bir bayrakta kırk sekiz yıldız, belki de uzun boylu, sarışın insanlar... Ama Hasan Tayyar'la Düyûn-ı Umûmiyyeci için bir parça daha belirliydi. Hasan Tayyar için Amerika, 1914-1918 Harbi'nin, prensipleriyle ünlü Wilson'u, bir de bilmem kaç tarihinde Arap harfleriyle çevirisini okuduğu bir kitap. Mırıldandı:

"*Amerika-yı Şimalîde Bir Cevelân*!.."

Müfit Efendi'ye döndü:

"Çok müthiş bir kitaptı. Galiçya'da istihkâmlarda elimizden düşürmezdik. Belki de on sefer okumuştum."

Müfit Efendi, gözlerini kısarak anılarını yokladı. Onun da böyle bir kitabı vardı. Daha doğrusu, Düyûn-ı Umûmiyye'de memurken İspiro isimli Sakızlı bir Rum'dan edinmişti.

"İsmini hatırlayamadım, bir milyoner kızının Meksika Kızılderililileri arasındaki maceralarından bahisti!"

Cevdet, "Kızılderililer"i duyunca dayanamadı:

"Onların iki reisi var," dedi. "Biri Sarı Yılan, öteki Kara Ok! Sarı Yılan çok alçak. Buffalo Bill'e bile kafa tutar da Aslan Buffalo Bill haddini bildirir. Bence dünyanın en büyük kovboyu, Kırmızı Eşarp Çetesi'ndeki Bill'dir. Ben ona, Aslan Tomson diyorum!"

Cevriye heyecanla el çırptı:

"Yaşa Cevdet Ağabey! Sen de onun gibi olacaksın, değil mi?"

Cevdet gene sertçe:

"Sus be!"

Sustu ama yılmadı. Sus diyen Cevdet Ağabey'den başkası olsundu da bak. Hiç kimse ona bağıramaz, kafa tutamazdı. Hele tutsunlar... Gücü yetmese bile bir taş, kafasının pekmezini akıtırdı!

Okullu çocuklar birer ikişer okullarına yollanmışlardı. Berber Lâtif bir müşterisini tıraşa kalktı, Hasan Tayyar da çarşıya et almaya indi. Yalnız kaldıkları zaman Müfit Efendi, "Sakın," dedi, "sakın çocukluk etmeyin ha! İnsanı orada kıtır kıtır keserler!"

Cevriye söze karıştı:

"Hiç de bile! Biz oraya gidince..."

Cevdet öfkeyle, "Kız, dövecem seni ama!.." dedi.

Müfit Efendi lafı uzatmamak için, babasının mezarına gitmek isteyip istemediğini sordu. Bunu hiç düşünmemişti ama lazımdı herhalde.

"İstemez olur muyum?" dedi. "İstiyorum ama, nasıl bulacağım?"

"Orasına karışma. Ben bugün cuma namazını Eyüp Camisi'nde kılacağım. Birlikte gideriz."

"İyi ya."

Bir saat sonra yolu tuttular. Öğle namazına henüz vakit vardı. Önce mezarlığa gittiler. Boy atmış ısırganlarla yaban otları arasındaki merdivenleri ağır ağır çıktılar. Müfit Efendi'nin dudağında pıtır pıtır bir dua, önden yürüyordu. Tepede durdu. Gözleriyle çevreyi araştırdı. Buldu sonunda:

"İşte!" dedi. "Şurada işte..."

Cevdet, gösterilen yere baktı. Mezara benzer yeri yoktu. Öteki mezarların devrilmiş de olsa, başlarında, ayak uçlarında taşlar vardı. Babasınınki daha şimdiden dümdüz olmuştu.

Cevdet uzun uzun baktı. Babasının orada, o hafifçe kabarık toprağın altında yattığına inanamıyordu. İçinde, içinin derinliğinde, oval gözlüğü gerisinden gülümseyerek bakıyordu.

Geldikleri yollardan dönerlerken Eyüp Camisi'nde öğle ezanı okunuyordu. Müfit Efendi'den caminin önünde ayrıldılar. Yolda Cevriye, Cevdet'in elini tuttu:

"Kahvede bana niye kızdın Cevdet Ağabey?"

Cevdet unutmuştu, hatırladı. Kaşları çatılmış, yüzü asılmıştı:

"Niye gevezelik ediyorsun?"

"Gitmeyecek miyiz sanki?"

"Şuna buna yayarsan, vallahi boş veririm sana?"

Aklı gitti. Önüne geçip durdurdu:

"Banaaa?"

"Sana tabii!.."

"Peki, kim olur sevgilin?"

Cevdet gülüverdi:

"Dünya senin üstüne değil ya!"

Elini hırsla bıraktı, küstü. Yolun kenarından tek başına, düşünceli düşünceli yürüyordu. Demek onsuz gitmeyi düşünebiliyordu? Demek dünya onun üstüne değildi!..

Az sonra yanına gelen Cevdet'e öfkeyle, "Helbet benim üstüme dünya!" dedi.

"Sahi mi?"

"Sahi. Ne sandın?.."

Cevdet ciddileşti. Uslu uslu konuştu:

"Gideceğimizi şuna buna söylersen işimizi bozarlar!"

"Nasıl?.."

"Nasıl olacak, polise haber verirler. Polis de..."

"Polis de?"

"Mani olur."

"Polise ne?"

"Ne olur mu? Biz kaçak gideceğiz. Pasaportsuz bırakırlar mı?"

"Pasaport ne?"

"Defter, izin defteri."

"Paramız var. Satın alamaz mıyız sanki?"

Cevdet güldü:

"Alamayız. Çarşıda satılmaz o. Sen şimdi bırak bunları da kayıntı yapalım mı?"

"Yapalım. Yapalım ama bensiz gitmeyeceksin değil mi?"

"Gevezelik etmezsen... Ne alalım yiyecek?"

"Nerde yiyeceğiz?"

"Fener Parkı'nda yeriz. Ekmek, peynir, yeşil soğan..."

"Kaynamış yumurta da alalım."

"İyi ya..."

Çeyrek saat sonra, Fener iskelesinin yanındaki parkta, tahta sıralardan birine oturup karınlarını doyurmaya başladılar. Vakit öğle olduğu için hiç kimseler yoktu. Güneş tam tepedeydi, yakıyordu. Haliç'in kirli suları çarşaf gibiydi. Karşılarında, ta karşılarında Kasımpaşa hafif mavi bir duman içinde yükseliyordu. Bir yanda kımıltısız vapur karaltıları... Bütün bu durgunluk içinde beliren bir vapur düdüğü. Az sonra da Cibali önlerine demirlemiş çok büyük bir yabancı geminin yanından çıkıp Fener iskelesine geldi, durdu. Yolcu bırakıp yolcu aldıktan sonra, geldiği gibi sessiz aktı gitti.

Cevriye vapurun arkasından dalgın dalgın baktıktan sonra, sordu:

"Ne zaman gideceğiz Cevdet Ağabey?"

Cevdet de bunu düşünüyordu.

"Bakalım," dedi.

"Bakalıma boş ver. İnelim bir gece limana, atlayalım bir vapura, yallaaaaah..."

Cevdet güldü:

"Her vapura atlanmaz!"

"Niye?.."

"Her kaptan dost değildir de ondan!"

"Hani iki çocuk anlatmıştın... Bilmem nereden atlamışlar vapura da... Köpekleri de vardı hani..."

"Biliyorum. Jano'yla Yanik!"

"Tamam..."

"Biz de onlar gibi dost kaptanı bulduk mu, hemen atlarız!"

"Dost kaptan nasıl olur Cevdet Ağabey?"

İki Çocuğun Devriâlemi kitabındaki kırmızı sakallı, mavi gözlü, pipolu kaptan geçti aklından. Jano'yla Yanik'i korumuş, Amerika'ya götürmüştü. Dost kaptan oydu işte!

"Dost kaptanın kırmızı sakalı, mavi gözleri, piposu olur!"

"Aaa... Ben limanda çok gördüm öylelerini!"

Başını salladı:

"Haklısın, ben de gördüm. Gördüm ama..."

Sustu. Kırmızı sakallı, mavi gözlü, pipolu dostların çok oluşu yetmezdi. Daha önce bir şeyler... Hapishane arkadaşları mesela. Bunların içinde de "Böcek!.." "Böcek"i ziyaret etmeden, ona hediye filan götürmeden, hâlini hatırını sormadan...

Bir çeşit vefasızlık gibi geliyordu, Hasan çıktıktan sonra kendisini nasıl aramıştı? Aramakla kalmayıp avukatı nasıl tutmuş, her hafta ziyaretine nasıl gelmişti? İnsanlıktı bu. Kendine yapılanı o da başkalarına yapmadan nasıl giderdi?

Hasan'ı hatırlayınca, Hasan sanki geldi zihnine oturdu. Dargın dargın bakıyordu. O gün Kostilerde ne diye soğuk davranmıştı sanki?

"Ne düşünüyorsun Cevdet Ağabey?"

İçini çekti:

"Hiç."

Cevriye elini tuttu:

"Hiç değil işte, düşünüyorsun!"

Cevdet dalgın dalgın baktı.

"Ha? Ne düşünüyorsun?"

"Hasan'ı," diye mırıldandı.

"Nesini düşünüyorsun?"

"Kalbini kırdım gibi geliyor bana... Ne dersin? O gün sen de oradaydın, Kostilerde. Kırdık mı?"

Cevriye omuz silkti:

"Amaaan sen de."

"Amaaan değil. Bana çok iyiliği var. O olmasa, ben belki de suç işler, içerde kalırdım!"

"Ama Amerika'ya gitmemizi istemiyor!"

"Doğru, istemiyor. Onun için kızıyorum ya. (Gözleri parlamaya başladı) Amerika'ya gitmemize hiç kimse engel olamayacak! Tıpkı Jano'yla Yanik gibi, bir gün atlayacağız limandan kocaman bir vapura..."

Gözleri karşılara daldı. Bakıyor görmüyordu. Aklında gene o uçsuz bucaksız mavilik canlanmıştı. Cevriye'yle birlikteydiler. Güvertede. Yan yana ardı sıra gelen balıklara bakıyorlardı.

Derin bir iç geçirdi.

"Üstüvayı geçerken vapurda şenlik yapılır. Tayfalar yolcuları bile ıslatırlar!"

"Üstüva mı? O da ne?"

"Dünyanın ortası!"

Cevriye'nin gözleri büyüdü:

"Dünyanın ortası mı?"

"Evet. Dünya kocaman bir portakala benzer. Gökyüzünde korkunç bir hızla döner. Hem kendi etrafında hem de güneşin etrafında..."

"Dünya ha?.."

"Dünya tabii."

"Boş ver be Cevdet Ağabey. Fasarya bunlar. Dünya döner mi hiç?"

"Ne? Fasarya mı? Hem de topaç gibi dönüyor!"

Ciddileşti:

"Dönüyor da ne diye düşmeyiz?"

"Yerçekimi var, enayi!"

"O da nesi?.."

Bunu Cevdet de bilmiyordu. Kısa kesti:

"Sana bunu anlatmak zor!"

"Boş ver. Dünya ister dönsün, ister dönmesin. Ne zaman gideceğimize bakalım biz."

"Zamanını bilmiyorum ama gideceğiz, mutlaka gideceğiz!"

"Böcek'i yokladıktan sonra mı?"

"Yalnız Böcek'i değil..."

"Ya?.."

"Kurşun hırsızlarıyla..."

"?.."

"Üvey annemi de!"

Cevriye şaştı:

"Üvey anneni ha? Seni bu kadar hapis yatırdığı için mi?"

Cevap vermedi. Vermedi ama kabil olsa yoklamaya giderdi. Hatta Şoför Adem'i bile!

Gözleri yumulup yumulup gidiyordu. Cevriye uykusu olduğunu anlamıştı. Sordu:

"Uykun mu var?"

"Hem de nasıl. Geberiyorum uykusuzluktan!"

"Gece rahat yatamadın mı?"

"Perili Konak'ta rahat yatılır mı?" diyemezdi.

"Yatamadım."

"Niye?"

"Bilmem. Uyku tutmadı."

"Yoksa bütün gece gideceğimizi mi düşündün?"

"Ne sayarsan say."

Cevriye tahta sıranın üstüne bağdaş kuruverdi:

"Yat dizime!"

Başını kızın dizine koydu, sıranın üstüne sırtüstü uzandı.

Cevriye, dizinde hemencecik uykuya geçiveren kıvırcık siyah saçlı başı okşarken içi içine sığmıyordu. Ülfet Abla'ya benzetiyordu kendini. Tekirdağ'da, evinde misafir kaldıkları çeribaşı Resul'ün kızı Ülfet'e. Kendi onun kadar büyük değildi ama olsun, bir gün büyümeyecek mi? Göğsü Ülfet'inki gibi gelişmeyecek miydi? O zaman, o zaman ona da Ülfet'in Ramazan'ı gibi bir erkek lazımdı herhalde. Bu, neden Cevdet Ağabey olmasındı?

Eğildi, kıvırcık, siyah saçları öptü.

Ülfet Abla da böyle yapmıştı. Onları zaman zaman gözettiği için, yalnız öpmekle yetinmediklerini, her şeyi yaptıklarını görmüştü ama onlar büyüktü. Sonra, evliydiler. Karı koca olmuşlardı. Kendileri ya?..

Tekrar öptü.

Ne Kosti, ne Hasan, ne henüz yüzünü bile görmediği Böcek'le kurşun hırsızları. Hiçbirini istemiyordu. Hele üvey annesiyle Şoför Adem'i hiç. Cevdet Ağabey'i kendine, yalnız kendine kalmalıydı. Bir gün, hem de yakın, çok yakın bir gün atlamalıydılar kocaman bir vapura, yolu tutmalıydılar. Yolu tutar da giderlerse, Cevdet Ağabey'i ancak o zaman yalnız kendisine kalabilirdi.

Büyük büyük yapıların arasından işitecekleri çocuk sesine de inanmıyordu. Dünyanın döndüğüne, topaç gibi döndüğüne inanmadığı gibi. İnanmıyordu ama yalan da olsa sesini çıkarmayacak, inanmış görünecekti. Çünkü Cevdet Ağabey söylüyordu bunları. Doğruydu, elbette doğruydu. Doğru olduğu için, haykıran çocuğun sesini işitecek, koşacak, çocuğu serserilerden kurtaracaklardı... Babası sevinecekti. Atatürk çocukları olduğunu işitince ağlayacaktı ama onların dillerini bilmiyorlardı ki, anlaşabilsinler!..

Telaşlandı.

Sahi... Bunu Cevdet Ağabey de akıl edebilmiş miydi acaba?

Kaptan?.. Mavi gözlü, pipolu dost kaptanla nasıl anlaşacaklardı? "Gâvurlar"ın hep de aynı "fan, fin, fon"la konuştuklarını biliyorlardı. Onlar ancak kendi dillerinden konuşulunca anlarlardı. Cevdet Ağabey bu dili biliyor muydu acaba?

İki saat sonra uyandığı zaman Cevdet'e sordu:

"Sen gâvurca biliyor musun?"

"Ne gâvurcası?"

"Pipolu kaptana derdimizi nasıl anlatacağız?"

Cevdet bunu düşünmemişti. Jano'yla Yanik'in İngilizce bilip bilmediklerine dair bir şey de hatırlayamadı. Ama herhalde dünyanın bütün kaptanları Türkçe bilirlerdi.

"Kaptanlar Türkçe bilirler," dedi.

Cevriye için bu da önemli değildi. Önemli olan, Cevdet Ağabey'inin bundan böyle Kostilerde değil kendilerinde yatmaya razı olması.

Elini tuttu.

Cevdet sordu:

"Ne var gene?"

"Bir şey söyleyeceğim."

"Ne?.."

"Kızma!"

Uykusunu almış, rahatlamıştı. Kızacak bir şey de yoktu ama, kim bilir, belli olmazdı.

"Söyle bakalım."

Çekinerek, "Bundan sonra Kostilerde yatma," dedi.

Elini çekti:

"Nerde yatayım ya?"

"Bizde..."

"Sizde mi? Haminnen?.."

"Boş ver. Senden sonra öyle bir yuvasını yaptım ki..."

Gerçekten de. Kadını parçalamıştı adeta. "Kaçarım, bu evden kaçar giderim. Seni polise haber verir, hapse attırırım!" demişti.

Kocakarı bayağı korkmuştu. Bütün bu dediklerini yapar mı yapardı hani. Polise gitse, şikâyet etse. Polis elbette kıza hak verecekti. Kocakarının ne mal olduğunu tüm polisler, karakollar, komiserler biliyorlardı. Cevriye gibi nice niceleri geçmişti elinden. Hepsi de "haminne" bilmiş, ya baba, ya da annelerinin annesi sanmışlardı ama, hiçbiri de ne oğlunun kızı, ne de kızının kızıydılar.

Onun için korkuyor, hem de adamakıllı korkuyordu. Cevdet, "Yuvasını mı?" dedi. "Nasıl?"

"Nasılsa nasıl. Karışma sen. Bundan sonra gık diyemez. Bizde yat kalk. Çalışma istersen. Kaçacağımız güne kadar bekle. Limana in, vapurları kolla..."

Hiç de fena fikir değildi. Cevriye'ye herkesten çok yakınlık duyuyor, onu küçük kardeşiymiş gibi seviyordu. Sonra, çalmadan oynayan takımdandı. Ukalalık etmiyor, hele yol göstermeye kalkmıyordu. Ne derse hemencecik kabulleniveriyor, ardından kuzu kuzu geliyordu.

"Çalışmazsam ne yer, ne içerim?"

"Orasını hiç düşünme!"

"Nasıl?.."

"Düşünme dedim ya!"

O günden sonra Cevdet, gerçekten de hiçbir şey düşünmedi. Kocakarı değil surat asıp laf etmek, Cevdet'i yere yurda koymuyor, el üstünde tutuyordu adeta. Onun için önemli olan Cevdet, Cevdet'in evde yatıp kalkması, kızla ağız ağıza verip gece yarılarına kadar fısıl fısıl konuşmaları değil, kızın eskiden olduğunca söz dinleyip dudaklarını boyaması, yüksek topuklu iskarpin giymesi, öteki kızlar gibi kahvelerde, meyhanelerde göbek atmasıydı. Hele adamların kucağına otursa, onu büsbütün sevecek, onun hatırı için de Cevdet'i elinin değil, başının üstünde tutacaktı. Ama razı edememişti. Razı olmak değil, dinamit gibi patlamıştı. "Bir daha bana böyle şeyden söz açarsan..."

Artık, gelsin Edirnekapı, Yedikule, Samatya, Kumkapı, Yenikapı meyhaneleri, gitsin Sirkeci, Eminönü, hatta Tarlabaşı, Yüksekkaldırım kahveleri. Yüksekkaldırım'daki genelevlerin bulun-

duğu sokak kahvelerinde bile öteki kızlarla birlikte göbek çalkalıyor, numaradan şuna buna göz kırpıyor, yahut karanfil atıyordu. Bütün mesele çevreyi fazlasıyla memnun edip yüklü parsalar toplamak, kocakarının ağzını kapamaktı.

Kocakarı memnundu. Bol bol parsa topluyor, hissesine her zamandan çok fazla düşüyordu. Sonra kızda da her zamandan başka bir canlılık, bir cilve, bir su gibi akış başlamıştı. Öteki kızlar onun yanında gölge gibi kalıyorlardı. Bunun sebepsiz olmadığını biliyordu kocakarı. Kız, oğlana vurulmuştu.

Görülmemiş şey değildi bu da. Kendini bildi bileli o da defalarca vurulmuştu. Hem de galiba Cevriye'den daha küçükken. Vurulsundu. Vurulmanın hiç zararı yoktu. Vurulan insan ateş gibi olur, tuttuğunu koparır, bulunduğu yere neşe, bet bereket getirirdi. Sonra oğlan pek öyle saygısız da değildi. Kızın bütün zorlamalarına karşılık evde kalmıyor, sabahleyin onlar gibi erkenden kalkıyor, işportasını boynuna takıp evden onlarla birlikte çıkıyordu. Akşamlarıysa onlardan çok geç dönüyordu. Dönünce de eli boş geldiği yoktu. Et, sebze, kesekâğıdıyla meyve...

Gecelere gelince... Gerçi yatakları kızla yan yanaydı ama hakçası kardeş gibiydiler. Oğlanın çekindiğini görüyordu. Kaç gece, gece yarılarına kadar kollamış, en küçük bir sululuklarını görmemişti. Kıza kalsa, hemencecik karı koca oluvermek ister gibiydi. Bir cilve, bir kırıtma... Ama oğlan? İki eli yanına gelecekti yarın; elin öksüzü çok ağır başlıydı!

Cevdet de ondan memnundu. Geceleri, gece yarılarına kadar kendilerini kolladığından habersiz, Cevriye'ye *İki Çocuğun Devriâlemi*'nin Amerika'sını anlatıyor, her anlatışında da ilkin Jano, sonra sonra "Aslan Tomson"laşıyordu.

Bu arada iki sefer de hapishaneye gitti, Böcek'i ziyarete. O da Kosti'yle Hasan gibi değişmiş, yabancılaşmıştı. Hatta sonuncu seferki gidişinde, artık hediye filan getirmemesini söylemişti. Hiçbir şeye ihtiyacı yoktu. Ustası, kalfalarıyla birlikte yiyorlar, ayrıca yiyeceğe lüzum görmüyordu.

Canını sıkan bu değildi Cevdet'in. Asıl canını sıkan, boyuna Hasan'dan söz açışı, ne diye birlikte çalışmadıklarını ısrarla soruşuydu.

Ona da boş verdi.

Yalnız Kosti... İşportası için gerekli öteberiyi Kosti'nin çalıştığı dükkândan veresiye alıyor, bu yüzden konuşuyordu ama, eski içtenlikten eser kalmamıştı.

Bir gün Kosti, "Dün Hasan geldi, seni sordu!" dedi.

Dalgınlıkla baktı:

"Beni mi sordu? Niçin?"

"Ona ne fenalık yaptım da beni aramıyor, dedi." Cevdet'in birden gözleri kararmaya, kulakları uğuldamaya başladı. Amerika, Amerika'ya yolculuk bile arka plana gitmişti:

"Sen ne dedin?"

"Hiiç, işi var dedim."

Birden boşandı:

"Yalan, yalan söylüyorsun!"

Kosti şaşırdı:

"Ne yalanı?"

"İşi var demedin. Kim bilir ne dedin. O da nankör dedi, değil mi? Bana nankör dediniz. Bir nankörden bahsedilir gibi bahsettiniz benden, değil mi? Ama şunu iyi bilin ki, sana, ona ve avukata karşı nankör olmadığımı bir gün ispat edeceğim!"

Kosti tezgâhı başında donmuş kalmıştı. Ufacık gözlüğüyle dükkân sahibi, kasası başından bakıyor, hiçbir şey anlamıyordu.

Sordu:

"Ne var? Ne oluyor?"

Cevdet döndü, adama baktı. Sonra dükkândan hırsla çıktı. İşportasını bırakmıştı. Kosti aldı, peşinden koştu. Kalabalığın arasında yetişip durdurdu.

Cevdet hâlâ hırslı:

"Ne var?"

"Ne diye parladın öyle birden, anlamadım?" dedi.

"Anlamazsınız, hiçbiriniz anlamazsınız, anlamayacaksınız da. Hasan'ı aramayışımın sebebi bu. Beni anlamıyor. Beni yalnız Cevriye anlıyor. Ondan başka hiç kimseyle konuşmak istemiyorum!"

"Yaa!"

"Evet."

"Peki, işportanı al!"

"İstemiyorum, kalsın! İçindeki mallar patronunun. Al borcumu da. Bundan sonra işportacılık da yapmayacağım!.."

Pantolonunun cebinden çıkardığı bir avuç paradan borcunu ayırıp uzattı. Kosti aldı.

"Tamam mı?"

"Tamam ama..."

"Aması maması yok. O beni nankör bilsin, zarar yok. Bir gün nankör olmadığımı ispat edeceğim, ona da herkese de!"

Kalabalığa karışıp gitmeden önce Kosti tekrar sordu:

"İşportanı ne yapayım?"

"Ne yaparsan yap!"

Arkasından uzun uzun baktı. Sonra dükkâna döndü. Patronuna her şeyi anlattı. Adamın çok hoşuna gitmişti.

"Maceraperest," dedi. "Maceraperest ama laf aramızda Kosti, çok tatlı şeydir macera! O yaşta insan hep onun gibi olur. Ben de bir zamanlar..."

Kısa, kalın çizgilerle hayat macerasını anlattı. Kosti hayretler içinde, "Sahi mi?" dedi. "Siz de mi Amerika'ya kaçmak istediniz?"

Tatlı tatlı güldü:

"On dört yaşındaydım, başımda babam yoktu, aç ve parasızdım. Çanakkale'den geri çevirmişlerdi..."

Kosti paraları verdi, işportadan malları çıkardı. Boş işportayı göstererek, "Ne yapayım bunu?" diye sordu.

Patron gülerek başını salladı:

"Sakla!.."

"Niçin?"

"Günün birinde döner gelirse lazım olur!"

21

Hasan, Kosti'yi uzun uzun dinledikten sonra içini çekti. Nankör dememişti ama demesi gerekiyordu galiba. Başını kaldırdı:

"Evet, nankörlük etti. Çünkü..."

Kosti de aynı kanıdaydı ama gene de, "Böyle düşünmeyelim Hasan," dedi.

"Düşünsek de, düşünmesek de bu budur. Nankörlük etti. Hangimiz kötülük ettik ona? Hepimiz iyiliği için çalışmadık mı? Elimizden geleni yapmadık mı? Avukatı al mesela. Adam beş parasız işine baktı. Öyle olduğu hâlde, o hâlâ cevap verecek adama!"

"Ne cevabı?

"Bilmiyor musun? Hapisten çıktığı gün avukat bir şey teklif etmişti. Onlarda yatıp kalkacak, okuyacak isterse, istemezse de..."

"Cevdet kabul etmemişti ya!"

"Bizim yanımızda etmemişti. Avukata bir cevap verecekti..."

"Cevabını söylemedin mi?"

"Avukata mı? Hayır. Söylemedim, salladım adamı. Bir gün fikrini değiştirir, adamın evine yerleşir, kurtulur diye düşünmüştüm. Boşu boşuna düşünmüşüm. Artık onunla uğraşmayacağım. Seni bilmem, beni görmek bile istemediği anlaşılıyor. Kim bilir, belki de benden nefret ediyordur. İyiliği için çalışanlara kızıyor madem, bundan böyle ne hâli varsa görsün!"

Kosti'nin çalıştığı dükkânın tezgâhına dayanmış, yoldan gelip geçenlere bakıyordu. Mosmordu. Ağlayacak kadar hırslı.

Kosti ne söyleyeceğini şaşırmıştı. Hasan haklıydı, haklıydı ama...

"Biz gene," dedi, "boş vermeyelim!"

Hasan sertçe döndü:

"O bize boş verdi bile! Biz istediğimiz kadar vermeyelim!"

"Versin."

"İyi ama, avukat cevap bekliyor!"

"Salla gitsin."

"Ne diyeyim?"

"Çalışmak istemiyor dersin."

Hasan şöyle bir düşündü... Aklından Cevdet'in kıvırcık siyah saçlı başı, asık yüzü geçince yeni baştan öfkelenerek dükkândan çıktı. Babasının oğlu değildi ya! Hiçbir fenalığını düşünmediği hâlde, boyuna dikiliyor, boyuna tersleniyor, boyuna...

O öfkeyle avukata gitti. Adam yazıhanesinde, masası başında, dosyaları arasındaydı. Hasan'ı görünce aklına Cevdet geldi. Sordu:

"Merhaba. Ne haber Cevdet'ten?"

O hırsla, "İş yok!" dedi.

"Nasıl yani? Bizde kalmak istemiyor mu? Kendi evladımız gibi bakacağız ona. Okumak isterse okur, istemezse çalışır."

"İstemiyor."

"Neyi? Bizde kalmayı mı?"

"Evet."

"Niçin?"

Saklamaya lüzum yoktu artık:

"Hizmetçilikten nefret edermiş!" dedi.

Avukatın birden mosmor kesilmesini, nankör demesini, beş para almadan onu hapisten çıkardığını söylemesini bekledi, ama avukat ne mosmor kesilmişti, ne de nankör demiş, beş para almadan hapisten çıkarışını öne sürmüştü. Hatta, "Aferin," dedi. "Aferin ona!"

Hasan hayretler içindeydi. Yapılan iyiliklere sırt dönmesine mi aferindi?

"... Hanım, gidecek yeri yok. Gelir. Gelmeyip de nereye gidecek, demişti. Bense, böyle bir cevap bekliyordum. Kaç vakittir onu etüt ediyordum..."

"Peki ama ağabey, bu davranışı hoş mu sizce?"

"Ne yapmasını isteyeceğiz Hasan? İyiliğimizin altında ezilmesini, fikir kölemiz olmasını mı?"

"Anlayamadım?"

"Bize kul, köle mi olsun yani?"

"?.."

"Herhangi birimiz herhangi bir vesileyle birisinden bir iyilik görsek, kanaatlerimiz de iyilik gördüğümüz insanın kanaatleriyle taban tabana zıt olsa..."

"Evet?"

"İyiliğini gördük diye, adamın minnet yükü altında ezilmemiz mi icap eder?"

Hasan başını eğmiş, düşünüyordu. Genç avukat, Hasan'dan bir cevap beklercesine bakıyor, aklından Romain Rolland'ın ünlü romanındaki Jean Christophe geçiyordu. Bu romanı, bu romandaki delikanlı tipini çok sevmişti. Jean Christophe'un haysiyet yanıyla Cevdet arasında bir benzerlik bulmuş, hatta bunu karısına söylemişti. Genç kadın da meraklanmış, romanı okumaya başlamıştı.

Hasan başını kaldırdı, göz göze geldiler.

"Onu bana getirebilir misin?"

"Kimi? Cevdet'i mi?"

"Evet."

"Bilmiyorum."

"İstersen getirebilirsin."

"Gelmez ki..."

"Sen istersen gelir."

"O, nasihatten kaçıyor, sevmiyor nasihati."

"İyi ya. Kafasına takılmış bir fikir var demektir. Fikrini öğrenir, gerekirse hürmet ederiz. Ben onunla arkadaş olmak istiyorum. Sonra, daha mühim: Cevdet'in karakterini inceliyorum. Bana çok lazım. Mutlaka bul, getir!"

Karşılık vermedi, vermedi ama yüzünü bile görmek istemiyordu artık. İşinde, gücünde bir insandı o. Kafasına "Amerika"yı

takmış, serüven kitaplarıyla serüven filmlerinin etkisi altındaki bir "serseri"yle mi uğraşacaktı?

Avukat, masasından kalktı. Elleri pantolon ceplerinde, Hasan'ın tam karşısında durdu:

"Getireceksin, değil mi?"

Biraz da öfkeyle tekrarladı:

"Gelmez ağabey, boşuna!"

"Peki ama evladım, niçin?

"Çünkü... Kafasına Amerika'ya gitmeyi takmış. Amerika'ya gidecek, bir filmde gördüğü gibi bir kovboy olacak!"

Avukat her şeyi dikkatle dinledi. Sonra başını salladı. Tahmininde aldanmamıştı. Son günlerde elinden düşürmediği *Delilik* kitabındaki bir pasajı kuvvetle hatırladı: "Tamam. Altını kırmızı kalemle çizdiğim yer. Oğlan isyan eden bir paranoiaque!* İyi tahmin etmişim. Teşhisim doğru çıkıyor."

Hasan'ın hâlâ heyecanla anlattıklarına kulak verdi:

"... Amerika'ya gidecek, hemencecik büyüyecek, kovboy olup memlekete dönecek... Kosti'ye demiş ki: Hepiniz benim için nankör diye düşünüyorsunuz, biliyorum ama günün birinde size nankör olmadığımı ispat edeceğim, demiş!"

Avukat, "Tamam," dedi. "İsyan eden bir paranoiaque!"

Hasan hayretle sordu:

"O da ne ağabey?"

"Hasta, ruh hastası..."

Masasına geçti. Kitaplığından *Delilik* kitabını aldı, masası üzerine açtı. Altları kırmızı kalemle çizilmiş satırları okumaya başladı:

"Gururlu ve itimatsız olan paranoiaque çocuklar, daha teşekkülleri ânında sahte bir ruha sahiptirler. Kıskanç, hırçın ve asi olduklarından, aile, okul veya atölye disiplinine uyamazlar... (Hasan'a baktı) Duyuyor musun? Cevdet'te bu var. Ne mektep,

---

* Paranoyak.

ne de muntazam mesai isteyen bir işyeri. (Devam etti) Zeki olurlarsa, fena insan olurlar. Ve isyanların başına geçerler!.."

Gene durmuş, başını Hasan'a kaldırmıştı ama zihni meşguldü. İsyanlar kayıtsız şartsız fena mıydı? Sanmıyordu. Bir Atatürk isyanını hatırladı. İsyanlar kayıtsız şartsız fena, isyanların başına geçenler de fena insanlarsa... Hayır hayır, bu kural Mustafa Kemal Paşa önünde iflasa mahkûmdu.

Okumasına koyuldu:

"... Haksız ve tahammül edilmez saydıkları kurallara uyamadıklarından, daha genç yaşta kendi hayatlarını yaşamak için kaçarlar. Bu, yersiz bir paranoia'dır.* Bu kaçmalar, bilhassa çocuk reşit olmak üzereyken çok olur. Çünkü bu sırada kendini takdir hissi en yüksek noktasına varır. Çocuk, anlaşılmadığına ve bazı kurallara kurban edildiğine kolayca hükmeder."

Kitabı kapadı, kitaplığa kaldırdı.

"İşte böyle," dedi. "Arkadaşın hasta. Zararsız bir deli de diyebiliriz. Dur, telaşlanma. Bu kadarı belki de hepimizde var. Onun için, merak etme. Elbirliğiyle çalışacağız. Bir doktor düşün. Hastasına, hasta olduğundan dolayı kızar mı? İçerler mi ona? İçerlemez değil mi? Şu hâlde, bizim de Cevdet'e tıpkı bir doktor gibi davranmamız, ona kızmamamız, tepkilerine alınmamamız gerekir. Öyle değil mi?"

Hasan birdenbire yumuşamıştı:

"Öyle," dedi.

"Öyleyse, onu sabırla takip etmemiz lazım."

"Lazım."

"Sen de, Kosti de göz kulak olun. Amerika'ya gitmek istiyor değil mi? Bırakın, gitsin gidebilirse!"

"Gidemez ki..."

"Gidemez tabii. Hayatı macera kitapları yahut filmleri gibi kolay sanıyor. Kolay olmadığını anlayınca, böyle fikirleri kafasından atacak. İşte o zaman..."

---

* Paranoya.

"Meydana çıkacağız ama, ben Cevdet'i çok iyi tanırım. Bu sefer de bizden kaçacak!"

"Bu da doğru. Doğru ama bir şartla: Hani? Niye gidemedin? Biz demedik miydi? gibilerden alaya başlarsanız kaçar. Ama, hiçbir şeyden haberiniz yokmuş gibi davranırsanız..."

Hasan kalktı:

"O hâlde, Kosti'yi de göreyim. Durumu..."

"Anlat."

"Hoşça kalın!"

"Güle güle..."

Hasan'ı kapıya kadar götürüp yolcu ettikten sonra masasına döndü. Kitabı kitaplıktan alıp açtı. Sayfaları çevirdi. Kitabın üçüncü bölümündeki SUÇLU VE CANİ ÇOCUKLAR kısmına göz attıktan sonra birkaç sayfa ilerideki AİLE VE MUHİT konusunda durdu. Okumaya başladı: "Suçlu çocuk, umumiyetle, içgüdülerinin gelişmesinde en fena şartları ortaya atan düzensiz ve karışık bir aile içinde yaşar..."

Cevdet'in yetiştiği şartları hatırladı. Üvey annesi, üvey annesinin mutlak etkisi altındaki babası arasında bozulmuştu. Okulu sırf bu kötü aile hayatı yüzünden bırakmış, tıpkı tıpkı kitabın yazdıkları gibi. Bu türlü bozulan kim bilir ne kadar çocuk vardı! Yüzler, binler, belki de milyonlarca. Milyonların içinde birini, bir tekini kurtarmaya çalışmak neye yarardı? İnsanları bozan şartlar değişmedikçe, bozukluğun topyekûn ortadan kalkmasına imkân olmadığını biliyordu ama...

Akşam karısıyla aynı konu üzerinde tartışırken:

"Nedeni, niçini malumumdur diye, gözümün önünde mahvolmakta olanı görmemezlikten gelmemi mi istiyorsun?"

Genç kadın, "Değil kocacığım," dedi, "beni yanlış anlama!"

Genç adamın kafası meşguldü. Karısını duymamış gibi devam etti:

"Verem hastalığını ele alalım. Verem hastalığı bir sonuçtur. Verem mikrobunun yaşayıp çoğalmasına yarayan kötü hayat şart-

ları ortadan kalkmadıkça verem illetinin topyekûn ortadan kalkması mümkün değil. Bu böyle. Şimdi düşün: Çocuğumuz doğdu. Üç beş yaşına geldi. Ve..."

Genç kadın, eliyle şiş karnını sıvazladı:

"Sus," dedi, "ne söyleyeceğini biliyorum!"

"... vereme yakalandı. Verem illetinin tamamen ortadan kalkmasına kadar bekler, çocuğumuzun ölmesine göz yumabilir miyiz?"

"Allahaşkına sus!"

"Cevap ver, yumabilir miyiz? Yoksa dişimizden tırnağımızdan artırıp tedaviye mi çalışırız?"

"Canım kocacığım, malum!"

"İşte Cevdet'i ben bunun için kurtarmak istiyorum!"

"Biliyorum, haklısın. İtirazım yok. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Senden aldığım romanı bu sabah bitirdim: Cevdet'le Jean Christophe arasında amma benzerlik var, değil mi?"

Karısının bunu keşfetmesine sevinmişti.

"Tamam," dedi. "Cevdet'in de günün birinde bir Jean Christophe olmayacağını iddia edebilir misin?"

"Bir Türk Jean Christophe'u, değil mi?"

Genç avukat, elleri arkasında, salonu ağır ağır geçti, geri döndü, karısının yanına gene ağır ağır geldikten sonra, "Jean Christophe'ların milliyeti olamaz!" dedi. "İnsanlığın Jean Christophe'larıdır onlar!.."

***

Jean Christophe'luğundan filan habersiz Cevdet, Cevriye'yle birlikte limana inmiş, yolcularını uğurlamaya gelmiş uğurlayıcıların arasından çift bacalı, kocaman bir Norveç vapuruna, Amerikan vapuru diye bakıyor, konuşmuyorlardı.

Kocaman, bembeyaz gemi, aysız, yıldız dolu göğün altında, geceye rahatça yaslanmış, bacalarından gri bir duman salıveriyordu.

Pek pek bir saat sonra limandan ayrılacak, Amerika'nın yolunu tutacaktı. Cevdet'in şüphesi yoktu bunda. Günlerden beri vapurun şurasında burasında emirler verdiğini gördüğü kırmızı sakallı, mavi gözlü, pipolu "dost" kaptan, *İki Çocuğun Devriâlemi*'ndeki kaptana öyle benziyordu ki. Kim bilir, belki de Jano'yla Yanik'i Amerika'ya bu kaptan, bu vapurla götürmüştü!..

Cevriye kolunu tutunca, sertçe döndü:

"Ne o?"

"Yolcular biniyor!"

"Biz de bineceğiz. Yalnız, hiç acele etme. Çocuklu yolcuların peşi sıra gireceğiz vapura. Ayrı ayrı. İçerde birleşiriz. Haydi sen yolu tut!"

Cevriye çocuklu bir ailenin ardından merdiveni çıkmaya başladı. Büyük projektörlerin ışığında onu uzun uzun seyretti. Hiçbir zorlukla karşılaşmadan yukarı çıktığını, az sonra da içeri girip kapıda silindiğini gördü.

Sıra kendisindeydi. Davrandı. Bir başka çocuklu aileye yaklaştı. Yerdeki valizlerinden birini aldı. Hiç kimse yadırgamadı. Kalabalıkla birlikte vapurun merdivenini çıktı. Aile reisi olduğu anlaşılan yaşlı adamın uzattığı parayı aldı, Cevriye'yi bulmak üzere dolaşmaya başladı.

Lüks kamaralar, hafifçe aydınlık koridorlarda bir hayli dolaştıktan sonra buldu. Alt kat ambara inen merdivenin yanındaki kocaman bir tahta sandığın ardında.

Etrafı kollayıp görülmediklerini anlayınca, merdiveni hızla indiler. Jano'yla Yanik de tıpkı böyle inmişlerdi. Görünürlerde hâlâ hiç kimseler yoktu. Böyle olduğu hâlde Cevdet, gene de ihtiyatı elden bırakmıyordu. Cevriye'nin elini tuttu. Donmuş gibiydi. Fısıltıyla sordu:

"Ne o? Korkuyor musun?"

Korktuğu, kalbi, yakalanmış küçücük bir serçe kuşu gibi telaşlı telaşlı attığı hâlde, "Korkmuyorum Cevdet Ağabey," dedi.

Eli Cevdet Ağabey'inin elinde, merdivenin yanından saptılar. Hafifçe aydınlık daracık bir koridoru hızla geçtiler. Dipte, en dipte fıçılarla halat yığınlarının bulunduğu daracık bir bölmeye girdiler. Kimseler yoktu. Kalın camlı bir elektrik ampulünün zorla aydınlattığı sıcak, ekşi ekşi sirke yahut şarap kokan bir depoydu belki de burası. Döşemenin altında iniltiyle çalışan birtakım makinelerin sesi duvarları sarsıyordu.

Cevdet neşeyle, "Tıpkı, tıpkı Jano'yla Yanik gibi!" dedi.

"Biz de onlar gibiyiz değil mi Cevdet Ağabey?"

"Gevezeliği bırak da gel peşimden!"

Sıra sıra dizili kocaman fıçıların gerisinde kayboldular. İri fıçılar, tavandaki ampulün sarı ışığını kapatıyor, alacakaranlık titreşiyordu.

"Aaa... Battaniye!"

"Ne battaniyesi kız?"

"Bak, yastık da..."

"Burada birisi mi yatıyor yoksa?"

"Herhalde Cevdet Ağabey..."

Cevdet içini çekti:

"Fena!"

"Ne olur Cevdet Ağabey?"

"Yakalanabiliriz!"

"Yakalanırsak ne olur?"

"Vapurdan çıkarır, karakola teslim ederler!"

"Sonra ne olur?"

"Ne olacak, Amerika'ya gidemeyiz!"

Aklından kırmızı sakallı "dost" kaptan geçti.

"Ama, dedi, dost kaptan bizi korur herhalde..."

"Niye korumasın? Ona ne fenalığımız dokunur ki?"

"Ben olsam..."

Cevriye merakla bakıyor, Cevdet Ağabey'inin yüzünü alacakaranlıkta pek de seçemiyordu.

"Sen olsan ne yapardın Cevdet Ağabey?"

"Dünyanın bütün çocuklarını Amerika'ya götürür, kovboy yapardım!"

Cevriye gene soracaktı, altlarındaki dev makinelerin birden gümbürtüyle çalışmaya başladığı duyuldu. Duvarların sarsıntısı arttı.

Bir zaman sonra kuvvetle artan bu yeni sese de alıştılar. Cevdet, "Galiba hareket edeceğiz," dedi.

"Kaç gün sonra Amerika'da oluruz?"

"Bir ay sonra..."

"Bir ay!"

"Ne var?"

"Bu daracık yerde bir ay..."

"Ama sonra? New York şehrini düşünsene! Koca koca apartmanlar, kalabalık caddeler, Hürriyet Heykeli. Hem canım dur bakalım, belki de gider kaptanla konuşurum."

"Amerikanca bilmezsin ki..."

"Aptallık etme. Bütün kaptanların Türkçe bildiğini kaç kere söyleyeceğiz?"

"Unuttum Cevdet Ağabey."

"..."

"?.."

Derinlerde önce bir çın çın sesi, sonra vapurun kalın kalın, kesik kesik öten borusu.

Cevdet, "Hareket ediyoruz," dedi.

Cevriye'nin aklında haminnesi. Ne yapıyordu acaba?

"Haminnem," dedi.

Cevdet sözünü kesti:

"Ne o? Şimdiden mi göreceğin geldi?"

"Yok canım. Öyle..."

"Ben de bizimkileri düşünüyorum!"

"Kimleri?"

"Hasan'ı, Kosti'yi, avukatı... Enayiler. Kosti bilse tüydüğümüzü, duyunca içi gider ama geeeç. Hasan ya? Fabrikada çalış-

malıymışım? Tamam. Ustalar mustalar bir sürü insanın cart curtunu dinle. Avukata gelince..."

"Sahi, onun yanına niye girmedin?"

Tokat atacak kadar hırslanmıştı:

"Ben uşak değilim!"

Cevriye yuttu.

"Benim için nankör diye düşünmüş olabilirler. Düşünsünler. Nankör olmadığımı ispat edeceğim onlara! Yalnız onlara mı?.. Erol'a, Ayla'ya, Kayhan'a... İlle Ayla!.. Pis işportacı dediğini hâlâ unutmadım. Bir gün karşısına dikilip hesap sorduğum zaman, anlar pis işportacıyı!.."

"Geri döndüğümüz zaman kocaman oluruz, değil mi?"

"Hem de nasıl! (Gözleri daldı) Başımda geniş kenarlı kovboy şapkası, belimde çifte tabanca, bacağımda dar paçalı mavi kovboy pantolonu... Heeyt... Mahalleye bir girdim mi, herkes şaşar!"

"Ben? Ben nasıl olacağım ya?"

"Sen mi? Sen de tıpkı güzel Nelli!"

"Saçlarım sarı sarı, değil mi?"

"Tabii."

"Üstümde ne var?"

"İpekten elbise!.."

"Mavi değil mi? Hiç kimsede olmayandan?"

"Elbette."

"Çok mu güzel olurum?"

"Bu da laf mı?"

"Ayla'dan da güzel ha?"

"Güzel tabii."

"Amerika'da çirkinler bile güzelleşir, değil mi?"

"Güzelleşir."

"?.."

"..."

Tam bu sırada kalın, çevik bir ıslık, şimdiye kadar hiç duymadıkları, hiç bilmedikleri, işitmedikleri bir türküyü, bir Norveç

halk türküsünü çalarak biri içeri girdi. Birbirlerine sarılarak fıçıların ardına sindiler. Islık yaklaşıyordu, yanlarına geliyordu galiba. Hissediyorlardı bunu. Cevriye ufalmış, ufalmış, ufalmıştı. Islığın iyice yaklaştığı bir an gözlerini de yumdu. Dinliyordu. Az sonra kollarından yakalanıp firlatılmalarını, dillerini bilmedikleri sinirli vapur adamlarının suratlarına haykırmalarını bekliyordu..

Islık birden kesildi. Hiç anlamadıkları bir dil, bir şeyler homurdandı. Göremiyorlardı. Göremiyorlardı ama, az ilerilerinde olduğunu anlıyorlardı. Adam boyuna mırıldanıyor, homurdanıyordu. Bir ara oynak, canlı, kıvır kıvır bir türkü tutturdu. Nakışlı, renk renk, oya kadar işli bir türkü. Cevriye gözlerini açmıştı artık. Korkmuyordu. Neden korkmadığını bilmiyor, ama korkmuyordu. Türküden cesaretlenmiş, türküyü söyleyenin dost olacağını sanmıştı. Türkü, bizim türküleri andırıyordu çünkü. Bizim türkülere benzeyen türküleri çığıranlar bize düşman olamazlardı.

Cevdet, asık yüzüyle taş kesilmişti. Kımıldamaktan korkuyor, yüzünü görmediği adamdan, kollarından tutulup karakola teslim edilmekten korkuyordu. Bir ara yavaşça eğildi, adamı görmeye çalıştı. Görür gibi oldu: Sarı saçlı, iri bir baş, az önceki yastıktaydı. Adamın ağzında da kocaman bir pipo.

Heyecanlandı. Sakalı var mıydı? Gözleri mavi miydi? Günlerdir kocaman vapurun şurasında burasında gördüğü "Kaptan" mıydı? Kaptan değildi herhalde. Olamazdı. Çünkü kaptanın yeri vapurun en üst katında, kaptan köşkündeydi. Bu, belki de bir tayfaydı...

Tayfaydı gerçekten de. Norveçli, yaşlı bir tayfa. Hemen her geceki gibi battaniyesiyle yastığına kavuşmanın mutluluğu içinde, gözlerini yummuş, piposunu ağır ağır içiyordu. Vapursa, Ahırkapı açıklarından Ege'ye doğru yol alıyordu. Bütün gün çok yorulmuştu adam. Şayet kumarbaz arkadaşları baskına gelmezlerse, hemen uykuya geçecekti. Niyeti buydu ama baskına gelirlerse, hiç de fena olmazdı hani. Arkadaşları günlerden beri

İstanbul'un ne meyhanelerini, ne de genelevlerini bırakmışlardı gezilmedik. Anlatacak çok şeyleri olmalıydı. Kim bilir, belki de Türk içkisi rakıyla gelirlerdi. Bayılıyordu. Viskiye tercih eder mi ederdi. Bir başka sarhoşluğu vardı.

Yattığı yerde soluna döndü. Avuçlarını iç içe birleştirdiği ellerini sol yanağının altına koydu, hemencecik uykuya geçti. Geceleri çok fena horladığı için, arkadaşlarından ayrı, hiç kimseyi rahatsız etmeyeceğine inandığı bu daracık bölmede, fıçıların ardında yatardı.

Adamın yana dönüp az sonra da horlamaya başlayışı çocukları ferahlattı. Cevriye usullacık sordu:

"Kurtulduk değil mi?"

"Susss..."

"Horluyor be Cevdet Ağabey."

Cevdet gene sinirlendi. Hırslı hırslı, "Kessene ulan!" dedi.

Cevriye kesti ama, Norveçli yaşlı tayfanın kulakları çok hassas olduktan başka, uykusu da hafifti. Cevdet'in yılan ıslığını hatırlatan "Susss"unu duymuştu. Şayet çocuklar tayfayı unutup bir hayli yüksek perdeden konuşmaya başlamasalardı, tayfa belki de uyanmayacak, vapur bütün gece yol alacak, ertesi, daha ertesi gün de Çanakkale'den, İzmir'den filan geçip Akdeniz'i bulacaktı.

Ama böyle olmadı. Tayfa uyanmış, hemen hemen yanı başında konuşulanları, hiçbir şey anlamadan, dinlemeye başlamıştı.

"..."

"!.."

"Gidiyoruz, değil mi?"

"Hem de doludizgin!"

"Ya acıkırsak?"

"Hani hiç acıkmayacaktın?"

"Elimde değil ki..."

"..."

"..."

Kıvırcık sarı saçlı, kocaman pipolu tayfa, yavaşça doğruldu. Kulak vermeye koyuldu. Hangi millettendi bunlar acaba? Konuşmalarındaki ahenkten çocuk olduklarını anlamıştı. Çocuksalar ne geziyorlardı burada?

Yavaşça eğildi, gördü: Evet çocuk. İki çocuk!

Aklına kendi serüveni geldi. Yıllar, yıllar önce o da bunlar kadarken, üvey babasından kurtulmak için büyük bir İngiliz yolcu gemisine sığınmıştı. Üvey babası uzun boylu, ayyaş, vara yoğa tokatlayan, insafsız bir adamdı. Kaçış o kaçış.

Tekrar eğildi, Cevdet'e dikkatle baktı. Tamam. O kadardı işte o zaman. Yoksa bunlar da... Neden olmasın? Kardeştiler belki. Belki üvey baba, yahut üvey anne belasından kaçıyorlardı!

Kendi diliyle, "Merhaba!" dedi. "Merhaba çocuklar!"

Mavi gözleri dostça gülüyordu ama, çocuklar farkına varacak hâlde değildiler. Yürekleri çarpıyordu, neredeyse heyecandan bayılacaklardı. Birbirlerine tutunmuş, korkuyla bakıyorlardı adama. Adamsa anlamıştı korktuklarını. Bu türlü korkuyu gayet iyi bilirdi. İngiliz yolcu gemisiyle tüydüğü zaman, böyle fıçı ve halat yığınlarının ardında keşfedilip gemiden atılmak, yeniden üvey babasının eline düşmek korkusu!

Gene kendi diliyle, "Korkmayın," dedi. "Korkacak bir şey yok! Sizi ele vermem. Ben de sizin kadarken, sizin gibi davranmıştım. Üvey babanızdan mı, yoksa üvey annenizden mi kaçıyorsunuz?"

Çocuklar bu dilden anlamıyorlardı ama sesin tatlılığı, titreyişi, sakallı yüzün sevimliliği cesaret vermişti.

Cevriye, "İyi adama benziyor," dedi.

Cevdet başını salladı:

"Evet, öyle görünüyor."

Tayfa kendi diliyle gene sordu:

"Kardeş misiniz?"

Cevriye:

"Ne dediğini anlamıyoruz!"

Birbirlerinin dilinden anlamayanların karşılıklı konuşması başladı:

"Hangi millettensiniz? Burada işiniz ne?"

"Bizi ele verme, olmaz mı?"

"Üvey babanızdan mı kaçıyorsunuz, yoksa annenizden mi?"

"Amerika'ya gideceğiz biz. Jano'yla Yanik gibi."

Norveçli yalnız bu "Amerika" sözünü anlamıştı:

"Amerikaaa?" dedi.

"Amerika, evet. Biz Türküz, Amerika'ya gidiyoruz!"

"Tüüürk?"

"Türk, evet. Ben ve bu. Bunun ismi Cevriye. Benimki Cevdet!"

"Cevriye? Cevdet? Türk?... Demek Amerika'ya gidiyorsunuz? İyi ama bu vapur Amerika'ya gitmiyor ki!"

"Senin adın ne?"

"Fransa'dan İngiltere'ye, oradan da Norveç'e gideceğiz."

"Bizi ele vermezsin değil mi?"

"Bu gemiyle biz hiç Amerika'ya gitmedik. Hem biliyor musunuz, ben de sizin kadardım üvey babamdan kaçtığım zaman. O gün bugün dünyayı dolaşıyorum!

"..."

"!.."

Konuşma sürüp gidiyordu. Adamın sakalı, piposu vardı, gözleri maviydi. Bütün bunlardan dolayı *İki Çocuğun Devriâlemi*'ndeki dost kaptana benziyordu. Dosttu da. Dost olmasa şimdiye kadar, şimdiye kadar değil, ilk gördüğü anda bağırıp çağırır, kollarından tutup teslim ederdi. Etmemişti. Dosttu demek...

Dosttu evet. Hele üvey baba, yahut üvey annelerinden kaçtıklarını bilse, her şeyi göze alabilirdi. Göze alabilirdi, çünkü kaptanın sıkı, çok sıkı emri vardı: Uğradıkları limanlardan vapura gizlice binecek maceraperestlere asla göz yummayacaklardı. Şayet yumarlarsa, kaptanın şakası yoktu, ilk limanda maceraperestle-

ri de, göz yumanları da sepetliyordu. Sepetlenmek hiç işine gelmezdi. Yıllar yılı bu vapurda barınmış, bu vapuru yurt bilmişti. Hayatta hemen hemen hiç kimsesi yoktu. Gençliğinde, şimdiki genç tayfa arkadaşları gibi o da limanlarda iner, meyhane meyhane dolaşır, barlarda kadeh kırar, geçici sevgililer bulurdu. Şimdiyse geçmişti. Arkadaşları İstanbul limanını çok enteresan bulduklarını hâlde o inip şehri, hatta liman dolaylarını olsun gezmemişti.

Çocuklara tatlı tatlı bakıyor, anlattıklarını, anlıyormuş gibi, dinliyordu. Arkadaşları arasında "Dalgacı" diye tanınırdı. Bir zamanlar üstüne titrediği küçücük bir kanaryası vardı. Kanarya bir gün ölünce yemekten, içmekten kesildi, bayağı hastalandıydı. Sonra bir kedi, daha sonra da Singapur'dan edindiği siyah, simsiyah bir köpek yavrusuna bağlanmıştı. İnsafsız arkadaşlarından biri bir gün köpeği Pasifik'in karanlık sularına fırlatınca aklını kaybetti adeta. Az kalsın arkadaşını öldürecekti. Günler, günlerce yemek yemedi, hiç kimseyle konuşmadı.

Bu çocukları da onlar gibi titizlikle korumaya tam karar verecekken hiç hesapta olmayan bir aksilik geldi çattı: Bir zamanlar köpeğini Pasifik'in karanlık sularına insafsızca fırlatan kara kaş, kara gözlü, kalın bilekli tayfa, tesadüf bölmenin önünden geçerken birtakım sesleri, konuşmaları işiterek durdu. Usullacık dikizledi. Çocukları gördü ilkin. Sonra "Dalgacı"yı. "Dalgacının huyunu biliyordu. Kanarya, kedi yavrusu, köpek, şimdi de çocuklar... Demek kaptanın sıkı emrini dinlememiş, vapura kaçak çocuklar almıştı?..

Etekleri zil çalarak kaptana koştu. Gördüklerini ballandıra ballandıra anlattı. Uzun boylu, kırmızı sakallı, mavi gözlü, üstelik pipolu kaptan hiç de "dost" değildi. Tayfanın anlattıklarını sinirli sinirli dinledikten sonra, haritalarının başından öfkeyle kalktı. "Dalgacı"nın bölmesine geldi. Anlatılanların doğruluğunu görünce öfkesi birkaç kat arttı. Bağırıp çağırmaya başladı. Öyle bağırıyor, öyle çağırıyordu ki, Cevdet de Cevriye de neye uğradıklarını şaşırmışlardı.

Kaptanla tayfanın, anlamadıkları dille konuşmalarını, anlıyorlarmış gibi dinliyorlardı...

"Kesin emrime rağmen niçin vapura soktun bunları?"

"Ben sokmadım kaptanım!"

"Kim soktu ya?"

"Bilmiyorum."

"Hangi milletten?"

"Türk galiba."

"Madem sen sokmadın, vapurda olduklarını anlayınca ne diye haber vermedin?"

"Beni mazur gör kaptanım, his meselesi, üvey babalarından kaçmış olmaları ihtimalini düşünmüştüm!.."

Kaptan, tayfasının çocukluk macerasını biliyordu:

"Aptal," dedi. "Koca budala!"

"Kabul. Ama alıp götürsek bunları ne çıkar?"

"Budalalık edip durma be!"

Çocuklar kollarından yakalanıp koridorlarda sürüklendiler. İlk Türk limanında polise teslim edilmek üzere, tek yataklı küçücük bir kamaraya konuldular. Kapı üzerlerine gürültüyle kapanıp anlamadıkları dilin öfkeli ayak sesleri uzaklaştığı hâlde, kendilerine gelememişlerdi. Cevriye, Cevdet'in sıkılı yumruğunu iki eliyle sımsıkı tutuyor, sormaktan, bir şeyler sormaktan korkuyordu. Cevdet'in kalın, kara kaşları hınçla çatılmıştı. Hâlâ karmakarışık bir uğultu içindeydi. Kül renkli, karanlık, ama bir çift mavi gözün tatlı tatlı baktığı karanlık bir uğultu.

Ne yapacaklardı? Şimdi ne yapacaklardı? Polis, hatta yeniden hapislik, şu bu vız geliyordu. Bütün mesele, tuttuğunu koparamaması, Hasan'ın haklı çıkmasıydı. Belki bir daha karşılaşmayacaklardı ama Kosti'ye, bıyık altından gülerek, "Nasıl? Dememiş miydim?" diyecekti ya!

Kamaradaki tek karyolanın devetüyü renkli battaniyesi üzerine oturdu, başını avuçları içine aldı.

Cevriye de sessizce yanına geçip oturdu. Boynuna sarılarak, "Düşünme be Cevdet Ağabey! Binin yarısı beş yüz, o da bizde yok. Gidemedikse gidemedik. Hiç gitmeyelim istersen. Hem ben, hiçbir zaman gideceğimize inanmamıştım. Senin hatırın için takıldım ardına. Boş ver. Düşünme!" diyecek, bu hiç sevmediği sıkıntılı havadan kurtulmanın yolunu bulacaktı ama cesaret edemiyordu. Ya terslenirse? Ya itiverirse? Tokat atarsa?

Sımsıcak baktı: Kirpikleri yaş yaştı!

"Aaa!!!" dedi.

Cevdet sertçe döndü:

"Ne var?"

Ürktü:

"Hiç Cevdet Ağabey..."

"Nasıl hiç? Niçin aa dedin?"

"Ağlıyorsun da..."

Cevdet ayağa fırladı, tıkacını atmış gibi bağırmaya başladı:

"Elbette ağlarım! Rezil oldum. Herkes benimle alay edecek. Gülecekler bana. Ağlamak değil, kendimi öldürmek geliyor içimden!"

Cevriye de karyoladan kalkmıştı:

"Öldürmek mi? Niye?"

"Rezil oldum, rezil olduk be, anlamıyor musun be?"

"Anlamıyorum Cevdet Ağabey. Niçin rezil olalım?"

"Aptal. Sen bunu hiçbir zaman anlamayacaksın!"

"Sefam olsun..."

Cevdet duymadı. Cevriye çabucak kamarayı gözden geçirdi. Sonra, yuvarlağından güçlü bir ışığın kamara loşluğuna vurduğu pencereye gitti. Yusyuvarlak bir ay, tüm yıldızları silmişti. Aydınlık gece, kuvvetli aydan başka bir şey görünmüyordu.

Geri döndüğü zaman Cevdet'in karyolaya kapanmış, hıçkırdığını gördü. Koştu. Karyolanın önüne diz çöktü. Cevdet Ağabey'inin siyah, kıvırcık saçlarını okşamaya başladı:

"Sus Cevdet Ağabey. Hiç kimse seninle alay edemez."

Cevdet yay gibi doğruldu:

"Alay mı? Benimle mi? Kim? Hasan mı? Yoksa Kosti mi?"

"Ne o, ne o. Avukat bilem alay edemez seninle!"

"Hele etsinler... O Hasan hele, 'Gördün mü, ben sana söylememiş miydim,' desin?"

"Ne yaparsın Cevdet Ağabey?"

"Kim olursa olsun, gözünü patlatırım!"

"Nasıl?"

Bir an çıldıracak kadar hırslandıysa da kızın saf yüzü, pırıl pırıl gözleri öfkesini dağıtıverdi. Dalga geçmiyordu, belliydi her hâlinden. Gülüverdi.

Cevriye şaşırmıştı. Boynuna sarıldı, yanağından öptü. Sonra, "Göz nasıl patlatılır be Cevdet Ağabey?" dedi.

"Nasıl mı? Bilmiyor musun?"

"Bilmiyorum. Nasıl?"

Omuz silkti:

"Ne bileyim ben?"

22

Pırıl pırıl sabah güneşi kamaranın yuvarlak penceresinden içeri bir sütun gibi vurduğu sıra onlar, karyolada birbirlerine sarılmış uyuyorlardı. Bütün gece "şu meseleyi" indirip kaldırmışlar, İstanbul'a iade edildikleri zaman bildik ve tanıdıklara görünmemeyi kararlaştırmışlardı.

Ne Kosti, ne Hasan, ne avukat, hatta ne de Cevriye'nin haminnesi!

Cevriye, "Suçumuz yok ki hapsetsinler," diyordu. "Salıverirler. Salıverilince de başımızın çaresine bakarız!"

Cevdet de aynı fikirdeydi:

"Tabii canım. Onlara görünüp de nasihat dinlemektense..."

"İhtiyar tayfayı unutamıyorum. Sen?"

"Ben de."
"Pis kaptan. Hani iyi diyordun?"
"Ne bileyim ben, yanılmışım."
"Tayfaya bizim yüzümüzden bir şey yaparlar mı?"
"Ne yapacaklar?"
"Bilmem. Kaptan çok bağırdı çağırdı da..."
Cevdet içini çekti:
"Onun kaptan olmasını isterdim!"
"Ben de..."
"Kaptan, o olsaydı bizi sağlama götürürdü."
"..."
"!.."

Mavi gözlü, kırmızı sakallı, pipolu yaşlı tayfanın düşünü görüyorlardı. Bütün gece ondan, onun dostluğundan konuşmuşlardı. Bir ara Cevdet'in rüyasına annesi karıştı. Gene evde, mutfakta, çamaşır leğeninin başındaydı. Cevdet'le yaşlı tayfa da. Annesi, oğlunu yaşlı tayfaya emanet ediyordu. Adam sessiz sessiz piposunu içerken gülümsüyordu. Bir ara, "Hiç merak etmeyin Cevdet'i. Cevdet benim oğlum. Onu Amerika'ya ben kendim götüreceğim. Şayet aksi kaptan engel olmak isterse..."

Tam bu sırada, hep o anlamadıkları dilin yabancı ayak sesleri, uğultu, kilitte çevrilen anahtar gıcırtısı ve bir sarsılış.

Uyandı. Cevriye'ydi sarsan, iri, siyah, pırıl pırıl gözleri korkuyla büyümüştü:

"Kalk Cevdet Ağabey, geldiler."

"Kim geldi?"

"Onlar galiba..."

Sıçrayıp doğruldu. Kulak verdi. Onlardı gerçekten de. Anlamadığı dille öfkeli öfkeli konuşanlar. Sonra kapı açıldı. Başta Türk polisiyle aksi kaptan, irili ufaklı, genç yaşlı tayfalar...

Karyoladan atladı. İşi anlamıştı. Vapur, demek bir Türk limanına uğramış, kaptan Türk polisine haber vermişti.

İriyarı bir komiser, "Yürüyün bakalım," dedi.

Cevdet'in gözleri kalabalığın arasında yaşlı dost tayfayı aradı, bulamadı.

Kalabalığın önüne düştüler, hep o kül renkli uğultu içinde, ampullerin sarı sarı aydınlattığı loş dehlizlerden geçip güverteye çıktılar. Ortalık günlük güneşlikti. Tam vapurun iskeleye uzanan merdivenine yürürlerken yaşlı tayfayı gördüler: Kırmızı sakalı, piposu, dost mavi gözleriyle onlara bakıyordu.

Cevdet durakladı. Adama sevgiyle el salladı.

Sinirli bir ses, "Ne durdun, insene!" dedi.

Cevdet toparlandı. Cevriye'nin elini bıraktı, önden merdivene girdi. Arkasından Cevriye. İçi yanıyordu Cevdet'in. Kaptan o olsaydı, o yaşlı tayfa olsaydı, onları polise vermezdi.

Merdiveni ağır ağır indi, iskeleye adımını attı. Karakol, birtakım sorgular... Sonunda gerisin geriye İstanbul'a dönüş. Hiç konuşmuyordu, ağzını bıçaklar açmıyordu. Öyle ki, İstanbul'daki uzun boylu, zayıf komiserin, gazetecilerin önünde de konuşmadı. O konuşmuyor diye Cevriye de susuyordu. Cevdet Ağabey'i sustuğuna göre, demek susulması gerekti!..

Komiser omuzundan tutup sarstı:

"Sana söylüyorum evladım, cevap versene!"

Başını komisere kaldırdı, şöyle bir baktı, sonra bakışlarını başka yana kaçırdı. O, yalnız yaşlı tayfanın mavi mavi bakan dost gözlerini, Hasan'ı, Kosti'yi düşünüyordu.

Komiser gittikçe sinirleniyordu. Omuzunu kuvvetle sarstı:

"Türkçe biliyor musun sen be? Sorduğumu anlamadın mı?"

"Anladım."

"Niçin cevap vermiyorsun?"

Susuyor, boyuna susuyordu. Ne diyecekti? "Amerika'ya gidip Aslan Tomson olacaktım. Sonra memleketime dönecektim. Herkes bana imrenecek; Erol, Ayla, Kayhan filan 'Pis işportacı!' dediklerine pişman olacaklar" mı diyecekti?

Cevriye bir kenarda, komiserle Cevdet Ağabey'ine bakıyordu. Komiserin gittikçe sinirlendiğini anlıyor, Cevdet Ağabey'ine tokat atmasından korkuyordu. Birden komisere dikkat etti. Cevdet'in

üzerine her zamandan başka, çok başka bir hınçla yürümüştü. Yahut Cevriye'ye öyle gelmişti.

Yerinden yay gibi fırladı, araya girdi:

"Cevdet Ağabey'imden ne istiyorsun? Ne yaptı sana?"

Pıskırmaya hazır besili bir kedi yavrusunu hatırlatıyordu. Komiser, Cevdet'i bıraktı, ona döndü:

"Hiç," dedi. "Hiçbir şey yapmadı. Sorularıma cevap istiyorum sadece."

"Ne cevabı?"

"Yabancı vapura niye bindiniz? Maksadınız neydi?"

Cevdet'e döndü. Çekinmese söyleyecek, her şeyi söyleyecekti. Sordu:

"Anlatim mi Cevdet Ağabey?"

Cevdet omuz silkti. Cesaretlenen Cevriye, komiserle ötekilere baktı:

"Amerika'ya gidecektik!"

"Amerika'ya mı? Ne yapacaktınız Amerika'da?"

"Ne mi yapacaktık?"

Cevdet'e gene döndü. Oralı değildi. Demek kızmıyordu? Demek her şeyi anlatabilirdi? Başladı:

"Cevdet Ağabey Aslan Tomson olacaktı, ben de..."

Ürktü. Ürktü ama ürküp korkacak bir şey yoktu, anlıyordu.

"Evet," dedi.

"Sen de?" "Ben de, güzel Nelli olacaktım!"

Öyle bir kırıtış kırıttı ki, başta komiser, oradakiler kahkahalarını salıverdiler. Resmi soğuk hava dağılmıştı. Daha çok arkadaş içtenliği başladı. Artık her kafadan bir ses çıkıyor, herkes bir şey soruyor, Cevriye hemen herkesi cevaplandırıyordu.

"Demek güzel Nelli olacaktın?"

"Olacaktım, elbeet... İpekli urbalarım olacaktı, mavi. Ben maviyi çok severim. Pembeyi de severim ama ille mavi!"

"Peki ama, paranız da yokmuş. Amerika gibi bir memlekette parasız nasıl yaşayacaktınız?"

"Pöh, çocuksunuz siz be! A be, koca koca apartmanlar var orada. Zenginler, zenginlerin güzel güzel çocukları. Bir gün bir çocuk çığlığı işitip koşacaktık Cevdet Ağabey'le... Öyle değil mi Cevdet Ağabey?"

Cevdet, önüne bakıyordu.

"Sonra?"

"Sonra koşacaktık, kurtaracaktık haydutlardan. Çocuk, fabrikatörün oğlu. Babası anlayacaktı Türk olduğumuzu, ağlayacaktı sevinçten, teşekkür mektubu yazacaktı Atatürk'e!"

Kahkaha, kıyamet...

"Ulan ömür kız be!"

"Vay anasını... Ateş gibi kâfir..."

"Böyle bir kızım olsun isterdim!"

"Sonra kızım?"

Cevriye'nin yanakları al al:

"Sonram sonram... Var mı sonramı be? Pis kaptan bizi size teslim etti, siz de..."

"Evet?"

"Ne bileyim ne yapacaksınız bizi?"

"Ne yaparız acaba?"

"Ne bileyim ben?"

Komiser laf olsun diye, "Hapse atacağız," dedi.

Cevriye güldü.

"Niye güldün?"

"Güldüm işte."

"Atamaz mıyız? Sizi hapise atamaz mıyız istesek?"

"Atabilirsiniz şüphesiz ama..."

"Eee?"

"Atmazsınız."

"Niçin?"

"Var mı niçini? Sen çok güleç yüzlü komiser beysin. Güleç yüzlerden gelmez zarar insana. Kaptanı al. Asık suratlı, ekşi. Etti bizi teslim size. Ama ihtiyar tayfa? Şeker, babam olası, dedem olası..."

Ertesi gün kanunun gereği yerine getirilerek, Cevriye haminnesine teslim edildi. Cevdet için de bir kefil lazımdı ama, hiç kimsesi olmadığı, yanına sığınabileceği herhangi bir isim veremediği için, alıkonuldu.

Cevriye hiç kimseye, hatta haminnesine bile tek söz söylemeden firladı. Koşa koşa avukata gitti. Her şeyi heyecanla anlattı. Avukat meseleden haberliydi. Karakola koştu.

Cevdet onu görünce hem sevindi, hem de kulakmemelerine kadar kızardı.

Daha sonra avukat, gerekli işleme uyup Cevdet'i kurtardı. Yazıhaneye geldiler. Cevdet hep o aşırı utangaçlık içindeydi. Avukata bakamıyordu.

Cevriye'yle haminnesi çıkıp gitmeden önce, Cevdet'i beklediklerini, mutlaka gelmesini tembihlediler. Elbette gidecekti. Gidecek başka kimi vardı?

Avukatla yalnız kaldılar. Adam masası başında, evraklarına eğilmişti. Birden göz göze geldiler.

"Eee, bundan sonraki düşüncen ne?"

Bilmiyordu ki.

"Nerede yatıp kalkacaksın? Ne iş tutacaksın?"

"Cevriyelerde yatar kalkarım. Ne iş yapacağıma gelince..."

"Bilmiyorsun henüz değil mi?"

Mırıldandı:

"Bilmiyorum!.."

Genç avukat masasından kalktı. Elleri arkasında, yazıhanede köşeden köşeye gidip gelmeye başladı. Çok düşünceli olduğunu, bir şey söylemek istediğini anlamıştı Cevdet. Kim bilir, belki de şu Amerika'ya tüymesindeki maceracılığından, bütün bunların boş şeyler, bilhassa boş hayaller olduğundan söz açacaktı. Oysa, lüzum yoktu. Anlamıştı artık o da. Hasan'ın dediği gibi macera kitaplarındaki kolay geziler ancak serüven kitaplarına has şeylerdi. Hayatsa o kitapların yazdığından bambaşkaydı.

Avukat buna dair bir şey sormadı. Sertçe, "Bana bir uşak lazım," dedi.

Cevdet sarsıldı. Kıvırcık siyah saçlı başı öfkeyle kalktı. Çatık kaşlarıyla sinirli sinirli baktı. Uşak olmaktansa ölmek daha iyiydi.

Çocuğun aklından geçenleri gayet iyi anlayan avukat, tekrarladı:

"O zaman da söylemiştim. Bizde yer, içer, yatar kalkarsın. Okumak istersen de okursun..."

Cevdet, "Okumak istemiyorum," dedi.

"Ya?"

"Hasan'ı arayıp bulacağım, birlikte çalışırız!"

"Yani fabrika işçiliği? Uşaklık."

"Fabrika işçiliği uşaklık değildir ki!"

"Nedir ya?"

"Hiiç, işçilik."

"Birisinin evinde çalışmakla fabrikada çalışmak arasında ne fark var?"

"Çok fark var."

"Nasıl yani? Anlat!"

"Uşaklık ayıp, fabrika işçiliği ayıp değil."

Avukat bu "ayıp" geleneğinin farkındaydı. Zaten sırf çocuğu eşelemek için böyle bir teklifte bulunmuştu.

Elleri arkasında, tam karşısında duruyordu.

"Uşaklık," dedi, "yani hizmet etmek. Çalışmak. Çalışmanın hiçbir şekli ayıp olamaz. At kafandan böyle şeyleri delikanlı! Sende korkunç bir irade, parlak bir zekâ var. Seni okutmak, seninle yakından ilgilenmek istiyorum. Benim evimde yatıp kalkacak, yiyip içecek, buna karşılık çarşıya pazara gidip geleceksin. Tıpkı babanın evi gibi. Baban yahut annen bir iş söylese, çarşıya pazara gönderseler gitmez miydin? Ayıpsar mıydın? Uşaklık mı sayardın?"

"Hayır."

"Bizi de baba, ana bil yavrum. Evet, fabrika, yahut tekrardan işportacılık... Olabilir ama bence okusan daha iyi. Tekrar ediyorum, pırıl pırıl bir zekâ var sende?"

Hoşuna gitti, çok hoşuna gitti. O sıra Hasan'la Kosti içeri girmeselerdi, avukatın teklifini kabul edecekti. Onlar dostça gülümseyen gözlerle içeri girince her şeyi unuttu. Yerinden fırladı. İlkin Hasan'ın boynuna sarıldı, sonra Kosti'nin. Daha sonra birer iskemle çekip oturdular. Oturdular ama, ne Kosti, ne de Hasan bir şey sormadılar. Oysa bekliyordu. Sormalarını bekliyordu. Sorsalar, anlatacak, yaptığı çocukluğu uzun uzun anlatacaktı.

Sormadılar.

Avukatsa gene karşısındaydı. Elleri arkasında, karşılık bekliyordu.

"Cevap ver!"

Önce Kosti'ye gözü takıldı, sonra Hasan'a. Hasan eski, ta hapishanede tanıştıkları, dost Hasan'dı. Ne olursa olsun, onunla birlikte çalışmak daha iyiydi. Üstelik, "Nasıl? Ben sana söylememiş miydim?" de dememişti.

Ayağa fırladı:

"Bana çok yakınlık gösterdiniz, teşekkür ederim ağabey ama," dedi. "Hasan'la fabrikada çalışmak istiyorum. Bir sanat öğrenmek daha iyi!.."

"Âlâ. Yeter ki çalış. Çalışmanın hiçbir şekli ayıp değildir. Ayıp olan nedir bilir misin?"

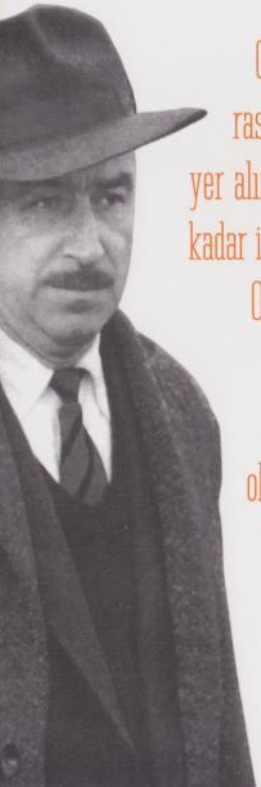
"Başkalarının sırtından geçinen parazit bir haydut olmayı kafaya koymak!"

Cevdet bu kez kızmadı. Gülümseyerek, "Artık geçti," dedi. Çeyrek saat sonra üç arkadaş, avukatın yazıhanesinden neşeyle çıktılar.

BİRİNCİ CİLDİN SONU

Unkapanı, 1956

Edebiyatımızda umudun ve iyimserliğin kalemi olan Orhan Kemal, **Suçlu**'da hayatın oyunlarına karşı düşleriyle, hayalleriyle ayakta kalmaya çalışan küçük bir çocuğun erken ve acılı büyüme serüvenini ele alıyor. Orhan Kemal'in **Sokakların Çocuğu** adlı ünlü romanının ilk cildi olan **Suçlu**, çocukları sokağa götüren yaşamın, acı dolu yolun anlatımı.

Orhan Kemal'in kitapları bir okurun hayatta rastlayabileceği o çok nadir hazineler arasında yer alır. Çok az yazar okurunun dünyasında onun kadar iz bırakır, okurunu onun kadar biçimlendirir. Orhan Kemal umudu ve iyimserliği yeniden kazanmamız için yol gösterir bize. Edebiyatımızın en değerli ustalarından biri olan Orhan Kemal'in kitaplarını yayımlamaktan onur duyuyoruz.

EVEREST

ISBN: 978-975-289-498-3

9 789752 894983

www.everestyayinlari.com